BURDUR TİCARET ve SANAYİ ODASI

BURDUR İLİNDE TÜRK MİMARİSİ

SELÇUKLU, BEYLİKLER ve OSMANLI ESERLERİ

Mustafa Murat BOZCU

Ocak 2013

BURDUR İLİNDE TÜRK MİMARİSİ

SELÇUKLU, BEYLİKLER VE OSMANLI ESERLERİ

Mustafa Murat BOZCU

BURDUR
TİCARET VE
SANAYİ ODASI

Burdur Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları: 8
Kültürel Yayınlar Serisi: 2

TEŞEKKÜR: *Burdur kültürüne önemli bir kazanç teşkil ettiğini düşündüğümüz bu kitabın baskı masraflarına katkıda bulunan Burdur Ticaret Borsası (BTB) ve Burdur Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği (BDSYB)'ne teşekkür ederiz.*

Burdur, 2013

Copyright © BUTSO (Burdur Ticaret ve Sanayi Odası)

Kitabın tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü, yazarın ve BUTSO'nun önceden yazılı izni olmaksızın mekanik olarak, fotokopi yoluyla veya herhangi bir şekilde çoğaltılamaz. Eserin bazı bölümleri veya paragrafları, sadece araştırma veya özel çalışmalar amacıyla, yazarın adı ve BUTSO belirtilmek suretiyle kullanılabilir.

ISBN: 978-605-137-226-6

BUTSO İletişim:
Tel: 0 (248) 234 62 05 (pbx)

BUTSO yayınları için ayrıntılı bilgi
Basın ve Halkla İlişkiler Birimi'nden alınabilir.

Tel : 0 (248) 234 62 05/(116 veya 126)
Faks : 0 248 233 67 34
E-posta : bilgi@butso.org.tr
İnternet : www.butso.org.tr
Adres : Yeni Mah. Şehit Teğmen Halil Demirörs
Cad. No: 2 15200 Burdur

Odamız yayınlarına, tam metin ve ücretsiz olarak
internet adresimizden ulaşabilirsiniz.

Yayına Hazırlayanlar
Ahmet CAN - Hulusi İLHAN

Tasarım
Hulusi İLHAN

Baskı - Cilt
TOLA Matbaa ve Tanıtım Hizmetleri
Toptancılar Sitesi 3. Blok No:12 ISPARTA
Tel: 0246 250 20 25 Faks: 0246 218 03 73
www.tolamatbaa.com

TAKDİM

İlimizde ve Şehrimizde gelişmişlik ve kalkınmayı hedef alırken, geçmişi geleceğe bağlayan kültürümüzü de beraberimizde taşımamız gerekir. Milli kültür ve geleneklerimiz ulusal kimliğimizi belirlediği gibi, geçmişten gelen ve özellikle Selçuklu ve Osmanlı dönemlerimizden bize emanet olarak bırakılan yüksek medeniyetimizin mimarimize yansıyan eserlerinden olan camilerimiz, kütüphanelerimiz, medreselerimiz, kümbetlerimiz, türbelerimiz, köprülerimiz, kalelerimiz, kervansaraylarımız, ahşap-taş-kerpiç evlerimiz bizleri medeniyetimize ve tarihimize bağlamaktadır. Kendi tarih ve medeniyet varlıklarına sahip çıkmayan milletler, kendini inkar sürecindedir; sonunda yok olmaya da mahkumdur.

İşte bu nedenlerle, M. Murat Bozcu'nun hazırladığı bu tez, büyük öneme haizdir. Bu kıymetli çalışmanın kitap olarak basılması da Burdur Ticaret ve Sanayi Odası olarak bizce de büyük önem taşımaktadır. Milli tarihimize ve Burdur yapısanat tarihine, bir belge eser olarak sunmak istedik. İstifade edilmesi dileklerimle; kitabın yazarı M. Murat Bozcu'yu, yayına hazırlayan Ahmet Can ve Hulusi İlhan'ı tebrik ediyorum.

Yusuf KEYİK
Burdur Ticaret ve Sanayi Odası
Yönetim Kurulu Başkanı

ÖNSÖZ

Milletlerin kuvvet kaynaklarının en önemlilerinden birinin tarih olduğu düşünüldüğünde; tarih bilinci ve kültürel mirasa sahip çıkma duygusunun toplumu oluşturan her bireyde bulunması gereken nitelikler olduğu rahatlıkla söylenebilir. Bu görüşe istinaden; bir insanın sadece yaşadığı ülkenin genel tarihini değil, aynı zamanda doğup büyüdüğü şehrin tarihini de öğrenmesi ve o şehirde mevcut kültürel mirasın korunarak sonraki nesillere aktarılması için çaba göstermesi, elbette ki, çok anlamlı bir görevdir.

Burdur ilindeki Türk-İslam dönemine ait mimari eserleri konu alan bu çalışma hazırlanarak sözü edilen görevin gerekleri, elden geldiğince, yerine getirilmeye çalışılmıştır.

2010 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı'na sunulan "Burdur İlinde Türk Mimarisi: Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı Eserleri" başlıklı Uzmanlık Tezi'nin genişletilmiş ve gözden geçirilmiş hali olan bu çalışmayı hazırlamam için bana fırsat veren ve kendimi sorumlu hissettiğim bu görevi üstlenmeme vesile olan dönemin Güzel Sanatlar Genel Müdürü Sayın Doç. Dr. Ayşenur İSLAM'a en içten minnet ve şükranlarımı saygıyla sunarım. Önemine samimiyetle inandığım bu konu hakkındaki çalışmalarım sırasında, her türlü bilgi ve tecrübesini sunarak çalışmanın tüm aşamalarında yardımlarını esirgemeyen çok değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Zeki SÖNMEZ'e de sonsuz teşekkürler ederim.

Son yıllarda, Burdur ilindeki ticaret ve sanayi faaliyetleri ile Burdur'un kültürel değerleri hakkında çok önemli hizmetler gerçekleştiren ve şu anda elinizde bulunan bu kitabın yayınlanmasını sağlayan Burdur Ticaret ve Sanayi Odası'nın değerli Başkanı Sayın Yusuf KEYİK'e ve kitabın yayınlanmasında emeği geçen basın biriminden Ahmet CAN ve Hulusi İLHAN'a şükran ve saygılarımı sunarım.

Burdur ilinin tarihi konusunda en bilgili kişilerden biri olan ve ilin tarihi kimliğinin korunmasıyla ilgili pek çok hizmeti bulunan Burdur Belediye Başkanı Sayın Sebahattin AKKAYA'ya da, engin bilgilerini benimle son derece cömert bir şekilde paylaştığı için ayrıca teşekkür etmek isterim. Çalışmalarım sırasındaki desteklerinden ötürü Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eski Genel Sekreteri Sayın Hüseyin GÖZ'e ve konu hakkındaki önemli bilgi ve belgelere ulaşmam için yardımlarını esirgemeyen Burdur Arkeoloji Müzesi Müdürü Sayın Hacı Ali EKİNCİ'ye teşekkürü bir borç bilirim.

Saha araştırması sırasında büyük bir misafirperverlikle bizimle ilgilenen kıymetli ata dostları; Bucak ilçesinden Sayın Ömer ÖĞDEM, Çavdır ilçesi Bölmepınar Köyü'nden Sayın İrfan YILMAZ, Yeşilova ilçesi Harmanlı Köyü Muhtarı Sayın Kerim AK ile Gölhisar İlçesi Yamadı Köyü Muhtarı Sayın Halil GENCER'e refakatlerinden ötürü şükranlarımı sunarım. Ayrıca, Burdur Merkez Yenice Mahalle, Kışla Mahallesi ve Günalan Köyü ile Yeşilova İlçesi Akçaköy, Niyazlar ve Onacak Köyü ahalilerine, Karamanlı, Kemer ve Tefenni ilçeleri halkı ile isimlerini burada zikredemediğim tüm Burdurlulara saha araştırması sırasındaki yardımlarından ötürü teşekkür ederim.

Belki de teşekkür etmem gereken kişilerin başında, beni böylesine önemli bir konuda çalışmaya sevk eden ve saha araştırmasının her safhasında bizzat bulunarak çok iyi tanığı ve sevdiği Burdur hakkındaki bu çalışmanın daha başarılı olması için katkıda bulunan Burdur Belediyesi Eski Başkanlarından Sayın Çetin BOZCU bulunmaktadır. Kendisine ve tüm aileme beni her zaman destekledikleri için sonsuz teşekkürler ederim. Ayrıca, saha araştırması sırasında planlama, inceleme ve fotoğraf çekimi gibi konularda bizzat çalışarak tezin tek başıma üstesinden gelemeyeceğim bu safhasını tamamlamama yardımcı olan Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü Kültür ve Turizm Uzmanlarından Sanat Tarihçisi Pelin BOZCU ile kaynak kitaplar hakkındaki yardımlarından ötürü Bora EKMEKCİ'ye de ayrıca teşekkür etmek isterim.

Mustafa Murat BOZCU
Sultanahmet - Ocak 2013

“Babam Çetin BOZCU’ya”

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ
Çalışmanın Kapsamı, Amacı ve Yöntemi 1
Konuyla İlgili Kaynak ve Araştırmalar 2

BURDUR İLİNİN KONUMU ve TARİHİ
Burdur İlinin Konumu 5
Burdur İlinin Kısa Siyasi Tarihi 5
Burdur İlinde Meydana Gelen Depremler 7

BURDUR İLİNDE TÜRK KONUT MİMARİSİ
Burdur İlinin En Önemli Tarihi Konut Yapıları 9
Burdur İlindeki Tescilli Konut Mimarisi Örnekleri 12

BURDUR İLİNDEKİ TÜRK-İSLAM MİMARİ ESERLERİ KATALOĞU
CAMİ ve MESCİTLER
Ağıl Camii 17
Divanbaba Camii 19
Eski Yeni Camii 21
Gazi Camii 25
Hecin Dede Camii 29
Manastır Camii 33
Mustafa Hoca Camii 35
Nur Camii 37
Recep Camii 39
Saden Camii 41
Selimoğlu Camii 45
Şeyh Sinan Camii 47
Tabak Camii 49
Taş Camii 51
Tepe Mescidi 53
Ulu Camii 55
Ağlasun Mülazımoğlu Camii 63
Dengere Camii 65
Kemer Merkez Camii 71
Kemer Elmacık Köyü Camii 73
Lengüme Camii 75
Tefenni Çarşı Camii 81
Yeşilova Akçaköy Camii 83
Yeşilova Harmanlı Köyü Camii 85

MEZAR ANITLARI
Hıdırlık Kümbeti 91
Niyazi Baba Türbesi 93
Veli Dede Türbesi 97
Yaman Dede Türbesi 99

KÜTÜPHANELER

Derviş Mehmed Paşa Kütüphanesi 103
Pirkulzade Kütüphanesi 107
Saden Kütüphanesi 109

HAMAMLAR

Baltaoğlu Hamamı 113
Eski Yeni Hamamı 115
Harmanlı Köyü Eski Hamamı 117
Hoca Bali Hamamı 121
İncir Hamamı ve Çeşmesi 125
Selçuklu Hamamı 127
Tabak Hamamı 131
Yeni Hamam 133
Yenice Mahalle Hamamı 135

ÇEŞMELER VE SARNIÇLAR

Çeşmedamı Çeşmesi 139
Develik Çeşmesi 141
Divanbaba Camii Çeşmesi 143
Garipler Çeşmesi 145
Hacı Habiboğulları Çeşmesi 147
Hacı Hüseyin Ağa Çeşmesi 149
Harım Sokak Çeşmesi 151
Hatice Hanım Çeşmesi 153
Hoca Mahmud Çeşmesi 155
Hocanın Çeşmesi 157
İki Musluk Çeşmesi 159
İsliler Çeşmesi 161
Kınalızâde Burhan Bey Çeşmesi 163
Mısırlı Evi Çeşmeleri 165
Mimar Hüseyin Efendi Çeşmesi 167
Recep Camii Çeşmesi 169
Zincirlikapı Çeşmesi 171
Zülâli Huş Çeşmesi 173
Çifte Sarnıç 175
Hacı Ömer Sarnıcı 177
Hacı Sarı Sarnıcı 179
Selçuklu Sarnıcı 181

TİCARET YAPILARI

İncir Han 185
Susuz Han 193
Selçuklu Köprüsü 199
Gümüş Değirmeni 201
Kabacalılar Değirmeni 203

GÜNÜMÜZE ULAŞAMAMIŞ BAZI ÖNEMLİ YAPILAR
Burdur Kalesi 207
Gölhisar Kalesi 208
Muzafferiye Medresesi 209
Halil Hamit Paşa Kütüphanesi 210
Ardıçlı Makber 211
Dorum Dede Makberi 213
Hacı Rahmi Sultan Türbesi 214
Kocabağbaşı Türbesi 215
Bektaşi Tekkesi 216
Burdur Mevlevihanesi 217
Ğaybi Zâviyesi 218
Kurna Çayı Köprüleri 219

DEĞERLENDİRME ve SONUÇ 221

KAYNAKÇA 225

ÇİZİM LİSTESİ 227

ABSTRACT 229

YAZARIN ÖZGEÇMİŞİ 231

BURDUR'DA TÜRK MİMARİSİ HAKKINDA GENEL KAYNAKÇA 233

GİRİŞ

Anadolu, sahip olduğu tarihi eserler ve kültür varlıkları açısından dünyadaki en zengin birkaç coğrafyadan biridir. Önemli bir bölümünü Türk-İslam dönemi eserlerinin oluşturduğu bu zengin mirası koruyarak gelecek kuşaklara en iyi şekilde aktarmak için söz konusu eserler üzerinde çalışmalar yapmanın gerekliliği tartışılmazdır. Anadolu'daki Türk-İslam dönemi eserlerinin çoğu hakkında çeşitli araştırma ve yayınlar yapılmış olmasına rağmen Burdur ili için konuyu derinlemesine ele alan bir çalışma mevcut değildir. Ayrıca, Burdur ili; Hacılar Höyüğü ve Sagalossos Antik Kenti gibi tarihi çevreler sayesinde dünya çapında tanınan bir il olmasına karşın, ilin Türk eserleri hakkındaki kültürel potansiyeli hak ettiği ilgiyi görmemektedir. Bu durum, Burdur İlindeki Türk-İslam dönemine ait mimari eserler hakkında bir çalışma yapmanın isabetli olacağı kanaatini uyandırmış ve "Burdur İlinde Türk Mimarisi" başlıklı bu kitap hazırlanmıştır.

Ana konusu Burdur ilindeki Türk-İslam kültür ve medeniyetine ait mimari eserler olan bu çalışmada; kapsam dâhilindeki eserlerin tarihçeleri ile mimari ve süsleme özellikleri ele alınmış, Burdur ilinin tarihi ve coğrafyası hakkında da genel bilgiler verilmiştir.

Çalışmanın Kapsamı, Amacı ve Yöntemi

Çalışmanın coğrafi alan açısından kapsamı tüm Burdur İlidir. Buna Burdur'un ilçeleri de dâhildir. Tarihsel açıdan kapsam ise Anadolu Selçuklu Devleti döneminin başından Osmanlı İmparatorluğu döneminin sonuna kadar olan süreçtir. Bu süreç içerisinde inşa edilmiş ve Türk-İslam medeniyetlerine ait kültür varlıkları olan mimari eserler çalışma kapsamı dâhiline alınmıştır. Bir başka değişle, Burdur ili sınırları dâhilindeki tüm Türk-İslam mimari eserleri çalışma kapsamındadır.

Çalışma kapsamında ele alınan eserlerin; şehir veya bölge içerisinde hangi konumda oldukları, hangi tarihlerde ve kimler tarafından inşa ettirildikleri, inşalarında sanatçı veya usta olarak kimlerin çalıştığı, hangi fonksiyonlarda kullanıldıkları, mimari ve biçimsel özelliklerinin neler olduğu, hangi malzemeler kullanılarak inşa edildikleri, süslemeleri ve bu süslemelerin teknik ve üslup özelliklerinin neler olduğu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu araştırma sorularına cevaplar bulmak suretiyle; ele alınan eserler hakkındaki eksik bilgiler tamamlanmış, yanlış bilgileri düzeltilmiş ve üzerinde daha önce hiç çalışma yapılmamış eserler hakkında gerekli çalışmalar yapılmış olacaktır. Böylece, konu hakkında Giriş bölümünde sözü edilen eksikliğin giderilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, bu bilgileri tek bir çalışma içerisinde bir araya getirerek konuyla bağlantılı diğer çalışmalara kaynak oluşturulması da sağlanmış olacaktır. Bunlarla birlikte; ilin konu hakkındaki kültürel potansiyelini ortaya koymak ve bu potansiyelden istifade edilmesini sağlamak da çalışmanın amaçlarındandır.

Çalışma kapsamında ele alınan eserlerin tespit edilmesi için öncelikle konuyla ilgili mevcut kaynaklar taranmış, bu yolla bir eser listesi yapılmış ve bunlar hakkındaki bilgiler tasnif edilmiştir. Mevcut kaynaklardan elde edilen bilgilerin doğruluğunu kontrol etmek ve eksiklikleri gidermek için tüm eserler bizzat yerinde incelenmiş, eserlerin son durumlarını gösteren fotoğraflar çekilmiştir. Saha araştırması sırasında eserler üzerinde kitabe ya da tarihi belge niteliği taşıyan herhangi bir ibare olup olmadığı kontrol edilmiş ve tespit edilenler tercüme edilmiştir. Ayrıca, kaynaklara geçmemiş eserlerin olup olmadığını tespit etmek ve varlığı bilinen eserler hakkında daha fazla bilgiye ulaşmak için, başta konuyla ilgili kamu kurumlarının yetkilileriyle temasa geçilmiş ve konu hakkında bilgi sahibi olabilecek halktan kişilerle görüşülmüştür. Bunların yanı sıra; çalışma kapsamında ele alınan eserlerin tarihçeleri hakkında yeni bilgilere ulaşabilmek için tarihi arşiv belgeleri ve vakıf kayıtları hakkında yapılmış akademik çalışmalar incelenmiştir. Ayrıca, Burdur Müzesi arşivinde bulunan taşınmaz kültür varlığı tescil dosyaları da bizzat incelenerek çalışma kapsamında ele alınan eserlerle ilgili bu dosyalarda bulunan plan ve röleve çizimleri gibi belgeler içeriğe dâhil edilmiştir. Tüm bu çalışmalardan sonra, farklı alanlardan elde edilen veriler bir araya getirilerek çalışmanın ana bölümü olan katalog bölümü oluşturulmuştur. Katalogda yer alan bilgilerin daha iyi anlaşılabilmesi için giriş bölümünde Burdur ilinin coğrafyası ve tarihi hakkında genel bilgiler verilmiş, Değerlendirme ve Sonuç bölümde de ele alınan eserlerin benzer ve farklı yanları ortaya konularak üslup özelliklerine göre bir kategorizasyon yapılmıştır.

Konuyla İlgili Kaynak ve Araştırmalar

Yukarıda da belirtildiği gibi, Burdur ilindeki Türk-İslam mimari eserlerini ana konu olarak alan bir çalışma bulunmamakla birlikte; konu hakkında önemli bilgiler içeren bazı kaynaklar mevcuttur. Bunların arasında büyük çoğunluğu il yıllıkları oluşturur. İl yıllıklarında; ilin sosyo-ekonomik yapısı, coğrafyası, tarihi, folkloru ve daha pek çok farklı konu hakkında bilgiler verilmiş, bunlar arasında ilde bulunan Türk-İslam eserleri hakkındaki bilgiler de yer almıştır. Ancak, yıllıkların içeriğinde çok farklı konuların bir arada ele alınması sebebiyle, eserler hakkındaki bilgilerin son derece özet olduğu görülmektedir. Ayrıca, yayınlanan her yıllıkta Türk-İslam eserleri hakkındaki bilgiler aynı ağırlıkta ele alınmamış, hatta bazı yılıklarda sadece birkaç yapıdan söz edilerek başka bir konuya geçilmiştir.

Konu hakkında önemli bilgiler veren yıllıklardan biri 1928 yılında Rıza ERDEM ve komisyon üyesi olan diğer kişilerce hazırlanan il yıllığıdır. İlk yazıldığı dönemde sadece iki nüsha hazırlanan ve yayınlanmadığı anlaşılan bu yıllığı; 1940 yılında, dönemin Halkevi Reisi olan Fevzi BAYRAKTAR daktilo ettirerek çoğalttırmış ve yok olmasının önüne geçmiştir. Zaman içerisinde yok olma tehlikesiyle tekrar karşı karşıya gelen eser; Prof. Dr. Metin ÖZATA'nın girişimleriyle, Fevzi BAYRAKTAR'ın oğlu olan Prof. Dr. Köksal BAYRAKTAR'dan temin edilerek kültür dünyasına kazandırılmıştır.[1] Sözü edilen bu yıllıkta, Burdur ilindeki Türk-İslam eserlerinin pek çoğu hakkında bilgiler verilmekle

1 Ayrıntılı bilgi için bkz.: (Özata, 2009:60-61)

birlikte; bunlar son derece özettir. Ancak, yıllıkta; bazı yapılar hakkında son derece önemli ve başka kaynaklarda bulunmayan bilgiler yer alır. Örneğin, Burdur Ulu Camii'nin Hamidoğulları döneminde yapılan minaresinin mimar kitabesi ile Derviş Mehmed Paşa Kütüphanesi'nin inşa kitabesi Burdur'da 1914 yılında meydana gelen büyük depremde yok olmuş; ancak, bunlarda yazılı olan ve son derece önemli bilgiler içeren manzumlar, 1928 İl Yıllığı'nda metne geçirilmiş olduğu için günümüze ulaşmıştır.

Burdur İlindeki Türk-İslam mimari eserleri konusuna en geniş yer verilen yıllık ise 1955 Burdur İl Yıllığı'dır. Burdur Valiliği tarafından hazırlatılan ve bastırılan bu çalışmada, il merkezindeki neredeyse tüm Türk-İslam mimari eserlerinin adı geçmektedir. Eserler hakkında genel ve kısa bilgiler verilmekle birlikte; ildeki camiler, kütüphaneler, konak ve odalar, sarnıçlar, köprüler, çeşme ve sebiller, hamamlar, medreseler, türbeler ve hatta eski mezar taşları bile farklı başlıklar altında yıllık kapsamında ele alınmış, bunların tarihçeleri ve strüktürel özellikleri hakkında bilgiler verilmiştir. Bununla birlikte; yıllıkta, mimari eserlerin ve mezar taşlarının kitabelerin transkripsiyonları da bulunmaktadır. Diğer Burdur il yıllıklarında ise Türk-İslam mimari eserleri konusuna çok fazla yer verilmemiştir.

İl yıllıkları dışında, Burdur'daki Türk-İslam eserleri hakkında bilgi içeren en önemli yayın ise Burdur Müzesi Müdürü H. Ali EKİNCİ başkanlığındaki ekip tarafından hazırlanan ve 2007 yılında iki cilt olarak yayınlanan "Kültür Envanteri" başlıklı çalışmadır. Bu çalışmada sadece Türk-İslam eserleri ele alınmamış, Burdur'un sahip olduğu kültür ve doğa varlıklarının tümü içeriğe dâhil edilmiştir. İlk cildinde Burdur merkezdeki, ikinci cildinde ise Burdur'un diğer ilçelerindeki kültür ve doğa varlıklarının envanterine yer verilen çalışmanın temelini Burdur Müzesi arşivindeki korunması gerekli doğa ve kültür varlıklarına ait tescil fişleri oluşturmaktadır. Çalışma, söz konusu tescil fişlerinin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Tescil fişleri, doğa-kültür varlıklarını tescil etmekle yetili ve konu hakkında kalifikasyona sahip kamu personeli tarafından hazırlanmakta; bunlarda tescil edilen varlığının konumu, tarihçesi, genel ve biçimsel özellikleri hakkında bilgiler bulunmaktadır. Bu bakımdan son derece önemli bir kaynak olmakla birlikte; tescil fişi formatı gereği, ele alınan eserler hakkındaki bilgiler yeterince detaylı değildir ve pek çok eserin tescil fişi uzun yıllar önce doldurulduğundan ortaya çıkan bazı yeni bilgiler bu fişlerde yer almamaktadır. Ayrıca, sanat tarihi açısından önem arz eden ancak henüz tescil edilmeyen eserler çalışmanın kapsamı dışında kalmıştır. Bu çalışmanın Burdur merkezi konu alan birinci cildi, yeniden düzenlenerek ve bazı küçük değişikliklerle "Geçmişten Günümüze Burdur Kültür Varlıkları" başlığıyla 2009 yılında Burdur Belediyesi tarafından tekrar yayınlanmıştır.

Burdur İlindeki Türk-İslam mimari eserlerini konu alan diğer bir önemli çalışma ise Sabih ERKEN tarafından yazılan ve 1977 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce yayınlanan "Türkiye'de Vakıf Abideler ve Eski Eserler: Balıkesir, Bilecik, Bingöl, Bitlis, Bolu, Burdur" başlıklı kitaptır. Sanat ve Mimarlık tarihi yöntemine son derece uygun bilimsel bir çalışma olan bu eserde, Türkiye'nin çeşitli illerindeki Türk-İslam mimari eserleri

ele alınmış, Burdur'dan da konu açısından önem arz eden belli başlı yapılara çalışma kapsamında yer verilmiştir. Ancak, ele alınan eserlerin tarihçeleri ile mimari ve süsleme özellikleri hakkında detaylı bilgiler içermesi açısından önem arz eden bu eserde, Burdur ilinde bulunan yapılardan sadece yedi adedine yer verilmiştir. Bu sayı, Burdur ilinin konu hakkındaki potansiyelinin ortaya konulması açısından oldukça yetersizdir. Ayrıca, eski tarihli bir çalışma olması münasebetiyle; ele alınan yapılar hakkında bazı bilgiler eksiktir ve Burdur merkezde yer alan Saden Camii ve Kütüphanesi bu eserde Selimoğlu Camii ve Türbesi başlığı altında yanlış bir isimlendirmeyle tanıtılmıştır.

Burdur ilindeki Türk-İslam mimari eserleri hakkında son derece önemli bilgilere ulaşabilen diğer kaynaklar ise ana konusu vakıf kayıtları ve arşiv belgeleri olan akademik çalışmalardır. Bu tarzdaki çalışmaların biri, Zeki ARIKAN tarafından yazılan ve 1988 yılında Ege Üniversitesi tarafından yayınlanan "XV-XVI. Yüzyıllarda Hamit Sancağı" isimli kitaptır. Budur ve çevre illeri kapsayan ve Osmanlı döneminde Hamit Sancağı olarak isimlendirilen bölgenin 15. ve 16. yüzyıldaki sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik ortamlarının vakıf-arşiv kayıtlarına dayanarak ortaya konulduğu çalışmada, Burdur ilindeki Türk-İslam eserleri hakkında bilgiler bulunmaktadır. Ancak bunlar son derece genel ve istatistikî bilgilerdir. Ayrıca belirtmek gerekirse; bu çalışmayı görmek isteyen araştırmacıların, çalışma hakkında Akif ERDOĞRU tarafından yazılan ve Türk Kültürü Dergisi'nin Temmuz 1997'de çıkan XXXV/411 numaralı sayısında yayınlanan eleştiriyi de görmelerinde fayda vardır.

Ana konusu vakıf ve arşiv kayıtları olan çalışmalardan, Burdur ilindeki Türk-İslam eserleri hakkında en önemli bilgileri vereni, M. Sadık AKDEMİR tarafından yazılan ve 2007 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisinin 18. sayısında yayınlanan "Osmanlı Arşiv Belgeleri Işığı Altında XIX. Yüzyıl Burdur Vakıfları" başlıklı makaledir. Son derece titiz bir araştırmanın ürünü olan çalışmada, Burdur ilindeki cami, mescit, medrese, kütüphane ve hamam gibi vakıf eseri olan pek çok yapı hakkında önemli tarihi bilgiler bulunmaktadır.

Burdur ve çevresindeki diğer illerin Türk-İslam dönemi siyasi tarihini konu alan en önemli çalışma ise Sait KOFOĞLU tarafından yazılan ve 2006 yılında Türk Tarih Kurumu tarafından yayınlanan "Hamidoğulları Beyliği" başlıklı kitaptır. Burdur ve çevresindeki illerde hüküm sürmüş bir beylik olan Hamidoğulları Beyliği'nin siyasi tarihi üzerine yapılan bu araştırmada, Türklerin bölgeye ilk defa yerleşmesiyle başlayan ve Osmanlıların bölgede mutlak hâkimiyet kurmasına kadar devam eden süreç ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Ayrıca, çalışmada bazı mimari eserler ve bunlar üzerindeki kitabeler hakkında da bilgiler bulunmaktadır.

Yukarıda sözü edilenler dışında, Burdur ilindeki Türk-İslam mimari eserleri hakkında doğrudan ya da dolaylı olarak bilgi veren diğer kaynak ve araştırmalar, çalışmanın ekler bölümündeki genel kaynakça başlığı altında belirtilecektir.

BURDUR İLİNİN KONUMU ve TARİHİ

Burdur ilinin bulunduğu konumum coğrafi özellikleri ve bu coğrafyanın tarihi oldukça geniş bir araştırma konusunu teşkil etmektedir. Ancak, çalışmanın ana konusu ildeki Türk-İslam mimari eserleri olduğu için, bu bölümde ana konuyu destekler nitelikteki genel bilgiler verilecek; ilin coğrafyası ve tarihiyle ilgili ayrıntılara girilmeyecektir.

Burdur İlinin Konumu

Burdur ili; Güneybatı Anadolu'da, Akdeniz bölgesi sınırları içindeki Göller Yöresi olarak isimlendirilen coğrafi alan içerisinde yer almaktadır. İlin yüzölçümü 6883 km^2 ve denizden ortalama yüksekliği 1000 metredir. Burdur iline bağlı 10 adet ilçe bulunmaktadır ve bunlar Ağlasun, Altınyayla, Bucak, Çavdır, Çeltikçi, Gölhisar, Karamanlı, Kemer, Tefenni ve Yeşilova'dır.

Burdur; doğu ve güneyde Antalya, batıda Denizli, güneybatıda Muğla, kuzeyde Afyon, kuzeydoğuda ise Isparta illeri ile komşudur. İl; güneyde Batı Torosların uzantısı olan Boncuk Dağları, Elmalı Dağı ve Katrancık Dağı, doğudan yine Batı Torosların uzantısı olan Kuyucak ve Dedegöl Dağı, kuzeyden Burdur Gölü ve Karakuş Dağ Sırası, batıdan ise Acıgöl ve Eşeler Dağları gibi doğal sınırlarla çevrilidir. Antalya-Ankara, Antalya-İstanbul ve Antalya-İzmir karayolları üzerinde bulunan Burdur, Anadolu'nun iç bölgeleri ile Akdeniz sahili ve özellikle de Antalya arasında bir geçiş noktası olma özelliğine sahiptir.

Akdeniz bölgesi sınırları içerinde olmasına rağmen, Torosların kuzeyinde kaldığı için ilde karasal iklim özellikleri görülür.

Burdur İlinin Kısa Siyasi Tarihi

1071 Malazgirt Meydan Muharebesinden sonra, Oğuz boylarının Anadolu'ya yayılmaya başladığı bilinmektedir. O dönemde Doğu Roma hâkimiyetinde olan ve Psidia ismiyle anılan bölgeye ve dolayısıyla da Burdur'a, Türklerin ilk yerleşmesi tahminen 1075 yılında başlamıştır. Burdur'da Türklerin ilk yerleşim yeri Şekerpınarı ve Hamam bendi mevkii civarlarıdır. Burdur'a ilk yerleşen Türklerin çoğunluğu Kınalı aşiretine mensup Türkmenlerdir. Bunlar başlangıçta hiçbir siyasi otoriteye bağlı olmaksızın bölgedeki Doğu Roma unsurlarıyla mücadele ederek yerleşimlerini devam ettirmişlerdir.

Daha sonra, Selçuklu Hükümdarı I. Mesut ve II. Kılıçarslan'ın Erle ovasında Haçlı ordularını yenilgiye uğratmasının sonucu olarak bölgede Selçuklu siyasi otoritesi

güçlenmiş ve II. İzzeddin Kılıçarslan Denizli, Uluborlu, Burdur ve Antalya'yı alarak bölgedeki Türkmen aşiretlerini idaresi altına almıştır. Ancak, Türkmenler üzerinde 1230 yılların sonlarına kadar tam bir otorite sağlanamamış, I. Keykavus ve Alaaddin Keykubat tarafından yapılan seferlere kadar bazı otorite boşlukları yaşanmıştır. Bölgede, 1257 yılına kadar devam eden Selçuklu hâkimiyeti, bu tarihte Selçuklu Hükümdarı'nın ölmesiyle ortadan kalkmış, Selçuklu Devleti'nin 1303 yılında tamamen ortadan kalktığı döneme kadar çeşitli isyan ve kargaşalar yaşanmıştır.

Selçuklu Devleti'nin yıkılmasından sonra tüm Anadolu'daki aşiret ve oymakların beyleri kendi başlarına hükümet kurmaya başlamıştır. Burdur ve çevre illerde bulunan yoğun Türkmen nüfusun ileri gelenlerinden ve Celaleddin Harzemşah'ın komutanlarından olan Yomut kabilesi üyesi Hamid Bey, Selçuklular döneminde bölgenin sınır beyiydi. Selçuklu Devleti'nin yıkılmasından sonra, Hamid Bey'in torunu olan Felekeddin Dündar Bey bir beylik kurmuş, beyliğe de dedesinin adına hürmeten "Hamidoğulları" ismini vermiştir. Hamidoğulları Beyliği'nin en parlak dönemi kurucu Dündar Bey'in hükümdar olduğu dönemdir ve Dündar Bey Burdur'da ikamet etmiştir.

Anadolu'nun İlhanlılar tarafından istila edilmesi sırasında, bu istilayı zarar görmeden atlatmak amacıyla, Dündar Bey İlhanlılara diğer Anadolu beyliklerinin yaptığı gibi bağlılığını bildirmiştir. Buna rağmen, İlhanlı Başveziri Emirçoban'nın oğlu olan ve Anadolu valisi olarak atanan Timurtaş (Demirtaş) Anadolu'daki beylikleri tek tek ortadan kaldırmaya başlamış, Hamitoğulları'nın da üzerine yürüyerek Dündar Bey'i 1323 yılında Antalya'da katletmiştir. Daha sonra, Başvezir Emirçoban; oğlunun kendi iktidarına muhalefet oluşturan eylemleri sebebiyle Anadolu'ya yürümüş ve 1327 yılında Timurtaş Anadolu'yu terk etmek zorunda kalmıştır. Bu tarihten sonra, İlhanlı tehdidinin ortadan kalkması sebebiyle Dündar Bey'in oğlu ve torunları bölgedeki Hamidoğulları Beyliği varlığını devam ettirmiştir.

Bu sırada, kuzeybatı Anadolu'da Osmanoğulları tarafından kurulan beylik gitgide güçlenmiş ve Yıldırım Beyazıt'ın hükümdarlığı sırasında çoktan güçlü bir devlet haline gelmiştir. Başta Karamanoğulları olmak üzere, Anadolu'daki beylikler Yıldırım Beyazıt'ın hükümdarlığını tanımamış, Yıldırım Beyazıt da Anadolu'ya geçerek bu beyliklerin üzerine yürümüştür. Böylece, 1391 yılında Anadolu'da Türk Birliği sağlanmış ve bu tarihten itibaren Burdur'un Osmanlı Dönemi başlamıştır.

Osmanlı döneminde Burdur'da, II. Beyazıt zamanındaki Şah Kulu isyanı dışında önemli bir siyasi olay vuku bulmamış, il 19. yüzyıla kadar Anadolu Beylerbeyliğinin merkezi olan Kütahya'ya bağı bir kasaba olarak gelişmeye devam etmiştir.

19. yüzyılda, Tanzimat döneminden sonra Burdur, Kütahya'dan ayrılarak Konya Vilayeti'nin Isparta sancağına bağlanmıştır. 19. yüzyılın ortalarına gelindiğinde ise başta Saden oğlu Hacı İsmail Ağa olmak üzere ilin ileri gelenleri, Burdur'un sancak olması için girişimlerde bulunmaya başlamışlar; nihayetinde de 1872 yılında Burdur sancak olmuştur. Burdur, Kurtuluş Savaşı'ndan sonra 1923 yılında kurulan yeni Türkiye Cumhuriyeti'nde bir il olarak yerini almıştır.

Burdur İlinde Meydana Gelen Depremler

Burdur ili, 1. derece deprem bölgesi olan tektonik bir havza üzerinde kurulmuştur. İlde yüksek şiddetlerde ve büyük yıkımlara neden olan pek çok deprem yaşandığı tahmin edilmekte, bunlardan 19. yüzyıldan itibaren gerçekleşenler hakkında bilgiler bulunmaktadır.

Yörede 1842 ve 1876 yıllarında yaşanan depremlerden sonra 9 Ocak 1900 tarihinde merkez üstü Isparta olan ancak Burdur'un da etkilendiği bir deprem yaşanmış, bu depremden sonra 1971 depremine kadar 11 büyük deprem tespit edilmiştir (Duygulu, 2007:1349).

Tarihi	Şiddeti	Etkilenen Bölge
01.09.1901	VI	Burdur
-.9.1904	VI	Denizli - Dinar - Burdur
21.09.1914	IX	Burdur - Isparta
03.10.1914	VII	Isparta - Dinar - Burdur
16.03.1926	VIII	Denizli - Burdur
23.07.1933	VII	Denizli
02.06.1958	VI	Denizli
29.12.1958	VI	Isparta - Dinar
22.11.1963	VII	Burdur - Tefenni
30.01.1964	VI	Tefenni - Yeşilova
12.05.1971	VII	Burdur - Yeşilova

Burdur İlini Etkileyen Depremler (Duygulu, 2007:1349)

Tarihi ve şiddeti bilinen bu depremler arasında en çok tahribata ve can kaybına neden olanı 9 şiddetindeki 1914 büyük depremidir. Burdur merkez ilçeyi vuran bu depremde, Yenice ve Cemil mahallelerinde yıkılmadık bina kalmadığı, diğer mahallelerdeki binaların üçte ikisinin yıkıldığı, yaklaşık 1.000 kişinin hayatını kaybettiği, 10.000'e yakın kişinin evsiz kaldığı, Ulu Camii'nin ve diğer pek çok eski eserin tamamen yıkıldığı bilinmektedir (Özata, 2009:31). Çalışmanın katalog bölümü incelendiğinde de anlaşılacağı üzere, 1914 büyük depremi Burdur il merkezinin mimari dokusu adeta sıfırlamış, şehirdeki neredeyse bütün camiler yıkılmıştır. Yıkılan bu camiler arasında ilk inşası 16. ve 17. yüzyıllarda gerçekleştirilenler de bulunmaktadır.

Vakıf ve arşiv kayıtlarında adı geçen ancak günümüze ulaşamayan pek çok mimari eserin bu ve bunun gibi depremler neticesinde yıkılmış olması kuvvetle muhtemeldir. Burdur'da yaşanan büyük depremler sadece Türk-İslam eserlerini değil, Doğu Roma dönemi ve öncesinde inşa edilen mimari eserlerde de tahribata neden olmuştur. Burdur ilindeki; Sagalassos, Kremna, Kibyra ve Bubon gibi pek çok antik kentte bulunan yapıların neredeyse tamamı günümüze yıkıntı şeklinde ulaşmıştır.

BURDUR İLİNDE TÜRK KONUT MİMARİSİ

Burdur ili, sahip olduğu geleneksel Türk konut mimarisi örnekleri açısından son derece zengin bir ildir. İlde mevcut olan çok sayıdaki sivil mimarlık örneği, sanat ve mimarlık tarihçileri açısından oldukça zengin araştırma konularını barındırmaktadır. Bu çalışmaya başlamadan evvel, katalog bölümünde konut mimarisi alt başlığında, ildeki sivil mimarlık örneklerinin kataloguna yer verilmesi planlanmış, ancak örneklerin nitelik ve nicelik bakımından oldukça yüksek değerlerde olması bunu imkânsız kılmıştır. Burdur ilindeki geleneksel Türk konut mimarisi, üzerine başlı başına bir çalışma yapılabilecek kadar geniş kapsamlı bir konu olduğu için sivil mimarlık örnekleri katalog bölümüne alınmamış, bu bölümde konuyla ilgili genel bilgiler verilmiştir.

Burdur İlinin En Önemli Tarihi Konut Yapıları

Burdur ilindeki sivil mimarlık örneklerinin en erken tarihli ve en anıtsal olanları Taşoda ve Kocaoda konaklarıdır.[2] Bu konaklar gerçekleştirilen başarılı restorasyonlarla kente kazandırılmış; kentin kültürel değerlerinin tanıtıldığı etnografya müzeleri olarak yeniden fonksiyonlandırılmıştır.

Bu yapılardan Taşoda, Burdur Merkez Pazar mahallesinde yer alır. Yapının inşa tarihini gösteren herhangi bir belge bulunmamakla birlikte; süsleme özelliklerinden konutun 17. yüzyılda inşa edildiği anlaşılmaktadır. Zaman içinde yapılan eklemelere rağmen konutun genelinde orijinalliğin bozulmamış olduğu görülür. Yapının zemin katı taş, üst katı ise ahşap karkas sistemiyle kerpiçten yapılmıştır. Ahşap bir merdivenle yapının üst katına çıkılır. Burada geniş bir sofa bulunmaktadır ve yapının başodasıyla birlikte toplam

Taşoda Genel Görünüş

2 Ayrıntılı bilgi için bkz.: (Harmankaya ve Öztürk, 1995: 59-67 / 68-75)

beş odanın kapısı bu sofaya açılır. Konutun özellikle başodası son derece yoğun bir şekilde bezenmiş; ahşap işçiliği, kalem işi, hat, vitray ve alçı kabartma gibi farklı teknikler ve çeşitli kompozisyonlardaki süslemelerle oldukça ihtişamlı bir dekorasyon meydana getirilmiştir. Başodadaki altın ve gümüş varaklarla yapılan bezemeler bu ihtişamı daha da arttırmıştır. Başodada ve sofada bulunan tavan göbekleri ise bezeme açısından son derece zengin örneklerdir. Yapı, günümüzde Etnografya Müzesi olarak kullanılmaktadır.

Taşoda İç Mekân

Taşoda Gelin Odası

Burdur ilindeki geleneksel Türk konut mimarisi örnekleri arasında önem arz eden diğer bir yapı da Baki Bey Konağı'dır. Halk arasında Kocaoda olarak da isimlendirilen yapı; Burdur merkez ilçede, Kurna Çayı üzerindeki Paşa Köprüsü yakınındadır. Yapıya adını veren Baki Bey ailesinin Burdur'un eski ve ileri gelen ailelerinden biri olduğu ve bu ailenin 17. yüzyılda Burdur civarında vergi toplama yetkisi verilmiş Çelik Mehmed Paşa'nın ahfadı olduğu bilinmektedir (Erdem, 1940:63). Konutun inşası; mimari ve süsleme özelliklerinden

Baki Bey Konağı Genel Görünüş

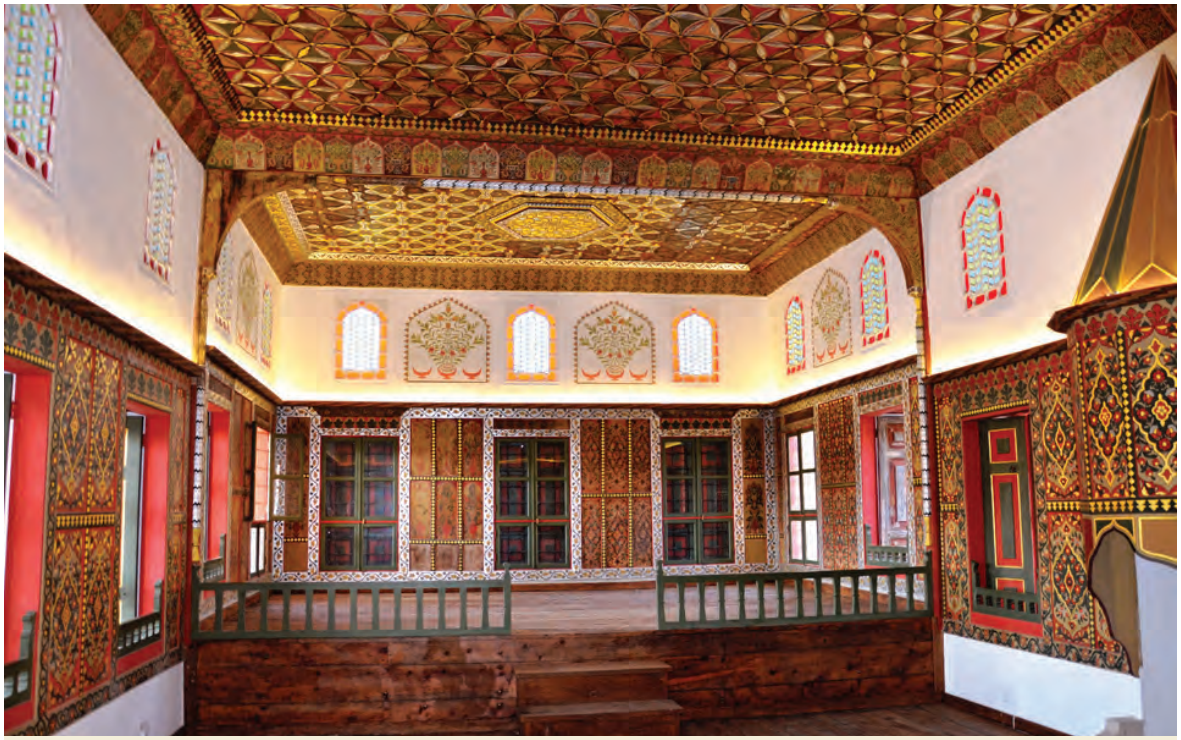

Baki Bey Konağı İç Mekân

de anlaşıldığı üzere, 17. yüzyılda Çelik Mehmed Paşa'nın hayatta olduğu yıllarda gerçekleştirilmiş olmalıdır. İki katlı ve geniş bir avlusu bulunan yapının alt katı taş, üst katı ise ahşap karkas sistemiyle kerpiçten inşa edilmiştir. Yapının giriş cephesinde bulunan simetrik merdiven düzenlemesinin güney bölümünün neredeyse yarısının günümüzde mevcut olmamasından yapının bu kısmının yıkıldığı anlaşılmaktadır. Merdivenlerden çıkılarak konutun sofasına ulaşılır. Bu bölüm ahşap direklerden meydana getirilmiş revağı bulunan ve üzeri sundurma çatıyla örtülü yarı açık, yarı kapalı bir mekândır. Yapının başodasının kapısı sofaya açılmaktadır. Konutta özellikle başodanın yoğun şekilde bezendiği görülmektedir. Ahşap işçiliği, kalem işi, hat, vitray ve alçı kabartma gibi farklı tekniklerle yapılan bezemelerde altın ve gümüş varaklar da kullanılmıştır. Son derece ihtişamlı bir dekorasyona sahip yapının tavan göbekleri de süsleme açısından önemli örneklerdir. Günümüzde Etnografya Müzesi olarak kullanılan yapıda, Burdur il ve ilçelerinin halk kültürü tanıtılmakta ve yapı yaşayan Burdur Evi olarak isimlendirilmektedir.

Baki Bey Konağı İç Mekân Süslemelerinden Ayrıntı

Burdur İlindeki Tescilli Konut Mimarisi Örnekleri

Burdur ilinde 120'den fazla anıtsal sivil mimarlık örneği olarak tescil edilmiş konut bulunmaktadır.[3] Henüz tescil edilmemiş konut mimarisi örneklerinin sayısının tescil edilenlerden az olmadığı söylenebilir. Burdur ilindeki geleneksel Türk konut mimarisi örnekleri, kentin eski merkezi konumunda olan Ulu Camii civarındaki bölgede yoğunlaşmış, bu bölge günümüzde kentsel sit alanı olarak koruma altına alınmıştır. Burç, Çeşmedamı, İnönü, Konak, Özgür, Pazar, Sakarya, Sinan ve Üçdibek mahallelerinin yer aldığı kentsel sit alanı dışında kalan Zafer ve Necatibey (eski adıyla Manastır) mahallelerinde de Türk ve gayrimüslim nüfusa ait anıtsal sivil mimarlık örneklerinin yoğun olduğu görülür.

3 Bu yapılar hakkında ayrıntılı bilgiler için bkz.: (Ekinci, 2009:43-176)

Yukarıda da belirtildiği üzere, 1. derece deprem bölgesi olan bir alanda kurulu Burdur'da, depremler ve meydana gelen yangınlar neticesinde kent dokusu erken tarihlerdeki niteliğini kaybetmiştir. Bu sebeple, Burdur'da günümüze ulaşan sivil mimarlık örneklerinin büyük bir bölümü 19. yüzyıl sonları 20. yüzyıl başlarına tarihlenebilir. Bu yapılar göreceli olarak geç tarihlerde inşa edilmiş olmalarına rağmen, sanat ve mimarlık tarihi açısından önem arz eden anıtsal örneklerdir. Bunlar arasındaki Mısırlılar Evi, Piribaşlar Evi, Çelikbaşlar Evi, Murtazaaliler Evi gibi konutlar; iki katlı, cumbalı, avlulu ve sofalı plan kuruluşlarıyla geleneksel Türk konularının ana özelliklerini yansıtır. Ayrıca, bu yapıların giriş cepheleri ve iç mekân dekorasyonlarında dikkat çekici süslemeler de bulunmaktadır.

Piribaşlar Evi Genel Görünüş

Mısırlılar Evi Genel Görünüş

Burdur'un, 21. yüzyılda gelişmiş iller arasında yer alabilmesi için; sözü edilen anıtsal sivil mimarlık örneklerinin ticari ve kültürel fonksiyonlarla kente yeniden kazandırılması gerekmektedir. Son yıllarda gerçekleştirilen koruma ve restorasyon projeleri konu hakkında umut veren gelişmelerdir.

BURDUR İLİNDEKİ TÜRK-İSLAM MİMARİ ESERLERİ KATALOĞU

CAMİİ ve MESCİTLER

AĞIL CAMİİ

Ağıl Camii Genel Görünüş

Katalog no: 01 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Yenice Mahalle Ağıl Sokak

Diğer İsimleri: Hacı Bayram Mescidi

Durumu: Uygun olmayan yöntemlerle yenilenmiş ibadete açık cami.

Tarihlendirme: 1914 depreminde yıkıldıktan sonra tekrar inşa edilmiş.

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Kaynaklarda Burdur'un en eski camilerinden olduğu ve 1914 depreminde yıkıldıktan sonra yeniden inşa edildiği belirtilmektedir. (İl Yıllığı, 1955: 100) Yapının depremden önceki ilk inşa tarihi hakkında bilgi mevcut değildir. Ancak elde mevcut arşiv belgelerinden (Akdemir, 2007: 99); caminin 19. yüzyıl ortalarında faal, banisinin de Hacı Bayram isimli bir zât olduğu anlaşılmaktadır. Depremden sonra, caminin yeniden inşa edilmesi 1914 yılından sonraki ilk 5-10 yıl içerisinde ve mahalle halkının katkılarıyla gerçekleştirilmiş olmalıdır. Yeniden inşa edildikten sonra zaman içerisinde harap olan

yapı bugün tamamen yenilenmiş durumdadır. Son yıllarda gerçekleştirilen bu yenileme kesinlikle profesyonel bir restorasyon uygulaması değildir. Yenileme esnasında yapının orijinal mimari ve süsleme özelliklerine riayet edilmeye çalışılmışsa da kullanılan inşa malzemelerin tamamının tarihi dokuya taban tabana zıt modern ve endüstriyel ürünler olması sebebiyle yapı orijinalitesini çok büyük ölçüde yitirmiştir. Yapının sadece plan şeması orijinaline uygundur.

Planı ve Mimari Özellikleri: Kare planlı ve üzeri kiremit kaplı çatı ile örtülü yapı, ortalama büyüklükteki bir mescit boyutlarındadır. Giriş kapısı kuzey cephede yer alır ve üzeri çatı ile örtülü ayrı küçük bir bölüm şeklindedir. Yapıda son cemaat yeri bulunmamaktadır. Minare ise oldukça küçüktür. Günümüzde metal konstrüksiyon ve sac levhalarla inşa edilmiş minarenin, yapının orijinalinde ahşaptan yapılmış olması ya da orijinal yapıda minare bulunmaması kuvvetle muhtemeldir. Yapının dış cephe duvarları tamamen sıvanmıştır. Yapının asıl ibadet mekânı tek bölümden oluşur. Ancak kuzey ve batı cephelerde asma kat şeklinde mahfiller bulunmaktadır. İç mekânda, giriş açıklığı ekseninin iki yanında yer alan birer büyük direk ile üst örtü desteklenmektedir. Yapının orijinalinde ahşap olan bu direkler yerine, yenileme esnasında aynı boyutlardaki metal borular yerleştirilmiştir. Yapının iç mekânı düz tavan ile örtülüdür.

Ağıl Camii Asıl İbadet Mekânı

Süslemeleri: Yapının orijinalindeki süslemelerin ne şekildeki ve ne yoğunlukta olduğu bilinmemektedir. Ancak, orijinalde az da olsa mevcut olan tüm süslemelerin yenileme esnasında yok edildiği anlaşılmaktadır. Zira günümüzde asıl ibadet mekânı tavan ve duvar yüzeyleri tamamen sıvanmış ve boyanmış durumdadır. Yapının, endüstriyel seri üretim kalıplarıyla alçıdan yapılmış ve kartonpiyer görünümündeki bugünkü mihrabında yer alan iyon başlıklı yivli sütunlar ile istiridye kabuğu şeklindeki motif, aslında orijinal mihrapta o döneme ait neredeyse tüm cami mihraplarında görülen Osmanlı barok tarzında alçı süslemelerin bulunabileceğini akla getirmektedir. Eğer öyleyse, yenileme esnasında orijinaliteye ancak bu kadar riayet edildiği anlaşılmaktadır.

DİVANBABA CAMİİ

Divanbaba Camii Genel Görünüş

Katalog no: 02

İnceleme Tarihi: Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Değirmenler Mahallesi Divanbaba Caddesi

Diğer İsimleri: Hacı Abdullah Camii - Delibaba / Divanebaba Camii

Durumu: Uygun olmayan yöntemlerle yenilenmiş ibadete açık cami.

Tarihlendirme: 1914 depreminde yıkıldıktan sonra 1919 yılında tekrar inşa edilmiş.

Kitabeleri: İnşa ya da onarım kitabesi yoktur. Minare kitabesinde "Maşallah 1189 (M. 1775-76)" ibaresi okunmuştur (İl Yıllığı, 1955: 97).

Tarihçesi: 1955 Burdur İl Yıllığı'nda, yapının 1914 depreminde yıkıldıktan sonra 1919 yılında yeniden inşa edildiği kaydedilmiştir. Aynı kaynakta, caminin depremde yıkılan minaresinin Ulu Camii'nin inşasında çalışan ustalar tarafından Burdur kesme taşı kullanılarak tekrar inşa edildiği de belirtilmiştir (İl Yıllığı, 1955: 97). Yapının 1914 depreminden önceki ilk inşa tarihi bilinmemektedir. Ancak, minarenin kitabesinde okunan H. 1189 / M. 1775-76 tarihi yapının ilk inşa tarihinin 18. yüzyılın ikinci yarısı içerisinde olduğunu düşündürmektedir. Ayrıca, B.O.A. EV 30127 - v.3a'da kayıtlı arşiv belgesinden (Akdemir, 2007: 99); yapının banisinin Hacı Abdullah isimli bir zât, caminin de M. 1847 yılında faal olduğu anlaşılmaktadır.

Planı ve Mimari Özellikleri: Kare planlı ve üzeri kiremit kaplı çatı ile örtülü yapı sonradan genişletilmiş ve bu genişletme sonrasında minarenin kaidesi asıl ibadet mekânı içerisinde kalmıştır. Bu genişletme işlemi yapının orijinalliğini büyük ölçüde yitirmesine neden olmuştur. Yapının anıtsal olmayan giriş kapısı doğu cephesinin kuzey kenarında, minaresi

ise doğu cephesinin tam ortasında yer alır. Ayrıca yapının kuzeyinde ana yapıdan bağımsız kare planlı küçük bir hücre bulunmaktadır. Yapının asıl ibadet mekânı tek bölümlüdür. İç mekânda, kuzey cephede asma kat şeklinde bir mahfil bölümü bulunmaktadır. Bu mahfil, giriş eksenin iki yanında bulunan birer adet ahşap direk ile desteklenmiştir.

Divanbaba Camii Asıl İbadet Mekânı

Divanbaba Camii Kuzey Cephe

Süslemeleri: Yapının süsleme açısından en önemli bölümü mihrabıdır. Yarım daire kesitli nişi bulunan mihrabın sağ ve solunda başlıkları stilize edilmiş iri yapraklar ve volütlerden oluşan birer plaster bulunmaktadır. Mihrap nişinin içbükey yüzeyinde ise iri yapraklar ve çiçeklerden oluşan yüksek kabartma tekniğinde Osmanlı barok tarzında simetrik bir kompozisyon yer alır. Mihrap düzenlemesi içerisinde çeşitli biçimlerde bordürler ve hat sanatı örnekleri de mevcuttur. Düzenleme içerisindeki alçı kabartma bezemeler ile bordür ve köşelikler kırmızı, mavi, yeşil gibi farklı renklerde boyanarak daha canlı bir görünüm elde edilmiştir. Asıl ibadet mekânında; ahşaptan yapılmış, sekiz kollu yıldız biçiminde ve etrafı ay-yıldız, baklava dilimi ve damla motifleriyle süslenmiş bir tavan göbeği bulunmaktadır. Caminin Burdur kesme taşından yapılmış minaresinin beş sıra mukarnas dizisinden ve taş korkuluklardan oluşan şerefe bölümü de taş işçiliği açısından önem arz eder.

ESKİ YENİ CAMİİ

Eski Yeni Camii Genel Görünüş

Katalog no: 03 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009 - Aralık 2009

Yeri: Burdur Merkez - Üç Dibek Mahallesi

Diğer İsimleri: Mehmed Kethüda Camii

Durumu: Uygun olmayan yöntemlerle yenilenmiş ibadete açık cami.

Tarihlendirme: 1914 depreminde yıkıldıktan sonra R. 1342 / M. 1926 yılında tekrar inşa edilmiş.

Onarım Kitabesinin Transkripsiyonu:

Bir zelzeleden harap ola şu *Cami ne güzel bina edildi*
Bir tarzı latif dil rubada *İhyasına itina edildi*
Parlak iki meşale refile *Allah evi ruşena edildi*
Ey ra if ey reşit hayat *Herkes buna aşina edildi*
Bani-i cihan secdelerle *Nazım yine ihya edildi*
Avazı bülend ahmed ile *Allah diyüp nida edildi*
Eşvak-ı Muhammedi coşunca *Bin gülgüle sefa edildi*
Eflâkı tutup seda-ı iman *Ya Rap ne yanık dualar edildi*
Bir tuğra döner bu nuru memdut *Balâ reva istifa edildi*
Bin üç yüz kırk iki ile yazdım *1342 - Levhi arşa kazdım* (İl Yıllığı, 1955: 100)

Camii ve Mescitler

Tarihçesi: Kaynaklarda 1914 depreminde yıkıldıktan sonra 1925-26 yıllarında yeniden inşa edildiği belirtilmektedir (İl Yıllığı, 1955: 100). Yapının depremden önceki ilk inşa tarihi bilinmemektedir. B.O.A. "Cevdet Evkaf-21306"da kayıtlı bir arzuhalden (Akdemir, 2007: 98); caminin ve bitişiğindeki hamamın banisinin Mehmed Kethüda isimli bir zat ve caminin de 19. yüzyıl başlarında faal olduğu anlaşılmaktadır. Caminin 1914 depreminde yıkılan minaresi hayır sahiplerinden Sadık ERDEM tarafından yeniden inşa ettirilmiştir (İl Yıllığı, 1955: 100). Caminin son olarak 2005 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce tadilat ve tamiratı yaptırılmıştır.

Planı ve Mimari Özellikleri: Kare planlı ve üzeri kiremit kaplı çatı ile örtülü yapının giriş kapısı kuzey cephede yer alır ve üzeri çatı ile örtülü ayrı küçük bir bölüm şeklindedir. Yapının üst örtüsü iç mekânda tabanı sekizgen biçimli ve sekiz dilimli büyük bir kubbe ile örtülüdür. Ayrıca iç mekânda iki adet ahşap direkle desteklenen ve kuzey cepheyle bütünleşik olarak inşa edilen asma kat şeklinde bir mahfil bulunmaktadır. Yapının son cemaat yeri yoktur. Minare ise Burdur kesme taşından yapılmış güzel bir örnektir. Caminin giriş cephesindeki bahçe hazire olarak düzenlenmiştir. Burada dört adet Osmanlı dönemi mezar taşı bulunmaktadır. Ayrıca, caminin arka tarafında yerinden sökülmüş ve kırılmış halde Osmanlı dönemi mezar taşları vardır.

Eski Yeni Camii Asıl İbadet Mekânı

Eski Yeni Camii Asıl İbadet Mekânı Kuzey Cephe

Süslemeleri: Yapının süsleme açısından en önemli unsurları iki adet işlemeli ahşap kapıdır. Bunlardan biri cümle kapısı giriş açıklığında bulunur ve iki kanatlıdır. Diğeri ise tek kanatlı bir örnektir ve kuzey cephenin doğu köşesindeki bir girişte yer alır. Her iki kapı da yağlı boya ile çok itinasız şekilde boyanmıştır. Cümle kapısındaki örnek çok sayıda küçük bölüme ayrılmış ve bu bölümlerin içi ve etrafı kıvrım dallı yapraklar ve stilize çiçeklerle süslenmiştir. Diğer kapı da cümle kapısındakine benzer şekilde çeşitli büyüklüklerdeki bölümler ve bunlar etrafındaki bitkisel süslemelerden oluşur. Ancak, bu kapının orta bölümünde kare bir alan içerisinde bulunan ve merkezdeki 12 köşeli yıldızın etrafında gelişen 24 ışınlı geometrik kompozisyon oldukça klasik bir ifadeye sahiptir. Caminin ahşap minberi yalın bir örnektir ve geç dönem özellikleri gösterir. Mihrap ise Osmanlı barok tarzda alçı süslemeleriyle döneminin karakteristik örneklerindendir. Ayrıca, kubbe tavan göbeğinde Osmanlı barok tarzda alçı kabartma bezemeler bulunur. Caminin hazire bölümünde yer alan mezar taşları, başarılı taş işçiliği örneklerindendir. Bunlardan üzerinde cami tasviri olan H. 1264 / M. 1847-48 tarihli ve Merhum Emine Kadın'a ait mezar taşı nadide mezar taşı örneklerinden biridir.[4] Ayrıca, minarenin yedi sıra mukarnas dizisiyle meydana getirilmiş şerefesi, güçlü plastik etkisiyle süsleme açısından önem arz eder.

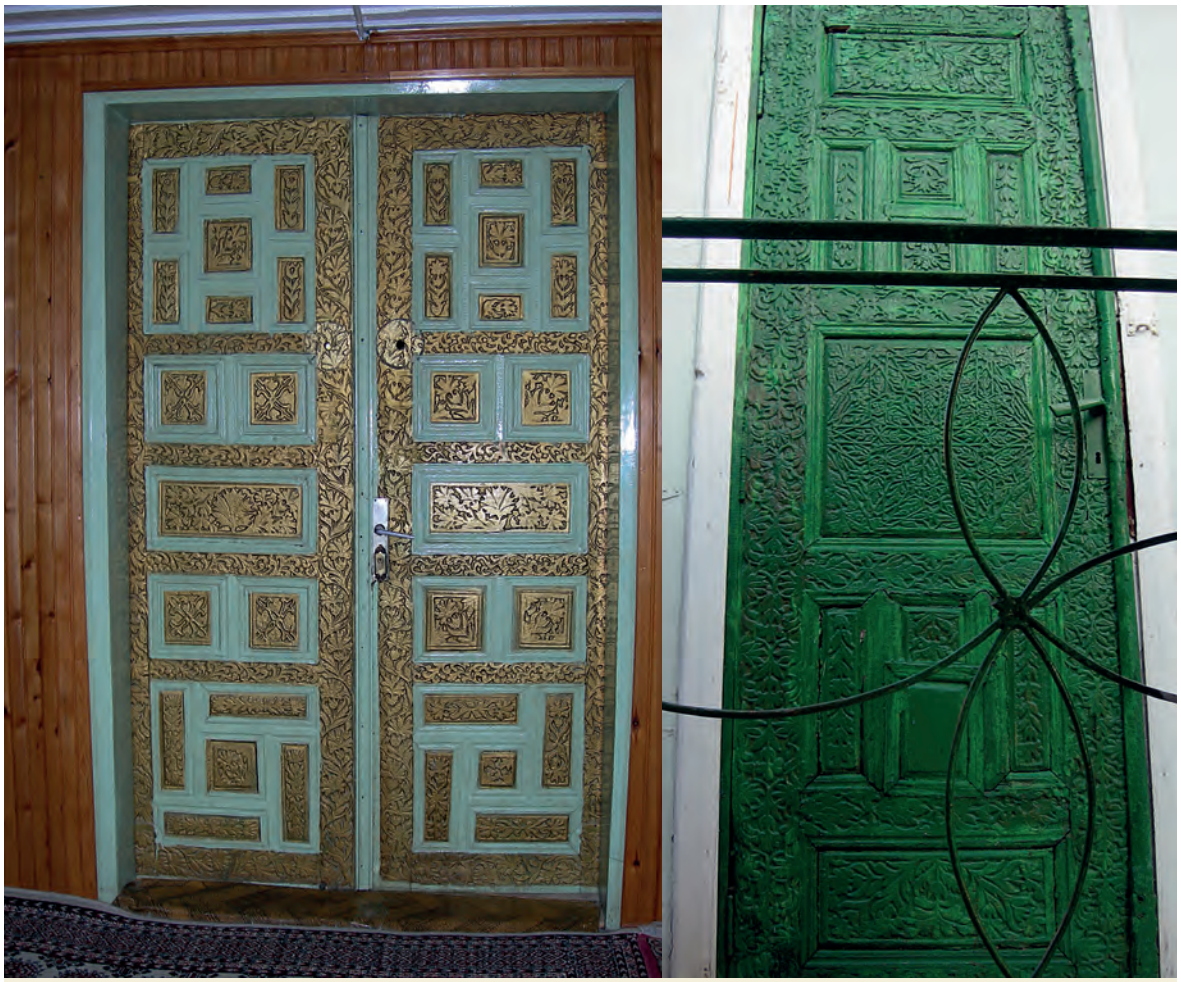

Eski Yeni Camii Ahşap Kapı Kanatları

4 Cami tasvirli mezar taşları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: (Tunçel, 1989)

Eski Yeni Camii Kubbenin İçten Görünüşü

Eski Yeni Camii Minaresi ve Cami Tasvirli Mezar Taşı

GAZİ CAMİİ

Gazi Camii Genel Görünüş

Katalog no: 04 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Konak Mahallesi Gazi Caddesi

Diğer İsimleri: -

Durumu: Orijinal ve ibadete açık cami.

Tarihlendirme: 1914 depreminde yıkıldıktan sonra 1916 yılında tekrar inşa edilmiş.

Kitabeleri: İnşa ya da onarım kitabesi yoktur. Minber kitabesinde H. 1204 / M. 1789-90 tarihi okunmaktadır.

Tarihçesi: Kaynaklarda Burdur'un eski camilerinden olduğu ve 1914 depreminde yıkıldıktan sonra hayır sahipleri tarafından yeniden inşa ettirildiği belirtilmektedir (İl Yıllığı, 1955: 101). İlk inşa tarihi kesin olarak bilinmeyen yapının banisi, cami ibadete açılış beratına göre Cezayirli Mustafa isimli bir zâttır. Bugün halen camide bulunan ahşap minberin alınlığındaki H. 1204 / M. 1789-90 tarihi, bu minberin caminin ilk inşasından kalma olduğunu ve dolayısıyla da caminin ilk inşasının 18. yüzyılın sonlarında gerçekleştirildiğini akla getirmektedir. Caminin, Burdurlu ustalar tarafından yapıldığı kaydedilen (İl Yıllığı, 1955: 101) minaresinin inşa tarihi de 1916 civarı olmalıdır. Cami, son olarak 2008 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce restore ettirilmiştir.

Camii ve Mescitler

Planı ve Mimari Özellikleri: 160 m²'lik bir alan üzerinde inşa edilmiş kare planlı cami taş temel üzerine ahşap karkas tekniğiyle inşa edilmiştir. Cephe duvarları iç ve dıştan tamamen sıvanmış durumdadır. Giriş kapısının kuzey cephede yer aldığı yapının tüm cephelerinde pencere açıklıkları bulunmaktadır. Yapının kesme Burdur taşından yapılmış minaresi kuzey cephenin batı köşesinde yer almaktadır. Günümüzde kiremitle kaplı olan çatı eskiden teneke ile kaplı imiş. İç mekânda, tek bölümlü asıl ibadet mekânının kuzey cephesinde, giriş eksenin iki yanında bulunan birer adet ahşap direk ile desteklenmiş asma kat şeklinde bir mahfil bölümü bulunmaktadır.

Gazi Camii Asıl İbadet Mekânı ve Kuzey Cephe

Süslemeleri: Caminin süsleme açısından en önemli bölümleri mihrabı, minberi ve minaresidir. Osmanlı barok tarzındaki motif ve düzenlemelerle bezenmiş ve akantus başlıklı birer plaster ile sınırlandırılmış yarım daire nişli alçı mihrap, yapıldığı dönemin karakteristik özelliklerini yansıtan güzel bir örnektir. Caminin minberi sanat tarihi açısından öneme sahiptir. Kündekari tekniğinde yapılmış ahşap minberin alınlığına "kelime-i tevhid"in yazılı olduğu bir hat ve yapım tarihi oyma tekniği ile işlenmiştir. Alınlığın hemen üstündeki yarım daire şeklindeki taç bölümünde merkezdeki bir lale motifi ile bunun sağ ve solunda bulunan birer çiçek rozet bitkisel karakterli bir bordürle çerçevelenmiştir. Aynı tarzdaki bordürler minberin basamaklarına açılan girişin köşeliklerinde ve minber aynasında yer alan nişlerin köşeliklerinde de görülür. Minber aynası, farklı biçimlerdeki parçaların bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş geometrik bir düzenleme şeklindedir. Alt bölümünde yuvarlak kemerli nişlerin bulunduğu minber aynasının merkezinde iri bir çiçek rozet, üst bölümünde ise volüdal kıvrım dallar ve çiçeklerden oluşturulmuş diyagonal bir bordür bulunmaktadır. Yapının ahşap tavan göbeği yalın ancak dikkat çekici bir örnektir. Temel unsur olarak mekik motifinin kullanıldığı düzenlemede bir merkezden çıkan ve ışınsal olarak yerleştirilen altı adet mekik motifiyle oluşturulmuş çiçek ya da yıldızlar, sonsuzluk prensibinde ve hepsi birbirini dairesel olarak çerçeveleyecek şekilde bir araya getirilmiştir. Yapının minaresi ise kesme Burdur taşından yapılmıştır. Şerefesi 7 sıra mukarnas dizisiyle meydana getirilmiş minarenin pek çok parçadan oluşan şerefe korkuluklarının her birinde birer adet çiçek rozet bulunmaktadır.

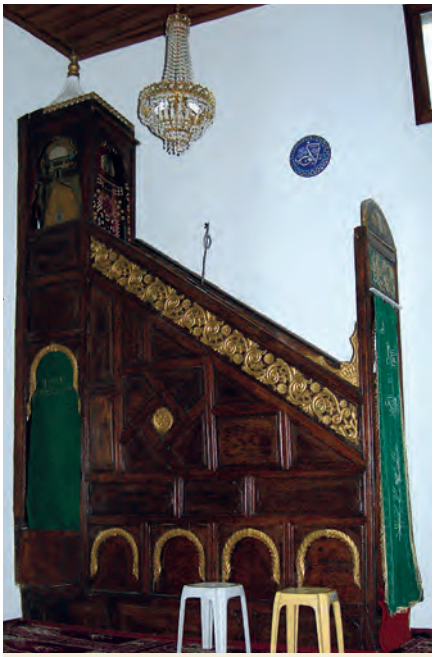

Gazi Camii Minberi

Gazi Camii Minber Aynası

Gazi Camii Minber Alınlığı ve Minberin Yapım Tarihini Gösteren İbare

Gazi Camii Minare Şerefesi

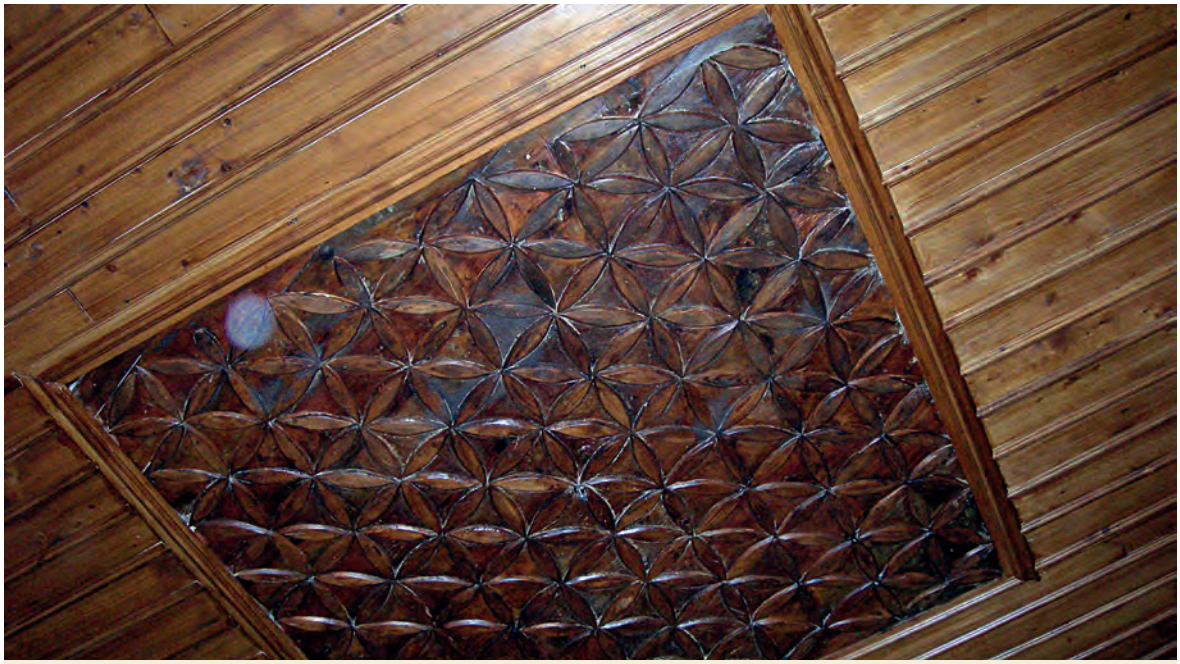

Gazi Camii Asıl İbadet Mekânı Tavan Göbeği

HECİN DEDE CAMİİ

Hecin Dede Camii Genel Görünüş

Katalog no: 05 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Eski Antalya Caddesi

Diğer İsimleri: Hecin Camii

Durumu: Uygun olmayan yöntemlerle yenilenmiş ibadete açık cami.

Tarihlendirme: 1914 depreminde yıkıldıktan sonra 1920 yılında tekrar inşa edilmiş.

Çeşme Kitabesinin Transkripsiyonu:

Sene 1261 (M. 1845) Sahib'ül hayrat
Derviş Ağazâde Hacı Mustafa Ağanın mahdumu
Es-Seyyid El-Hac Ali Ağa merhumun ruhu içün Fatiha
Minare Onarım Kitabesinin Transkripsiyonu:
Hüdaya maksadım çün masrafım şey galip oldu
Senin lütf-i aziminle minare halil oldu
Acep mi söylesem tarih balâ tercüme-i cevher
Ki mebde oldu ihyasın kulun kemter hacı Hacer
Sene 1316 (M. 1900) (İl Yıllığı, 1955: 98-99)

Camii ve Mescitler

Tarihçesi: Kaynaklarda yer alan bilgilere göre (İl Yıllığı, 1955: 98); ilk inşası M. 1845 yılında gerçekleştirilen caminin 1914 depreminde yıkıldığı ve daha sonra tekrar inşa edildiği anlaşılmaktadır. Caminin çeşmesin kitabesi bu bilgiyi doğrular niteliktedir. Yapının kitabelerinde yazılı tarihler dışında, giriş kapısı üzerindeki sundurmanın alınlığına Arap alfabesiyle 1920 yazılmıştır. Bizce bu tarih yapının 1914 depreminden sonraki inşası sırasında, inşa tarihini belirtmek için Miladi takvime göre yazılmış bir ibaredir. Minarenin onarım kitabesinde, zamanla harap olan minarenin R. 1316 / M. 1900 yılında yeniden yapıldığı kaydedilmiştir. Ancak bu minare de 1914 depreminde yıkılmış olmalıdır.

Planı ve Mimari Özellikleri: Büyük bir mescit boyutlarında ve kare planlı yapı, bulunduğu alandaki eğim sebebiyle fevkani olarak inşa edilmiştir. Cami; kuzey cephede yer alan, kesme taştan yapılmış, sivri kemerli ve arkası sarnıçlı bir çeşme ile bu çeşmenin sağ ve solunda çeşmeyle bütünleşik olarak inşa edilmiş hücrelerden oluşan bir platform üzerinde yükselmektedir. Bu platformun güney cephesinde küçük bir hazire bulunmaktadır. Hazire duvarına, Hafız Mustafa Efendi isimli zâta ait H. 1318 / M. 1900-01 tarihli bir mezar taşı kitabesi sonradan oturtulmuştur. Hazirede bundan başka mezar taşı yoktur. Yapının giriş kapısına kuzey cephenin batı köşesinde bulunan merdivenlerden çıkılarak ulaşılır. Cümle kapısı önünde küçük bir avlu bulunmaktadır.[5] Yapı kiremitle kaplı kırma çatı ile örtülüdür. Ayrıca giriş açıklığı üzerinde kırma çatılı, üçgen alınlıklı ve iki ahşap direkle taşınan ahşap bir sundurma bulunmaktadır. Yapının minaresi sac levhalar ve ahşap malzemeler ile yapılmış küçük boyutlarda zarif bir örnektir. Kuzey cephenin batı köşesinde yer alan minarenin kaidesi cephe duvarlarıyla aynı satıhtadır. Caminin asıl ibadet mekânında, giriş ekseninin iki yanında bulunan birer ahşap direk üst örtüyü desteklemektedir. Kuzey cephede, bu direklerin az gerisinde asma kat şeklinde bir mahfil bölümü bulunmaktadır.

Hecin Dede Camii Asıl İbadet Mekânı Kuzey Cephe

5 Ayrıntılı bilgi için bkz.: (Kazan ve Göçmen, 2007:123-146)

Hecin Dede Camii Mihrap

Süslemeleri: Yapıda süsleme açısından önem arz eden bölümler mihrap ve minber ile asıl ibadet mekânının ve giriş açıklığı üzerindeki sundurmanın tavan göbekleridir. İçbükey nişli alçı mihrap Osmanlı barok tarzında bitkisel düzenlemelerle bezenmiş ve akantus başlıklı birer plaster ile iki yandan sınırlandırılmıştır. Caminin minberi ahşaptan kündekari tekniği ile yapılmıştır. Minberin korkuluklarında ve nişlerin kemer köşeliklerindeki ajurlu bezeme oldukça zarif ve dikkat çekicidir. Minber aynasında ise sadece farklı biçimlerdeki parçaların bir araya getirilmesi ile oluşturulmuş geometrik düzenleme bulunmaktadır. Asıl ibadet mekânının ahşap tavan göbeği dikdörtgen bir alan içerisine sonsuzluk prensibinde yerleştirilmiş ve mekik motiflerinden oluşan çiçek ya da yıldız düzenlemeleri ile meydana getirilmiştir. Sundurmanın tavan göbeği ise iki eş kenar üçgenin birbiri üzerine zıt olarak yerleştirilmesiyle oluşturulmuş altı köşeli yıldız şeklindedir. Ahşaptan yapılmış bu yıldızın yüzeyine oyma tekniği ile bitkisel motifler işlenmiştir. Ayrıca, Cami yapısının alt bölümünde yer alan sivri kemerli çeşmenin kemer köşeliklerinde oyma tekniği ile işlenmiş sekiz köşeli yıldız ve hilal motiflerinden oluşan ay yıldız düzenlemesi bulunmaktadır.

Hecin Dede Camii Asıl İbadet Mekânı Tavan Göbeği

Hecin Dede Camii Girişteki Sundurma

MANASTIR CAMİİ

Manastır Camii Genel Görünüş

Katalog no: 06 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Necatibey (Manastır) Mahallesi

Diğer İsimleri: Necatibey Camii

Durumu: Uygun olmayan yöntemlerle yenilenmiş ibadete açık cami.

Tarihlendirme: 1914 depreminde yıkıldıktan sonra 1922 yılında tekrar inşa edilmiş.

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Tarihi kaynaklarda hakkında fazla bilgi bulunmayan yapının tahminen 1922 yılında yapıldığı belirtilmektedir (İl Yıllığı, 1955: 97). Ancak, bu cami de 1914 depreminde yıkıldıktan sonra tekrar inşa edilmiş yapılardan olmalıdır. Zira, B.O.A. Cevdet Evkaf, 5515'de kayıtlı bir arzuhalden (Akdemir, 2007: 97-98); caminin M. 1798 tarihinde faal olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte; yapının bulunduğu mahallenin eski adının manastır mahallesi olması ve bu bölgeye yakın bir tepe üzerinde Doğu Roma devrinden kalma bir gözetleme kulesi bulunması sebebiyle, buranın eski bir Hıristiyan yerleşmesi olduğu ve mahalleye adını veren manastırın da camiye çevrildiği rivayet olunmaktadır (Erdem, 1940; 7). Ancak bunu ispatlayan bir belge mevcut değildir.

Planı ve Mimari Özellikleri: Kare planlı ve üzeri kiremit kaplı çatı ile örtülü bir yapıdır. Tavan içten sekizgen tabanlı bir kubbe oluşturacak şekilde düzenlenmiştir. Kesme taştan inşa edilmiş yapının duvarları iç ve dıştan tamamen sıvanmış durumdadır. Cephe duvarlarında iki sıra halinde pencere açıklıkları bulunur. Sık aralıklarla yerleştirilmiş pencere açıklıklarından alt sıradakiler sivri kemerli üsttekiler ise yuvarlak kemerlidir. 1990'lı yıllarda betondan yapılmış minare ise sanatsal niteliği olmayan sıradan bir örnektir. Asıl ibadet mekânında, giriş açıklığı ekseninin iki yanında yer alan birer ahşap direkle desteklenen asma kat şeklindeki mahfil bölümü bulunmaktadır.

Manastır Camii Giriş Cephesi ve Arka Cephe Genel Görünüş

Süslemeleri: Caminin süsleme açısından en önemli bölümü mihrabıdır. Alçıdan yapılmış bu mihrap Osmanlı barok tarzındadır ve yapıldığı dönemin genel özelliklerini yansıtan güzel bir örnektir. Minber ise ahşaptan yapılmıştır ve oldukça sadedir.

Manastır Camii Asıl İbadet Mekânı

MUSTAFA HOCA CAMİİ

Mustafa Hoca Camii Genel Görünüş

Katalog no: 07

İnceleme Tarihi: Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Akın Mahallesi Kabacalı Sokak

Diğer İsimleri: Kuyu Camii - Muhyizâde Camii

Durumu: Uygun olmayan yöntemlerle yenilenmiş ibadete açık cami.

Tarihlendirme: 1914 depreminde yıkıldıktan sonra tekrar inşa edilmiş.

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: İl yıllıkları ve benzeri yayınlarda hakkında çok fazla bilgi yoktur. Ancak bugünkü yapının 1914 depreminden sonra inşa edildiği anlaşılmaktadır. Zira, yapıda günümüzde de mevcut olan nakışlı tavan göbeğinin Burdur Ulu Camii'nin 1914 depreminde yıkılan eski tavanından yapıldığı kaydedilmiştir (İl Yıllığı, 1955; 98). Ayrıca, B.O.A. EV 12737 v. 24b'de kayıtlı bir arşiv belgesinden (Akdemir, 2007: 99); caminin M. 1857-58 yıllarındaki mutasarrıfının Mustafa Efendi isimli bir zât olduğu öğrenilmektedir. Bu belge bize yapının 1914 depreminden önce mevcut olduğunu gösterir.

Planı ve Mimari Özellikleri: Yapı kare planlıdır ve cephe duvarları içte ve dışta tamamen sıvanmış durumdadır. Duvar yüzeylerinde iki sıra halinde ve sık aralıklarla açılmış pencereler bulunur. Yapının kuzey cephesinin doğu köşesinde, ana yapıya bitişik bir hücre bölümü mevcuttur. Minare ise yapının kuzey-batı köşesinde, çatının üzerinde bulunmaktadır. Ahşap üzerine sac levha kaplanarak yapılan minare küçük boyutlarda ancak zarif bir örnektir.

Mustafa Hoca Camii Tavan Düzenlemesi

Süslemeleri: Caminin süsleme açısından en önemli bölümü, Ulu Camii'nin eski tavanından yapılan tavan göbeğidir. Ahşaptan yapılmış tavan göbeğinin merkezinde iki eşkenar üçgenin birbiri üzerine zıt olarak yerleştirilmesiyle meydana getirilmiş büyükçe bir altı köşeli yıldız bulunmaktadır. Bu yıldız motifinin yüzeyine ahşap çıtalar kullanılarak merkezdeki 12 köşeli yıldızın her bir köşesinden çıkan ikişer ışınla oluşturulmuş 24 ışınlı geometrik bir düzenleme işlenmiştir. Tavan göbeği düzenlemesinde, merkezi teşkil eden altı köşeli yıldızın etrafında mekik motiflerinin sonsuzluk prensibinde yerleştirilmeleriyle meydana getirilmiş bir geometrik bezeme ile dolgulanmış geniş bir sekizgen bulunmaktadır. Ancak bu muntazam bir sekizgen değildir, ara yönlere denk düşen kenarlar kısa tutulmuş ve geniş açı oluşturacak şekilde içe doğru kırılmıştır. Tavan göbeği düzenlemesi en dışta yer alan kare bir çerçeveyle sınırlandırılmıştır. Kare çerçevenin köşelerinde içteki sekizgenin dışında kalan alanlar, ahşap çıtalar kullanılarak merkezdeki yıldızın yüzeyindekiyle aynı tarzda ve renkteki kare ve dikdörtgen motifleriyle bezenmiştir. Ayrıca, çerçeveyi teşkil eden karenin kenarları üzerinde üç sıra halinde testere dişi şeritler bulunmaktadır. Tavan göbeği düzenlemesini oluşturan unsurlar birbirinden farklı satıhlardadır. Caminin mihrabı, yapıldığı dönemin genel özelliklerini yansıtmakla birlikte oldukça sade bir örnektir. Minberin ise herhangi bir sanatsal değeri bulunmamaktadır. Ancak, camide bulunan ahşap vaiz kürsüsü oldukça dikkat çekicidir. Yarım daire biçiminde bir alınlık ve bunun üzerindeki birkaç korkuluktan oluşan vaiz kürsüsünde, alınlık yüzeyinde kıvrım dallar arasındaki lotus motifleri ve çiçek rozetlerle meydana getirilmiş bir bezeme bulunmaktadır. Bu zarif bezemeye rağmen vaiz kürsüsün genel görünümü aslında çok da dengeli değildir. Kürsünün elde kalan malzemelerin bir araya getirilerek yapıldığı anlaşılmaktadır. Bizce zarif bezemeli yarım daire biçimindeki bu ahşap parça da Ulu Camii'nin yıkıntılarından çıkarılarak buraya getirilmiş tavan süslemelerinden ya da eski Ulu Camii'ye ait diğer süsleme elamanlarından biridir. Ayrıca, vaiz kürsüsünün bezemesinde takip edilebilen kıvrımlı volüdal üslup, Gazi Camii'nin M. 1789-90 yılında yapılmış minberindeki bezeme üslubuna oldukça benzemektedir. Bu benzerlik, her iki eserin birbirine yakın tarihlerde yapıldığını gösterir.

Mustafa Hoca Camii Asıl İbadet Mekânı ve Vaiz Kürsüsü Süslemeleri

NUR CAMİİ

Katalog no: 08

İnceleme Tarihi: Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Zafer Mahallesi

Diğer İsimleri: -

Durumu: Orijinal ve ibadete açık cami.

Tarihlendirme: 1953 yılında inşa edilmiş.

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Eskiden Hıristiyan mahallesi olan Zafer mahallesinde hiç cami olmadığı için hayırseverler tarafından yaptırılmış caminin temeli 1952 yılında atılmış, inşası da 1953 yılının mart ayında tamamlanmıştır (İl Yıllığı, 1955; 102). Yapıldığı tarihte, Burdur'daki kubbeli tek cami olan Nur Camii ve minaresi bizzat Burdurlu ustalar tarafından modern malzemelerle ancak geleneksel üslupta inşa edilmiştir.

Nur Camii Genel Görünüş

Planı ve Mimari Özellikleri: Kare planlı ve merkezi kubbeli yapının duvarları içten betonarme, dış kaplaması ise kesme Burdur taşındandır. Merkezi kubbe kare mekân üzerine dıştan da görülen yüksek sekizgen bir kubbe kasnağı ile oturmaktadır. Kubbe kasnağından ana beden duvarlarına geçişte pandantif ya da benzeri bir geçiş elemanı kullanılmamış, köşelerde kalan alan düz tavanla kapatılmıştır. Cephe duvarlarında iki sıra halinde pencere açıklıkları bulunur. Ayrıca, kubbe kasnağı üzerinde de sivri kemerli açıklıklar şeklinde pencereler vardır. Minare ise tamamen kesme taştan inşa edilmiştir. Minare batı cephenin kuzey köşesinde ana yapıdan bağımsız sekizgen bir kaide üstünde yükselmektedir. Caminin kuzey cephede bir son cemaat yeri vardır ve kapalı bir bölüm olarak düzenlenmiştir. Ayrıca belirtmek gerekirse; caminin avlusunda bulunan ve hiçbir tarihi niteliği bulunmayan çeşme üzerine "Elhac Abdullah ruhuna Fatiha sene 1205 (H. 1205 / M. 1790-91)" ibaresi okunabilen beş satırlık bir çeşme kitabesi monte edilmiştir.

Nur Camii Dış ve İçten Ana Beden Duvarları

Süslemeleri: Caminin kubbe iç yüzeyinde iri yaprak ve çiçek motifleriyle meydana getirilmiş alçı süslemeler, 19. yüzyılın sonları, 20. yüzyılın başlarına tarihlenen alçı mihrap süslemelerine paralellik göstermektedir. Caminin mihrabı son derece sadedir. Minberinin ise herhangi bir sanatsal niteliği bulunmamaktadır. Yapının süsleme açısından en önemli bölümü minaresidir. Hafifçe yivlendirilmiş bir gövdeye sahip minarenin şerefesi 10 sıra halindeki mukarnaslardan ve bezeme bordürlerinden meydana gelir. Bordürler arasında en dikkat çekici olanlar en altta yer alan ters çiçeklerin bulunduğu bordür ile güçlü bir plastik etkiye sahip olan kürelerden meydana gelen bordürdür. Ayrıca şerefe korkulukları üzerine de geometrik süslemeler işlenmiştir.

Nur Camii Mahfil Katı ve Kubbenin İçten Görünüşü

RECEP CAMİİ

Recep Camii Genel Görünüş

Katalog no: 09 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Recep Mahallesi Recep Cami Sokak

Diğer İsimleri: Hacı Hasan Camii

Durumu: Uygun olmayan yöntemlerle yenilenmiş ibadete açık cami.

Tarihlendirme: 1914 yılından sonra inşa edilmiş.

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Kaynaklarda ismi geçmekle birlikte, tarihçesiyle ilgili bilgi yoktur. Caminin inşa tarzından ve süslemelerinden 20. yüzyıl başlarında yapıldığı anlaşılmaktadır. Yapı muhtemelen, 1914 depreminde yıkıldıktan sonra tekrar inşa edilen eski camilerden biridir.

Planı ve Mimari Özellikleri: Kare planlı yapı taş temel üzerine ahşap karkas şeklinde inşa edilmiştir. Cephe duvarları iç ve dıştan tamamen sıvanmıştır. Kuzey cephedeki giriş kapısına beş basamaklı simetrik merdivenle ulaşılan yapının duvarlarında iki sıra halinde pencere

açıklıkları bulunur. Minaresi olmayan yapının üzeri kiremit kaplı kırma çatı ile örtülüdür. Kuzey cephenin doğu köşesindeki üst sıra penceresi ezan okunabilecek yarım daire biçimli küçük bir balkon olarak düzenlenmiştir. Asıl ibadet mekânı düz tavanla örtülü yapının kuzey cephesinde asma kat şeklinde ve ahşap korkuluklarla ayrılmış bir mahfil bulunmaktadır.

Recep Camii Asıl İbadet Mekânı ve Kuzey Cephe

Süslemeleri: Caminin süsleme açısından en önemli bölümleri mihrap ve minberidir. Osmanlı barok tarzdaki yarım daire profilli alçı bezemeli mihrap döneminin genel özelliklerini yansıtır. Ahşap minber ise ajurlu bezemeleriyle dikkat çeken zarif bir örnektir. Minberin giriş açıklığının köşeliklerinde geçmeler yaparak birbirini tekrarlayan ajurlu bir bordür bulunmaktadır. Bunun üzerindeki alınlık yine ajur tekniğinde ve bitkisel karakterli volüdal bir üslupla bezenmiş biri dikdörtgen biri yarım daire biçimli iki bölümden meydana getirilmiştir. Minberin korkuluğu da ajurlu ve alt üst geçmeler yaparak birbirini tekrarlayan diyagonal bir bordür şeklindedir. Minber aynası ise farklı biçimlerdeki parçaların geometrik bir düzenleme meydana getirecek şekilde bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Yapının dış cephesinde, ezan balkonunda ve alt sıra pencerelerinde bulunan el yapımı demir ferforje korkuluklar da yapıda süsleme açısından önem arz eder.

Recep Camii Minber Alınlığı ve Ajurlu Minber Korkuluğu

SADEN CAMİİ

Saden Camii Genel Görünüş

Katalog no: 10 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Değirmenler Mahallesi Saden Sokak

Diğer İsimleri: Sadenzade Hacı İsmail Ağa Camii - Aşağı Divan Baba Camii

Durumu: Orijinal ve ibadete açık cami.

Tarihlendirme: İnşa kitabesine göre; H. Safer 1278 / M. Ağustos-Eylül 1861 yılında inşa edilmiş.

İnşa Kitabesinin Transkripsiyonu:

Cenab-ı haktan oldu ihyayı kıldı va'si i camiîni
Namına küçük divan baba musanna camiî
Sahib'ül-hayrına Mevlâ cenneti ihsan idüp
Hacı İsmail Ağa timar-ı hayr-ı sadeni
Vakfında oldu, cu-cami-i naziri yok gibi
Buldu teynüm cihetle oldu gayet mevkiî
Hansa tam tarihi söyler dahi şehr-i safer
Mabedi İslâm bülendi ham'dü cami-i ruşeni
Sene 1278 (M. 1861) (İl Yıllığı, 1955: 97)

Tarihçesi: Camii, inşa kitabesine göre Sadenzade Hacı İsmail Ağa tarafından H. Safer 1278 / M. Ağustos-Eylül 1861 yılında inşa ettirilmiştir. Orijinalde ahşap direkler üzerine toprak dam ile örtülü ve kesme taştan bir minaresi bulunan yapı 1914 depreminde zarar görmüş, tamir sırasında dam yerine ahşap çatı, yıkılan minaresinin taş kaidesinin üstüne de ahşap bir minare yapılmıştır (Akkaya, 2007: 36). Yapı, Burdur'un 1914 depreminde tamamen yıkılmayan yegâne camisidir. Caminin kitabesi olmayan ahşap minaresinin Kâğıtçı Hacı Süleyman Efendi tarafından yaptırıldığı rivayet olunmaktadır (İl Yıllığı, 1955; 99). Sadenzade Camii'nin doğu duvarına bitişik bir de kütüphanesi bulunmaktadır. (bkz. katalog no: 31) Cami son olarak 2006 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce restore ettirilmiştir.

Saden Camii İnşa Kitabesi

Planı ve Mimari Özellikleri: Boyuna yatık dikdörtgen planlı ve üzeri kiremit kaplı çatıyla örtülü bir yapıdır. Yapının kuzey cephesinde dört adet ahşap direkle desteklenen kiremit kaplı sundurmayla örtülü bir son cemaat yeri ve bunun önünde de bir avlu bulunmaktadır. Yapının düzgün kesme taştan inşa edilmiş cümle kapısı son cemaat yerinde, kuzey cephenin merkezinde yer alır ve üç yönden profilli silmelerle çerçevelenmiş yuvarlak kemerli bir açıklık şeklinde düzenlenmiştir. Caminin inşa kitabesi giriş açıklığının hemen üzerindedir. Yapının yığma taştan inşa edilmiş ve içte-dışta tamamen sıvanmış ana beden duvar yüzeylerinde iki sıra halinde pencere açıklıkları mevcuttur. Bunlardan alttakiler düzgün kesme taştan yapılmış yuvarlak kemerli, üsttekiler ise kemersiz dikdörtgen açıklar şeklindedir. Minare yapının doğu cephesinin kuzey köşesinde yer alır ve son derece zarif bir örnektir. Minarenin kare kesitli kaidesi düzgün kesme taştan, çokgen kesitli gövdesi ve şerefesi ahşaptan, boğumlu sivri külahı ise ahşap üzerine kurşundan inşa edilmiştir. Ayrıca, yapının güney ve batı yönlerdeki ana beden duvarlarının birleştiği köşe zeminden yarı seviyeye kadar pahlanmıştır. Caminin asıl ibadet mekânı ikisi mihrap duvarına gömülü, dördü serbest olmak üzere toplam altı adet taş kaideli ahşap direkle üç nefe ayrılmıştır. Ahşap direkler üzerinde yine ahşap yastıklarla desteklenen ve kuzey-güney istikametinde duvardan duvara uzanan ana kirişler yer alır. Bu kirişler arasına, doğu-batı istikametinde ve her bir nefin üzerini örtecek şekilde sık aralıklarla ahşap hatıllar atılmış; kiriş ve hatılların birleştiği bölümler yine sık aralıklarla yerleştirilmiş çok sayıdaki ahşap konsolla desteklenmiştir. Üst örtüyü destekleyen bu kiriş ve hatıl sistemi üzerinde yüzeyleri ahşap çıtalarla üçgenlere bölünerek hareketlendirilmiş tavan tahtaları bulunur. Ayrıca, iç mekânda

kuzey cepheye bütünleşik olarak inşa edilmiş ve bu yöndeki iki ahşap direkle desteklenen asma kat şeklindeki bir mahfil bölümü de mevcuttur.

Saden Camii Asıl İbadet Mekânı ve Kuzey Cephe

Saden Camii Arka Cephe Genel Görünüş

Süslemeleri: Yapının süsleme açısından en dikkat çekici bölümü aşı boyalarla bezenmiş ahşap tavan sistemidir. Tavan düzenlemesinde çeşitli seviyelerde ve farklı istikametlerde yer alan kiriş, hatıl, konsol ve çıtalar bir plastik etkiyi zaten oluşturmuşken, bunlar ayrıca oldukça canlı tonlardaki kırmızı, yeşil, lacivert, sarı ve turuncu renklerle boyanmış; böylece tavan yüzeyinde oldukça estetik bir görünüm elde edilmiştir. Tavan düzenlemesinde en yoğun şekilde boyanan unsurlar konsollar ve bunların üzerindeki kirişlerdir. Her bir konsol en az dört farklı renkle boyanmış, kirişlerin konsollar arasında kalan bölümlerine taç yaprakları ve göbekleri yine farklı renklerle boyalı çiçek rozetler işlenmiştir. Ayrıca, tavan tahtaları üzerinde yer alan ahşap çıtalar ile hatılların uzun kenarları genellikle lacivert ve kırmızı olmak üzere iki farklı renkteki ince şeritler halinde boyanarak hareketlendirilmiştir.

Camii ve Mescitler

Tavan düzenlemesinde görülen aşı boyalı bezemenin tamamı bir üslup birliği ve renk uyumu içerisindedir. Caminin süsleme açısından önemli bir diğer bölümü de mihraptır. Mihrap düzgün kesme taştan inşa edilmiş yalın ama zarif bir örnektir. Çokgen kesitli ve beş sıra yüzeysel mukarnas dizisinden oluşan kavsarası bulunan mihrap nişi üç yönden profilli silmelerle çerçevelenmiştir. Kavsara köşeliklerinde güneş motifi şeklinde birer dairesel rozet bulunan mihraptaki yazı bordürü orijinal olmayan, sonradan eklenmiş bir bezemedir. Minber ise oldukça yalın bir örnektir. Ancak minber aynasında yer alan küçük bir pano üzerindeki ahşap oyma tekniği ile yapılmış ve merkezinde talik bir hat bulunan bitkisel karakterli simetrik düzenleme dikkat çekicidir. Ayrıca, caminin cümle kapısının kemer köşeliklerinde de birer çiçek rozet bulunmaktadır.

Saden Camii Mihrap ve Minber Aynası

Saden Camii Aşı Boya Bezemeli Tavan Sistemi

SELİMOĞLU CAMİİ

Selimoğlu Camii Genel Görünüş

Katalog no: 11

İnceleme Tarihi: Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Cemil Mahallesi Yavuz Caddesi

Diğer İsimleri: -

Durumu: Uygun olmayan yöntemlerle yenilenmiş ibadete açık cami.

Tarihlendirme: 1914 depreminde yıkıldıktan sonra 1916 yılında tekrar inşa edilmiş.

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Cami, Arap Selimoğlu isimli bir zât tarafından 1914 yılından önce yaptırılmış ancak bu yapı 1914 depreminde yıkılmıştır. Bugünkü yapı, Kâhyaoğlu Hacı Osman ve kardeşi Hacı Hüseyin tarafından depremden iki yıl sonra inşa ettirilmiştir. Günümüzde kesme taştan yapılmış bir minaresi bulunan caminin 1914 depreminde yıkılan minaresinin taş temeli üzerine Kâğıtçı Hacı Süleyman Efendi tarafından ahşap bir minarenin yaptırıldığı ve bu kişinin aynı zamanda Saden Camii'nin ve günümüze ulaşmamış Kayışoğlu Camii'nin ahşap minarelerinin de banisi olduğu belirtilmektedir. (İl Yıllığı, 1955: 99) Caminin günümüzdeki minaresi ise sahip olduğu mimari ve süsleme özelliklerine bakılırsa en geç 1940'lı ya da 1950'li yıllarda inşa edilmiş olmalıdır.

Planı ve Mimari Özellikleri: Kare planlı ve üzeri sac levhalarla kaplı çatı ile örtülü yapı ahşap karkas sistemiyle inşa edilmiştir. Yapının iç ve dış cepheleri tamamen sıvanmış durumdadır. Yapının tüm cephelerinde tek sıra halinde pencere açıklıkları bulunmaktadır. Son cemaat yeri bulunmayan yapının giriş kapısı batı cephenin kuzey köşesindedir. Minare kesme Burdur taşından yapılmıştır ve yapının kuzey-batı köşesinde ana yapıdan bağımsız bir kaide üzerinde yükselmektedir. Minarenin sekizgen kaidesi zemin seviyesinden itibaren köşelerde yer alan üst bölümleri piramidal mahmuzlara birlikte inşa edilmiş, bu sayede kaidenin başlangıç bölümü kare kesitli hale getirilerek statik olarak güçlendirilmiştir. Caminin asıl ibadet mekânı ahşap düz tavan ile örtülüdür. İç mekânda taş kaideler üzerinde yer alan iki ahşap sütun üst örtüyü desteklemektedir. Yapının kuzey cephesinde asma kat şeklinde bir mahfil bulunmaktadır.

Selimoğlu Camii Asıl İbadet Mekânı ve Kuzey Cephe

Süslemeleri: Yapının süsleme açısından önemli bölümleri mihrabı, minberi ve minaresidir. Mihrap, Osmanlı barok tarzdaki bitkisel bir düzenleme ve plasterlerle bezenmiştir. Yarım daire kesitli bir nişe sahip mihrap yapıldığı dönemin genel özelliklerini yansıtmaktadır. Yapının minberi genel olarak yalın bir örnektir. Ancak kündekari tekniği ile yapılmış minberin aynasında geometrik bir düzenleme meydana getirecek şekilde bir araya getirilmiş parçalar üzerinde çoğu zaman baklava dilimi şeklindeki çerçeveler içerisine işlenmiş çiçek rozetler dikkat çekicidir. Minarenin süslemeleri ise şerefe bölümünde yoğunlaşmaktadır. Sekiz sıra halindeki mukarnas dizileri ve bordürlerden meydana gelen şerefede mukarnas şeritler ve geometrik motiflerden meydana getirilmiş bordürler güçlü bir plastik etkiye sahiptir. Ayrıca üst örtüyü iç mekânda destekleyen iki adet ahşap sütun çok düzgün işlenmiş taş kaideleri ve gövdeleriyle taşıma fonksiyonunun yanı sıra estetik niteliğe de sahiptir. Yapının pencerelerinde ve avlu duvarlarının üzerinde bulunan demir ferforje parmaklık ve korkuluklar geçen yüzyılın ortalarından kalma el yapımı örnekler olarak süsleme açısından önem taşımaktadır.

Selimoğlu Camii Minareden Ayrıntı

Selimoğlu Camii Mihrap ve Minber Aynası

ŞEYH SİNAN CAMİİ

Şeyh Sinan Camii Genel Görünüş

Katalog no: 12 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Sinan Mahallesi Oluklaraltı Caddesi

Diğer İsimleri: -

Durumu: Orijinal ve ibadete açık cami.

Tarihlendirme: 1914 depreminde yıkıldıktan sonra tekrar inşa edilmiş.

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Kaynaklarda (İl Yıllığı, 1955: 99), 1914 depreminden önce düz dam ile örtülü bir yapı iken depremde yıkıldığı ve daha sonra tekrar inşa edildiği belirtilmektedir. Ayrıca, minaresinin de depremden sonra yapıldığı kaydedilmiştir. Caminin H. 1190 / M. 1776-77 tarihli bir vakfiyesi bulunduğu ve bu vakfiyeye göre yapının bitişiğindeki medreseyle birlikte Çelik Mehmed Paşa tarafından inşa ettirildiği belirtilse de; bu bilgi verilirken herhangi bir kaynak gösterilmemiştir (Kazan, 2007: 138). Ancak, bazı Osmanlı arşiv belgelerinden (Akdemir, 2007:100); caminin 1840 ila 1852 yılları arasında mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Yapı son olarak 2006 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce restore ettirilmiştir.

Camii ve Mescitler

Şeyh Sinan Camii Asıl İbadet Mekânı

Planı ve Mimari Özellikleri: Bir mescit boyutlarında ve kare planlı yapı kiremit kaplı çatı ile örtülüdür. Kesme taş ve ahşap karkas sistemi ile inşa edilen yapının duvarları içte ve dışta tamamen sıvanmış durumdadır. Tüm cephelerde tek sıra halinde ve zemin seviyesine yakın pencere açıklıkları bulunmaktadır. Son cemaat yeri yoktur. Giriş kapısı batı cephenin kuzey köşesinde yer almaktadır. Kesme taştan yapılmış minare ise doğu cephenin kuzey köşesindedir ve ana yapıdan bağımsız bir kaide üstünde yükselmektedir. Yapının asıl ibadet mekânı ahşap düz tavanla örtülüdür. Kuzey cephede asma kat şeklinde bir mahfili bulunan yapıda iç mekânda bulunan dört adet ahşap direkle üst örtü desteklenmektedir. Caminin avlusunda küçük bir hazire bulunmaktadır.

Süslemeleri: Yapının süsleme açısından en önemli bölümü mihrabıdır. Mihrap, Osmanlı barok tarzdaki bitkisel bezemeleri ve akantus başlıklı plasterleri ile yapıldığı dönemin genel özelliklerini yansıtan güzel bir örnektir. Yapının kündekari minberi ise tarihi değeri bulunmakla birlikte oldukça sade bir örnek olarak karşımıza çıkar. Yapının süsleme açısından önemli diğer bir bölümü de minaredir. Aynı dönemde yapılmış diğer minarelere nazaran boyu daha kısa olan minarede süsleme şerefe bölümünde yoğunlaşmaktadır. Yedi sıra halindeki mukarnas şeritlerden ve bordürlerden meydana gelen şerefede şeritler ve bordürleri oluşturan geometrik motiflerin derinliği çok fazla değildir. Bunlar adeta kazıma tekniği işe işlenmiş alçak kabartmalar şeklindedir. Bu sebeple şerefe oldukça arkaik bir görünüme sahip olmuştur. Ayrıca minare kaidesinin üst bölümünde güney, kuzey ve doğu cephelerde birer adet olmak üzere oyma tekniğinde yapılmış süslemeler bulunmaktadır. Üçü de birbirinden tamamen farklı olan bu düzenlemelerin güney cephede olanında merkezdeki dört adet daire motifinin etrafında gelişen kıvrım dallar bir dikdörtgenin içine muntazam şekilde istiflenmiş, kuzey cephedekinde sekiz adet baklava dilimi motifi sekiz köşeli bir yıldız oluşturacak şekilde bir araya getirilmiştir. Doğu cephede ise hayat ağacını andıran simetrik bir bitkisel düzenleme bulunmaktadır. Caminin haziresinde bulunan mezar taşları kabaca işlenmiş örneklerdir. Bunlardan bazıları devşirme malzemeler olan yivli sütun gövdelerinin kabaca yontulması ve üzerlerine kitabe yazılması şeklinde meydana getirilmiştir.

Şeyh Sinan Camii Hazire

Şeyh Sinan Camii Minare Kaidesindeki Süslemeler

TABAK CAMİİ

Tabak Camii Genel Görünüş

Katalog no: 13 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Gazi Caddesi

Diğer İsimleri: Tabakhane Camii - Debbağhâne Cami

Durumu: Uygun olmayan yöntemlerle yenilenmiş ibadete açık cami.

Tarihlendirme: 1914 depreminde yıkıldıktan sonra 1917 yılında tekrar inşa edilmiş.

Kitabeleri: İnşa ya da onarım kitabesi yoktur. Minare kitabesi okunamamıştır.

Tarihçesi: Burdur'un en eski camilerinden olduğu belirtilen yapının, 1914 depreminde yıkıldıktan sonra 1917 yılında, mevcut minaresiyle birlikte tekrar inşa edildiği kaydedilmiştir (İl Yıllığı, 1955; 99). Caminin yanında yer alan ve aynı adı taşıyan Osmanlı hamamı 15. yüzyıla tarihlenmektedir. (bkz. katalog no: 38) Büyük olasılıkla Tabak Camii'nin 1914 depreminden önceki ilk inşası da hamamıyla aynı tarihlerde gerçekleştirilmiştir. Camide 2008 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce tadilat ve tamirat yaptırılmıştır. Minarenin restorasyonu 2009 yılı sonunda tamamlanmıştır.

Camii ve Mescitler

Planı ve Mimari Özellikleri: Kare planlı yapının cephe duvarları kesme taştan inşa edilmiştir. Duvarlar günümüzde iç ve dıştan tamamen sıvanmış durumdadır. Üzeri kiremit kaplı çatı ile örtülü yapı fevkani olarak inşa edilmiştir ve asıl ibadet mekânına kuzey cephede yer alan ve merdiven çıkarak ulaşılan kapıdan girilmektedir. Asıl ibadet mekânının altında bir kat daha bulunmaktadır. Bu kat alçak tavanlı geniş bir salon olarak düzenlenmiştir ve günümüzde ikincil bir ibadet mekânı olarak kullanılmaktadır. Bu bölümün kapısı yapının doğusunda bulunan geniş avluya açılır. Yapının kesme Burdur taşından yapılmış ve ana yapıdan bağımsız bir kaide üzerinde yükselen minaresi kuzey-batı köşede yer almaktadır. Asıl ibadet mekânı ahşap düz tavanla örtülüdür. İç mekânda bulunan iki adet ahşap sütunla üst örtünün desteklendiği yapının kuzey cephesinde sıra halindeki ince ve kısa kolonlar üzerindeki yuvarlak kemerlerle taşınan bir mahfil bölümü bulunmaktadır.

Tabak Camii Asıl İbadet Mekânı

Süslemeleri: Yapının süsleme açısından önemli bölümleri mihrabı, minberi ve minaresidir. Alçı süslemeli mihrap Osmanlı barok bezemeleri, akantus başlıklı plasterleri, üçgen alınlığıyla döneminin genel karakterini yansıtan güzel bir örnektir. Kündekari tekniği ile yapılmış minber genel olarak sade bir örnek olarak kabul edilebilir. Ancak minber alınlığındaki bitkisel düzenleme ile korkuluk bölümündeki diyagonal bordür süsleme açısından dikkat çekicidir. Yapıda bir vaiz kürsüsü de bulunmaktadır ama bu tarihi niteliği bulunmayan sonradan yapılmış bir kürsü olabilir. Asıl ibadet mekânında üst örtüyü destekleyen iki ahşap sütun yivli taş kaideler üzerinde yer alır ve gövdeleri çok düzgün işlenmiştir. Bunların da estetik nitelikleri bulunmaktadır. İç mekândaki diğer bir süsleme unsuru da tavan göbeğidir. Büyük bir baklava dilimi biçimindeki tavan göbeğinin yüzeyi tavan yüzeyinden 20-25 cm kadar daha derindedir ve üzeri ahşap çıtaların yine baklava dilimi motifleri oluşturacak şekilde dizilmesiyle meydana getirilmiş geometrik bir düzenlemeyle bezenmiştir. Minarede ise süslemenin yoğun olarak görüldüğü bölüm şerefedir. Yedi sıra halindeki mukarnas dizileri ve bordürlerden meydana gelen şerefe yüksek kabartma şeklindeki geometrik motifleriyle güçlü bir plastik etkiye sahiptir.

Tabak Camii Minaresi

TAŞ CAMİİ

Taş Camii Genel Görünüş

Katalog no: 14 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Yenice Mahalle Taş Cami Caddesi

Diğer İsimleri: Taşdemir Camii - Timur Camii

Durumu: Orijinal ve ibadete açık cami.

Tarihlendirme: 1914 depreminde yıkıldıktan sonra tekrar inşa edilmiş.

Kitabeleri: Minare kitabesi okunamamıştır.

Tarihçesi: Kaynaklarda (İl Yıllığı, 1955: 99); caminin üç devir geçirdiği ve en son 1914 depreminde yıkıldıktan sonra tekrar inşa edildiği, aynı depremde yıkılan minaresinin de daha sonra usta Arap Hüseyin tarafından şerefeye kadar 80 ayaklı, şerefeden sonra 12 ayaklı olarak inşa edildiği, minare kitabesinin de Hacı Velizade Hasan Efendi'nin eseri olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, caminin haziresinde 12 Recep 1289 (M. 1872) tarihinde vefat eden Burdur'un ilk mutasarrıfı Miri Miran Muhammed İzzet Paşa'nın mezarı bulunduğu da kaydedilmiştir. 1928 Burdur İl Yıllığı'nda (Erdem, 1940: 39), yapının Timürdar Camii olarak anıldığı ve 500 sene evvel (15. ya da 16. yüzyıl) bir kadın tarafından yaptırıldığı rivayet olunmuştur. Yapının ilk inşa tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte; elde mevcut bazı arşiv belgelerinden (Akdemir, 2007: 100), caminin 19. yüzyıl ortalarında mevcut olduğu ve bitişiğinde de bir medrese bulunduğu anlaşılmaktadır. Cami en son 2007 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce aslına uygun olarak restore ettirilmiştir.

Camii ve Mescitler

Planı ve Mimari Özellikleri: Kare planlı ve üzeri kiremit kaplı çatı ile örtü yapı etrafı duvarlarla çevrili geniş bir avlu içinde bulunmaktadır. Ahşap karkas sistemi ile inşa edilmiş yapının cepheleri iç ve dışta tamamen sıvanmış durumdadır. Cephe yüzeylerinde tek sıra halinde yuvarlak kemerli pencere açıklıkları bulunur. Son cemaat yeri bulunmayan yapının giriş kapısı kuzey cephede, kesme Burdur taşından yapılmış ve ana yapıdan bağımsız bir kaide üzerinde yükselen minaresi ise kuzey cephenin batı köşesinde yer almaktadır. Ayrıca, kuzey cephedeki avlu duvarının doğu tarafında kesme taştan yapılmış, sivri kemerli tarihi bir çeşme bulunmaktadır. Caminin haziresi ana yapının doğusundaki alan içerisindedir. Ancak bu bölüm, mezar taşlarının yerlerinin değiştirilmesi ve çoğunun kırılmış olması sebebiyle bir hazire gibi görünme niteliğini artık yitirmiştir. Yapının asıl ibadet mekânı ahşap düz tavan ile örtülüdür. Asıl ibadet mekânında, taş kaideler üzerinde yükselen dört adet ahşap direkle üst örtü desteklenmektedir. Ayrıca iç mekânın kuzeyinde, daha küçük boyutlarda ve tek sıra halindeki dört adet ahşap direkle desteklenen asma kat şeklinde bir mahfil bulunur.

Taş Camii Giriş Cephesi ve Asıl İbadet Mekânı

Süslemeleri: Yapının süsleme açısından en önemli bölümleri mihrabı ve minaresidir. Yarım daire nişli, alçı süslemeli mihrap; Osmanlı barok tarzdaki bezemeleri ve akantus başlıklı plasterleriyle döneminin genel özelliklerini yansıtan çok güzel bir örnektir. Caminin minberinin tarihi bir niteliği yoktur. Kesme taştan yapılmış minarede ise süslemeni yoğunlaştığı bölüm şerefedir. Dokuz sıra mukarnas dizileri ve bordürlerden meydana gelen şerefe güçlü bir plastik etkiye sahiptir. Şerefenin korkulukları da taştan yapılmış ve üzerlerine bitkisel motifler işlenmiştir. Caminin haziresinde bulunan mezar taşları da süsleme açısından önemli örneklerdir. Bunlardan biri Osmanlı barok tarzdaki kıvrım dallı ve kurdeleli bitkisel süslemesiyle 19. yüzyıl Osmanlı mezar taşı sanatının tipik ve başarılı örneklerinden biridir.

Taş Camii Mihrap ve Harap Durumda Hazire

TEPE MESCİDİ

Tepe Mescidi Genel Görünüş

Katalog no: 15 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Tepe Mahallesi Yeşil Tepe Caddesi

Diğer İsimleri: Dökmecikızı Mescidi

Durumu: Uygun olmayan yöntemlerle yenilenmiş ibadete açık cami.

Tarihlendirme: 1914 yılından sonra inşa edilmiş.

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Kaynaklarda adı geçmekle birlikte tarihçesi hakkında bilgi bulunmamaktadır. Sadece mescitten camiye çevrildiği kaydedilmiştir (İl Yıllığı, 1955: 97). 1914 depreminde yıkıldıktan sonra tekrar inşa edilen camilerden biri olması kuvvetle muhtemeldir. Zira, B.O.A.'ndeki bazı belgelerden (Akdemir, 2007: 100); 1840 ila 1852 yılları arasında mevcut olan camilerden biri olduğu anlaşılmaktadır. Yapı, son olarak 2007 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce restore ettirilmiştir.

Planı ve Mimari Özellikleri: Yapının planı oldukça düzensizdir. Asıl ibadet mekânının planı mihrap eksenine dik bir dikdörtgen şeklindedir. Bu bölümün kuzeyinde (muhtemelen sonradan eklenmiş) mahfil olarak kullanılan, daha küçük ve çatısı daha alçak bir bölüm bulunmaktadır. Üzeri kiremit kaplı çatı ile örtülü yapı ahşap karkas sistemiyle inşa edilmiştir. Cephe yüzeylerinde düzensiz sıralarla pencere açıklıkları bulunan yapının duvarları iç ve dıştan tamamen sıvanmış durumdadır. Son cemaat yeri bulunmayan yapının giriş kapısı batı cephededir. Yapının minaresi yoktur ancak kuzeydeki daha alçak seviyedeki çatının üzerinde ezan okumak için düzenlenmiş, bir alemi ve kurşun kaplı külahı bulunan küçük bir bölüm bulunmaktadır. Asıl ibadet mekânında iki adet ahşap direkle üst örtü desteklenmiştir.

Tepe Mescidi Asıl İbadet Mekânı ve Kuzey Cephe

Tepe Mescidi Ezan Okuma Bölümü ve Arka Cephe Genel Görünüş

Süslemeleri: Yapıda süsleme yok denecek kadar azdır. Yarım daire profilli bir nişi ve üçgen bir alınlığı bulunan mihrap da herhangi bir bezeme bulunmamaktadır. Minber ise tarihsel ve sanatsal niteliği bulunmayan bir örnektir. Ancak yapının üç boğumlu boynuz alemi geleneksel yöntemlerle yapılmış tarihi bir örnek olması açısından önem arz etmektedir.

ULU CAMİİ

Ulu Camii Genel Görünüş

Katalog no: 16 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009 - Aralık 2009

Yeri: Burdur Merkez - Pazar Mahallesi Alan Pazarı

Diğer İsimleri: Cami-i Kebir

Durumu: Orijinal ve ibadete açık cami.

Tarihlendirme: 1914 depreminde yıkıldıktan sonra 1919 yılında tekrar inşa edilmiş.

İlk İnşasına Ait Kitabenin Transkripsiyonu:

Bismillahirrahmanirahim. Ve inne'l-mesâcide'lillâhi felâ ted'u me'Allâhi ahaden ve ennehu lemmâ kâne abdullahî yed'ûhû kâdu yekûnûne'aleyhi libedâ,
Ammara hâzihi'l-'imareti'ş-şerîfeti fî eyyâmî devlet-i melikü'l-ümera ve'l-ekâbîri bi belede Feleküddîn Dündar ibn İlyas ibn el-Hamid el-bennâhu fi'ş-şuhûr sene seb'a mie.
(Kofoğlu, 2006: 145)

İlk İnşasına Ait Kitabenin Tercümesi:

Rahman ve Rahim olan Allahın adıyla. Mescidler şüphesi Allah'ındır. Öyleyse oralarda Allah'a yalvarırken başkasını katmayın. Allah'ın kulu Muhammed, O'na yalvarmak, namaz kılmak için kalkınca, cinler birbirlerine karışmış keçenin tüyleri gibi olmağa yakın sıkıştılar. Bu imaret-i Şerife 700 (M. 1300-01) senesinde devletin ekmel ve ulusu olan Hamid oğlu İlyas oğlu Feleküddin Dündar tarafından bina olunmuştur. (Kofoğlu, 2006: 145)

İlk İnşa Edilen Minarenin Mimar Kitabesinin Transkripsiyonu:

Kadbena hâzihilminâretüşşerife ve refehu
Ebülhayır Sinan ibn Abdullah Ağa sene isna ve sittin seb'a mie (Erdem, 1940: 3)

İlk İnşa Edilen Minarenin Mimar Kitabesinin Tercümesi:

Bu şerefli minareyi inşa eden ve yükselten
Hayırsever Abdullah Ağa oğlu Sinan'dır. Sene 762 (M. 1360-01)

Ulu Camii Burdur Müzesindeki Orijinal Kitabe

Tarihçesi: Ulu Camii, günümüzde Burdur Müzesi'nde koruma altında olan inşa kitabesine göre; Feleküddin Dündar Bey tarafından H. 700 / M. 1300-01 yılında inşa ettirilmiştir. Feleküddin Dündar Bey, Anadolu Selçuklu Devleti'nin siyasi otoritesinin zayıflamasından sonra Burdur ve çevre illerde hüküm süren Hamidoğulları Beyliği'nin kurucusu Hamid Bey'in torunudur ve dedesinin sağlığında beyliğe bağlı güçlü bir emir olarak Burdur'da ikamet etmiştir (Kofoğlu, 2006: 145). Burdur Ulu Camii'nin ilk inşası da bu dönemde gerçekleştirilmiştir. Hamidoğulları döneminden önce, Ulu Camii'nin bulunduğu yerde küçük bir mescit olduğu rivayet olunmakla birlikte; bunu ispatlayan bir belge mevcut değildir. Ayrıca, 1928 Burdur İl Yıllığı'nda; yapının 1914 depreminde yıkılan minaresi üzerinde bir kitabe olduğu, bu kitabenin metninin caminin o zamanki kayyumu Hüseyin Haki Efendi tarafından metne geçirildiği, depremden sonra kitabeyi bulmak için araştırmalar yapıldığı ancak kitabenin bulunamadığı kaydedilmiştir (Erdem, 1940: 2-3). Oldukça önemli tarihi bir belge olan ama maalesef günümüze sadece metni ulaşan bu kitabeye göre, ilk Ulu Camii'nin minaresi Abdullah Ağa oğlu Sinan isimli bir mimar tarafından[6] H. 762 / M. 1360-61 yılında inşa edilmiştir. Osmanlı dönemine gelindiğinde ise zaman içerisinde harap olduğu anlaşılan Ulu Camii'nin, Çelik Mehmed Paşa tarafından 1747 yılında yeniden inşa ettirildiği; bundan yaklaşık bir asır sonra, 15 Ekim 1846 tarihinde çarsıda meydana gelen bir yangında yapının büyük hasar görmesi üzerine caminin mütevellisi Hacı Mehmed Efendi'nin de içinde bulunduğu 12 kişilik bir heyet oluşturularak caminin yeniden inşası için halktan yardım, hazineden de destek alındığı ve tamiratın da 1851 yılında tamamlandığı Osmanlı arşiv belgelerinden anlaşılmaktadır (Akdemir, 2007: 95-96). Ulu Camii bu dönemde tek minareli,

6 Dönemin mimar ve sanatçıları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: (Sönmez, 1989)

düz damla örtülü ve muhtemelen de üç girişli ahşap karkas bir yapı şeklindeydi. Ancak, bu bina ve minaresi 1914 depreminde tamamen yıkılmış, yıkılan yapının yerine dönemin klasisizm akımına uygun yeni kâgir bir bina inşa edilmiştir (Erdem, 1940: 39). Son Ulu Camii binası olan ve Vakıflar İdaresi ile halkın yardımlarıyla inşa ettirilen bu cami, 1919 yılında yapılmıştır (İl Yıllığı, 1955: 101). Caminin günümüzde mevcut iki minaresinin inşa tarihleri ise daha geçtir. 1955 Burdur İl Yıllığı'na göre (101); doğu minareyi Şükrü Hacı Nebizade Rıza ve oğulları Şükrü ve Hüsnü Bayer 1930 yılında, batı minareyi Mustafa oğlu Hasan Özsarı 1941 yılında inşa ettirmiştir. Doğu minarenin mimarı Nuri; batı minarenin mimarı ise Burdurlu Ali Şengel'dir. Ayrıca, aynı yıllıkta, yapının batı minaresinin aslında bir saat kulesi olarak tasarlandığı, ancak şehri ziyaret eden zamanın Evkaf Umum Müdürü'nün camiye bitişik bir saat kulesini dini açıdan uygun bulmaması sebebiyle yapının bir minare olarak tamamlandığı belirtilmiştir. Burdur'da günümüzde mevcut saat kulesi ise bir Cumhuriyet devri yapısıdır ve 1939 yılında inşa edilmiştir.[7] 1971 depreminde çok fazla hasar görmediği anlaşılan yapı, son olarak 2006 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore ettirilmiştir. Günümüzde Ulu Camii ve çevresindeki geniş bölge, Burdur Belediyesi'nin girişimleriyle, kentsel sit alanı olarak koruma altına alınmıştır.

Ulu Camii Giriş Cephesi

Planı ve Mimari Özellikleri: 25 x 25 metre ebatlarında kare planlı ve üzeri kiremit kaplı ahşap çatı ile örtülü bir yapıdır. Ana beden duvarları tamamen düzgün kesme taştan yapılmıştır. Kuzey, doğu ve batı olmak üzere üç cephede giriş kapısı bulunan yapının cümle kapısı ve son cemaat yeri kuzey cephededir. Kuzey cephede simetrik olarak düzenlenmiş beşer basamaklı taş merdivenlerle zemin seviyesinden daha yüksekteki son cemaat yerine ulaşılır. Üç bölümlü ve her bölümü birer kubbe ile örtülü son cemaat yeri yapı cephesinden daha küçük ve daha alçaktır. Son cemaat yerinin revağı dört paye üzerinde yükselen üç sivri kemerden meydana gelmektedir ve bunlar düzgün kesme taştan inşa edilmiştir. Son cemaat yerinin doğu ve batı cephelerinde de birer sivri kemer bulunur. Yapının cümle kapısı basık kemerli bir açıklığı ve bunun üzerinde de profilli silmelerden meydana getirilmiş sivri kemerli alınlığı bulunan yalın ancak zarif bir örnektir. Doğu ve batı cephedeki iki giriş kapısı da aynı şekilde düzenlenmiştir. Caminin batı cephesindeki kapıya beş basamaklı taş bir merdivenle ulaşılır, doğudaki kapı ise zeminle aynı seviyede olduğu için burada merdiven yoktur. Yapının cephe duvarlarına iki sıra halinde ve tamamı sivri kemerli açıklıklar şeklinde pencereler açılmıştır. Alt sıradaki pencereler üsttekilerden daha büyüktür. Yapının minareleri doğu ve batı cephelerin kuzey köşelerinde, ana beden duvarlarına bitişik olarak inşa edilmiştir ve bunların kapıları asıl ibadet mekânına açılır. Asıl ibadet mekânında tamamı serbest dört paye ve altı granit sütun yapının doğu, kuzey ve batı cephelerini dolaşan galeri katını taşır. Bunlar, mihrap duvarı hariç, birer paye arasına ikişer sütun gelecek şekilde yerleştirilmiştir ve hem payelerin hem de sütunların üzerinde büyük taş yastıklar mevcuttur. Taş yastıklara,

7 Ayrıntılı bilgi için bkz.: (Ekinci ve öte., 2009:199)

iki taşıyıcı arasında uzun alınlıklı bir Bursa kemeri oluşturacak şekilde biçim verilmiştir. Gövdeleri yekpare granit olan sütunların yine yekpare taş kaideleri ve baklava dilimli mermer başlıkları bulunmaktadır. Galeri katında ise sütun ve payelerin bulundukları noktalarda hepsi birbirinin tıpa tıp aynı olan mukarnas başlıklı ahşap sütunlar üst örtüyü destekler. İç mekânda üst örtü ahşap düz tavan şeklindedir. Ancak, tavanda asıl ibadet mekânındaki dört paye arasına denk gelen kare alan, galeri katının üzerini örten alandan yaklaşık 2 metre daha yüksektir. Bu yolla, iç mekânda bir yarım kubbe hissi uyandırılmıştır.

Ulu Camii Arka Cephe Genel Görünüş

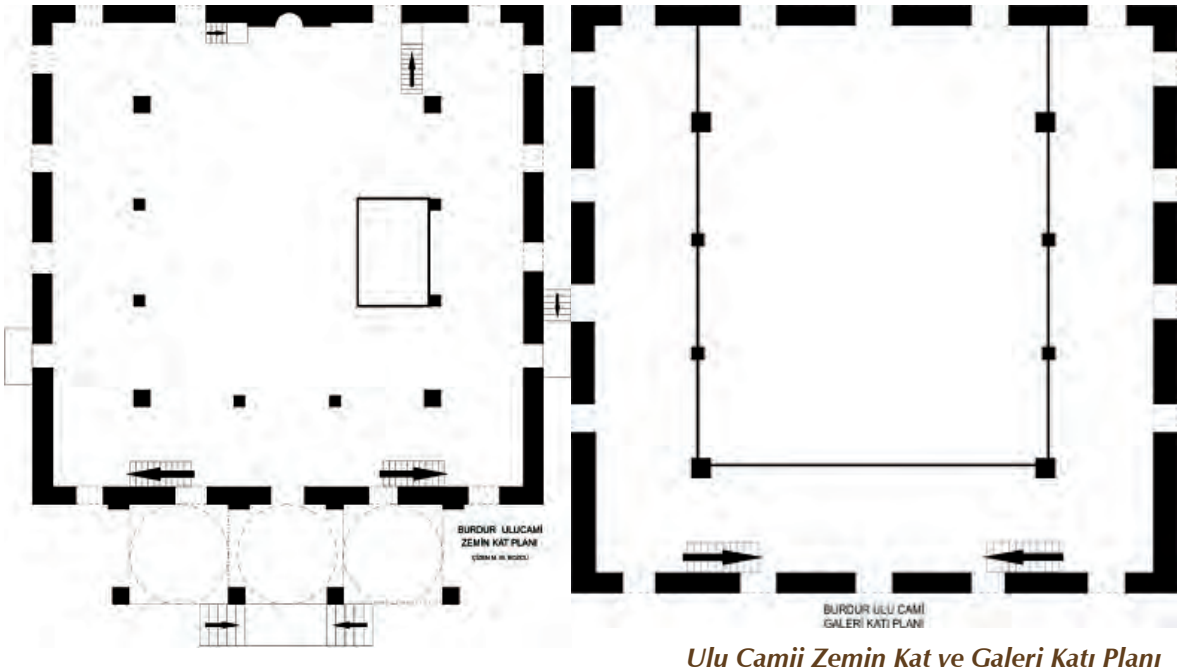

Ulu Camii Zemin Kat ve Galeri Katı Planı

Ulu Camii Asıl İbadet Mekânı

Ulu Camii Asıl İbadet Mekânı Kuzey Cephe

Süslemeleri: Yapının süsleme açısından en önemli unsurları giriş ve minare kapılarının kanatları ile müezzin mahfili ve uzun yıllar cami deposunda muhafaza edildikten sonra Burdur Belediyesi'nin girişimleri ile restorasyonu devam eden eski minberidir. Minber alınlığında, minberin yapım tarihini gösteren "sene 1264" (H. 1264 / M. 1847-48) ibaresi mevcuttur. Bu ibareden, minberin ve minberle aralarında süsleme ve teknik açısından bir üslup birliği bulunan kapı kanatları ile müezzin mahfilinin, yukarıda da belirtildiği üzere, camide 1846 yılında meydana gelen büyük yangından sonra yapıldıkları anlaşılmaktadır. Tamamı ahşap ve oyma tekniğiyle bezeli bu unsurlar; genellikle dairesel ama bazen de oval biçimli çiçek rozetler etrafında gelişen, uçları ve bazı birleşim noktaları volütlerle sonuçlanan kıvrım dallar ve bunların üzerindeki küçük yapraklarla bezenmiştir. Bununla birlikte; caminin giriş kapılarının kanatlarında yazı ve muhtelif geometrik şekillerle yapılmış bezemeler de mevcuttur. Yazı ve geometrik şekillerle oluşturulmuş bu bezemelerin caminin ilk inşasından kalma olduğu ve bunlardan bazılarının Feleküddin Dündar Bey'e ait hükümdarlık tuğrası olduğuna dair görüşler bulunmakla birlikte (Kofoğlu, 2006; 428); camide 1846 yılında meydana gelen yangın sebebiyle, bu durum bizce pek mümkün görülmemektedir. Asıl ibadet mekânının üzerindeki ahşap düz tavan da yapının süsleme açısından önemli bölümlerden biridir. Tavanın merkezinde yer alan büyük boyutlardaki dairesel tavan göbeği etrafına; köşelere kare, kenarlara da dikdörtgen biçimli panolar yerleştirilerek bir düzenleme meydana getirilmiştir. Merkezdeki tavan göbeğinin yüzeyi, büyük bir çiçek rozet ile bunun etrafındaki bitkisel karakterli iki dairesel bordürle bezenmiştir. Tavan düzenlemesindeki kare panolar da benzer kompozisyonlarla süslüdür. Dikdörtgen panoların yüzeyinde ise alt-üst geçmeler yaparak devam eden ahşap çıtaların oluşturduğu geometrik bir düzenleme bulunur. Caminin mermerden yapılmış mihrabı, minberi ve vaiz kürsüsü çok geç tarihli örneklerdir. Ancak, mihrabın üst bölümündeki akantus başlıklar ile yine mihrabın taç bölümünde ve mihrap çevresindeki pencerelerin alınlıklarında görülen Osmanlı barok tarzdaki simetrik bitkisel düzenlemeler yapının 1919'daki inşasından kalmış olmalıdır. Yapının minareleri de güçlü plastik etki yaratan mukarnas dolgulu şerefeleri ve gövdeleri üzerinde çiniden yapılmış zarif bilezikleriyle süsleme açısından önemli örneklerdir.

Ulu Camii Batı ve Doğu Minare Şerefeleri

Ulu Camii Cümle Kapısı ve Kapı Kanatlarından Ayrıntı

Ulu Camii Kapı Kanatlarındaki Düzenlemeler

Ulu Camii Asıl İbadet Mekânı Tavan Düzenlemesi

Ulu Camii Müezzin Mahfili ve Minare Kapısı

Ulu Camii Ulu Camii Depoda Muhafaza Edilen Eski Minber, Minber Alınlığı ve Minberin Yapım Tarihini Gösteren İbare

AĞLASUN MÜLAZIMOĞLU CAMİİ

Ağlasun Mülazımoğlu Camii Genel Görünüş

Katalog no: 17 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Ağlasun İlçesi Merkez

Diğer İsimleri: -

Durumu: Uygun olmayan yöntemlerle yenilenmiş ibadete açık cami.

Tarihlendirme: Mimari ve süsleme özelliklerine göre; 20. yüzyıl başları.

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Burdur'la ilgili yıllık ve benzeri diğer yayınlarda hakkında bilgi yoktur. Cami, 1977 yılında "GEYAK 10.09.1977/ A-782" sayılı kararla tescil edilerek koruma altına alınmıştır. Kitabesi de olmayan yapının tarihçesi hakkında bilgilere ulaşmak için resmi arşivlerde ve vakıf kayıtlarında derinlemesine araştırma yapmak gerekmektedir.

Planı ve Mimari Özellikleri: Yapı kare planlı ve üzeri kiremit kaplı çatı ile örtülüdür. Kot farkından dolayı batı cephesi iki katlı doğu cephesi ise tek katlıdır. Daha çok günümüzün apartmanlarını andıran bu durum yapıyı genişletmek için sonradan batı cepheye ek yapılmasının sonucudur. Yapının kapalı bir bölüm şeklindeki son cemaat yeri de batı cepheyle birlikte sonradan eklenmiştir. Ek bölümlerdeki pencere açıklıkları kare biçiminde, orijinal yapının duvarları üzerindekiler ise tarihi üsluba uygun olan sivri kemerli açıklıklar şeklindedir. Minaresi de sonradan yapılmış, sanatsal niteliği düşük bir örnektir. Yapıya sonradan eklenen bölüm asıl ibadet mekânından da anlaşılır. Ek bölümün üstü düz tavanla örtülü iken, ahşap çıtalarla oluşturulmuş orijinal tavan yapının orijinal alanını göstermektedir. İç mekânda, giriş açıklığı ekseninin iki yanında yer alan birer uzun ahşap direk ile üst örtü desteklenmektedir.

Ağlasun Mülazımoğlu Camii Asıl İbadet Mekânı ve Kuzey Cephe

Süslemeleri: Yapının dış cephesi tamamen sıvanmış ve badana edilmiştir. Asıl ibadet mekânı da aynı şekilde boyanmış durumdadır. Yapının orijinal tavanı ise ilginç bir örnektir. Birbirine eşit üç bölümden oluşan tavanda orta bölümün merkezinde bir kubbe açıklığını hissettiren kübik bir boşluk meydana getirilmiştir.

Ağlasun Mülazımoğlu Camii Ahşap Tavan Düzenlemesi

DENGERE CAMİİ

Dengere Camii Ön Cephe Genel Görünüş

Katalog no: 18 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Çavdır İlçesi - Bölmepınar (Dengere) Köyü

Diğer İsimleri: Eski Camii

Durumu: Orijinal ve ibadete açık cami.

Tarihlendirme: Mimari ve süsleme özelliklerine göre; 17. yüzyıl.

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Kitabesi ve vakfiyesi günümüzde mevcut olmayan yapının Osmanlı dönemi eseri olduğu kesin olmakla birlikte, hangi tarihte yapıldığına dair çeşitli görüşler bulunmaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce yayınlanan ve Burdur'daki bazı vakıf eserlerini de konu alan kitapta yapının 16. ya da 17. yüzyılda inşa edildiği belirtilmiştir (Erken; 1977: 400). Burdur Valiliği tarafından yayınlanan İl Çevre Durum Raporunda (2007: 218) ise Kâtip Çelebi'nin Cihannumaye'si kaynak gösterilerek Gölhisar Gölü'ndeki kalenin eşkıyaların eline geçmesi

nedeniyle 18. yüzyıl sonları ya da 19. yüzyıl başlarında yıkıldığı, buradaki yerleşim merkezinin caminin bulunduğu köye taşındığı ve caminin inşasının da bu dönemde gerçekleştirilmiş olabileceği ifade edilmiştir. Ancak yapının mimari ve süsleme özelliklerine bakıldığı vakit, 18. yüzyıl ortaları ya da sonlarının yapının inşa tarihi için çok geç bir tarih olduğu kanaati uyanmaktadır. Bezemelerdeki palmet ve çiçek motifleri ile mihrap ve cümle kapısı gibi mimari unsurların üslup özellikleri dikkate alındığında, yapının inşasının en geç 17. yüzyıl ortaları ya da sonlarında gerçekleştirildiği söylenebilir. Yapı 1968 ve 2004 yıllarında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce restore ettirilmiştir. 1968 yılında yapılan restorasyonda orijinalde toprak dam şeklindeki üst örtü yerine günümüzde mevcut olan çatı inşa edilmiştir (Erkan; 2008: 44). Yapının minaresi yakın bir tarihte inşa edilmiş olmalıdır.

Planı ve Mimari Özellikleri: Son cemaat yeriyle birlikte kareye yakın bir plan şemasına sahip yapının önünden geçen yolun konumu sebebiyle; doğu cephe, giriş cephesi olarak düzenlenmiş ve yapının son cemaat yeri de bu cephe önüne inşa edilmiştir. Asıl ibadet mekânı 3 neflidir ve nefler mihrap duvarına doğru boylamasına uzanır. Yaklaşık bir nef boyutlarında olan son cemaat yeri de doğuya doğru uzatılan mihrap duvarına dik olarak konumlandırılmıştır. Son cemaat yerinin merdivenle çıkılan bir üst katı bulunmaktadır. Burada yer alan kapıdan asıl ibadet mekânının kuzeyindeki, asma kat şeklinde düzenlenmiş mahfile geçilir. Mahfil, aynı zamanda yapının üst örtüsünü destekleyen ve iç mekânı neflere ayıran devşirme taş kaideler üstündeki 4 ahşap direkten kuzeydeki ikisi tarafından taşınmaktadır. Son cemaat yerinin üst katı ise son cemaat yeri revağını oluşturan yine devşirme taş kaideli 5 ahşap direkle desteklenmiştir. Yapının kiremit kaplı ahşap çatısı söz konusu bu ahşap direkler ve ana beden duvarlarındaki taşıyıcılar üzerinde yükselir. Yapıda kullanılan devşirme taş kaidelerin tamamı Roma döneminden kalma yekpare sunak taşlarıdır. Caminin cümle kapısı doğu cephenin kuzey köşesinde, minaresi ise kuzey cephenin doğu köşesinde yer alır. Ayrıca, yapının mihrap duvarı üzerinde biri asıl ibadet mekânında biri de son cemaat yerinde olmak üzere iki mihrap bulunmaktadır. Yapının cephe yüzeylerinde iki sıra halindeki pencere açıklıklarından üst sıradakiler dikdörtgen açıklıklı, alt sıradakiler ise dikdörtgen açıklı ancak sivri kemer alınlıklıdır. Kâgir ve ahşap malzemenin birlikte kullanıldığı yapıda; minare, cümle kapısı, pencere söve ve kemerleri ile mihraplar düzgün kesme taş; üst örtü ve mahfiller ise ahşaptan yapılmıştır. Yapının ahşap hatıllar kullanılarak güçlendirilmiş ana

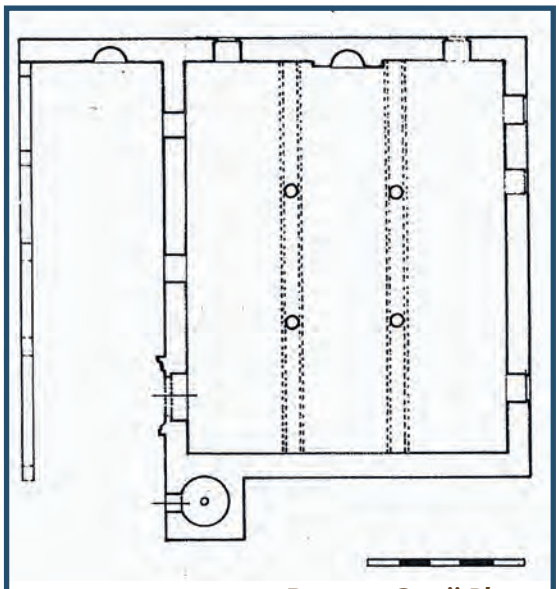

Dengere Camii Planı

Dengere Camii Arka Cephe Genel Görünüş

beden duvarları ise yer yer kullanılan devşirme kesme taşlar dışında tamamen yığma taştan inşa edilmiştir. İç mekânda tamamen sıvalı olana ana beden duvarlarının dış cephedeki sıvaları büyük ölçüde dökülmüştür. Dış mekânda sıva üzerine süsleme amacıyla küçük çakıl taşları yapıştırıldığı görülmektedir.

Dengere Camii Cümle Kapısı ve Son Cemaat Yeri

Dengere Camii Asıl İbadet Mekânı

Süslemeleri: Cami, ahşap ve taş işçiliğiyle yapılmış süslemeleri açısından Burdur ilindeki en zengin yapılardan biridir. Ayrıca, yapının ahşap üzerine aşı boyalarla yapılan kalem işi tekniğindeki bezemeleri sanat tarihi bakımından oldukça önemlidir. Hem son cemaat yeri hem de asıl ibadet mekânının tavanlarında, kirişlerin üzerini kaplayan tahtalar ince çıtalarla küçük geometrik bölümlere ayrılmış ve bu bölümlerin araları kırmızı, sarı, yeşil ve beyaz renkteki palmet, kıvrık dal ve çiçek rozet motifleriyle süslenmiştir. Bu süslemeler yapının inşa tarihinin tespiti açısından önem taşımaktadır (Erken; 1977: 404). Aynı tarzdaki süslemeler neredeyse yapıdaki tüm ahşap yüzeylere uygulanmıştır. İç mekânda; minber, vaiz kürsüsü, pencere çerçeveleri ile mahfillere aşı boyalı bezemeler işlenmiş, tüm bu bezeme bir üslup birliği ve renk uyumu içerisinde yapılmıştır. Yapının minberi süslemeleriyle olduğu kadar ahşap işçiliği açısından da önemli bir örnektir. Kündekari tekniğinde yapılan minberin ajurlu korkuluklarına, mekik motifleriyle oluşturulmuş rozetlerden meydana gelen sonsuzluk prensibindeki bir kompozisyon işlenmiştir. Minber aynası ise dik üçgen biçimli iç içe bordürler ve kaş kemerli nişlerden meydana gelmektedir. Yapının asıl ibadet mekânında bulunan mihrap düzgün kesme taştan yapılmış yalın ancak zarif bir örnektir. Profilli silmelerle üç yönden çerçevelenen dairesel kesitli mihrap nişinin 9 sıra yüzeysel mukarnas dizisiyle dolgulanmış bir kavsarası bulunmaktadır. Son cemaat yerindeki mihrap ise yüzeysel sivri kemer içinde yarım kubbe biçimli kavsarası bulunan, dairesel nişli ve profilli silmelerle çerçevelenmiş bir örnektir. Caminin süsleme açısından önemli bir diğer bölümü de cümle kapısıdır. Profilli silmelerle üç yönden çerçevelenen düzgün kesme taş cümle kapısında giriş açıklığı yuvarlak kemerlidir ve dıştaki sivri, içteki yuvarlak olmak üzere iç içe yerleştirilmiş yüzeysel iki kemerle çerçevelenmiştir. Yapının giriş açıklığını kündekari tekniğiyle yapılmış iki kanatlı bir ahşap kapı kapatmaktadır. Kapı kanatlarının kare ve dikdörtgen panoları üzerine mekik motiflerinden oluşturulan rozetler, bunlar arasında kalan ince bordür yüzeylerine de kıvrık dallar oyma tekniğiyle işlenmiştir. Yapının en dikkat çekici süslemedi ise mihrap duvarında yer alan cami tasviridir. Asıl ibadet mekânında mihrabın sol üst köşesine taş kabartma şeklinde işlenen bezemede tek kubbeli, tek minareli ve üç bölümlü son cemaat yeri olan bir cami tasvir edilmiştir.

Dengere Camii Son Cemaat Yeri Üst Katı ve Buradaki Tavan Süslemesinden Ayrıntı

Dengere Camii Mihrap ve Minber

Dengere Camii Müezzin Mahfili ve Üst Kattaki Mahfil

Dengere Camii Aşı Boyalı Tavan Süslemeleri

Dengere Camii Asıl İbadet Mekânında Cami Tasvirli Süsleme

KEMER MERKEZ CAMİİ

Kemer Merkez Camii Genel Görünüş

Katalog no: 19

İnceleme Tarihi: Temmuz 2011

Yeri: Kemer İlçe Merkezi

Diğer İsimleri: -

Durumu: Dış cepheleri yenilenmiş, asıl ibadet mekânı orijinal ibadete açık cami.

Tarihlendirme: Tavan üzerine düşülen tarihe göre; H. 1283 / M. 1866-67'den önce.

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Burdur'la ilgili yıllık ve benzeri diğer yayınlarda yapı hakkında bilgi yoktur. Kitabesi de olmayan yapının tarihçesi hakkında bilgilere ulaşmak için resmi arşivlerde ve vakıf kayıtlarında derinlemesine araştırma yapmak gerekmektedir. Ancak, yapının ahşap tavanının mihrap üzerindeki bölümüne H. 1283 tarihi düşülmüştür. Miladi 1866-67 tarihine denk gelen bu tarih; yapının inşa tarihi olabileceği gibi, tavan üzerinde yer aldığı ve süslemede kullanılan boya ile yazıldığı için, yapının ilk inşasından daha sonraki bir dönemde yapılmış tavan süslemelerinin yapım tarihi gösteren bir tarih de olabilir. Zira, yapının mimari üslubu 19. yüzyıldan önceki dönemlere tarihlenen örneklerle paralellik göstermektedir. Zaman içerisinde pek çok onarımdan geçtiği anlaşılan yapı son yıllarda Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce restore ettirilmiştir.

Planı ve Mimari Özellikleri: Yapı kare planlıdır ve üzeri kiremit kaplı çatı ile örtülüdür. Orijinalde düz damlı olan yapıya çatı onarımlar sırasında sonrandan eklenmiştir. Dış cephe duvarları da yine onarımlar sırasında tamamen sıvanmış ve boyanmıştır. Cephe duvarları üzerinde alttakiler daha büyük ve yuvarlak kemerli, üsttekiler ise sivri kemerli olmak üzere iki sıra halinde pencere açıklıkları bulunur. Yapının üst örtüsü asıl ibadet mekânında yer alan altı adet ahşap direkle desteklenmiştir. Asıl ibadet mekânını üç nefe ayıran bu direklerle yapının hatıl ve kiriş sistemiyle oluşturulmuş ahşap tavanı arasında alt kısımları geometrik kıvrımlar oluşturacak şekilde kesilerek hareketlendirilmiş ahşap yastıklar ve kuzey güney istikametinde uzanan ana kirişler yer almaktadır. Kirişler arasına atılmış hatıllar orta nefte sağ ve sol neflere göre daha yüksekte yer alır. Böylelikle mihrap ekseni vurgulanarak asıl ibadet mekânında hacmin artması sağlanmıştır. Ayrıca, yapının asıl ibadet mekânının kuzey bölümünde asma kat şeklinde bir mahfil bölümü mevcuttur. Yapıda orijinal bir son cemaat yeri düzenlemesi bulunmamaktadır. Minare ise geç dönem özellikleri gösteren bir örnektir.

Kemer Merkez Camii Asıl İbadet Mekânı ve Kuzey Cephe

Süslemeleri: Yapıda süsleme açısından en zengin bölüm ahşap tavandır. Tavandaki hatıl ve kirişler; kırmızı, mavi, beyaz, yeşil, sarı ve siyah renk boyalarla yoğun şekilde bezenmiştir. Aşı boyalı tavan bezemelerinde; hatılların uç bölümleri, farklı renk alanları şeklindeki üçgenler ve dikdörtgenlerden oluşan geometrik düzenlemelerle bezenmiş ve bunların üzerine de beyaz renkli kaba ve şematik desenler halindeki bitkisel karakterli motifler işlenmiştir. Kirişlerin hatıl uçları arasında kalan bölümleri de renklerin dönüşümlü olarak kullanılmasıyla farklı renklerle boyanmıştır. Ayrıca, hatılların alt köşeleri üzerine kırmızı boyayla şeritler çekilerek ve kiriş ile hatıllar üzerinde yer alan düz tavan yüzeyine de farklı renklerle boyalı çıtalar yerleştirilerek tavan düzenlemesi daha dikkat çekici hale getirilmiştir. Yapının asıl ibadet mekânında mihrap ve pencere açıklıkları çevresinde yoğun şekilde bezemeler bulunmakla birlikte bunlar şablon tekniğiyle sonradan yapılmış niteliksiz uygulamalardır. Yapının süsleme açısından önemli bir bölümü de mihrabıdır. Yarım daire kesitli mihrap nişinin yedi sıra halinde ve mukarnas şeritlerle bezeli bir kavsarası bulunmaktadır. Kavsara üzerinde alçı ve kalem işi bezemler bulunmakla birlikte bunlar geç dönemlerde yapılan onarımlar sırasında gerçekleştirilmiş uygulamalardır. Mihrap nişinin yüzeyi ise yapılan son restorasyonda(?) tamamen boyanmış, niş üzerindeki orijinal bezemeler kapatılmıştır. Ancak, boyanın zamanla dökülmesi sebebiyle mihrabın orijinal bezemeleri kısmen ortaya çıkmıştır. Mihrabın acilen ehil bir restorasyona alınarak buradaki orijinal bezemelerin kurtarılması gerekmektedir. Yapının minberi ise tarihi ve sanatsal niteliği bulunmayan bir örnektir.

Kemer Merkez Camii Mihrap ve Aşı Boyalı Tavan Bezemeleri

KEMER ELMACIK KÖYÜ CAMİİ

Kemer Elmacık Köyü Camii Genel Görünüş

Katalog no: 20 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2011

Yeri: Kemer İlçesi - Elmacık Köyü

Diğer İsimleri: -

Durumu: Dış cepheleri yenilenmiş, asıl ibadet mekânı orijinal ibadete açık cami.

Tarihlendirme: Mimari ve süsleme özelliklerine göre 18. ya da 19. yüzyıl.

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Burdur'la ilgili yıllık ve benzeri diğer yayınlarda yapı hakkında bilgi mevcut değildir. Kitabesi de olmayan yapının tarihçesi hakkında bilgilere ulaşmak için arşivlerde ve vakıf kayıtlarında derinlemesine araştırma yapmak gerekmektedir. Ancak, bazı vakıf kayıtlarından yapının 1840'lı yıllarda mevcut olduğu anlaşılmaktadır (Akdemir, 2007: 101, tablo 2). Son yıllarda bakım-onarımdan geçtiği anlaşılan yapının asıl ibadet mekânında yer alan alçı süslemeler 20. yüzyıl başlarına ait olmakla birlikte yapının genel mimari ve süsleme özelliklerinden 18. yüzyıl ya da 19. yüzyıl başlarında inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Camii ve Mescitler

Planı ve Mimari Özellikleri: Yapı kare planlıdır ve üzeri sonradan kiremit kaplı çatı ile örtülmüştür. Cephe yüzeylerinde yuvarlak kemerli açıklıklar şeklindeki tek sıra halinde pencereler bulunan yapının dış cepheleri yapılan onarım sırasında tamamen sıvanmış ve boyanmıştır. Ahşap karkas sistemiyle inşa edilen yapının üst örtüsü ana beden duvarları ile asıl ibadet mekânında yer alan altı adet ahşap direkle taşınmaktadır. İki sıra halindeki bu ahşap direkler asıl ibadet mekânını üç nefe ayırır. Ahşap direkler ile tavan arasında alt bölümü palmete benzer bir motif oluşturacak şekilde kesilerek bezenmiş ahşap yastıklar ile bunların üzerinde yer alan ve tüm tavanı kuzey-güney istikametinde geçen büyük boyutlu ahşap kirişler mevcuttur. Bu geçiş elemanları üzerinde kiriş ve hatıl sistemiyle oluşturulmuş ve aşı boyalarla bezenmiş ahşap tavan yer almaktadır. Asıl ibadet mekânının kuzey tarafında ahşap korkuluk ve kafeslerle ayrılmış ve sağ ve sol neflerde orta bölümüne kadar uzanan asma kat şeklindeki mahfil bölümü bulunur. Yapının minaresi sonradan inşa edilmiş tarihi ve sanatsal niteliğe haiz olmayan bir örnektir. Yapıda orijinal bir son cemaat yeri düzenlemesi mevcut değildir.

Kemer Elmacık Köyü Camii Asıl İbadet Mekânı ve Kuzey Cephe

Süslemeleri: Yapının süsleme açısından en önemli bölümü ahşap tavanıdır. Tavan sistemini meydana getiren hatıl ve kirişler üzerine sarı, lacivert, yeşil, kırmızı ve beyaz renk aşı boyalarla yapılan süslemeler oldukça dikkat çekicidir. Tavan düzenlemesinde hatılların uç bölümlerine farklı renk alanları şeklinde üçgenler ve şeritlerden oluşturulmuş geometrik düzenlemeler işlenmiş, kirişlerin bu uçlar arasında kalan bölümlerine ise kaba ve şematik işlemeler halinde çiçek bezemeleri yapılmıştır. Hatıl kiriş sisteminin üzerini örten düz tavanın yüzeyi ise farklı renklerle boyanmış ahşap çıtaların baklava dilimi motifi oluşturacak şekilde yerleştirilmeleriyle hareketlendirilmiştir. Yapının mihrabı ile pencere açıklıkları üzerinde yer alan Osmanlı barok tarzdaki bitkisel karakterli bezemeler ise dikkat çekici örnekler olmakla birlikte bunların orijinal yapıya ait olmayan 20. yüzyıl başlarında eklenmiş süslemeler oldukları rahatlıkla anlaşılmaktadır. Yapının minberi oldukça sade bir örnektir.

Kemer Elmacık Köyü Camii Mihrap ve Aşı Boyalı Tavan Bezemeleri

LENGÜME CAMİİ

Lengüme Camii Genel Görünüş

Katalog no: 21 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Günalan (Lengüme) Köyü

Diğer İsimleri: Hacı Musa Camii

Durumu: Orijinal ve ibadete açık cami.

Tarihlendirme: İnşa kitabesine göre; H. 1309 / M. 1892.

İnşa Kitabesinin Transkripsiyonu:

Bani-i Sani Hacı Musa'nın olsun ruhu şad
Yaptı işbu camiyi gelin namaz kılın sala
Yazdı tam tarihini Naf-i ziyade dilnişin
Pek güzel yapıldı idman eyle bu beyti huda
Sene 15 Şaban 1309 (M. 15 Mart 1892)

Lengüme Camii İnşa Kitabesi

Tarihçesi: İnşa kitabesine göre; Hacı Musa isimli bir kişi tarafından 15 Mart 1892 tarihinde inşa ettirilmiştir. Kitabe metninde geçen, caminin ikinci yaptıranı anlamındaki "bani-i sani" ibaresinden; bugünkü yapının, daha önce mevcut olan bir caminin yerine yapıldığı anlaşılmaktadır. İlk yapılan cami hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Cami cemaatinden öğrenilen bir rivayete göre, camiyi yaptıran Hacı Musa gümrük muhafızlığı görevinde bulunmuş bir kişidir. Görevi esnasında, ayrıntıları bilinmeyen bir olayda yüklü miktarda bir ganimet elde etmiştir. Dürüst bir kimse olduğu anlaşılan Hacı Musa, bu parayla bir cami yaptırırsa günaha girmekten kurtulup kurtulmayacağını zamanın müftüsüne danışmış, müftü de eğer bir cami yaptırırsa sevap kazanmayacağını ancak günaha da girmeyeceğini söylemiştir. Bunun üzerine Hacı Musa kendi köyüne bu camiyi inşa ettirmiştir. Tabi ki bu rivayetin doğruluğunu ispatlayan bir belge mevcut değildir. Ancak küçük bir köy olan Lengüme'de (yeni adıyla Günalan) özellikle süslemeleri açısından son derece anıtsal böyle bir caminin bulunması ilginçtir.

Planı ve Mimari Özellikleri: Kare planlı, üzeri kiremit kaplı çatı ile örtülü, kuzey cephesinde son cemaat yeri ve son cemaat yerinin önünde de avlusu bulunan bir cami yapısıdır. Ana beden duvarları, köşelerde bulunan ve bir kısmı devşirme olan düzgün kesme taşlar dışında yığma taş, tuğla ve derz dokuludur. Cephe yüzeylerinde bulunan tek sıra halindeki ve sivri kemerli açıklıklar şeklindeki pencerelerin kemer ve söveleri de düzgün kesme taştan inşa edilmiştir. Dışta, yapının son cemaat yerinin duvar ve üst örtü yüzeyleri tamamen sıvanmış, ancak diğer cephelerde ana beden duvarları sıvasız bırakılmıştır. Caminin son cemaat yeri üç bölümlüdür ve bunlardan ortada olan kubbe, diğer ikisi ise çapraz tonozla örtülüdür. Son cemaat yerinin üst örtüsü, ana beden duvar eti kalınlığı içindeki taşıyıcılar ile son cemaat yeri revağını oluşturan kare kesitli ve devşirme taş kaideli 4 ahşap direk üzerinde yükselen sivri kemerler tarafından taşınmaktadır. Son cemaat yerinin doğu bölümünün önünde, günümüzde beton bir lahit şeklinde düzenlenmiş ve yapının banisine ait olduğu rivayet edilen bir mezar alanı mevcuttur. Caminin cümle kapısı son cemaat yerinin orta

bölümündeki yuvarlak kemerli bir giriş açıklığı şeklindedir ve yapının dört satırlık inşa kitabesi bu açıklığın hemen üstünde yer alır. Yapının orijinal minaresi batı cephenin kuzey köşesinin üst bölümünde küçük bir balkon şeklinde düzenlenmiştir. Oldukça dışa taşkın olan bu bölüm mukarnas dizileri ve çokgen kesitli korkuluğu ile adeta bir şerefe şeklinde inşa edilmiş ve üzerine boynuz alemi bulunan bir külah eklenmiştir. Caminin avlusunda, doğu köşede bulunan beton minare ise sonradan inşa edilmiş, sanatsal ve tarihi niteliği bulunmayan bir örnektir. Caminin iç mekânına gelindiğinde, üst örtünün ahşap düz tavan şeklinde olduğu ve ana beden duvarlarının tamamen sıvandığı görülür. Ayrıca, iç mekânın kuzey bölümünde ince ahşap direklerle desteklenen asma kat şeklinde bir mahfil bölümü de bulunmaktadır.

Lengüme Camii Son Cemaat Yeri ve Arka Cephe Genel Görünüş

Lengüme Camii Asıl İbadet Mekânı

Lengüme Camii Asıl İbadet Mekânı Kuzey Cephe

Lengüme Camii Cümle Kapısı ve Minare

Süslemeleri: Yapının neredeyse tüm bölüm ve yüzeylerinde çeşitli tekniklerde ve karakterlerde süslemeler bulunmaktadır. Lengüme Camii'nin, Dengere Camii ile birlikte, Burdur ilindeki süsleme açısından en önemli iki yapıdan biri olduğu ileri sürülebilir. İç mekânda, özellikle tavan yüzeyi ile minber ve mihrap çok yoğun bezenmiştir. Dikdörtgen biçimli ve ahşaptan yapılmış düz tavan, en dışta dikdörtgen bir bordürle çerçevelidir. Zemini bordo renkle boyalı bu bordürün yüzeyine, ajur tekniği ile ahşaptan yapılmış ve sonsuzluk prensibinde düzenlenmiş çok sayıda motif aplike edilmiştir. Volütlerle sonlanan simetrik iki yay ile çerçevelenen bitkisel karakterli simetrik motiflerden meydana gelen bu aplike düzenlemeler koyu kahverengiye boyanmıştır. Tavan düzenlemesinde dikdörtgen bordürün içinde, geometrik açıdan mümkün olan en geniş alanı kaplayacak büyüklükte oval bir bölüm yer alır. Bu alanın etrafı yine oval biçimdeki bir bordürle çerçevelenmiştir. Oval bordürün zemini sarı ile gri arasında bir tonla boyanmış ve üzerine gri kalem işiyle çeşitli hat sanatı örnekleri yazılmıştır. Oval alanın dışında kalan köşeliklere mekik motifleriyle oluşturulmuş rozetlerden meydana gelen sonsuzluk prensibindeki bir kompozisyon işlenmiş ve tüm köşelik yüzeyleri yeşil ile mavi arasında bir tonla boyanmıştır. Tamamen sarıya boyalı oval alanın yüzeyi ise kıvrımlı ahşap çıtaların kareye benzer küçük geometrik şekiller meydana getirecek şekilde yerleştirilmesiyle oluşturulmuş bir bezemeyle dolgulanmıştır. Tavan düzenlemesinin merkezinde sekiz kollu büyük bir yıldız şeklindeki tavan göbeği yer alır. Ahşap çıtalarla meydana getirilmiş tavan göbeği, aynı formda ama daha küçük boyutlarda bir yıldız ve bunun içine yıldız biçimi meydana getirecek şekilde yerleştirilmiş sekiz baklava dilimi motifinden meydana gelir. Tavan göbeği düzenlemesinde yıldız motiflerini meydana getiren ahşap çıtalar gri, diğer alanlar koyu kahverengi boyalıdır. Yapının minberi son derece yoğun bezemeli ahşap bir örnektir. Minberin tüm yüzeylerinde volütlerle sonlanan kıvrım dallar ve bunların arasına yerleştirilmiş çeşitli büyüklüklerdeki çiçek rozetlerden meydana gelen bitkisel karakterli bir kompozisyon işlenmiştir. Kündekari tekniği ile yapılan minberin bezemeleri minber aynalarında ahşap oyma, korkuluklar ve kemer köşelikleri gibi diğer bölümlerde ise ajur tekniği ile yapılmıştır. Özellikle ajurlu bezemeleri açısından son derece dikkat çekici olan minber, yapıldığı dönemin başyapıtlarından biri olarak kabul edilmelidir. Caminin mihrabı, tavan ve minber kadar yoğun olmasa da, bezemeleri açısından önemli bir örnektir. Dairesel kesitli mihrap nişinin dokuz sıra yüzeysel mukarnas dizinden oluşan bir kavsarası bulunmaktadır. Kavsarayı meydana getiren diziler altın yaldız ve siyah ile boyalıdır. Profilli silmelerle üç yönden çerçevelenen mihrap nişi, akantus başlıklı birer plaster ile iki yandan sınırlandırılmıştır. Plasterlerin başlıkları arasında kalan alanda oldukça zarif kûfi bir hat, bunun hemen üzerinde de Osmanlı barok tarzda alçı kabartma tekniğinde simetrik bitkisel bir düzenleme yer alır. İç mekânda her pencere açıklığının üzerinde aynı tarzda alçı bezemeler bulunur. Ayrıca, ana beden duvarından tavana geçilen bölümler çeşitli renklerle boyalı bordürlerle bezenmiş, bunların köşe ve kenarlarına alçı kabartma motifler yerleştirilmiştir. Yapının cümle kapısındaki iki kanatlı ahşap kapı da yoğun bezemeli bir örnektir. Her iki kanadın birbirinin aynı şekilde düzenlendiği kündekari ahşap kapıda üstte ve altta kare ortada ise dikdörtgen bölümler meydana getirilmiş, bunlar oyma tekniğinde volüdal kıvrımlar ve çiçek rozetlerle bezenmiştir. Kapı kanatları beyaz, açık mavi ve lacivert renklerle boyanarak görsel açıdan hareketlendirilmiştir. Caminin dış cephesinde, son cemaat yeri revağının kemer köşeliklerinde ve kubbe iç yüzeyinde Osmanlı barok tarzda simetrik bitkisel düzenlemeler şeklindeki kalem işi bezemeler bulunmaktadır. Yapının orijinal minaresi ise taş işçiliği açısından zengin ve oldukça dekoratif bir düzenlemedir. Dışa taşkın inşa edilen ve bir balkon olarak nitelendirilebilecek bölümün altı yedi sıra mukarnas dizisiyle dolgulanmış, çokgen kesitli bir alanı çevreleyen taş korkulukların yüzeylerine çeşitli geometrik kabartmalar işlenmiştir. Minarenin külahı ise çokgen kesitli ve boğumlu soğan formunda bir kubbeden meydana gelmektedir. Dış cephedeki diğer önemli süsleme unsuru ise pencere açıklıklarında ve son cemaat yerinin batı cephesinde bulunan el yapımı demir ferforje korkuluklardır.

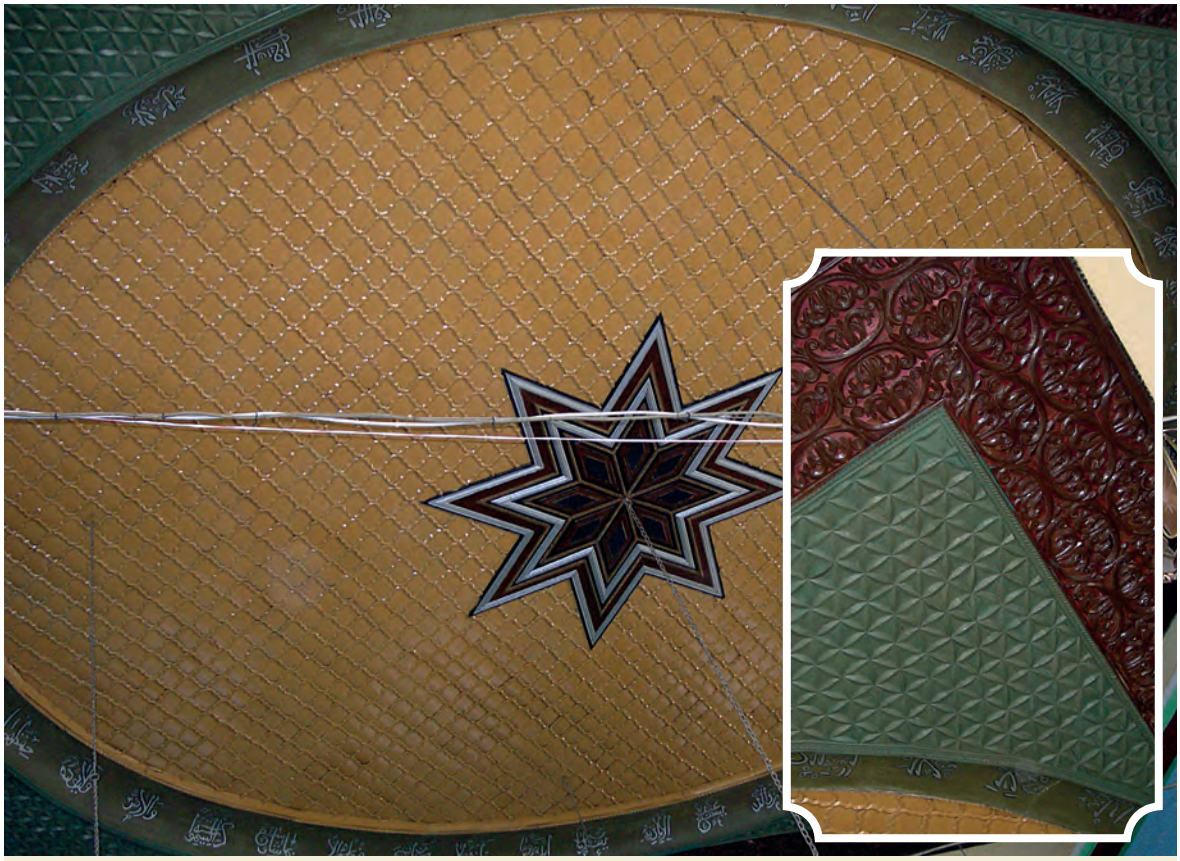

Lengüme Camii Asıl İbadet Mekânı Tavan Düzenlemesi ve Ayrıntı

Lengüme Camii Mihrap ve Minber

TEFENNİ ÇARŞI CAMİİ

Tefenni Çarşı Camii Genel Görünüş

Katalog no: 22 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Tefenni İlçesi Merkez - Yokuşbaşı Mahallesi

Diğer İsimleri: (Tefenni) Cami-i Kebir

Durumu: Orijinal ve ibadete açık cami.

Tarihlendirme: Mimari ve süsleme özelliklerine göre; 20. yüzyıl başları.

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Burdur'la ilgili yıllıklar ve benzeri kaynaklarda hakkında bilgi yoktur. 1983 yılında "GEYAK 09.03.1983 /A-4242" sayılı kararla tescil edilerek koruma altına alınmıştır. Kitabesi de olmayan yapının tarihçesi hakkında bilgilere ulaşmak için resmi arşivlerde ve vakıf kayıtlarında derinlemesine araştırma yapmak gerekmektedir. Yapı son olarak 2005 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğünce aslına uygun olarak restore ettirilmiştir.

Planı ve Mimari Özellikleri: Kare planlı ve fevkani bir yapıdır. Üzeri kiremit kaplı çatı ile örtülüdür. Ahşap karkas sistemiyle inşa edilmiş yapının duvarları iç ve dıştan tamamen sıvanmış durumdadır. Duvar yüzeylerinde iki sıra halinde pencere açıklıkları bulunmaktadır. Yapının giriş kapısı kuzey cephede yer alır. Zemin seviyesinden ortalama bir kat yükseklikteki giriş kapısına simetrik şekilde düzenlenmiş merdivenlerle ulaşılır. Son cemaat yeri bulunmayan yapının kuzey cephesinde, giriş açıklığının hemen üst seviyesinde, ahşap direklerle desteklenen ve ahşap korkulukları bulunan bir sundurma yer alır. Yapının betondan yapılmış, tarihi ve sanatsal değeri bulunmayan minaresi kuzey cephenin batı köşesine bitişik olarak inşa edilmiştir. Minarenin bu noktaya inşa edilmesi, yapının orijinalinde kuzey cepheyi boydan boya kaplayan sundurmasının batı köşede kesilmesine ve bu sebeple de yapının giriş cephesindeki merdivenlerle birlikte meydana getirilen simetrik cephe tasarımının bozulmasına neden olmuştur. Yapı simetrik merdiven düzenlemesi ve sundurması ile Anadolu konut mimarisi örneklerine benzemektedir. Ayrıca, Zemin seviyesinde, simetrik merdiven düzenlemesinin tam merkezinde kalan duvara birkaç musluk eklemek suretiyle abdest almak için bir mekân meydana getirilmiştir. Ancak bunun yapının orijinalinde de bulunan bir düzenleme olup olmadığı tespit edilememiştir. Yapının asıl ibadet mekânın üstü konik bir kubbe ile örtülüdür. Tabanı dokuzgen şeklinde olan kubbe, kasnak ya da kemer gibi herhangi bir destek elemanı olmaksızın tavan yüzeyi merkezine açılmış büyük bir hacim şeklinde meydana getirilmiştir. Oldukça büyük boyutlu olan bu iç kubbe neredeyse asıl ibadet mekânın yarı alanını kaplamaktadır. Asıl ibadet mekânında, kabaca yontulmuş taş kaideler üzerindeki ahşap direklerle desteklenen asma kat şeklinde ve kuzey cepheye bitişik bir mahfil bulunmaktadır.

Tefenni Çarşı Camii Asıl İbadet Mekânı ve Kuzey Cephe

Süslemeleri: Yapıda süsleme görülen tek bölüm mihraptır. Osmanlı borak tarzda alçı süslemeli mihrap aynı dönemde yapılan diğer mihraplara göre daha sade bir örnektir. Ayrıca yapının kubbesinin tam merkezinde, küçük dairesel bir çerçeve içerinde bitkisel bir düzenleme bulunmaktadır.

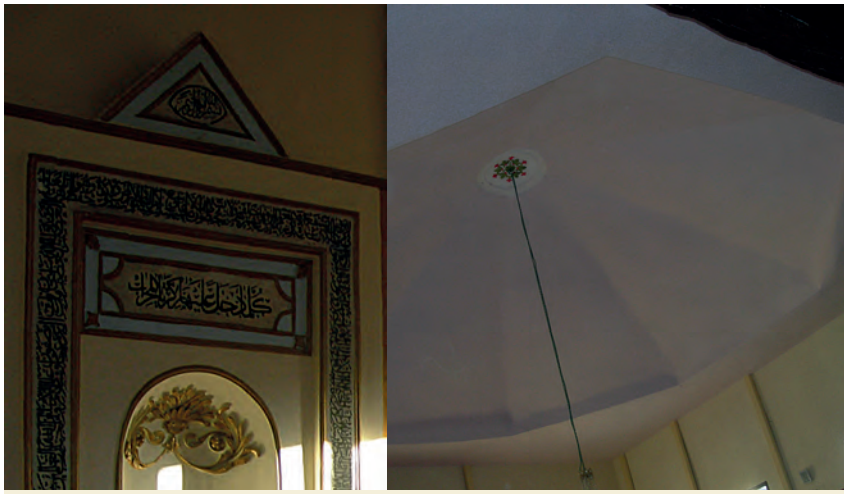

Tefenni Çarşı Camii Mihrap Süslemeleri ve Kubbenin İçten Görünüşü

YEŞİLOVA AKÇAKÖY CAMİİ

Katalog no: 23

İnceleme Tarihi: Temmuz 2011

Yeri: Yeşilova İlçesi - Akçaköy

Diğer İsimleri: -

Durumu: Orijinal ve ibadete açık cami.

Tarihlendirme: Mihrap üzerine düşülen tarihe göre H. 1341 / M. 1922-23.

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Yeşilova Akçaköy Camii Genel Görünüş

Tarihçesi: Burdur'la ilgili yıllık ve benzeri kaynaklarda yapı hakkında bilgi bulunmamaktadır. Kitabesi de olmayan caminin mihrabı üzerine H. 1341 / M. 1922-23 tarihi düşülmüştür. Bu tarih yapının kaba inşasının tamamlanmasının ardından asıl ibadet mekânındaki alçı bezemelerin tamamlandığı tarihi işaret ediyor olmalıdır. Ayrıca, caminin ahşap minberinin alınlığı üzerine H. 1340 / M. 1921-22 tarihi düşülmüştür. Söz konusu bu iki tarihin yanı sıra yapının yuvarlak kemerli kesme taş dış cephesinden de 20. yüzyıl başlarında inşa edildiği rahatlıkla anlaşılmaktadır. Birkaç basit onarım dışında herhangi bir yenileme görmediği anlaşılan yapının hem asıl ibadet mekânı hem de dış cephede orijinal niteliğini kaybetmediği görülmektedir.

Planı ve Mimari Özellikleri: Kare planlı bir yapıdır. Üzeri kiremit kaplı çatı ile örtülüdür. Üst örtü asıl ibadet mekânında sekizgen tabanlı ve sekiz dilimli büyük bir kubbe şeklindedir. İç mekânda iki adet ahşap direkle desteklenen ve kuzey cepheyle bütünleşik olarak inşa edilen asma kat şeklinde bir mahfil bulunmaktadır. Mahfilin mihrap ekseni üzerinde bulunan kısmı yarım daire şeklinde mihraba doğru genişletilmiştir. Dış cephesi düzgün kesme taş dokulu caminin cephe yüzeyinde tek sıra halinde yuvarlak kemerli pencere açıklıkları bulunmaktadır. Pencere açıklıklarının kemerleri ile cephe köşelerinde bulunan köşe taşları dışa taşkın ve girinti-çıkıntı oluşturacak şekilde yerleştirilerek cephe yüzeyinde bir hareketlilik meydana getirilmiştir. Caminin, kuzey cephenin doğusunda ve yapıdan bağımsız inşa edilmiş minaresinin kare planlı kaidesi de cepheyle aynı tarzda düzgün kesme taş dokuya sahiptir. Silindirik gövdeli ve düzgün kesme taştan inşa edilmiş minarenin şerefesi yedi sıra mukarnas dizisinden meydana getirilmiştir. Şerefe korkuluğu, yüzeylerine geometrik bezeme işlenmiş dikdörtgen taşlardan meydana getirilmiştir. Yapıda orijinal bir son cemaat yeri düzenlemesi yoktur. Kuzey cepheye sonradan bir bölüm eklenmiş ve bu sebeple de giriş cephesi orijinal kuruluşunu yitirmiştir.

Yeşilova Akçaköy Camii Asıl İbadet Mekânı ve Kuzey Cephe

Süslemeleri: Caminin süsleme açısından önemli bölümleri mihrap, kubbe, minber ve mahfildir. Mihraba ve kubbenin merkezine Osmanlı barok tarzda alçıdan yapılmış bitkisel düzenlemeler kabartma olarak işlenmiştir. Ayrıca, mihrapta kabartma bitkisel motiflerle bezeli başlıkları bulunan plasterler da mevcuttur. Caminin ceviz ağacından yapılmış minberi ise dikkat çekici bir örnek olmakla birlikte sonradan boyandığı için orijinal görünümü bozulmuştur. Kündekari tekniğinde yapılmış ahşap minberin alınlığına "Kelime-i Tevhid"in yazılı olduğu bir hat ve yapım tarihi (H. 1340 / M. 1921-22) oyma tekniği ile işlenmiştir. Alınlığın hemen üstündeki yarım daire şeklindeki taç bölümünün merkezine dairesel bir formda "maşallah" yazılmış, taç kısmının etrafı ise iç içe geçmiş yarım dairelerle oluşturulmuş ajurlu bir bezemeyle hareketlendirilmiştir. Minber aynası, yüzeyleri çiçek rozetlerle bezeli parçaların bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş geometrik bir düzenleme şeklindedir. Alt kısmında yuvarlak kemerli nişler bulunan minber aynasının üst bölümünde kıvrım dallar ve çiçeklerle bezeli diyagonal bir bordür bulunmaktadır. Yapının mahfili ise ahşap direkler tarafından taşınan ve korkulukları da ahşap olan bir örnektir. Korkulukların alt kısmında iki sıra halinde ve geometrik motiflerden meydana getirilmiş ajurlu şeritler bulunmaktadır. Mahfilde süsleme açısından en dikkat çekici bölüm ise mihrap ekseni üzerinde bulunan yarım daire biçimli kısımdır. Bu kısmın alt yüzeyi minberdeki bezemeye benzer şekilde volüdal unsurlar, kıvrım dallar ve rozet çiçeklerden oluşan bitkisel bir düzenlemeyle oyma tekniği ile bezenmiştir.

Yeşilova Akçaköy Camii Mihrap Süslemeleri ve Kubbenin İçten Görünüşü

YEŞİLOVA HARMANLI KÖYÜ CAMİİ

Yeşilova Harmanlı Köyü Camii Giriş Cephesi

Katalog no: 24 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2011

Yeri: Yeşilova İlçesi - Harmanlı (Navlu) Köyü

Diğer İsimleri: Eski Camii - Navlu Köyü Camii

Durumu: Dış cepheleri yenilenmiş, asıl ibadet mekânı orijinal ibadete açık cami.

Tarihlendirme: Mimari ve süsleme özelliklerine göre; 18. yüzyıl.

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Burdur'la ilgili yıllık ve benzeri kaynaklarda yapı hakkında bilgi bulunmamaktadır. Yapının kitabesi de mevcut değildir. Ancak asıl ibadet mekânındaki kalem işi tavan süslemelerinde görülen palmet motifleri ile natüralist üsluptaki çiçek düzenlemelerinden yapının bir 18. yüzyıl Osmanlı camisi olduğu rahatlıkla anlaşılmaktadır. Ayrıca yapının günümüz zemin seviyesinden neredeyse 2 metre kadar alçak bir kotta bulunuyor olması ve ahşap direkli tavan sistemine sahip mimari kuruluşu, yaklaşık 250-300 senelik eski bir cami olduğunu destekleyen özelliklerdir. Ancak, tam bir tarihlendirme yapabilmek için resmi arşiv ve vakıf kayıtlarında derinlemesine araştırmalar yapmak ve yapının vakfiyesini ortaya çıkarmak gerekmektedir. Pek çok onarım geçirdiği anlaşılan yapıda şu ana kadar profesyonel bir restorasyon uygulaması gerçekleştirilmemiştir.

Camii ve Mescitler

Planı ve Mimari Özellikleri: Kare planlı bir yapıdır. Üzeri düz dam iken sonradan kiremit kaplı çatı ile örtülmüştür. Dış cepheleri tamamen sıva ve boya yapılarak yenilenmiş yapının cephe yüzeylerinde alttakiler daha büyük olmak üzere iki sıra halinde pencere açıklıkları bulunmaktadır. Pencere açıklıklarının neredeyse hepsine sonradan PVC çerçeveli pencereler takılmış ve yapının orijinal pencere düzenlemeleri tahrip edilmiştir. Ancak asıl ibadet mekânında, mahfilin kuzey duvarında yer alan çift kanatlı ahşap pencere ile mihrap duvarı üst sırasında yer alan sivri kemerli revzen pencereler orijinaldir. Caminin kuzey cephesinde bir son cemaat yeri mevcut olmakla birlikte zaman içerisinde yol kotu neredeyse iki metre kadar yükselmiş olduğundan üzeri ahşap tavanla örtülü son cemaat yeri günümüzde tamamen kapatılmış ve orijinal kurulumunu kaybetmiş durumdadır. Son cemaat yerine giriş doğu tarafta sonradan açılan bir kapıdan; asıl ibadet mekânına giriş ise son cemaat yerinde mihrap ekseni üzerinde yer alan cümle kapısından sağlanmaktadır. Küçük boyutlarda ve mütevazı görünümlü ahşap cümle kapısı 17. yüzyıl özelliklerini yansıtan bir örnektir. Caminin asıl ibadet mekânı üst örtüyü destekleyen altı adet ahşap direkle üç nefe ayrılmıştır. Yapının ana beden duvarlarına bitişik olarak yerleştirilmiş ahşap direkler de mevcuttur. Ahşap direklerin üzerinde alt kısımları palmete benzer bir motif ve geometrik kıvrımlar oluşturacak şekilde kesilerek bezenmiş ahşap yastıklar, kiriş hatıl sistemli ahşap tavanın kuzey-güney istikametinde uzanan ana kirişlerini taşımaktadır. Kiriş ve hatıllarla oluşturulmuş tavanda hatılların uzunluğu, üzerinde bulundukları nefin uzunluğu kadardır ve orta nef üzerindeki hatıllar diğer neftekilere nazaran daha yüksek yerleştirilerek mihrap ekseninin vurgulanması sağlanmıştır. Asıl ibadet mekânının kuzey bölümünde yine ahşap kiriş ve hatıl sistemiyle oluşturulmuş asma kat şeklinde bir mahfil bulunmaktadır. Caminin; kaidesi düzgün kesme taş, gövdesi tuğla ve derz dokulu minaresi ise döneminin özelliklerini yansıtan orijinal bir örnektir. Ancak ne yazık ki; ehil ve yetkili olmayan kişilerce yapılmak istenen bir onarım sırasında minarenin orijinal sıvası tamamen kazınmış, yine aynı çalışma sırasında değiştirme bahanesiyle minarenin orijinal alemi götürülmüştür. Gövdesi ve şerefesi tuğlaların geometrik bir düzenleme oluşturacak şekilde sıralanmasıyla inşa edilmiş minarenin kaidesi kuzey yönde, yol kotunun zamanla yükselmesi sebebiyle tamamen toprak altında kalmıştır.

Yeşilova Harmanlı Köyü Camii Minare

Yeşilova Harmanlı Köyü Camii Asıl İbadet Mekânı ve Kuzey Cephe

Süslemeleri: Yapının süsleme açısından en önemli bölümü aşı boya ve kalem işi bezemeli ahşap tavanıdır. Tavan bezemesindeki en dikkat çekici unsurlardan biri, ana beden duvarları ile ahşap yastıklar üzerinde yer alan ve tamamı aynı seviyede bulunan ana kirişlerin yüzeylerine bir friz oluşturacak şekilde birbirini devam ettirerek işlenmiş palmet motifleridir. Asıl ibadet mekânı ve neflerin etrafını dolaşır şekilde gerçekleştirilmiş bu düzenlemede, palmet motifleri bir kırmızı bir yeşil olmak üzere iki farklı renkle boyanmış, iki palmet motifi arasında kalan ve negatif bir palmet biçiminde olan alanlar ise yeşil ve kırmızı renklerle boyalı çiçek rozetlerle dolgulanmıştır. Düzenlemede, palmetlerin merkezleri; yeşil renklilerde sarı, kırmızı renklilerde ise yeşil boyayla yapılan damla motifleriyle hareketlendirilmiştir. Palmet frizinin üstünde bulunan ve hatılların arasında kalan kare alanlar kırmızı; ahşap direkler üzerinde yer alan yastıklar ise üçgen ve dikdörtgen renk alanları oluşturacak şekilde mavi, yeşil, kırmızı ve sarı boyalıdır. Ayrıca, hatıllar üzerinde bulunan düz ahşap tavan örtüsünün yüzeyi farklı renklerde boyanmış çıtaların baklava dilimi motifi oluşturacak şekilde yerleştirilmesiyle hareketlendirilmiştir. Bütün bu bezemelerin yanı sıra; yine tavan düzenlemesinde, ana kirişlerin ahşap direkler arasında kalan ve zemine bakan dikdörtgen bölümleri üzerine resmedilmiş çiçek motifleri yapıdaki en önemli süslemelerdir. Bu düzenlemelerde, çok küçük boyutta saksıya benzer bir motifinden çıkan dallar üzerinde yer alan karanfil, lale, İstanbul lalesi, sümbül ve zambak gibi çiçekler ile yer yer iri yapraklar simetrik bir anlayışla beyaz şeritle oluşturulmuş iki ucu sivri kemer biçimindeki çerçeveler içine yerleştirilmiştir. Koyu kırmızı zemin üzerine kırmızı, beyaz, sarı ve yeşil renklerle yapılan söz konusu çiçek düzenlemeleri, orta nefin iki uzun kenarını teşkil eden ana kirişlerde, her bir kirişte üç bölüm ve her bölümde yan yana iki adet olmak üzere toplam on iki adettir. Kompozisyon prensibi temelde aynı olmakla birlikte on iki düzenlemenin on ikisi de birbirinden tamamen farklı şekilde ve farklı çiçek motifleriyle gerçekleştirilerek tavan süslemesinde monotonluktan kaçılmıştır. Çiçek motifleri genelde natüralist üslupta olmakla birlikte yer yer stilize motifler görülür. Yapının; form itibariyle orijinalliğini korumakla beraber sonradan tamamen boyanarak kapatılmış mihrabı, yarım daire kesitli nişi ve dilimli kemer şeklinde kavsarası bulunan sade bir örnektir. Minberin ise herhangi bir tarihi ya da sanatsal niteliği bulunmamaktadır.

Yeşilova Harmanlı Köyü Camii Aşı Boya ve Kalem İşi Tavan Bezemeleri

Yeşilova Harmanlı Köyü Camii Tavan Süslemeleri Çiçek Motifleri

BURDUR İLİNDEKİ TÜRK-İSLAM MİMARİ ESERLERİ KATALOĞU

MEZAR ANITLARI

HIDIRLIK KÜMBETİ

Hıdırlık Kümbeti Ön Cephe Genel Görünüş

Katalog no: 25 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Hıdırlık (Hızır İlyas) Mevkii

Diğer İsimleri: Dört Ayak Tekkesi/Türbesi - Dört Ayet Türbesi

Durumu: Orijinal ve sağlam durumda kümbet.

Tarihlendirme: 13. ya da 14. yüzyıl

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Burdur'un en eski Türk anıtlarından biridir. Günümüze oldukça sağlam ve orijinalliğini kaybetmeden ulaşmış yapı Anadolu Selçuklu geleneğindeki mezar anıtı tipolojisine uygun olarak bir kümbet şeklinde inşa edilmiştir. Kitabesi bulunmayan yapının mimari özellikleri ve anıtın bulunduğu Hıdırlık Mevkii'nin Burdur'a gelen Türklerin ilk yerleşim alanı olduğu düşünülürse, yapının o dönemde bölgede söz sahibi olan Hamidoğulları Beyliği'nin ileri gelenlerinden biri için 13. ya da 14. yüzyılda inşa edildiği ileri sürülebilir. Türbenin üst örtüsü daha önceleri ahşap ve sac plakalardan yapılmış bir külah şeklinde iken Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce 1984 yılında yaptırılan yenilemede üst örtü düzgün kesme taştan sekizgen tabanlı piramidal bir külah şeklinde inşa edilmiştir. Yapı son

olarak 2009 yılı içerisinde Burdur Belediyesi'nce bakıma alınmış, kaybolan sandukası yerine yeni bir sanduka konmuş ve bulunduğu alana tarihi mirasa uygun bir çevre düzenlemesi yapılmıştır. Halk arasında "Dört Ayak Tekkesi" olarak isimlendirilen yapının civarında bir tekke ya da zaviye fonksiyonunda kullanılan herhangi bir bina ya da bina kalıntısı bulunmamaktadır.

Planı ve Mimari Özellikleri: Tamamı düzgün kesme taştan yapılmış olan kümbetin zemin seviyesinden kapı eşiğine kadar olan bölümü kare planlı, gövdesi ise sekizgendir. Sekizgen gövdenin üzeri piramidal bir külahla örtülüdür. Sekizgen gövdeden kare tabana geçiş köşelerdeki üçgen satıhlar halinde dört büyük mahmuzla sağlanmıştır. Yapının "Dört Ayak" ismi de yapıyı statik olarak güçlendirmek için eklenen ve bir nevi ayak vazifesi gören bu dört mahmuzdan ileri gelmektedir. Yapının doğu ve batı kenarlarında bu mahmuzların başlangıç seviyesiyle aynı hizada bulunan iki küçük pencere açıklığı bulunur. Yapının kuzey kenarında, pencerelerle aynı hizada bulunan ve iç içe daralan profillerle çerçevelenmiş bir giriş açıklığı mevcuttur. Giriş kapısı, yekpare taş söveli ve basık yay kemerli bir açıklık şeklinde düzenlenmiştir ve girişe ana beden duvarıyla konsol şeklinde bütünleşik olan dört basamak merdiven ve bunun sonundaki küçük bir sahanlıkla ulaşılır. Günümüzde dört basamaklık merdivenin ilk basamağı toprak altında kalmıştır. Yapının iç mekânı tamamen sekizgen planlıdır. Yapı iç mekânda Türk defin geleneklerine uygun şekilde iki kat şeklinde düzenlenmiştir. Zemin seviyesindeki alt kat bir cenazelik katı; üst kat ise bir ziyaretgâh şeklindedir. Bu iki katı ayıran zemin orijinalde ahşaptan yapılmıştır ve cenazelik katını nihayetlendirecek şekilde düzenlenmiş dar bir taş seki üzerine oturmaktadır. Duvarlar içte ve dışta düzgün kesme taştan ve sıvasızdır. Doğu kenardaki pencere açıklığı iç mekânda üst üste iki kemerlidir. Ziyaretgâh katında, güney kenarda, pahlı profillerle kademeli olarak derinleşen çerçevesi içinde bir mihrap bulunur. Yapı içten bir kubbe ile örtülüdür. Bu kubbenin yapının orijinalinde de bulunduğu, eski teneke külahın bu kubbe etrafında yer aldığı tahmin edilmektedir.

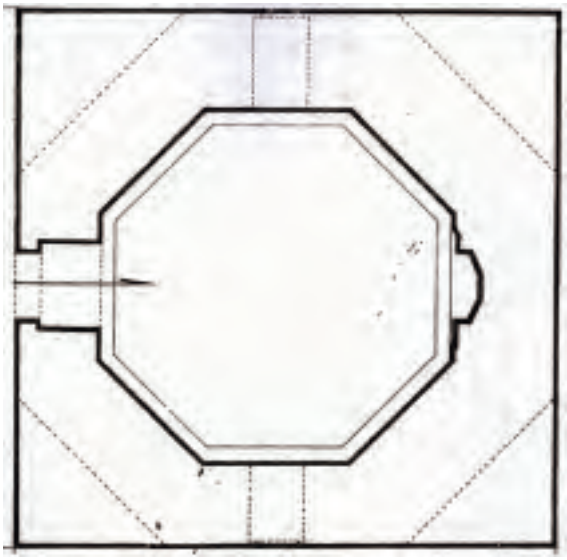

Hıdırlık Kümbeti Planı

Hıdırlık Kümbeti İç Mekân

Süslemeleri: Yapıda süsleme bulunan tek bölüm mihraptır. Nişi çokgen kesitli olan mihrabın kavsarası 5 sıra mukarnas dizisiyle dolgulanmıştır. Ayrıca, mihrap kademeli olarak derinleşen silmelerle dikdörtgen bir çerçeveye alınmıştır. Mihrap yalın ancak klasik tarzda bir örnektir.

NİYAZİ BABA TÜRBESİ

Niyazi Baba Türbesi Genel Görünüş

Katalog no: 26 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Yeşilova İlçesi - Niyazlar Köyü

Diğer İsimleri: -

Durumu: Aslına sadık kalınmadan yenilenmiş türbe.

Tarihlendirme: 13. ya da 14. yüzyıl

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Türbede gömülü olan Niyazi Baba isimli zat, Anadolu'nun Türkleşmesinde büyük katkıları bulunan Horasan erenlerindendir (Kalafat, 1999: 515). Niyazi Baba'nın önce Denizli yöresine geldiği, oradan da Denizli Tavas İlçesi'nin bir köyünde yorgun düşerek uykuya yattığı ve hırkasını orada bıraktığı, bu sebeple de o köyün adının "Hırka Köyü" kaldığı, daha sonra yine Tavas'ın Solmaz köyü yakınlarına geldiği ve burada kendisine iyilik yapıldığı için "kesilen çamlarınız kurumasın, güzelleriniz solmasın" duasını ettiği, o zamandan beri de köyün adının "Solmazlar" olduğu, son olarak da Niyazlar Köyü'ne geldiği, köyün alt tarafındaki çilehanede uzun zaman ibadet ettikten sonra bugünkü türbesinin bulunduğu yerde öldüğü rivayet edilmektedir. Niyazi Baba Türbesi'nin ilk inşasının 13. ya da 14. yüzyılda gerçekleştirilmiş olması kuvvetle muhtemeldir. Yapının haziresinde

Niyazi Baba Türbesi 1960'lı Yıllardan Önceki Hali

bulunan çok sayıdaki Osmanlı devri tarihi mezar taşlarından, türbenin Osmanlı döneminde de aktif bir ziyaretgâh olduğu anlaşılmaktadır. Türbe son olarak 1960'lı yıllarda köy ahalisi tarafından onartılmış, bu onarımda yapının piramidal çatısı kaldırılarak yerine bir kubbe inşa edilmiştir (burdurmuzesi.gov.tr, 2009). Yapının giriş cephesinde bulunan ve bir son cemaat yerini andıran bölümü de aynı onarım sırasında eklenmiş olmalıdır. Yapı, Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 19.08.1992 tarih ve 1531 sayılı kararı ile koruma altına alınmıştır.

Planı ve Mimari Özellikleri: 8 x 6 metre boyutlarındaki yapının ana beden duvarları dışta düzgün kesme taş kaplamalı, içte ise tamamen sıvalıdır. Yapının kuzey cephesinde, ziyaretgâh bölümüne bitişik bir giriş mekânı bulunur. Son cemaat yerine benzer bu bölümün üzeri küçük boyutlardaki yan yana üç kubbe ile örtülüdür. Burada bulunan büyük demir bir kapıdan türbenin ziyaretgâhına geçilir. Kare planlı ve üzeri kubbeyle örtülü ziyaretgâhta, biri büyük diğeri küçük iki sanduka bulunmaktadır. Bunlardan büyük olan Niyazı Baba'ya, küçüğü ise onun yardımcısı olduğu rivayet edilen bir kişiye aittir. Tüm cephelerinde pencere açıklıkları bulunan yapının üst örtüsü dıştan kurşunla kaplanmıştır.

Niyazi Baba Türbesi Arka Cephe Genel Görünüş

Niyazi Baba Türbesi İç Mekân

Niyazi Baba Türbesi Kubbenin İçten Görünüşü

Niyazi Baba Türbesi İç Mekândan Dışarıya Giriş Kapısı ve Kubbelerin İçten Görünüşü

Süslemeleri: Yapının iç mekânında, kubbe dâhil olmak üzere tüm yüzeylerde çok yoğun kalem işi bezemeler bulunur. Ancak bunlar yakın tarihlerde yapılmış, tarihi niteliği bulunmayan süslemelerdir. Yapının haziresinde bulunan Osmanlı devri mezar taşları ise tarihi ve sanatsal nitelikleri bakımından önem arz eder. Bunlar, mezarda gömülü olan kişinin dini meşrebini işaret eder şekilde başlıkları dilimli taçlarla işlenmiş, kitabeleri de hat sanatının başarılı uygulamaları olan örneklerdir.

Niyazi Baba Türbesi Duvarlar Üzerinde Yakın Tarihte Yapılmış Kalem İşi Bezemeler

VELİ DEDE TÜRBESİ

Veli Dede Türbesi Genel Görünüş

Katalog no: 27 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Yeşilova İlçesi - Onacak Köyü

Diğer İsimleri: Onacak Türbesi

Durumu: Orijinal ancak harap durumda türbe.

Tarihlendirme: 15. ya da 16. yüzyıl

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Veli Dede Türbesi ve türbenin yakınında bulunan ancak günümüze ulaşamayan Onacak Tekkesi ile ilgili en erken tarihli arşiv belgeleri H. 978 / M. 1570-71 tarihlidir (burdurmuzesi.gov.tr, 2009). Türbe'de gömülü olan Veli Dede'nin Osmanlı dönemi tıp âlimlerinden olduğu ve tekkesinde akıl hastalarını ilmî usullerle tedavi ettiği bilinmektedir. Tekke, Veli Dede'den sonra da akıl hastalarının tedavi edildiği bir merkez olma özelliğini geç dönemlere kadar korumuştur. Hatta günümüzde de, halk arasında buranın şifalı bir yer olduğuna inanılmaktadır. Bu tıp merkezinden sadece türbe yapısı günümüze ulaşabilmiştir. Günümüzde oldukça harap durumda olan Veli Dede Türbesi, Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 21.01.1993 tarih ve 1737 sayılı kararıyla koruma altına alınmıştır.

Mezar Anıtları

Planı ve Mimari Özellikleri: Ongen planlı ve tek kubbeli bir yapıdır. Yapının ana beden duvarları yığma taştan inşa edilmiştir. Ancak ana beden duvarlarında yer yer düzgün kesme taş ve tuğla kullanıldığı da görülür. Kubbe ise tuğla ve derz dokuludur. Kubbenin üzerine sonradan yapılan onarımda ahşap ve sac plakalardan yapılmış bir külah eklenmiştir. Yapı içte ve dışta tamamen sıvalıyken, sıvaların büyük bölümü zamanla dökülmüştür. Yapının bazı kenarlarında, duvarların üst bölümlerinde küçük pencere açıklıkları bulunur. İç mekânda ise her kenara, yerden bir metre kadar yükseklikte yer alan nişler açılmıştır. Yapıya girişi sağlayan kapı yuvarlak kemerli bir açıklık şeklindedir ve bunun hemen üzerinde sivri kemerli bir niş bulunur. Bu nişin içerisinde dairesel bir kitabe yuvası bulunmakla birlikte, kitabe günümüze ulaşamamıştır.

Veli Dede Türbesi Ön ve Arka Cephe

Veli Dede Türbesi İç Mekân ve Kubbenin İçten Görünüşü

Süslemeleri: Yapıda herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

YAMAN DEDE TÜRBESİ

Yaman Dede Türbesi Genel Görünüş

Katalog no: 28 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Gölhisar İlçesi - Yamadı Köyü

Diğer İsimleri: -

Durumu: Uygun olmayan yöntemlerle yenilenmiş kümbet / türbe.

Tarihlendirme: 13. ya da 14. yüzyıl

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Türbede gömülü olan Yaman Dede isimli zatın, Horasan'dan iki kardeşi ile birlikte bu bölgeye geldiği, her birinin civardaki bir köye yerleştiği, Yaman Dede'nin yerleştiği köyün isminin de bu sebeple Yamadı olduğu, diğer iki köyün de günümüzde dâhi Yaman Dede'nin kardeşlerinin ismi ile anıldığı rivayet edilmektedir. Seyyah İbni Battuta, 1329 senesinde Gölhisar'ı ziyaretini anlatırken, şehrin Gölhisar Gölü'ndeki ada üzerinde

kurulu olduğunu kaydetmiştir. Yaman Dede Türbesi, Gölhisar Gölü'ndeki adaya giden yol üzerinde ve adaya yakın bir yerdedir. Ancak yapının, bu eski yerleşimden kalma olduğunu ispatlayan herhangi bir belge mevcut değildir. Bununla birlikte; bulunduğu köye adını veren türbenin tarihi bir menşei olduğu aşikârdır.

Planı ve Mimari Özellikleri: Günümüzde kare planlı ve üzeri kubbe ile örtülü yapının tarihi dokusu sonradan yapılan onarımlarda büyük ölçüde yok olmuştur. Özellikle yapının kubbesi dıştan tamamen beton sıvayla kaplanmış ve bu kaplama tavanın köşelerine kadar devam ettirilerek kubbenin yarım daire formunun bozulmasına sebebiyet verilmiştir. Kubbeye iç mekândan bakıldığında, iç yüzeydeki sıvaların döküldüğü bölümlerden kubbenin düzgün kesme taştan inşa edildiği anlaşılmaktadır. İçten klasik formda yani yarım daire biçiminde olan kubbe, kare mekânın köşelerinde yer alan pandantifler ve ana beden duvarları üzerinde yükselmektedir. Ayrıca, yapının ana beden duvarlarının tamirinde de moloz taşlar arasında beton harç kullanılarak tarihi doku zedelenmiştir. Ancak, ana beden duvarları üzerindeki iki adet kemerli giriş açıklığında kemerlerin oluşturulduğu taşlar ile yapının köşelerinde kullanılan düzgün kesme taşlar orijinal yapıdan günümüze ulaşabilmiş unsurlardır. Yapı içte, yer yer dökülmeler hariç, tamamen sıvalı durumdadır. İç mekânda bir adet sanduka mevcuttur.

Yaman Dede Türbesi Kubbenin İçten Görünüşü

Süslemeleri: Yapıda herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

BURDUR İLİNDEKİ TÜRK-İSLAM MİMARİ ESERLERİ KATALOĞU

KÜTÜPHANELER

DERVİŞ MEHMED PAŞA KÜTÜPHANESİ

Derviş Mehmed Paşa Kütüphanesi Genel Görünüş

Katalog no: 29 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009 - Ocak 2013

Yeri: Burdur Merkez - Sinan Mahallesi Oluklaraltı Caddesi

Diğer İsimleri: Esad Efendi Kütüphanesi

Durumu: Aslına uygun şekilde restore edilmiş kütüphane.

Tarihlendirme: 19. yüzyıl başları

İnşa Kitabesinin Transkripsiyonu:

Bul hayır hazret-i Derviş Paşa
Nice evkaf imaret buldu
Nakiyümün hepsi mebzuldür
Beyt-i mukattadır tarih dedim
Kâni pürdür karabet buldu
Ameli hayırdır hep yanında
Dest-i pür feyzi sevap dadında
Cami ve su abadında
Nurya methi inşadında
Bu kütüphaneyi niyadında (Erdem, 1940: 47)

Kütüphaneler

Tarihçesi: 19. yüzyıl başlarında Sadrazam Derviş Mehmed Paşa tarafından yaptırılan Kütüphane, yapının banisinin Derviş Mehmed Paşa olmasına rağmen, uzun yıllar mütevelli ve hafız-ı kütüplük görevlerini yürüten Esad Efendi'nin ismiyle de anılmıştır (Şahin, 2002:51). Yapının inşa kitabesi 1914 depreminde yerinden düşmüş ve daha sonra da yok olmuştur. Ancak kitabenin metni tarihi kaynaklar vasıtasıyla günümüze aktarılabilmiştir (Erdem, 1940: 47). Orijinal yapının kurşun kaplı bir kubbesinin bulunduğu bilinmektedir. Ancak, 1914 depreminden sonra burada bulunan kitaplar başka yere nakledilmiş ve yapı mütevellilerin elinde kalmıştır. Mütevelliler de zaten hasar görmüş olan binanın kubbesini tamamen yıkarak kubbe yerine bir çatı inşa etmişlerdir (Şahin, 2002:51). 1881 yılında 1260 kitap, 1893 ila 1903 yılları arasında da 4500 kitap ile Osmanlı kütüphaneleri arasında sayılı kütüphanelerden bir olan Derviş Mehmed Paşa Kütüphanesi'nin kitaplarının 1687 adedi halen Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesinde, 625 adedi ise restorasyon için İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi'ndedir (Özata, 2009: 28-29). Yapı zaman içerisinde özel mülkiyete geçirilmiş ve uzun yıllar konut olarak kullanılmıştır. Zamanla bir harabeye dönen yapı, 2009 yılında mal sahibi görünen kişi tarafından yıktırılırken güvenlik güçleri tarafından suçüstü yapılarak yıkım durdurulmuştur. Tescillenerek koruma altına alınan yapı, Burdur Belediyesi'nin girişimleriyle 2012 yılında restore edilmiştir.

Derviş Mehmed Paşa Kütüphanesi Restore Edilmeden Önceki Genel Görünüş

Planı ve Mimari Özellikleri: Kütüphane dörtgen planlı, iki katlı ve üzeri tek kubbe ile örtülü bir yapıdır. Yapıda inşa malzemesi olarak yığma taşla birlikte kesme Burdur taşı kullanılmıştır. Yapının kubbesi sekizgen bir kasnak üzerinde yer alır ve kubbe ile etrafındaki üst örtü kurşunla kaplanmıştır. Yapının zemin seviyesinde bulunan ilk katı üzeri beşik tonoz örtülü basık bir mekân şeklindedir. Buraya batı cephede bulunan yuvarlak kemerli kapı açıklıklarından girilir. Yapının batı cephesi giriş cephesi olarak düzenlenmiş ve ilk kata girişi sağlayan yuvarlak kemerli açıklık çevresinde ikinci katın girişine ulaşmayı sağlayan bir merdiven düzenlemesi inşa edilmiştir. Yapının giriş cephesinde, diğer Osmanlı devri

kütüphane yapılarında olduğu gibi bir eyvan bulunmaktadır. Yapının giriş kapısı eyvan dip duvarının merkezine açılmış ve kapının sağ ve soluna simetrik olarak kare açıklık şeklinde demir şebekeli birer pencere yerleştirilmiştir. Yapının güney cephesinde herhangi bir pencere ya da kapı açıklığı mevcut değildir. Doğu ve Kuzey cephelerde ise sivri kemerli alınlıkları bulunan ikişer pencere açıklığı mevcuttur. Yapının iç mekânı, duvarlarda sivri kemerli nişler bulunan tek bir bölüm şeklindedir.

Derviş Mehmed Paşa Kütüphanesi Restorasyon Öncesi ve Sonrası Giriş Düzenlemesi

Derviş Mehmed Paşa Kütüphanesi Restorasyon Öncesi Cephe Görünümleri

Derviş Mehmed Paşa Kütüphanesi Restore Edilmeden Önceki Alt ve Üst Kat İç Mekân

Derviş Mehmed Paşa Kütüphanesi Kuzey-Güney ve Doğu Cephesi Genel Görünüş

Süslemeleri: Yapının giriş kapısının kemer kilit taşı üzerinde mekik motifleriyle oluşturulmuş dairesel bir düzenleme bulunmakla birlikte; 2012 yılında gerçekleştirilen restorasyon öncesinde yapılan incelemede böyle bir süsleme tespit edilmemişti.

Derviş Mehmed Paşa Kütüphanesi Giriş Kapısı Süsleme

PİRKULZADE KÜTÜPHANESİ

Pirkulzade Kütüphanesi Genel Görünüş

Katalog no: 30 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Özgür Mahallesi Halk Pazarı Caddesi

Diğer İsimleri: Pigolzade Necip Efendi Medresesi - Bulgurlu Medresesi

Durumu: Müze olarak kullanılan orijinal kütüphane binası.

Tarihlendirme: 19. yüzyıl başları

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: H. 1240 / M. 1824-25 tarihli vakfiyeye göre Burdur Müftüsü Küçük Şeyh Mustafa Efendi tarafından yaptırılmıştır kütüphane, görev yapan son hafız-ı kütübü Pirkulzade Hacı Hasan Efendi oğlu Pirkulzade Hacı Necip Efendi'ye izafeten Pirkulzade Kütüphanesi adıyla anılmaktadır (Ekinci ve öte., 2007:75). 1914 depreminde yapının duvarları çatlamış ancak herhangi bir yıkılma olmamıştır (İl Yıllığı, 1955:102-103). 1971 depreminde ise yapının ağır hasar gördüğü ve bunun üzerine 1972 yılında Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nce onartıldığı kaydedilmiştir (Şahin, 2002:53). Kütüphane, çevresinde inşa edilen yeni yapılarla birlikte; 1969 yılından beri Burdur Arkeoloji Müzesi olarak kullanılmaktadır. Yapı son olarak 2002 yılında Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nce restore ettirilmiştir.

Kütüphaneler

Planı ve Mimari Özellikleri: Kesme Burdur taşından inşa edilmiş yapı kare planlı ve tek mekânlıdır. Yapının üst örtüsü merkezde yer alan ve sekizgen tabanlı yüksek kasnak tarafından taşınan bir kubbe ve bunun etrafındaki dört yöne eğimli çatıdan meydana gelmektedir. Kubbe dıştan oldukça alçak konik bir külahla örtülüdür ve hem kubbe hem de çatı kurşunla kaplanmıştır. Yapının ana beden duvarlarının köşelerde birleştiği bölümler, yapıyı statik açıdan güçlendirmek için ana yapıya bütünleşik büyük sütunlar şeklinde inşa edilmiştir. Bu sütunlar zemin seviyesinden yaklaşık 1,5 metreye kadar dairesel, 1,5 metreden sonra da çokgen kesitlidir. Yapının doğu cephesi, giriş cephesi olarak düzenlenmiştir ve burada sivri kemerli geniş bir eyvan bulunmaktadır. Eyvan kemerinin köşelikleri profilli silmelerle çerçevelenmiş, böylece giriş cephesine bir vurgu yapılmıştır. Ayrıca, eyvan kemer köşeliklerinin merkezine birer kabara motifi işlenmiştir. Yapının giriş kapısı eyvan dip duvarında yer alır ve bunun etrafında simetrik olarak yerleştirilmiş birer pencere açıklığı bulunur. Kapı düzenlemesinde, yuvarlak kemerli giriş açıklığı silmelerle sınırlandırılmış ve cephe yüzeyinden 5 cm kadar dışa taşkın şekilde inşa edilmiş dikdörtgen bir çerçeve içerisine alınmıştır. Bunun etrafındaki pencere düzenlemeleri ise dikdörtgen biçimli açıklıklar ve bunların üzerindeki sivri kemerli alınlıklardan meydana gelmektedir. Güney cephesinde herhangi bir açıklık bulunmayan yapının kuzey ve batı cephelerinde tek sıra halinde üçer adet pencere açıklığı daha mevcuttur. Bu pencereler, giriş cephesindekilerle tamamen aynı şekilde düzenlenmiştir. Giriş cephesindeki kapı düzenlemesi ile yapının pencere düzenlemelerinin söve, lento ve kemerleri, ana beden duvarlarında kullanılan taştan daha açık renkteki farklı bir taşla inşa edilmiş ve böylece cephe yüzeylerine hareketlilik kazandırılmıştır.

Pirkulzade Kütüphanesi Güneybatı Köşe ve Batı Cephe

SADEN KÜTÜPHANESİ

Saden Camii ve Kütüphanesi Genel Görünüş

Katalog no: 31 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Değirmenler Mahallesi Saden Sokak

Diğer İsimleri: Sadenzade Hacı İsmail Ağa Kütüphanesi

Durumu: Orijinal ancak atıl durumda kütüphane.

Tarihlendirme: İnşa kitabesine göre H. 1304 / M. 1886-87.

Saden Camii İnşa Kitabesi

İnşa Kitabesinin Transkripsiyonu:

Kesret-i hayrat ve mirası ile ifayı nam eden
Sadenzade Hacı İsmail Ağa'nın eseri.
Sene 1304 (Erdem, 1940:48)

Tarihçesi: Burdur'da pek çok eseri bulunan Sadenzade Hacı İsmail Ağa tarafından 1886-87 yılında inşa ettirilen kütüphane, Sadenzade Hacı İsmail Ağa'nın kendi adına yaptırdığı caminin doğu duvarına bitişik olarak ve camiden 26 yıl sonra inşa

edilmiştir. Kaynaklarda küçük bir kütüphane olduğu ve 300 yazma, 500 basılı olmak üzere toplam 800 kitap bulunduğu kaydedilen kütüphane, içindeki eserler dönemin halkevine nakledildikten sonra atıl duruma düşmüştür (İl Yıllığı, 1955:104). 1914 ve 1971 depremlerinde yıkılmadığı anlaşılan ve günümüzde bitişiğindeki caminin deposu olarak kullanılan yapı son olarak 2006 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce restore ettirilmiştir.

Planı ve Mimari Özellikleri: Kare planlı, tek mekânlı ve küçük boyutlardaki bir yapıdır. Düzgün kesme taştan inşa edilen yapının üzeri kurşun kaplı kubbe ile örtülüdür. İç mekânda kareden kubbeye köşelerde yer alan tromplarla geçilmiştir. Giriş kapısı kuzey cephede bulunan yapının, giriş cephesi de dâhil olmak üzere tüm cephelerinde yuvarlak kemerli birer pencere açıklığı bulunur. Ancak giriş cephesindeki pencere açıklığının boyutu diğerlerine nazaran oldukça küçüktür. Yapının yuvarlak kemerli bir açıklık şeklindeki giriş kapısı bu küçük pencerenin sağ tarafında yer almaktadır. Ayrıca, yapının camiyle bitişik olan batı cephesindeki pencere açıklığından caminin iç mekânı görülebilmektedir.

Saden Kütüphanesi Giriş Cephesi ve İç Mekândan Caminin Doğu Duvarı

Saden Kütüphanesi Kemerler ve Kubbenin İçten Görünüşü

Süslemeleri: İç ve dışta düzgün kesme taş dokulu yapının yüzeylerinde taş işleme inşa kitabesi dışında herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

BURDUR İLİNDEKİ TÜRK-İSLAM MİMARİ ESERLERİ KATALOĞU

HAMAMLAR

BALTAOĞLU HAMAMI

Baltaoğlu Hamamı Soyunmalık Kısmı Genel Görünüş

Katalog no: 32 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Çeşmedamı Mahallesi

Diğer İsimleri: Balta Hamamı

Durumu: Uygun olmayan yöntemlerle yenilenmiş atıl durumda hamam.

Tarihlendirme: Bilinmiyor

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Yapının Burdur'un en eski hamamı olduğu söylenir. Bir rivayete göre (Erdem, 1940:35); bundan 500 sene evvel (15. ya da 16. yüzyılda) hamamın bulunduğu yerdeki boş ve büyük arsaya ev inşa etmek için temel kazılırken işçilerden birinin baltası hamamın kubbesine çarpar ve çıkan boğuk ses üzerine yapılan incelemede burada toprak altında bir hamam olduğu anlaşılır. Bu yüzden yapıya "Balta Hamamı" denilmiştir. Bir başka rivayete göre ise (Korkut, 1949:31); Yavuz Sultan Selim'in kardeşi Korkut Han'ın tabibi Hamza

tarafından yaptırılan Çeşme Damı Çeşmesi yakınındaki ve bugün hamamın bulunduğu alana, sipahiler atlarını otlatmak için bağlarlarmış. Hamam bundan 200-250 sene evvel (17. ya da 18. yüzyıl), Baltaoğlu adındaki bir sipahi atının sikkesini çayıra çakarken keşfedilmiştir. Bu rivayetlerin doğruluğunu ispatlayan kesin bir bilgi mevcut değildir. Ancak bu bölgede Türklerin yerleşiminden önce kalesi ve surlarıyla bir doğu roma şehrinin bulunduğu bilinmektedir. Hamamın sur içinde kalan bölgede ve günümüz zemin seviyesinden neredeyse 3-4 metre daha alçak kodda bulunması yapının aslında eski Roma şehrinden bir kalıntı olabileceğini akla getirmektedir. Roma medeniyetinde de Türklerde olduğu gibi bir hamam kültürü mevcuttur. Ancak, yapının bulunduğu çevrede kapsamlı arkeolojik araştırmalar yapılmadan ve arşiv-vakıf belgeleri derinlemesine incelenmeden bu konu hakkında kesin bir yargıda bulunmak mümkün değildir. Bununla birlikte; hamamın erken tarihli bir yapı olduğu aşikârdır.

Planı ve Mimari Özellikleri: Yapılan onarımlar ve eklemeler sonucunda yapı orijinalitesini büyük ölçüde yitirmiştir. Yapının kuzey bölümde bulunan geniş bir salon şeklindeki soyunmalık kısmının yapıya sonradan eklendiği rahatlıkla anlaşılmaktadır. Yapının tarihi olan bölümleri soğukluk, sıcaklık ve halvet odalarıdır. Soyunmalık asıl yapıdan daha yüksek kotta inşa edilmiştir. Soyunmalıktan açılan kapıyla helâların ve soğukluk bölümünün kapısının bulunduğu tonoz örtülü küçük mekâna girilir. Soğukluk bölümü küçük kare bir mekân şeklindedir. Sıcaklık bölümü de kare planlıdır ve burada çokgen bir göbek taşı bulunmaktadır. Yapıda kapıları sıcaklık bölümüne açılan iki adet halvet vardır. Bunlar yan yanadır ancak birbirlerine açılan kapıları yoktur. Batıdaki halvet odasının güney duvarına açılan küçük bir pencere ile hamamın suyunun kaynatıldığı cehennemlik bölümüne bir bağlantı açılmıştır. Bu pencereden gelen sıcak su buharı batı halvet odasını hamamın en sıcak bölümü haline getirmektedir. Kare planlı halvet bölümlerinin büyüklükleri birbirine eşittir ve üzerleri birer kubbe ile örtülüdür.

Baltaoğlu Hamamı Günümüz Zemin Seviyesindeki Üst Örtü

Süslemeleri: Yapıda herhangi bir yüzey süslemesi ya da süsleme bulunan mimari bir öğe bulunmamaktadır. Yapı uygun olmayan yöntemlerle ve düşük maliyetlerle defalarca onarıldığı için yüzeyler orijinal dokularını tamamen yitirmiştir.

ESKİ YENİ HAMAMI

Eski Yeni Hamamı Genel Görünüş

Katalog no: 33 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Üçdibek Mahallesi

Diğer İsimleri: Mehmed Kethüda Hamamı

Durumu: Uygun olmayan yöntemlerle yenilenmiş atıl durumda hamam.

Tarihlendirme: 17. ya da 18. yüzyıl

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Burdur'un en eski hamamlarından olduğu söylenir. Kaynaklarda hamamın bulunduğu semtte üzeri çok kalın toprak tabakasıyla örtülü Türk dönemi öncesinden kalma kadim bir şehrin bulunduğu, Baltaoğlu Hamamı ile Eski Yeni Hamamı'nın bu kadim şehirden kalma olduğunun düşünüldüğü, Eski Yeni Hamamı'nın da sonradan bulunup tamir edildiği için "Eski Yeni" adını aldığı belirtilmiştir (Erdem, 1940:35). Bu durum Baltaoğlu Hamamı için bir ihtimal doğru kabul edilebilirse de Eski Yeni Hamamı için kabul etmek güçtür. Zira, B.O.A. "Cevdet Evkaf-21306"da kayıtlı bir arzuhalden (Akdemir, 2007:98); hamamın ve bitişiğindeki caminin banisinin Mehmed Kethüda isimli bir zat olduğu anlaşılmaktadır. 1914 depreminde yıkılmadığı anlaşılan yapının inşası da muhtemelen 17. ya da 18. yüzyılda gerçekleştirilmiştir. Yakın zamana kadar çalışır durumda olan hamam günümüzde kapalıdır ve gün be gün harabeye dönmektedir.

Hamamlar

Planı ve Mimari Özellikleri: Yapılan onarımlar ve eklemeler sonucu yapı tarihi dokusunu ve orijinalitesini büyük ölçüde yitirmiştir. Özellikle yapının kuzeyindeki soyunmalık bölümünün sonradan eklendiği rahatlıkla anlaşılmaktadır. Ayrıca yapının sıcaklık ve halvet bölümlerinin kubbe dış yüzeyleri de beton harç ile sıvanarak tarihi doku tamamen kapatılmıştır. Yapının orijinal bölümleri soğukluk, sıcaklık ve halvetlerdir. Soğukluk ve sıcaklık bölümleri aynı boyutlardadır ve kare planlıdır. Sıcaklık bölümünün üzeri kubbe ile örtülüdür ve burada bir göbek taşı bulunur. Yapının iki halveti vardır. Bunlar aynı boyutlardaki kare planlı mekânlardır ve üzerleri birer kubbe ile örtülüdür. Halvetlere bitişik külhan ise tonozla örtülü dikdörtgen planlı bir mekân şeklindedir.

Eski Yeni Hamamı Soyunmalık Kısmı Genel Görünüş ve İç Mekân

Eski Yeni Hamamı Üst Örtü

Süslemeleri: Yapılan ekleme ve onarımlar sebebiyle tarihi dokusunu tamamen yitirmiş yapıda süsleme ya da süsleme bulunan mimari öğe tespit edilememiştir.

HARMANLI KÖYÜ ESKİ HAMAMI

Harmanlı Köyü Eski Hamamı Genel Görünüş

Katalog no: 34 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2011

Yeri: Yeşilova İlçesi - Harmanlı (Navlu) Köyü

Diğer İsimleri: Konak Mahallesi Hamamı

Durumu: Yıkılmış ve harap durumda hamam.

Tarihlendirme: Mimari özelliklerine göre 17. ya da 18. yüzyıl.

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Burdur'la ilgili yıllık ve benzeri kaynaklarda hakkında bilgi bulunmayan yapı oldukça harap durumdadır. Yapının kitabesi de mevcut değildir. Tarihçesiyle ilgili kesin bilgilere ulaşmak için vakıf kayıtları ve arşivlerde derinlemesine araştırmalar yapmak gerekmektedir. Yapının tarihçesiyle ilgili olarak Harmanlı Köyünde yaşayan kişilerle yapılan görüşmelerde; hamamın bulunduğu mahallenin adının Konak Mahallesi olduğu, bu adın eskiden bu civarda bir bey konağı bulunduğu için kullanıldığı, hamamın da söz konusu konakta ve konağa yakın diğer evlerde yaşayan varlıklı insanların kullanımı için yapıldığı belirtilmiştir. Rivayet şeklinde günümüze intikal etmiş bu bilgi bilimsel olarak ispatlanmış değildir. Ancak, yapının küçük boyutlu olmasından dolayı özel kullanıma yönelik inşa edildiği düşünülebilir. Yapının sivri kemerli taşıyıcı sistemi ile kaş kemerli nişlerinden Osmanlı devri eseri olduğu ve muhtemelen 17. ya da 18. yüzyılda inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Hamamlar

Planı ve Mimari Özellikleri: Yıkılmış ve harap durumda olan yapıda, yan yana iki adet kubbe örtülü kare planlı mekân ile ortadaki bölüme bitişik olarak inşa edilmiş tonoz örtülü külhan ayakta kalmıştır. Girişteki bölümün kubbesi yarı seviyeye kadar, diğerinin ki ise tamamen yıkılmış durumdadır. Külhan kısmının sivri kemerli tonozu ise yıkılmadan günümüze ulaşmıştır. Yapının kubbeleri, ana beden duvarları içerisinde yer alan ayaklar üstündeki sivri kemerler ile köşelerde geçişi sağlayan tromplar tarafından taşınan kubbe kasnağı üzerinde yükselmektedir. Yapının taşıyıcı sistemi ile geçiş açıklıklarında bulunan sivri kemerleri düzgün kesme taştan, diğer kısımları moloz taştan inşa edilmiştir. İç cephesinin orijinalde sıvalı olduğu anlaşılmakla beraber; günümüzde bu sıva neredeyse tamamen dökülmüş durumdadır. Hamam yapısının ana beden duvarları içerisinde pişmiş toprak künklerle meydana getirilmiş sıcak ve soğuk su sistemi takip edilebilmekte ise de hamama ait hiçbir çeşme ve kurna yerinde mevcut değildir. İşlevini yitirdikten sonra odunluk olarak kullanıldığı anlaşılan yapının bazı duvarlarına geçişler açılmış; orijinalde mevcut olan bazı geçiş ve açıklıklar ise taşla örülerek kapatılmıştır. Yapının batı cephesi ile güney-batı ve kuzey-batı köşelerinde duvar kalıntıları ile yıkıntılar mevcuttur. Ancak, bu izlerin nasıl bir plan teşkil ettiğini tam olarak anlayabilmek için temel kazısı yapmak gerekmektedir.

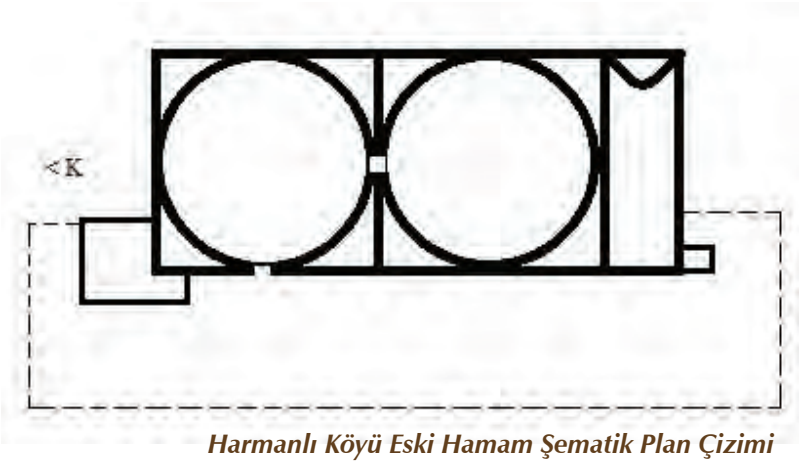

Harmanlı Köyü Eski Hamam Şematik Plan Çizimi

Harmanlı Köyü Eski Hamamı Arka Cephe Genel Görünüş

Harmanlı Köyü Eski Hamamı Kubbe İçten Görünüş

Harmanlı Köyü Eski Hamamı İç Mekân Kemer Sistemi

Süslemeleri: Yapının iç mekânında, kemerler üzerindeki sıva yüzeylerine kazıma tekniği ile işlenmiş bordür niteliğindeki geometrik bezeme dikkat çekicidir. Bu düzenleme, yan yana sıralanmış ok ucu motifleri ile bunların arasına yerleştirilmiş ikili baklava dilimi motiflerinden meydana gelmektedir. Düzenlemenin üst kısmında yüzeyi yine baklava dilimi motifi ile dolgulanmış ince bir bordür mevcuttur. İç mekânında ateş yakılması sebebiyle isle kaplanmış durumda olan söz konusu bezemelerin çok büyük bir kısmı dökülerek yok olmuş durumdadır. Sadece birkaç küçük parçası günümüze ulaşabilen bu bezemelerin korunması için önlem alınmadığı takdirde bunlar kısa sürede tamamen yok olacaktır. Hamam yapısının iç mekânında, sivri kemerli bölümler içinde yer alan ve sabunluk fonksiyonunda kullanılan kaş kemerli nişler mevcuttur ve bunlar yapıdaki diğer dekoratif unsurlar olarak tanımlanabilir.

Harmanlı Köyü Eski Hamamı İç Mekân Kemerleri Üzerindeki Süslemeler

Harmanlı Köyü Eski Hamamı Kurna Nişlerinden Biri

HOCA BALİ HAMAMI

Hoca Bali Hamamı Genel Görünüş

Katalog no: 35 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Sinan Mahallesi Oluklaraltı Caddesi

Diğer İsimleri: Koca Bali Hamamı

Durumu: Orijinal ve ayakta ancak harap olmuş atıl hamam.

Tarihlendirme: Vakfiyesine göre Temmuz 1582.

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: B.O.A. EV.VKF 4/6'da kayıtlı vakfiyesine göre (Akdemir, 2007:112); Hoca Bâli bin Muslihiddin Efendi tarafından Evâsıt-ı Cemazeyilahir 990'da (1582 yılı Temmuz ayı ortaları) inşa ettirilmiştir. 1914 depreminde yıkılmadığı anlaşılan yapının 1940'lı yıllara kadar çalışır durumda olduğu ve son işletmecisinin de Çil Ali isimli bir kişi olduğu bilinmektedir. Daha sonraları kendi haline terk edilen ve zaman içinde bir harabeye dönen yapı, İzmir II No'lu Koruma Kurulunun 09.08.1989 tarih ve 853 sayılı kararıyla koruma altına alınmış ancak gerekli restorasyon halen gerçekleştirilememiştir. Son olarak, 2008 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce yapı çevresinde bilimsel kazı ve temizlik çalışmaları ile röleve ve restorasyon

projeleri yaptırılmıştır. Ayrıca belirtmek gerekirse, Hoca Bali Hamamı Burdur'un eski su dağıtım sisteminin bulunduğu bölgenin merkezindedir. Yapı bu bölgede bulunan ve biri kuzey biri de güneyde yer alan iki su terazisinin tam arasında inşa edilmiştir. Ayrıca, güneydeki su terazisinin yakınında bir sarnıç da bulunmaktadır. Günümüzde "Oluklaraltı" olarak isimlendirilmiş bu bölge ismini eskiden suyu nakletmek için yapılmış oluklardan oluşan sutaşıma sisteminden almıştır.

Planı ve Mimari Özellikleri: Yapı; soyunmalık, hamam ve su deposu olmak üzere üç bölümden oluşur. Soyunmalık bölümü geleneksel konut mimarisini andırır tipte ahşap karkas ve yığma taşlardan yapılmış ve muhtemelen asıl yapıdan çok sonra inşa edilmiştir. Soyunmalık yaklaşık olarak 9,5 x 15 metre boyutlarındadır ve üzeri kiremit kaplı çatıyla örtülüdür. Soyunmalıkta bulunan kaş kemerli anıtsal kapıdan helâların ve soğukluğun girişinin bulunduğu tonoz örtülü küçük dikdörtgen bir mekâna ulaşılır. Soğukluk bölümü dikdörtgen planlıdır üzeri bir kubbe + bir eyvan sistemiyle örtülmüştür. Sıcaklık bölümü ise kare planlı ve dört eyvanlıdır. Eyvanların arasında kalan köşe bölümler halvet olarak düzenlenmiş, bunların giriş açıklıkları da eyvan duvarlarının kesiştiği noktaların pahlanmasıyla meydana getirilmiştir. Sıcaklıkta; halvetler düz dam, eyvanlar sivri kemerli tonozla örtülmüş, üst örtüde tam merkezde kalan alana ise aydınlık feneri bulunan büyük bir kubbe inşa edilmiştir. Buradaki kubbe soğukluk bölümünü örten kubbeye göre daha büyük ve daha yüksektir. Her iki kubbenin ve yapıya ilk girişteki mekânın tonozunun yüzeylerine yıldız ve çokgen biçimli ışıklıklar açılmıştır. Sıcaklık bölümünde, kubbenin tam altında sekizgen bir göbek taşı yer alır. Cehennemlik ve külhan yapının güneyindedir. Güney eyvanın duvarında cehennemliğe açılan küçük bir pencere bulunmaktadır. Hamamın bu

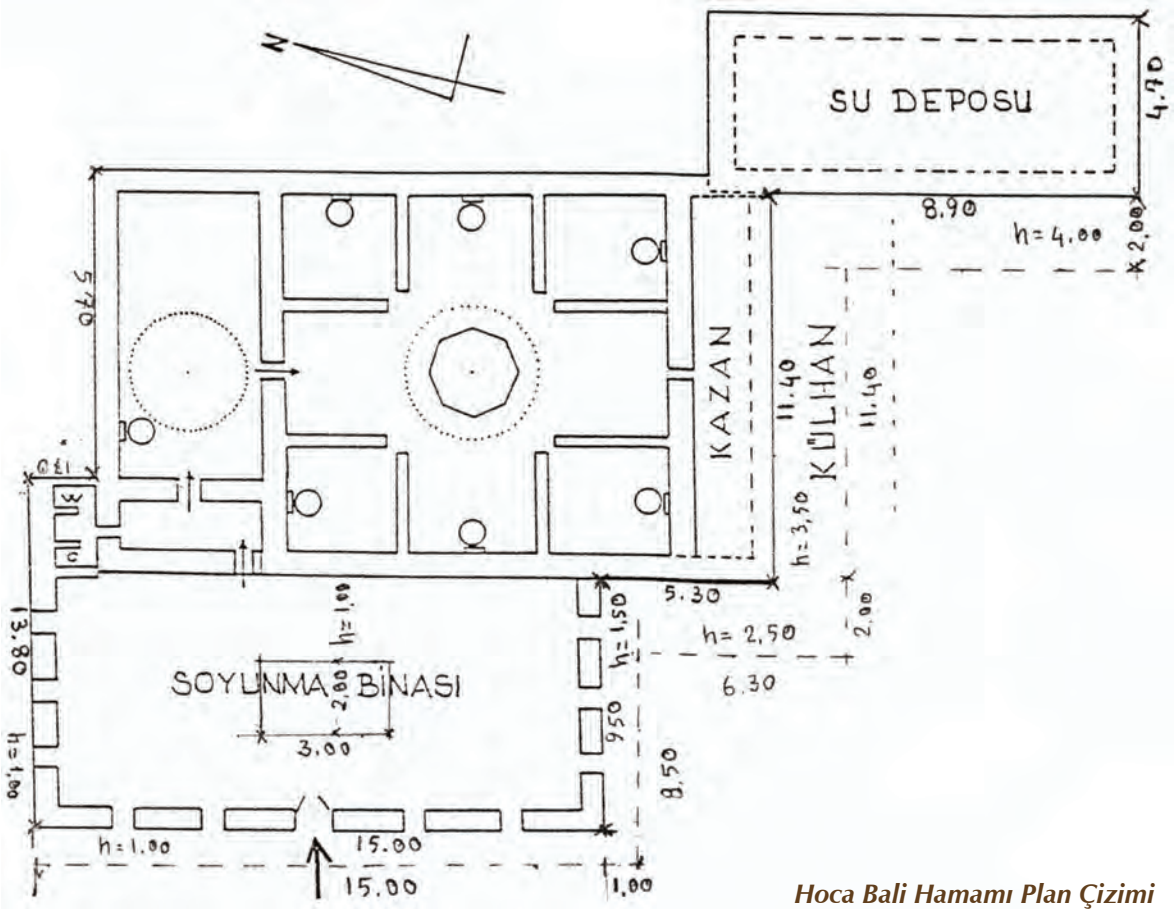

Hoca Bali Hamamı Plan Çizimi

bölümü yıkılan külhan hariç yaklaşık 11,5 x 18 metre boyutlarındadır ve burada üst örtüyü taşıyan ana iskelet düzgün kesme taştan, diğer bölümler ise harçla bir araya getirilmiş yığma taştan inşa edilmiştir. Yapının dış cephesinde sıva yoktur ancak duvarlar içte tamamen sıvanmıştır. Su deposu yapının güney cephesinin doğu köşesinde bitişik şekilde inşa edilmiştir. Bu bölümün boyutları yaklaşık olarak 4,5 x 12 metredir ve üzeri düz dam ile örtülüdür.

Hoca Bali Hamamı Arka Cephe Genel Görünüş

Hoca Bali Hamamı Külhan ve Su Deposu

Hoca Bali Hamamı Soğukluk Kısmına Geçişte Kapı ve Tonoz Üst Örtü

Hoca Bali Hamamı Soğukluk Kısmı Eyvan - Kubbe ve Sıcaklık Kısmı

Süslemeleri: Yapının süsleme bulunan bölümleri kemer düzenlemeleri şeklindeki giriş açıklıklarıdır. Yapıdaki tüm giriş açıklıkları sivri kemerli açıklıklar şeklindedir ve bunların çoğunda kademeli olarak derinleşen profillerle meydana getirilmiş kemer düzenlemeleri bulunmaktadır. Giriş açıklıklarının üst bölümlerinde ve açıklığı tamamlar nitelikteki bu düzenlemelerde dıştaki dikdörtgen çerçeve içerisine yerleştirilmiş kaş kemer ya da dilimli kemerler çok yüksek olmayan, yüzeysel profillerle oluşturulmuştur ve tamamen dekoratiftir. Bu düzenlemeler sayesinde, enerji kaybını önlemek için çok küçük boyutlarda açılmış geçişlerin büyük ve anıtsal görünmesi sağlanmıştır. Kemer düzenlemelerinin en dikkat çekicileri sıcaklık bölümünde, halvetlere girişi sağlayan açıklıklar üzerindedir. Ayrıca, soyunmalık bölümünden soğukluk bölümüne geçişi sağlayan kemer düzenlemeli kapı yapının süsleme açısından en önemli bölümüdür. Geçişi sağlayan sivri kemerli ve küçük boyutlardaki açıklığın üzerine son derece dekoratif dilimli bir kaş kemer dışa taşkın şekilde inşa edilmiş, bunun üzerine de piramidal/üçgen bir külah yerleştirilmiştir. Oldukça dışa taşkın durumda olan bu kemer düzenlemesinde herhangi bir kavsara bulunmamaktadır. Bu sebeple piramidal külahı da bulunan düzenleme geleneksel konut mimarisindeki ocak düzenlemelerine oldukça benzemektedir. Bununla birlikte, yapının kubbe ve tonoz yüzeylerinde görülen yıldız ve çokgen biçimli ışıklıklar da hem fonksiyonel hem de süsleme unsurları olarak önem arz etmektedir.

Hoca Bali Hamamı Sıcaklık Kısmında Kemer Düzenlemeleri

İNCİR HAMAMI VE ÇEŞMESİ

İncir Hamamı Genel Görünüş

Katalog no: 36 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Bucak İlçesi - İncirdere Köyü

Diğer İsimleri: -

Durumu: Yıkılmış ve harap durumda hamam.

Tarihlendirme: Bilinmiyor

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Anadolu Selçuklu dönemi kervansaraylarından İncir Han'ın yaklaşık 100 m güneydoğusunda, eski kervan yolu üzerinde yer alan ve günümüzde yıkıntı halinde olan yapı Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 12.11.1991 tarih ve 1238 sayılı kararıyla, Selçuklu dönemi sosyal anıtı olarak koruma altına alınmıştır. Ancak yapının ayakta kalan birkaç kemerine bakıldığında bunların mimari tarzının Selçuklu geleneğine uygun olmadığı görülür. Ayrıca, çeşitli kaynaklarda yapının Roma dönemine ait olduğu da belirtilmektedir (burdurmuzesi.gov.tr, 2009). Bununla birlikte, yapının tarihi menşei ne olursa olsun, yakınındaki kervansarayı tamamlar nitelikteki bir yapı olarak Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde kullanıldığı ve çok erken tarihli bir yapı olduğu açıktır.

Hamamlar

Planı ve Mimari Özellikleri: Yapı hamam ve çeşme olmak üzere iki bölümden oluşur. Çeşme, hamam yapısının yol tarafındaki cephesine bütünleşik olarak inşa edilmiştir. Tüm cephe boyunca uzanan ve suyu günümüzde dahi akmaya devam eden çeşme, birkaç metre aralıklarla akan pınarlar ve cephe boyunca uzanan bir su yalağından meydana gelmektedir. Hamam yapısı ise birkaç yuvarlak kemer ve ara ara ayakta kalan duvarlar dışında temel seviyesine kadar tamamen yıkılmıştır. Taşıyıcı sistemin çeşitli boyutlardaki düzgün kesme taştan, duvarların ise yığma taştan inşa edildiği yapının planı, kalıntıların yoğun bitki örtüsü ve toprak altında kalması sebebiyle tam olarak teşhis edilememektedir. Ancak, hamamın dikdörtgen planlı bir yapı olduğu ve çeşitli boyutlardaki çok sayıda odadan meydana geldiği görülebilmektedir. Ayrıca, ayakta kalan ana beden duvarlarına bakıldığında bunların tonozla örtülü olduğu da anlaşılır.

İncir Çeşmesi Genel Görünüş ve Hamamdan Ayakta Kalan bir Duvar

Süslemeleri: Çok harap durumda olan yapıda herhangi bir süsleme tespit edilememiştir.

SELÇUKLU HAMAMI

Selçuklu Hamamı Genel Görünüş (Üstüne Sonradan Yapılmış Konutla Birlikte)

Katalog no: 37 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Ağlasun İlçesi Merkez - Sakarya Mahallesi

Diğer İsimleri: -

Durumu: Konuta dönüştürülmüş orijinal ve ayakta hamam.

Tarihlendirme: 13. yüzyıl

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Konya-Antalya tarihi kervan yolu üzerindeki Ağlasun ilçesinde bulunan yapı günümüzde özel mülkiyettedir ve üzerine ahşap bir konut inşa edilmiş durumdadır. Sagalassos antik kenti arkeolojik kazı çalışmalarına ilişkin yüzey araştırmaları sırasında tespit edilen ve Vakıflar Genel Müdürlüğü, Burdur Müze Müdürlüğü ve Sagalassos kazı ekibi uzmanları tarafından incelenen yapının Selçuklu döneminden kalma bir hamam yapısı olduğu hazırlanan raporlarda belirtilmiştir (burdurmuzesi.gov.tr, 2009). Aynı rapora göre; hamamın genel planı, yapım tekniği ve detayları yapının 13. yüzyıla ait olabileceğine işaret eder. Hamam, muhtemelen 2. Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında (1237-1246) inşa edilmiştir.

Hamamlar

Planı ve Mimari Özellikleri: Hamam oldukça küçük boyutlardaki bir örnektir. Bu sebeple genel kullanımdan ziyade hususi bir yapı olduğu düşünülebilir. Yapı yığma taştan inşa edilmiştir ve duvarlar içte tamamen sıvanmış durumdadır. Birbirine iç içe bağlı dört hücreden oluşan yapının ilk hücresine sivri kemerli dar bir kapıdan girilir. Soyunmalık mekânı olan taş sekili ilk hücre dikdörtgen planlıdır ve üzeri bir tonozla örtülüdür. Yine dikdörtgen planlı ve üzeri tonoz + kubbe sistemi ile örtülü ikinci bölüm soğukluk mekânıdır. Burada orijinal ve yeri değiştirilmemiş bir taş kurna mevcuttur. Hamamın sıcaklığı kare planlıdır ve burada da orijinal bir taş kurna bulunmaktadır. Sıcaklık, köşelerdeki üçgenlerden oluşan geçiş elemanlarıyla desteklenen bir kubbe ile örtülüdür. Buradaki kubbe soğukluktakine nazaran daha büyük ve daha yüksektir. Yapıdaki her iki kubbenin üst bölümleri yapının üzerine konut inşa edilmesi sırasında kesilerek tahrip edilmiştir. Ayrıca, sıcaklık bölümünün kubbesinin yüzeyine dairesel biçimli ışıklıklar açılmış, yine aynı mekânın ana beden duvarlarının üst bölümlerinde çeşitli amaçlar için kullanılabilecek nişler meydana getiriliştir. Yapının son hücresi, sıcaklık bölümüne bağlı dikdörtgen planlı cehennemliktir. Buranın üzeri de kubbe + tonoz sistemi ile örtülmüştür. Cehennemlik ile sıcaklık arasındaki duvara dikdörtgen bir pencere açılarak sıcak hava ve su buharının geçişi sağlanmış böylece sıcaklık bölümüne aynı zamanda bir halvet özelliği kazandırılmıştır.

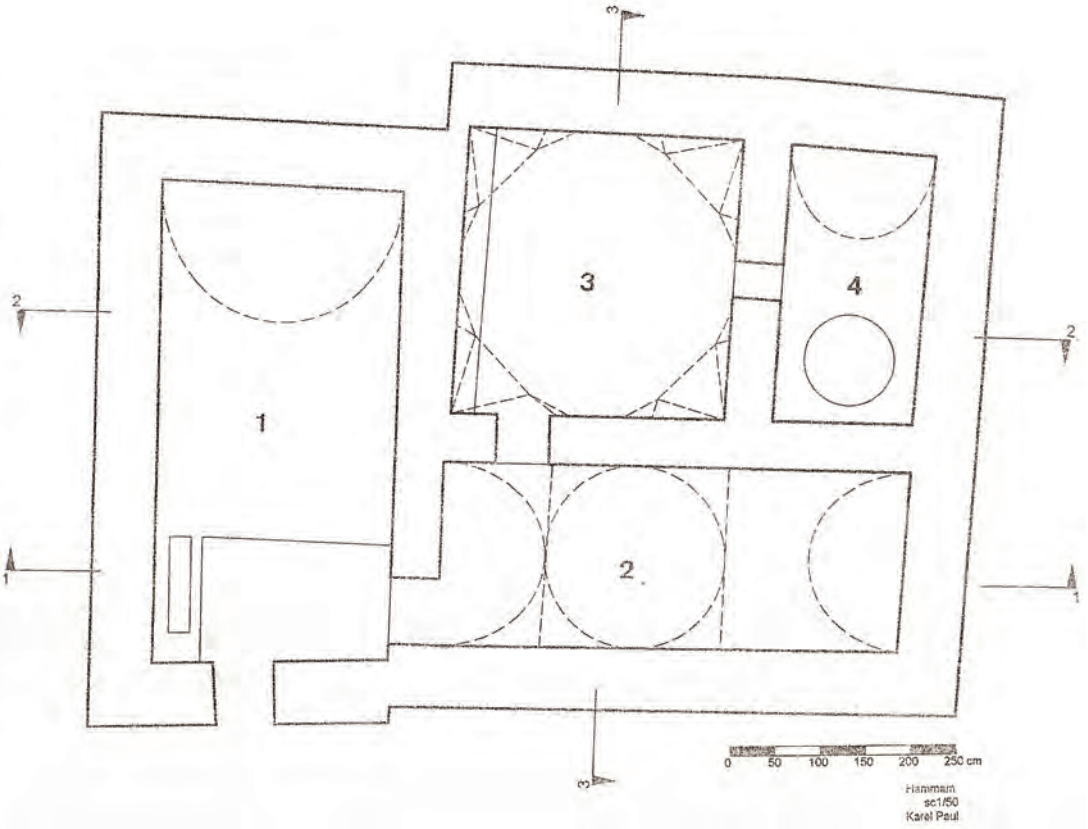

Şek. 16. Hamamı (1) *apodyterium*, (2) *tepidarium*, (3) *caldarium* ve (4) ateş odası ile birlikte gösteren zemin planı

Selçuklu Hamamı Planı

Şek. 17. *Apodyterium* (1) ve *tepidarim* (2) bölümleri

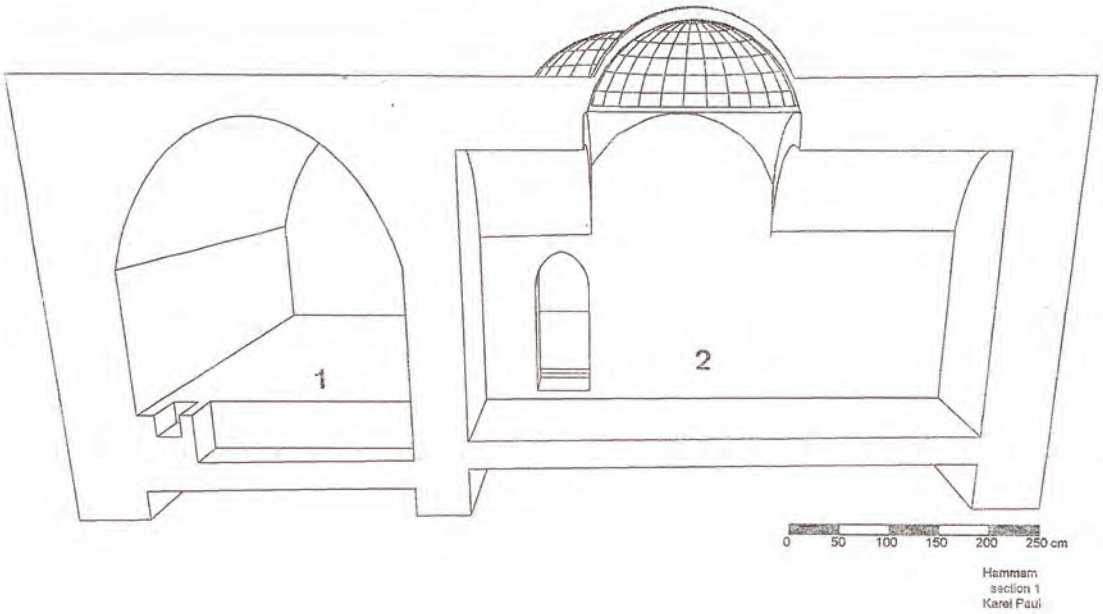

Selçuklu Hamamı Giriş Cephesinden Kesit

Şek. 18. *Apodyterium* (1) *caldarium* (3) ve ateş odası (4) bölümleri

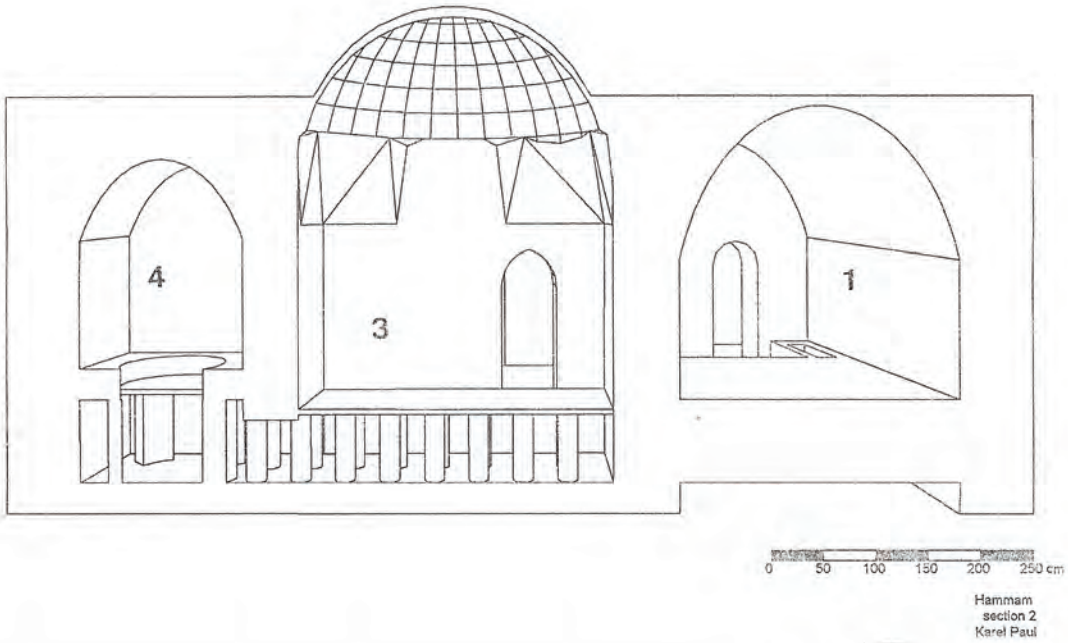

Selçuklu Hamamı Arka Cepheden Kesit

Selçuklu Hamamı Sıcaklık Bölümü Kubbesi ve Soğukluktaki Eyvan

Süslemeleri: Yapıda, düzgün yüzeyler meydana getirecek şekilde ancak biçim açısından kabaca işlenmiş iki adet taş kurna dışında süsleme unsuru bulunmamaktadır. Bunlar da süslemeden ziyade fonksiyonel öğelerdir.

Selçuklu Hamamı Taş Kurna

TABAK HAMAMI

Tabak Hamamı Genel Görünüş

Katalog no: 38 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Gazi Caddesi

Diğer İsimleri: Taksi Hamamı - Lala Balaban Hamamı - Debbağhâne Hamamı

Durumu: Orijinal ve faal durumda hamam.

Tarihlendirme: Vakfiyesine göre M. 1429.

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Kaynaklarda hamamın ilk inşa tarihi ve banisinin kimliği üzerine çeşitli görüşler bulunmaktadır. Ancak yapının, I. Murat ve Yıldırım Beyazıd'ın akıncılarından Lala Balaban adına inşa edildiği ve 1429 tarihli vakfiyesine göre Ümeradan Abdullah oğlu Hızır Bey tarafından Eğirdir'deki Şeyhülislam Berdai Zaviyesi'ne vakfedildiği kabul edilmektedir (burdurmuzesi.gov.tr, 2009). Aynı adı taşıyan ve ayni kişi tarafından inşa ettirilen caminin bitişiğinde yer alan hamam 1914 ve 1971 depremlerinde ağır hasar gördüğünden onarımlarla eski görünümünü kaybetmiştir. Yapı son olarak 2006 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce restore ettirilmiştir.

Hamamlar

Planı ve Mimari Özellikleri: Yapının asimetrik bir planı vardır ve genel olarak soyunmalık ve hamam fonksiyonunu sağlayan diğer hücreler olmak üzere iki bölümden oluşur. Soyunmalık 9 x 10,20 metre boyutlarındadır ve yığma taştan inşa edilmiştir. Bu bölümün cephe duvarları içte ve dışta tamamen sıvanmış durumdadır. Üzeri kiremit kaplı çatıyla örtülü soyunmalık bölümünün çatısının tam merkezinde, kasnağı ve kubbesinin tabanı sekizgen olan bir aydınlık feneri bulunur. Aydınlık fenerinin yüksek kasnağının her kenarına birer büyük pencere açılarak iç mekâna yeterince ışık girmesi sağlanmıştır. Soyunmalığın batı cephesi giriş cephesi olarak düzenlenmiştir ve burada tek sıra halinde dört pencere açıklığı ve bunların tam merkezinde de bir giriş açıklığı bulunur. Giriş ve pencere açıklıklarının düzgün kesme taştan yapılmış söve ve lentoları, cephe yüzeyinden dışa taşkın şekilde yerleştirilmiş ve kemer kilit taşları vurgulanmıştır. 19. yüzyıl mimari geleneğine uygun bu cephe düzenlemesinden, yapının soyunmalık bölümünün sonradan tekrar inşa edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca, giriş açıklığının hemen üzerinde bir kitabe yuvası bulunmaktadır. Ancak buradaki kitabe günümüze ulaşamamıştır. Soyunmalık bölümünden açılan bir kapıyla yapının soğukluk bölümüne geçilir.

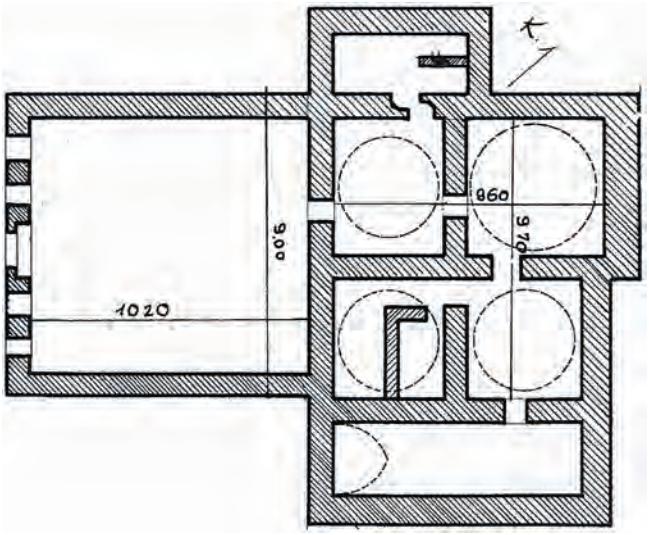

Tabak Hamamı Planı

Soğukluk kare planlıdır ve üzeri bir kubbeyle örtülüdür. Soğukluğun batı duvarındaki kapıdan helâlara, doğu duvarındaki kapıdan ise yapının ikinci bölümünün en büyük mekânı olan sıcaklığa geçilir. Sıcaklık bölümü de kare planlıdır ve üzeri bir kubbeyle örtülüdür. Sıcaklık bölümündeki kubbe yapının en yüksek ve en büyük kubbesidir. Bunun tam altında bir göbek taşı bulunmaktadır. Sıcaklık bölümünden sonra birbiriyle aynı boyutlarda olan ve üzerleri birer kubbe ile örtülü kare planlı hücreler şeklindeki iki halvet bölümüne ulaşılır. Yapının dikdörtgen planlı ve üzeri tonozla örtülü külhan bölümü ise halvetlerin güneyinde yer almaktadır.

Tabak Hamamı Giriş Cephesi

Süslemeleri: Yapının süsleme açısından önem arz eden tek bölümü soyunmalığın giriş cephesi düzenlemesidir. Yukarıda da belirtildiği üzere, giriş cephesinde düzgün kesme taştan yapılmış söve ve lentolar dışa taşkın şekilde ve kemer kilit taşları vurgulanarak yerleştirilmiştir. Ayrıca, aynı tarzdaki taş bloklarla cephenin köşelerinde de bir vurgulama yapılmıştır. Bununla birlikte, soyunmalık bölümündeki aydınlık feneri fonksiyonel olduğu kadar dekoratif bir unsurdur ve giriş cephesi düzenlemesiyle son derece uyumludur.

YENİ HAMAM

Yeni Hamam Tarihi Dokusu Tamamen Yok Olmuş Dış Cephe

Katalog no: 39 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Yeni Hamam Caddesi

Diğer İsimleri: -

Durumu: Uygun olmayan yöntemlerle yenilenmiş faal durumda hamam.

Tarihlendirme: 19. yüzyıl sonları, 20. yüzyıl başları.

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Kaynaklarda inşa tarihi hakkında farklı bilgiler vardır. 1955 Burdur İl Yıllığı'nda (110), yapının H. 1321 / M. 1875 yılında inşa edildiği ve Burdur'da inşa edilen en geç tarihli hamam olduğu kaydedilmiştir. Merhum Rıza ERDEM'in çalışmasında ise (1940:41), yapının M. 1328 / M. 1913-14 senesinde Hacı Mustafa Bey tarafından inşa ettirildiği belirtilmiştir. Sonuç itibariyle, yapının 19. yüzyıl sonları, 20. yüzyıl başlarında yapılmış yeni hamamlardan biri olduğu açıktır.

Planı ve Mimari Özellikleri: Hamamda yakın bir tarihte yapılan düzenlemeyle ayrı bir kadınlar bölümü oluşturulmuş, yapının orijinal plan şemasının bozulmasına neden bu durum sebebiyle de faal durumda olan hamımın kadınlar bölümünde inceleme yapmak mümkün olamamıştır. Ayrıca, hamam günümüzde yoğun bir yapı dokusu içinde kaldığı

Yeni Hamam Sıcaklık Kısmında Kemerler ve Kubbe

için genel plan özellikleri dıştan da tespit edilememektedir. Günümüzde yapının erkekler bölümü, orijinal yapının soğukluk bölümünün bir kısmı ile sıcaklık bölümünden meydana gelmektedir. Soğukluk bölümünün diğer kısmı ile halvetler ise kadınlara ayrılmış bölümü meydana getirmektedir. Erkekler bölümüne soyunmalığın cadde üzerindeki kapısından girilir. Sonradan yapılan düzenlemeler sebebiyle, bu bölüm oldukça dar ve mimari açıdan oldukça düzensizdir. Soyunmalıktan, orijinalde kare planlı ve üzeri bir kubbeyle örtülü olduğu anlaşılan, günümüzde ise bölünmüş, düzensiz bir mekân şeklindeki soğukluğa geçilir. Soğukluk bölümünden sonra geniş ve kare planlı bir mekân olan sıcaklık yer alır. Sıcaklığın üzeri bir kubbeyle örtülüdür ve bu kubbe yapının en büyük ve en yüksek kubbesidir. Kubbenin merkezinde bir aydınlık feneri vardır ve kubbe yüzeyine çok sayıda ışıklık açılmıştır. Kare mekândan büyük kubbeye geçiş kenar ve köşelere atılan kemerler ve bunların köşeliklerinde yer alan pandantiflerle sağlanmıştır. Böylece, kare mekân sekiz kemerle bir sekizgene çevrilmiş, kemerler arasındaki içbükey pandantiflerle de dairesel bir kubbe kasnağı meydana getirilmiştir. Kubbeyi taşıyan bu kemerlerden kenarlarda olanlar ana beden duvarları içerisine inşa edilmiştir ve yüzeyseldir. Ancak, köşelerdeki kemerler üzeri içbükey geçiş elemanlarıyla örtülü hacimler meydana getirmektedir. Bu köşe mekânların üst örtülerinin yüzeylerine birer ışıklık açılmıştır. Ayrıca, sıcaklıkta sekizgen bir göbek taşı bulunmaktadır.

Yeni Hamam Sıcaklık Kısmında Sekizgen Göbek Taşı

Süslemeleri: Yapıda, üst örtü yüzeylerinde görülen ve hem fonksiyonel hem de dekoratif öğeler olan yıldız, rozet ve dairesel biçimli ışıklıklar dışında süsleme unsuru tespit edilememiştir.

YENİCE MAHALLE HAMAMI

Yenice Mahalle Hamamı Genel Görünüş

Katalog no: 40 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Yenice Mahalle

Diğer İsimleri: Hacı Ömer Hamamı

Durumu: Uygun olmayan yöntemlerle yenilenmiş atıl durumda hamam.

Tarihlendirme: 16. ya da 17. yüzyıl

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Yapının ilk inşa tarihini kesin olarak gösteren bir belge mevcut değildir. B.O.A. EV 15024'de kayıtlı defterin 51b, 64a, 74b varaklarında (Akdemir, 2007:115), hamamın M. 1856-1859 yılları arasındaki mütevelliliği ile ilgili yazışmalarda; yapının ismi "Hacı Ömer bin Süleyman Hamamı" olarak geçmektedir. Buradan yapının 19. yüzyıl ortalarında mevcut ve faal; banisinin de Hacı Ömer bin Süleyman olduğu anlaşılmaktadır. Ancak kaynaklarda da belirtildiği üzere (İl Yıllığı, 1955; 110), hamamın çok daha erken tarihli bir yapı olduğu mimari özellikleri ve plan kuruluşundan anlaşılmaktadır. Yenice Mahalle Hamamı'nın plan kuruluşu, 16. yüzyıl Osmanlı hamamı olduğu vakfiyesiyle ispatlanmış Hoca Bali Hamamı'nın plan kuruluşuna oldukça benzerdir. Plan kuruluşlarındaki bu benzerlik, Yenice

Hamamlar

Mahalle Hamamı'nın söz konusu diğer hamamla ya aynı dönemde ya da ondan kısa süre sonra inşa edildiğini akla getirmektedir. Bu durumda, Yenice Mahalle Hamamı'nın ilk inşası muhtemelen 16. ya da 17. yüzyılda gerçekleştirilmiştir. Yapı 1978 yılında, zamanın Belediye Başkanı Çetin BOZCU'nun girişimleriyle, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore ettirilmiş ve faal duruma getirilmiştir. Ancak, günümüzde kapalı durumda olan hamam gün be gün bir viraneye dönmektedir.

Planı ve Mimari Özellikleri: Yapı, soyunmalık bölümü de dâhil olmak üzere, günümüz yol seviyesinden yaklaşık 1 metre kadar daha alçak kodda yer almaktadır. Soyunmalık kare planlı geniş bir salon şeklindedir ve giriş kapısı yol tarafındaki cephe üzerindedir. Ortasında dekoratif bir havuz bulunan soyunmalık bölümünün üzeri çatıyla örtülüdür. Bu bölüm ana yapıya sonradan eklenmiş olmalıdır. Soyunmalık bölümünden yapının soğukluk bölümüne geçilir. Burası dikdörtgen planlı ve üzeri yan yana iki kubbeyle örtülü bir mekândır. Soğukluk bölümüne girilen kapının tam karşısındaki bir kapıdan sıcaklık bölümüne girilir. Kare planlı sıcaklık bölümünde 4 eyvanlı plan kuruluşunun uygulandığı görülür. Büyük sivri kemerlerle merkezindeki hacme açılan eyvanlar arasındaki köşe bölümler halvet olarak düzenlenmiştir. Halvetlerin giriş açıklıkları eyvan duvarlarının kesiştiği noktaların pahlanmasıyla meydana getirilmiştir. Günümüzde, yapının bazı eyvanları ve halvetleri duvar örülmek suretiyle kapatılmış durumdadır. Sıcaklık bölümünün üzeri bir kubbeyle örtülüdür ve bu kubbe yapının en büyük ve en yüksek kubbesidir. Kubbe, eyvan kemerlerinin köşeliklerinde yer alan pandantiflerle geçilen dairesel ve yüksek bir kasnak tarafından taşınmaktadır. Soğukluk, sıcaklık ve halvet bölümlerinin içte ve dışta tamamen sıvalı olduğu yapının kubbe yüzeyleri üzerinde dairesel biçimli ışıklıklar mevcuttur.

Yenice Mahalle Hamamı Sıcaklık Kısmında Kemerler ve Eyvan

Süslemeleri: Yapıda, sıcaklık bölümündeki pandantif yüzeylerinde görülen 3 sıra halindeki mukarnas şeritleri dışında süsleme tespit edilememiştir.

Yenice Mahalle Hamamı Sıcaklık Kısmı Mukarnas Şeritler

BURDUR İLİNDEKİ TÜRK-İSLAM MİMARİ ESERLERİ KATALOĞU

ÇEŞMELER VE SARNIÇLAR

ÇEŞMEDAMI ÇEŞMESİ

Çeşmedamı Çeşmesi

Katalog no: 41 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Çeşmedamı Mahallesi

Diğer İsimleri: -

Durumu: Orijinal ve iyi durumda duvar çeşmesi.

Tarihlendirme: Kitabesine göre H. Ramazan 907 / M. Mart 1502

İnşa Kitabesinin Transkripsiyonu:

Haza ammerelbina Ali ibni Hamza ettabip essultanhan Korkut
Azze nasarahu gaferallahu veli valideyhi fi gurre
Şehr-i ramazan sene tisa ve mie seba 907 (İl Yıllığı, 1967:110)

İnşa Kitabesinin Tercümesi:

Sultan Korkut Han'ın tabibi Hamza oğlu Ali bu çeşmeyi yaptırdı.
Allah onu ve ana, babasını mağferet eylesin.
907 senesi mübarek ramazan ayının başı (İl Yıllığı, 1967:110)

Çeşmedamı Çeşmesi İnşa Kitabesi

Tarihçesi: Çeşme, inşa kitabesine göre; II. Beyazıt'ın oğlu ve Yavuz Sultan Selim'in abisi Korkut Han'ın tabibi Ali bin Hamza tarafından 1502 yılının Mart ayında inşa ettirilmiştir. 1467'de Amasya'da doğan Şehzade Korkut, 1502'de merkezi Antalya olan Teke Sancakbeyliği'ne gönderilmiş, Hâmid Sancağı da kendisine bağlanmıştır. Çesmedamı Çeşmesi, Sultan Korkut Han'ın Antalya'ya gidişi esnasında Burdur'dan geçmesi sırasında yaptırılmış olmalıdır. Burdur'da günümüze ulaşan en eski çeşme olan yapının ismi, çeşmesinin arkasında bulunan haznenin üst örtüsünün düz dam şeklinde olmasından kaynaklanmaktadır. Çeşme son olarak 1997 yılında hayırseverlerce restore ettirilmiştir.

Planı ve Mimari Özellikleri: Düzgün kesme taştan inşa edilmiş çeşme, hazne ve bunun duvarı üzerindeki musluk ve alttaki kurnadan meydana gelmektedir. Hazne, dörtgen planlı ve düz damlı bir yapıdır. Haznenin yol üzerindeki cephesi duvar çeşmesi olarak düzenlenmiş; yapının kitabesi, musluğu ve kurnası bu cepheye yerleştirilmiştir. Cephenin kenarları profilli silmelerle çerçevelenmiştir. Ayrıca, cephe üzerinde hazne bölümüne geçişi sağlayan küçük bir açıklık bulunmaktadır.

Süslemeleri: Orijinal musluğu kaybolmuş, yerine sıradan bir musluk takılmış çeşmenin işlemeli bir ayna taşı bulunmaktadır. Mermer ayna taşı üzerine iri yapraklar ve çiçeklerden oluşan bitkisel karakterli bir kompozisyon işlenmiştir. Kompozisyonda, iri ve kıvrımlı yapraklarla çerçevelenen küçük bir kadeh ya da vazo motifi üzerinde ince dallar tarafından taşınan üç salkım çiçek ya da üzüm motifi bulunmaktadır. Geç devir özellikleri gösteren bu kompozisyon, ayna taşının çeşmeye sonradan eklendiğini göstermektedir. Çeşmenin kurnası yekpare taştan üzerinde bezeme bulunmayan bir örnektir. Tarihi bakımdan oldukça kıymetli olan kitabe ise hat sanatı ve taş işçiliği açılarından da önem arz eder.

Çeşmedamı Çeşmesi Ayna Taşı

DEVELİK ÇEŞMESİ

Develik Çeşmesi

Katalog no: 42 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Değirmenler Mahallesi Divanbaba Caddesi Develik Meydanı

Diğer İsimleri: -

Durumu: Orijinal ve iyi durumda duvar çeşmesi.

Tarihlendirme: 19. yüzyıl

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: İl yıllıkları ve benzeri kaynaklarda hakkında bilgi yoktur. Kitabesi de olmayan çeşmenin mimari özelliklerine bakılarak 19. yüzyılda inşa edildiği söylenebilir. Zira, çeşme Burdur'da 19. yüzyılda inşa edildiği bilinen birçok çeşmeyle oldukça benzerdir. Zamanla suyu kesilmiş olan çeşme günümüzde atıl bir haldedir.

Çeşmeler ve Sarnıçlar

Planı ve Mimari Özellikleri: Düzgün kesme taştan inşa edilmiş çeşme arkasında haznesi bulunan ve yol üzerindeki cephesi duvar çeşmesi olarak düzenlenmiş bir örnektir. Yol kotunun yükselmesi sebebiyle alt bölümü zemine gömülmüş yapının üzerine bir konut inşa edilmiş ve bu sebeple çeşmenin haznesi ve damı kapanmıştır. Yola bakan cephe üzerinde büyük sivri kemerli bir niş açılmıştır. Çeşmenin şu anda yerinde olmayan musluğu ya da pınarı niş dip duvarı üzerine, toprak altında kalan kurnası ise nişin alt bölümüne yerleştirilmiştir. Çeşmede ayna taşı mevcut değildir. Dörtgen cephe yüzeyi kenarlarda yer alan profilli silmelerle çerçevelenmiştir.

Süslemeleri: Yapıda herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

DİVANBABA CAMİİ ÇEŞMESİ

Divanbaba Camii Çeşmesi

Katalog no: 43 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Değirmenler Mahallesi Divanbaba Caddesi

Diğer İsimleri: Timurizade Süleyman Ağa Çeşmesi

Durumu: Kitabesi dışında tamamen kapatılmış duvar çeşmesi.

Tarihlendirme: Kitabesine göre H. 1279 / M. 1862

İnşa Kitabesinin Transkripsiyonu:

Hamdülillah oldu ihya camii niyeti rıza
Oldu fevkalade muhkem rifat firdevs
Sahibulhayrat henüz tüccarı hayriye olup
Temuri zade elhac Süleyman ağa namına
Haktüala dü cihanda ana maksudun vere
Eyleye safii habibi ruzi mahşerde ana
Hüsna güya eyledi tarihini yakut veşh
Mevzi-i ruşende bünyadı camii Divanbaba 1279 (İl Yıllığı, 1955: 107-108)

Divanbaba Camii Çeşmesi İnşa Kitabesi

Tarihçesi: Kitabesine göre Timurizade Süleyman Ağa adına H. 1279 / M. 1862-63 yılında yaptırılmıştır. Ancak çeşmenin yeri sonradan değiştirilmiş ve yeni yapılan çeşmeye eski kitabe monte edilmiştir (Akkaya, 2007:44). Sonradan yapılan bu çeşmeden şebeke suyu akmaktadır.

Planı ve Mimari Özellikleri: Günümüzde, orijinal yapıdan geriye sadece kitabe kalmıştır. Kitabe, dörtgen planlı ve üzeri düz tam örtülü bir yapının cephesi üzerine yerleştirilmiştir. Ancak bu yapı tamamen sıvalı olduğu için, burada orijinal yapıya ait herhangi bir unsur olup olmadığı tespit edilememektedir.

Süslemeleri: Dört satırlık kitabe, taş işçiliği ve hat sanatı bakımından önem arz etmektedir.

GARİPLER ÇEŞMESİ

Garipler Çeşmesi

Katalog no: 44 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Değirmenler Mahallesi Dokumacılar Caddesi

Diğer İsimleri: -

Durumu: Oldukça harap durumda duvar çeşmesi.

Tarihlendirme: 20. yüzyıl başları

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: İl yıllıkları ve benzeri kaynaklarda hakkında bilgi yoktur. Kitabesi de olmayan çeşme geç tarihli bir örnek olabilir. Günümüzde oldukça harap durumda olan çeşmenin suyu kesilmiş, yerine şebeke suyu bağlanmıştır.

Çeşmeler ve Sarnıçlar

Planı ve Mimari Özellikleri: Küçük boyutlarda bir duvar çeşmesidir. Orijinalde düzgün kesme taştan inşa edilmiş yapıya sonradan tuğla ve betonla eklemeler yapılmış, bunun sonucunda da çeşmenin tarihi dokusu zarar görmüştür. Çeşmenin cephe yüzeyine sivri kemerli küçük bir niş, bunun içinde de ayna taşlı bir pınar mevcuttur. Ayrıca, cephe yüzeyinde yek pare mermerden ikinci bir pınar daha yer alır. Çeşmenin kurnası orijinal ve yerindedir.

Süslemeleri: Çeşmenin ayna taşı bezemeli bir örnektir. Ancak, ayna taşı oldukça harap durumda olduğu için üzerindeki süsleme net olarak izlenememektedir. Bununla birlikte; dikkatli bakıldığında, kompozisyonun uzun dallar üzerindeki iri yapraklar ve meyvelerden oluştuğu görülür. Kompozisyonun geç dönem özellikleri gösterdiği bezemede muhtemelen bir incir ağacı tasvir edilmektedir.

Garipler Çeşmesi Ayna Taşı

HACI HABİBOĞULLARI ÇEŞMESİ

Hacı Habiboğulları Çeşmesi

Katalog no: 45 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Akın Mahallesi Özcan Caddesi

Diğer İsimleri: -

Durumu: Orijinal ve iyi durumda duvar çeşmesi.

Tarihlendirme: 19. yüzyıl

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Çeşmeler ve Sarnıçlar

Tarihçesi: İl yıllıkları ve benzeri kaynaklarda hakkında bilgi yoktur. Mimari özelliklerine göre 19. yüzyılda inşa edildiği söylenebilir. Zamanla suyu kesilmiş ve atıl duruma düşmüştür. Planı ve Mimari Özellikleri: Arkasında haznesi bulunan ve yol üzerindeki cephesi duvar çeşmesi olarak düzenlenmiş çeşme düzgün kesme taştan inşa edilmiştir. Cephe yüzeyine sivri kemerli büyük bir niş bulunur. Çeşmenin pınarı, niş dip duvarı üzerinde, zemine çok yakın seviyededir. Yapının bugün yerinde olmayan kurnası, belki de zemin seviyesinden alta gömülmüş olabilir. Cephe, kenarlarda yer alan profilli silmelerle çerçevelenmiştir.

Süslemeleri: Çeşmede, sivri kemerli nişin kemer köşeliklerinde bulunan ve iç içe yerleştirilmiş daire motiflerinden oluşan rozetler dışında süsleme bulunmamaktadır.

HACI HÜSEYİN AĞA ÇEŞMESİ

Hacı Hüseyin Ağa Çeşmesi

Katalog no: 46 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Aykon Yokuşu

Diğer İsimleri: -

Durumu: Orijinal ve iyi durumda duvar çeşmesi.

Tarihlendirme: Kitabesine göre H. 1245 / M. 1829-30.

İnşa Kitabesinin Transkripsiyonu:

Sene 1245 Maşaallahü teala Hacı Hüseyin Ağa çeşmesidir
Nuş eden olsun safer Sahibülhayrat şecaat kıl Muhammed Mustafa
(İl Yıllığı, 1955:109)

Tarihçesi: H. 1245 / M. 1829-30 yılında Hacı Hüseyin Ağa tarafından yaptırılmıştır. Zaman içerisinde şehir suyu şebekelerinin değişmesiyle suyu kesilmiş ve atıl duruma düşmüştür. Çeşme son olarak 2008 yılı içerisinde Burdur Belediyesi'nce restore ettirilmiştir.

Çeşmeler ve Sarnıçlar

Planı ve Mimari Özellikleri: Arkasında dörtgen planlı haznesi bulunan ve haznesinin üstü düz dam örtülü bir duvar çeşmesidir. Düzgün kesme taştan inşa edilmiştir. Cephe yüzeyinde sivri kemerli büyük bir niş bulunan çeşmenin kitabesi sivri kemerin kilit taşının hemen üzerindedir. Yekpare kurnası yerindedir. Yapının hem çeşme olarak düzenlenen cephesinin hem de yan cephelerinin kenarlarına profilli silmeler işlenmiştir.

Süslemeleri: Yapının kemer köşeliklerinden birinde iç içe yerleştirilmiş dairelerden oluşan bir rozet bulunmaktadır. Diğer köşelikteki rozet zaman içinde tahrip olmuştur. Yapının üç satırlık mermer kitabesi de taş işçiliği ve hat sanatı açılarından önemlidir.

Hacı Hüseyin Ağa Çeşmesi İnşa Kitabesi

HARIM SOKAK ÇEŞMESİ

Harım Sokak Çeşmesi

Katalog no: 47 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Cemil Mahallesi Harım Sokak Selimoğlu Cami arkası

Diğer İsimleri: Hacı Hüseyin Çeşmesi

Durumu: Orijinal ve iyi durumda duvar çeşmesi.

Tarihlendirme: 19. yüzyıl

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Köstekoğlu ailesi büyüklerinden Hacı Hüseyin adına yaptırılmıştır (Akkaya, 2007:44). Kitabesi olmayan yapının inşa tarihi bilinmemektedir. Ancak, mimari özelliklerine bakıldığında, Burdur'da 19. yüzyılda yapıldığı bilinen birçok çeşmeyle oldukça benzer olduğu görülür. 19. yüzyılda inşa edilmiş olması muhtemel olan çeşmenin suyu şebekelerdeki değişiklik sebebiyle uzun süre önce kesilmiştir.

Çeşmeler ve Sarnıçlar

Planı ve Mimari Özellikleri: Çeşme, hazneli ve haznesinin üstü düz dam örtülü örneklerdendir. Yol üzerindeki cephesi duvar çeşmesi olarak düzenlenmiş yapının yola bakan cephesi düzgün kesme taş, diğer cepheleri yığma taştan inşa edilmiştir. Çeşme olarak düzenlenen cephede sivri kemerli büyük bir niş bulunur. Çeşmenin suyun aktığı pınar bu nişin dip duvarı üzerindedir. Bu cephe köşelerde yer alan silmelerle çerçevelenmiştir. Çeşmenin kurnası günümüzde yerinde değildir.

Süslemeleri: Yapıda herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Harım Sokak Çeşmesi Genel Görünüş

HATİCE HANIM ÇEŞMESİ

Hatice Hanım Çeşmesi Kitabe ve Günümüzdeki Hali

Katalog no: 48 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Üçdibek Mahallesi İstiklal Caddesi Çay Kenarı

Diğer İsimleri: -

Durumu: Kitabesi dışında tamamen kapatılmış duvar çeşmesi.

Tarihlendirme: Kitabesine göre H. 1318 / M. 1901-02

İnşa Kitabesinin Transkripsiyonu:

Sahibülhayrat velhasenat beytül cennete vedderecat

Üçdibek Mahallesi'nden Terki Efendi halilesi Hatice hayratıdır. 1318

(İl Yıllığı, 1955:109)

Tarihçesi: Çeşme, inşa Kitabesine göre; Terkizadelerden Hatice Hanım'ın adına H. 1318 / M. 1901-02 tarihinde yaptırılmıştır. Şehir suyu şebekesinin yenilenmesiyle suyu kesilen ve atıl duruma düşen çeşme, zaman içerisinde üzerinde bulunduğu yolun kot seviyesinin yükselmesi sebebiyle yarıya kadar toprak altında kalmıştır. Çeşme, daha sonra arkasında

bulunan konutun sahibi tarafından kapatılarak, konutun alt katına dâhil edilmiştir. Günümüzde çeşmenin kitabesi dışındaki tüm bölümleri kaplama taşlarıyla kapatılmış durumdadır.

Planı ve Mimari Özellikleri: Çeşme tamamen kapatılmış olduğu için mimari ya da süsleme özellikleri tespit edilememiştir.

Süslemeleri: -

Hatice Hanım Çeşmesi Kitabesi

HOCA MAHMUD ÇEŞMESİ

Hoca Mahmud Çeşmesi

Katalog no: 49 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Kışla Mahallesi

Diğer İsimleri: -

Durumu: Orijinal ve iyi durumda duvar çeşmesi.

Tarihlendirme: 19. yüzyıl

Kitabeleri: Kitabesi harap durumda olduğu için okunamamaktadır.

Tarihçesi: Çeşme, Burdur'un merkezine yaklaşık 5 km uzaklıkta bir köy olan Kışla Mahallesi'ndekidir. Mimari özelliklerine göre, 19. yüzyılda inşa edilen sivri kemerli nişli ve hazneli çeşmelerden biri olduğu söylenebilir. Çeşme, Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 07.08.2003 tarih ve 5972 sayılı kararıyla koruma altına alınmıştır.

Çeşmeler ve Sarnıçlar

Planı ve Mimari Özellikleri: Hazneli ve düz damlı bir duvar çeşmesidir. Çeşme düzenlemesinin bulunduğu cephe düzgün kesme taş, diğer bölümler yığma taştan inşa edilmiştir. Çeşme olarak düzenlenen cephe yüzeyinde sivri kemerli çok büyük bir niş bulunmaktadır. Çeşmenin pınarı nişin dip duvarı üzerindedir ve pınarın altında çeşmenin kurnası günümüzde de mevcuttur. Ayrıca, niş dip duvarında, kemer kilit taşının hemen altındaki taş üzerine doğrudan bir kitabe yazılmıştır. Ancak bu yazıt harap durumda olduğu için okunamamaktadır.

Süslemeleri: Yapıda herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Hoca Mahmud Çeşmesi Okunamayan Kitabesi

HOCANIN ÇEŞMESİ

Hocanın Çeşmesi

Katalog no: 50 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Kışla Mahallesi

Diğer İsimleri: -

Durumu: Orijinal ve iyi durumda duvar çeşmesi.

Tarihlendirme: 19. yüzyıl

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: İl yıllıkları ve benzeri diğer kaynaklarda hakkında bilgi yoktur. Mimari özelliklerine göre, 19. yüzyılda inşa edildiği söylenebilir. Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 07.08.2003 tarih ve 5971 sayılı kararıyla koruma altına alınan yapı, son olarak 2005 yılında Burdur Belediyesi'nce restore ettirilmiştir.

Planı ve Mimari Özellikleri: Yapı, hazneli ve düz damlı bir duvar çeşmesidir. Haznenin içten beşik tonozla örtülü olduğu yapının çeşme olarak düzenlemiş cephesi ile tonozu düzgün kesme taş, diğer bölümleri yığma taştan inşa edilmiştir. Çeşme olarak düzenlenen cephe üzerinde sivri kemerli çok büyük bir niş bulunmaktadır. Çeşmenin pınarı ile hazneye geçişi sağlayan küçük bir açıklık niş dip duvarı üzerinde yer alır. Çeşmenin önünde, zemine gömülü vaziyette uzunca bir yalak bulunmaktadır.

Süslemeleri: Yapıda herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

İKİ MUSLUK ÇEŞMESİ

İki Musluk Çeşmesi

Katalog no: 51 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Kışla Mahallesi

Diğer İsimleri: -

Durumu: Orijinal ve iyi durumda duvar çeşmesi.

Tarihlendirme: 19. yüzyıl sonları ya da 20. yüzyıl başları

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Burdur il yıllıkları ve benzeri kaynaklarda hakkında bilgi yoktur. Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 07.08.2003 tarih ve 5970 sayılı kararıyla koruma altına alınmış yapı, mimari özelliklerinden geç tarihli bir örnek olduğu anlaşılmaktadır. Çeşme muhtemelen 19. yüzyıl sonları ya da 20. yüzyıl başlarında inşa edilmiştir. Yapı son olarak 2005 yılında Burdur Belediyesi tarafından restore ettirilmiştir.

Planı ve Mimari Özellikleri: Düzgün kesme taştan inşa edilmiş çeşmenin haznesi yoktur. Yapının yol tarafına bakan cephesi çeşme olarak düzenlenmiş ve bu cepheye sivri kemerli bir niş açılmıştır. Orijinal musluğu mevcut olmayan çeşmenin musluğu niş dip duvarı üzerindedir ve günümüzde şehir şebekesi bağlanmış durumdadır. Çeşmenin kurnası restorasyon sırasında yenilenmiştir. Cephe yüzeyinde sivri kemer ile cephenin köşeleri dışa taşkın inşa edilmiş, böylece cephe yüzeyine bir hareketlilik kazandırılmıştır.

Süslemeleri: Yapıda herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

İSLİLER ÇEŞMESİ

İsliler Çeşmesi

Katalog no: 52 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Yeni Hamam Caddesi

Diğer İsimleri: Bülbül Cevahir Hoca Çeşmesi - Hacı Ömer Çeşmesi

Durumu: Orijinal ve iyi durumda tek yüzlü meydan çeşmesi.

Tarihlendirme: 19. yüzyıl

Kitabesinin Transkripsiyonu:

Etti Bülbül Cevahir bu ma-i sebili icra,
Hayr için ve ruhunu rahmet ile kılsun ihya. (burdurtarihi.com, 2009)

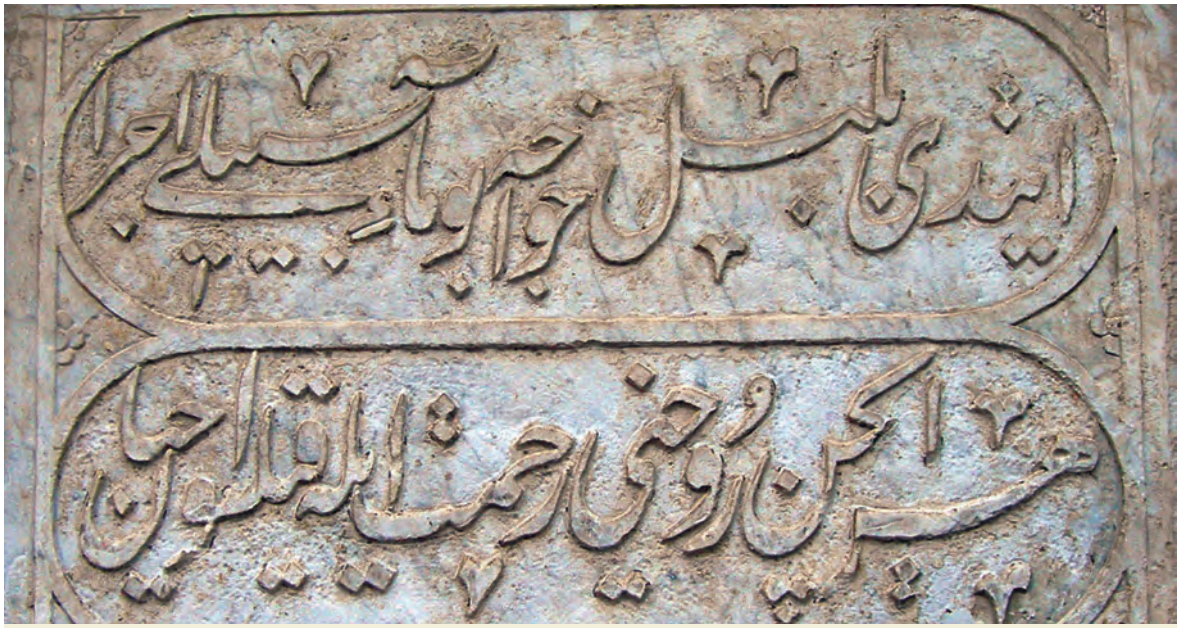

İsliler Çeşmesi İnşa Kitabesi

Tarihçesi: Kaynaklarda kitabesinin transkripsiyonu bulunmakla birlikte (İl Yıllığı, 1955: 108); tarihçesi hakkında bilgi yoktur. Tarihsiz kitabesinden Bülbül Cevahir adına inşa edildiği anlaşılan çeşme mimari özelliklerine göre 19. yüzyıl sonları ya da 20. yüzyıl başlarında inşa edilmiş olmalıdır. Çeşme, Burdur Belediyesi tarafından 2006 yılında restore ettirilmiştir.

Planı ve Mimari Özellikleri: Yapı, çeşme ve sarnıç olmak üzere birbirinden bağımsız iki bölümden oluşmaktadır. Çeşme, küçük ancak meydan ya da meydanlık olarak nitelendirilebilecek bir alanda ve etrafında dolaşılabilecek şekilde inşa edilmiştir. Yapının cadde üzerindeki cephesi çeşme olarak düzenlenmiştir. Cephe yüzeyinde çeşmenin kitabesi, ayna taşı ve orijinal olmayan bir musluk bulunur. Kurnası restorasyon sırasında yenilenen yapının çeşme cephesi yan kenarlarda profilli silmelerle hareketlendirilmiştir. Yapının ikinci bölümü ise sarnıçtır. Sarnıç, çeşmenin birkaç metre arkasında ve yarısı zemine gömülü şekilde inşa edilmiş dörtgen planlı, düz damlı bir yapıdır. Sarnıcın yan duvarında parmaklıklı bir pencere açıklığı bulunur. Her iki yapı da düzgün kesme taştan inşa edilmiştir.

İsliler Çeşmesi Arkadaki Sarnıç

Süslemeleri: Yapının iki satırlık kitabesi taş işçiliği ve hat sanatı bakımından önem arz eder. Çeşmenin ayna taşı da bezemeli bir örnektir. Ancak, ayna taşı restorasyon sırasında yenilenmiştir.

KINALIZÂDE BURHAN BEY ÇEŞMESİ

Kınalızâde Burhan Bey Çeşmesi

Katalog no: 53 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Üçdibek Mahallesi Eskiyeni Camii yanında

Diğer İsimleri: -

Durumu: Harap durumda duvar çeşmesi.

Tarihlendirme: 1760

Kitabesinin Transkripsiyonu:

Sahib'ül hayrat Kınalızâde Burhan Bey

Bin Şerif şehr-i zilhicce (gerisi okunamamıştır) (Erdem, 1940; 44)

Tarihçesi: Çeşmenin kitabesi kaybolmuş ve günümüze ulaşamamış, ancak kitabenin metni yazıya aktarılmıştır. Kitabe metninin kaydedildiği Rıza ERDEM tarafından hazırlanan "Burdur 1928" başlıklı çalışmada (41); bu çeşmenin Kınalı Aşireti'ne mensup Burhan Bey tarafından, Eski Yeni Camii Medresesi'nde yaptırıldığı belirtilmiştir. B.O.A.'nde, EV 15024, v. 54a, 75a, 79b'de kayıtlı belgelerden Eski Yeni Camii'nin yanında Ahmed Paşa Medresesi olarak anılan ve günümüze ulaşamayan bir medrese olduğu bilinmektedir (Akdemir,

2007:104). Bu bilgilerden yola çıkarak günümüzde üzerine bir konut inşa edilmiş olan bu çeşmenin, orijinalde bir medrese binası içinde ya da yakınında yer aldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca, Burdur Belediye Başkanı Sebahattin AKKAYA'nın hazırladığı "Burdur'da Su Kültürü ve Çeşmeler" başlıklı çalışmada Kınalızâde Burhan Bey Çeşmesi'nin 1760 tarihinde inşa edildiği belirtilmektedir (44). Günümüzde oldukça harap vaziyette olan çeşme suyu kesik ve atıl bir durumdadır.

Planı ve Mimari Özellikleri: Arkası hazneli ve yola bakan cephesi duvar çeşmesi olarak düzenlenmiş örneklerdendir. Üzerine bir konut inşa edilmiş olan çeşme, günümüzde neredeyse yarısına kadar toprak altında kalmıştır. Çeşme olarak düzenlenmiş cephe düzgün kesme taştan inşa edilmiştir ve burada sivri kemerli büyük bir niş bulunmaktadır. Niş dip duvarı üzerinde hazneye geçişi sağlayan kare bir açıklık mevcuttur. Yapının pınar ya da muslukları ve kurnası toprak altında kalmıştır.

Süslemeleri: Yapıda herhangi bir süsleme tespit edilememiştir.

Kınalızâde Burhan Bey Çeşmesi

MISIRLI EVİ ÇEŞMELERİ

Mısırlı Evi Çeşmeleri

Katalog no: 54 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Sinan Mahallesi Cumhuriyet Caddesi Mısırlı Evi altı

Diğer İsimleri: -

Durumu: Orijinal ve iyi durumda iki adet duvar çeşmesi.

Tarihlendirme: 19. yüzyıl

Kitabeleri: Kitabeleri yoktur.

Tarihçesi: 19. yüzyıl konut mimarisi örneklerinden Mısırlı Evi olarak anılan yapının zemin katının batı cephesinde aralarında 7-8 metre mesafe bulunan iki duvar çeşmesi mevcuttur. Bu çeşmeler yapıyla birlikte 19. yüzyılda inşa edilmiş olmalıdır. Zira, çeşmelerin mimari özellikleri 19. yüzyılda inşa edilen diğer çeşmelere benzerdir. Bunlardan kuzeyde olanı, yakınında bulunan hünnap ağacı yüzünden Hünnaplı Çeşme olarak da anılmaktadır. Bu çeşmenin üstünde, çeşme yapısından bağımsız bir su terazisi mevcuttur. Çeşmeler Mısırlı Evi'nin restorasyonu sırasında restore edilmiştir. Her iki çeşmenin de suyu kesik durumdadır.

Çeşmeler ve Sarnıçlar

Planı ve Mimari Özellikleri: Her iki yapı da yola bakan cephesi duvar çeşmesi olarak düzenlenmiş ve arkasında haznesi bulunan örneklerdendir. Çeşme cepheleri düzgün kesme taştan inşa edilen çeşmeler birbirine oldukça benzerdir. Cephe yüzeylerinde kemerli büyük nişler bulunur ve pınar ile kurnalar bu nişin dip duvarı üzerinde yer alır. Ancak Hünnaplı Çeşme olarak anılan kuzeydeki çeşmenin kemeri tipik bir sivri kemer biçimindeyken, diğer çeşmenin kemeri yuvarlak kemer formuna yakın bir örnektir. Çeşme cepheleri her iki örnekte de kenarlarda yer alan profilli silmelerle çerçevelenmiştir.

Süslemeleri: Yapıda herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Hünnaplı Çeşme ve Güneyindeki Mısırlı Evi Çeşmesi

MİMAR HÜSEYİN EFENDİ ÇEŞMESİ

Mimar Hüseyin Efendi Çeşmesi

Katalog no: 55 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Dokumacılar Caddesi Mimar Sokak

Diğer İsimleri: -

Durumu: Ayna taşı dışında tamamen kapatılmış duvar çeşmesi.

Tarihlendirme: 20. yüzyıl başları

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: İl yıllıkları ve benzeri yayınlarda hakkında bilgi yoktur. Yapı sonradan yapılan eklemelerle orijinal dokusunu tamamen yitirmiştir. Sadece ayna taşı orijinal olan çeşme 20. yüzyıl başlarında yapılmış olmalıdır.

Planı ve Mimari Özellikleri: Sonradan yapılan eklemelerle, çeşmenin cephesi genişletilmiş ve üzerine bir sundurma yapılmıştır. Ayrıca, ayna taşı dışındaki tüm yüzeyler beton sıva ile tamamen kapatılmıştır. Cephe yüzeyinde ayna taşı, orijinal olmayan bir musluk ve tarihi çeşmelerdekine benzer iki adet sabunluk nişi bulunur. Çeşme orijinalde; sağ ve solda bu nişlerle sınırlı, boyu da şimdikinin yarısı kadar yükseklikte ve kesme taştan bir örnek olmalıydı.

Süslemeleri: Yapının ayna taşı mermerden yapılmıştır ve yarım daire biçimlidir. Ayna taşının alt merkezinde çarkı felek motifine benzer dairesel bir motif yer alır. Bunun etrafında da istiridye kabuğunu andıran ışınsal yerleştirilmiş dilimler işlenmiştir. Bezeme geç dönem özellikleri göstermektedir.

Mimar Hüseyin Efendi Çeşmesi Ayna Taşı

RECEP CAMİİ ÇEŞMESİ

Recep Camii Çeşmesi

Katalog no: 56 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Recep Camii Sokak

Diğer İsimleri: Sadenzade Çeşmesi - Hacı Hasan (Camii) Pınarı

Durumu: Orijinal ve iyi durumda duvar çeşmesi.

Tarihlendirme: Kitabesine göre; H. 1281 / M. 1864-65.

Kitabesinin Transkripsiyonu:

Sahib'ül hayrat vel'hasenat hayriye tüccarından
Elhac İsmail Ağa Sadenizade 1281 (İl Yıllığı, 1955:108)

Çeşmeler ve Sarnıçlar

Tarihçesi: Çeşme, kitabesine göre Sadenzade Hacı İsmail Ağa tarafından H. 1281/M. 1864-65 yılında inşa ettirilmiştir. Varlıklı ve hayırsever bir kimse olan Sadenzade Hacı İsmail Ağa'nın, 19. yüzyılın ikinci yarısında 17.000 altın harcayarak uzak su kaynaklarından Burdur'a su getirdiği ve Burdur'da toplam 35 çeşme yaptırdığı bilinmektedir (Erdem, 1940:65; İl Yıllığı, 1955:106). Zamanla suyu kesilen çeşmeye günümüzde şehir suyu bağlanmıştır. Çeşme 2008 yılında Burdur Belediyesi tarafından restore ettirilmiştir.

Planı ve Mimari Özellikleri: Düzgün kesme taştan inşa edilmiş ve küçük boyutlardaki bir duvar çeşmesidir. Haznesi olmayan çeşmenin cephe yüzeyinde kitabesi, ayna taşı ve orijinal olmayan musluğu bulunmaktadır. Cephe yüzeyi kenarlarda profilli silmelerle çerçevelenmiştir. Çeşmenin kurnası orijinal ve yerindedir.

Süslemeleri: Çeşmenin ayna taşı bezemeli bir örnektir. Mermerden yapılmış ve yarım daire biçimli ayna taşının alt merkezinde çarkı felek motifine benzer bir daire motifi bulunmaktadır. Bu motifin çevresinde ise istiridye kabuğunu andıran ışınsal yerleştirilmiş dilimler yer alır. Yarım dairenin köşeliklerine ise bitkisel karakterli motifler işlenmiştir. Ayna taşındaki bezeme, geç dönem özellikleri gösteren bir kompozisyondur. Ayrıca, çeşmenin iki satırlık mermer kitabesi taş işçiliği ve hat sanatı bakımdan önemlidir.

Recep Camii Çeşmesi İnşa Kitabesi ve Ayna Taşı

ZİNCİRLİKAPI ÇEŞMESİ

Recep Camii Çeşmesi

Katalog no: 57 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Yeni Hamam Caddesi Zincirlikapı Sokak

Diğer İsimleri: Hacı Ali Beyzâde Çeşmesi

Durumu: Orijinal ve iyi durumda duvar çeşmesi.

Tarihlendirme: 19. yüzyıl

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: İl yıllıkları ve benzeri kaynaklarda hakkında bilgi yoktur. Çeşme, Hacı Ali Beyzâde'nin evinin avlusuna yapılmıştır (Akkaya, 2007:44). Bu konut günümüzde özel mülkiyettedir. Çeşme eskiden Burdur'un ileri gelenlerinin yaşadığı bir muhitte yer alır ve Burdur'daki en anıtsal çeşmelerden biridir. Mimari ve süsleme özelliklerinden geç dönemde yapıldığı anlaşılan çeşme büyük olasılıkla 19. yüzyılda inşa edilmiştir. Günümüzde suyu kesik olan çeşmenin orijinalde Sadenzade Hacı İsmail Ağa'nın şehre getirdiği su ile çaşıtlığı söylenmektedir.

Planı ve Mimari Özellikleri: Hazneli bir duvar çeşmesidir. Haznesi içten beşik tonoz, dıştan düz damla örtülüdür. Yapının güneye bakan cephesi duvar çeşmesi olarak düzenlenmiştir. Güney cephe ve beşik tonoz düzgün kesme taştan, diğer bölümler yığma taştan inşa edilmiştir. Çeşme olarak düzenlenen cephede yuvarlak kemerli büyük bir niş bulunmaktadır. Niş dip duvarı üzerinde, çeşmenin ayna taşlı musluğu ve bir sabunluk nişi bulunur. Ayrıca, niş dip duvarı üzerinde eski su sisteminden kalma toprak borular da görülebilmektedir. Çeşmenin kurnası orijinal ve yerindedir. Çeşmenin yuvarlak kemerinin yüzeyi ile cephesinin kenarları bir bordür oluşturacak şekilde hafif dışa taşkın inşa edilmiştir.

Zincirlikapı Çeşmesi Hazne Tozunun İçten Görünüşü

Süslemeleri: Çeşmenin süsleme açısından en önemli bölümü kemer köşeliklerinde yer alan rozetler ile kemer kilit taşı üzerindeki düzenlemedir. Kemer köşeliklerinde her iki yana birer adet işlenen rozetler, merkezdeki küçük bir çiçek rozet etrafındaki köşesi üzerine yerleştirilmiş bir kare ve bunun kenarlarını içbükey ve dışbükey kıvrımlarla dolaşan geometrik bir motiften meydana gelmektedir. Geç dönem özellikleri gösteren bu kompozisyon oldukça heraldik bir etkiye sahiptir. Kemer kilit taşı üzerine ise Osmanlı barok tarzda simetrik bir yaprak motifi işlenmiştir. Bunun tam üzerinde üst bölümü kırılmış cepheden dışa taşkın bir volüt bulunmaktadır. Volüdün kırık olan bölümünün orijinalde bir aslan başı şeklinde olduğu, çeşmenin bulunduğu özel mülkiyetteki bahçenin sahibi tarafından belirtilmiştir. Çeşmenin ayna taşında da süslemeli bir örnektir. Daire biçimli ayna taşının merkezinde musluk için yine dairsel bir boşluk bırakılmış ve bunun etrafına da ışınsal yerleştirilmiş damla motifine benzer geometrik motifler işlenmiştir.

Zincirlikapı Çeşmesi Kemer Köşeliği ve Kemer Kilit Taşı Üzerinde Süslemeler

ZÜLÂLİ HUŞ ÇEŞMESİ

Zülâli Huş Çeşmesi Genel Görünüş

Katalog no: 58 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Uzun Çarşı Caddesi

Diğer İsimleri: -

Durumu: Orijinal ve iyi durumda duvar çeşmesi.

Tarihlendirme: Kitabesine göre H. 974 / M. 1566

Kitabesinin Transkripsiyonu:

Bende-i şeh Selimî Han-ı sani bai - sahuş
Çün tarihi şüt zülâli huş
(Zülâli huş, ebcet hesabına göre 974) (İl Yıllığı, 1955:107)

Tarihçesi: Kitabesinden, çeşmenin II. Selim'in Kütahya Valiliği sırasında ona ithaf edilmek üzere yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Çeşmenin kitabesi, dolayısıyla da çeşme, Burdur'daki en erken tarihli örneklerdendir. Ancak, harf inkılâbı sırasında kitabenin yazıları kazınmış

ve kitabe okunamaz bir hale gelmiştir (İl Yıllığı, 1955:107). Çeşme 2005 yılında Burdur Belediyesi tarafından restore ettirilmiştir. Bu restorasyon sırasında, çeşmenin üstüne ve yanına sonradan yapılmış ve dükkan olarak kullanılan eklemelerin cepheleri, çeşmenin tarihi dokusuna uygun şekilde taşla kaplanmıştır. Bunların orijinal yapıya ait unsurlar olmadığına dikkat çekmek gerekmektedir. Çeşmeye günümüzde şehir suyu bağlanmış durumdadır.

Zülâli Huş Çeşmesi İnşa Kitabesi

Planı ve Mimari Özellikleri: Yapı hazneli bir duvar çeşmesidir. Dıştan düz dam örtülü yapının üzerine sonradan bir dükkân inşa edilmiştir. Yapının yola bakan cephesi çeşme olarak düzenlenmiştir. Düzgün kesme taştan yapılmış bu cephe yüzeyinde, neredeyse bir eyvan olarak nitelendirilebilecek büyüklükte yuvarlak kemerli bir niş bulunmaktadır. Çeşmenin kitabesi, musluğu ve haznedeki fazla suyun akmasını sağlayan bir pınar niş dip duvarı üzerinde yer alır. Cephe, köşelerde yer alan profilli silmelerle çerçevelenmiştir.

Süslemeleri: Çeşmede, iki satırlık mermer kitabe dışında herhangi bir süsleme unsuru bulunmamaktadır.

ÇİFTE SARNIÇ

Çifte Sarnıç Genel Görünüş

Katalog no: 59 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Bucak İlçesi - Boğaz Köy ile Uğur Köy arası (Burdur-Antalya Karayolu Üzeri)

Diğer İsimleri: -

Durumu: Harap ve atıl durumda sarnıç.

Tarihlendirme: 13. yüzyıl

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Yan yana ve birbiriyle tıpa tıp aynı şekilde inşa edilmiş iki sarnıç bulunması sebebiyle yapılar çifte sarnıç olarak isimlendirilmiştir. İncir Han, Susuz Han ve Kırkgöz Han gibi Selçuklu Dönemi hanlarının bulunduğu eski kervan yolu güzergâhında yer alan sarnıçlar konumları itibariyle önem arz eder ve inşa tarihleri de söz konusu hanların inşa tarihlerine yakın olabilir. Ayrıca, mimari özellikleri açısından, Selçuklu dönemine ait yapılar olduğu söylenebilir. Sarnıç yapıları günümüzde oldukça harap durumdadır ve su depolama fonksiyonunu yitirmiştir.

Çeşmeler ve Sarnıçlar

Planı ve Mimari Özellikleri: Birbirinin aynı olan iki sarnıç arasında 10-15 metrelik bir mesafe vardır. Sarnıçlar dikdörtgen planlıdır ve üzerleri sivri kemerli tonozla örtülüdür. Yığma taş ve harçla inşa edilmiş sarnıçlar yaklaşık 3-4 metre kadar toprağa gömülü durumdadır. Sarnıçlar iç mekânda yer alan ve cephe yüzeyinden dışa taşkın şekilde inşa edilen sivri kemerlerle statik açıdan güçlendirilmiştir.

Süslemeleri: Sarnıçlarda herhangi bir süsleme tespit edilememiştir.

Çifte Sarnıç Güneydeki Sarnıç Üst Örtü

Çifte Sarnıç Kuzeydeki Sarnıç

HACI ÖMER SARNICI

Hacı Ömer Sarnıcı

Katalog no: 60 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Bucak İlçesi - İlçe Merkezi Konak Mahallesi

Diğer İsimleri: Hacı Mahmud Sarnıcı

Durumu: Harap durumda sarnıç.

Tarihlendirme: 19. yy

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Yapı, İzmir II Numaralı Koruma Kurulu'nun 27.09.1988 tarih ve 414 sayılı kararı ile Hacı Ömer Sarnıcı ismiyle koruma altına alınmıştır. Ancak, halk arasında yapıya "Hacı Mahmud Sarnıcı" da denilmektedir. Yapının 1850 ila 1885 yılları arasında inşa edildiği ve Hacı Ömer ya da Hacı Mahmud isimli bir kişi tarafından yaptırıldığı rivayet edilmektedir.

Planı ve Mimari Özellikleri: Dam seviyesine kadar toprağa gömülü durumda olan sarnıç dikdörtgen planlıdır. Üzeri beşik tonozla örtülü yapı yığma taş ve harçtan inşa edilmiştir.

Süslemeleri: Yapıda herhangi bir süsleme tespit edilememiştir.

Hacı Ömer Sarnıcı

HACI SARI SARNICI

Hacı Sarı Sarnıcı

Katalog no: 61 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Bucak İlçesi - İlçe Merkezi

Diğer İsimleri: -

Durumu: Uygun olmayan yöntemlerle yenilenmiş çalışır durumda sarnıç.

Tarihlendirme: Bilinmiyor

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: İl yıllıkları ve benzeri kaynaklarda hakkında bilgi yoktur. Yapı yakın dönemde uygun olmayan yöntemlerle yenilenmiş ve bu sebeple de dış cephede tarihi dokusunu tamamen yitirmiştir.

Planı ve Mimari Özellikleri: Dikdörtgen planlı bir yapıdır. Yığma taş ve harç kullanılarak inşa edilmiş yapı içten beşik tonoz dıştan iki yana eğimli beton çatı ile örtülüdür. Dıştaki çatı yenileme sırasında eklenmiş olabilir. Yapının güney cephesi giriş cephesi olarak

düzenlenmiştir. Cephenin merkezinde yuvarlak kemerli ve küçük boyutlarda bir kapı açıklığı bulunur. Kapıdan geçilerek ulaşılan simetrik merdiven düzenlemesiyle sarnıcın en derin seviyelerine kadar inilebilmektedir. Sarnıç su depolama fonksiyonunu halen yitirmemiştir. Sarnıcın girişinin önünde yer alan yekpare taş kurna orijinaldir ve orijinal yerindedir.

Hacı Sarı Sarnıcı İç Mekân

Hacı Sarı Sarnıcı Yekpare Taş Kurna

Süslemeleri: Yapıda, yenileme esnasında dış cepheye küçük dere taşlarını yapıştırmak suretiyle yapılan süslemeler dışında süsleme bulunmamaktadır.

SELÇUKLU SARNICI

Selçuklu Sarnıcı

Katalog no: 62 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Bucak İlçesi - Mimar Sinan Mahallesi Kızılciğer Mevkii

Diğer İsimleri: -

Durumu: Orijinal ve iyi durumda sarnıç.

Tarihlendirme: Bilinmiyor

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Eski kervan yolu üzerindeki Kızılciğer mevkiinde bulunan yapı, Susuz Han ve İncir Han'ın tam ortasında ve her iki yapıya altışar km uzaklıktadır. Doğusundan Bucak - Antalya karayolunun geçtiği yapının, Susuz Han ve İncir Han'la bağlantılı bir yapı olması sebebiyle söz konusu hanlarla aynı dönemde inşa edildiği rivayet edilmektedir. Ancak yapının ilk inşası 13. yüzyıl Selçuklu döneminde olsa bile, sarnıç günümüzde geç devir

özellikleri gösteren bir mimariye sahiptir. Yapı, Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 28.07.1992 tarih ve 1494 sayılı kararıyla Selçuklu Dönemi Sosyal Anıt olarak koruma altına alınmıştır.

Planı ve Mimari Özellikleri: Yapı dikdörtgen planlıdır ve içten beşik tonoz, dıştan iki yana eğimli çatı ile örtülüdür. Dış cephede çatı tamamen betonla kaplanmıştır. Bu çok geç tarihli bir yenileme sırasında gerçekleştirilmiş olmalıdır. Yapıda inşa malzemesi olarak yığma taş ve tuğla kullanılmıştır. Yapının iç mekân yüzeyleri taş, tuğla ve derz dokuludur. Ayrıca, iç mekânda yapıyı statik açıdan güçlendirmek için sık aralıklarla ve duvar yüzeyleriyle bütünleşik olarak inşa edilmiş taş, tuğla ve derz dokulu yuvarlak kemerler bulunmaktadır. Dışta ise cephe duvarları yığma taş ve harçla inşa edilmiştir. Yapını giriş cephesinde yarıya kadar büyük boyutlu düzgün kesme taş, yarıdan üstü de tuğlayla inşa edilmiş bir taçkapı bulunmaktadır. Dışa taşkın şekilde inşa edilmiş taçkapının yuvarlak kemerli bir giriş açıklığı vardır ve üst bölümü yapının çatısına uygun şekilde iki yana eğimlidir. Ayrıca, taçkapının üst bölümünde üçgen bir niş mevcuttur. Taç kapıdan geçerek sarnıcın derin seviyelerine kadar uzanan çok basamaklı taş bir merdivene ulaşılır. Taçkapı dışa taşkınlığı dışında Selçuklu mimari geleneğine uygun değildir. Düzenlemesi daha ziyade 19. yüzyıl mimari uygulamalarını hatırlatmaktadır. Ayrıca, taçkapıda inşa malzemesi olarak kullanılan tuğlalar geleneksel yöntemlerle yapılmış tuğlalar olmalarına rağmen çok az yıpranmış oldukları görülmektedir. Bu durum taç kapının geç dönemlerde inşa edildiğini akla getirmektedir. Sarnıç su depolama fonksiyonunu günümüzde de devam ettirmektedir. Sarnıcın önünde iki adet yekpare ve orijinal yalak bulunmaktadır.

Selçuklu Sarnıcı İç Mekân

Süslemeleri: Yapıda herhangi bir süsleme tespit edilememiştir.

BURDUR İLİNDEKİ TÜRK-İSLAM MİMARİ ESERLERİ KATALOĞU

TİCARET YAPILARI

İNCİR HAN

İncir Han Genel Görünüş

Katalog no: 63 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Bucak İlçesi - İncirdere Köyü

Diğer İsimleri: İncir Kervansarayı

Durumu: Orijinal ancak harap durumda kervansaray.

Tarihlendirme: İnşa kitabesine göre H. 636 / M. 1239-40

İnşa Kitabesinin Transkripsiyonu:

Emera bi'mareten haze'l hani'l -mübareki es-sultan'ül - a'zamü şahinşah'ül - muazzamü malikü rikabi'l - ümemi seyyidü Selatıni'l - arap ve'l-acem sultanü'l - berri ve'l-bahreyni zü'l-karneynzi'z - zamani İskenderü's - Sani tacü ali Selçuk gıyasü'd - dünya ve'd - dün Ebul'l - feth Keyhüsrev bin Keykubat bin Keyhüsrev kasimü emirü'l - mü'minin fi sene sitte ve selasine ve sitte mie (Ünal, 1993:420)

İnşa Kitabesinin Tercümesi:

Bu mübarek hanın inşa edilmesini en büyük Sultan Ulu Şahinşah, Ümmetlerin Efendisi, Arapların ve Acemlerin Sultanlarının Efendisi, karanın ve iki denizin sultanı, zamanın Zülkarneyni, ikinci İskender, Selçuklu Hanedanının tacı, Halifenin ortağı, dünyanın ve dinin yardımcısı, Ebu'l feth Keyhüsrev bin Keykubat bin Keyhüsrev 636 yılında emretti.
(Ünal, 1993:420)

İncir Han İnşa Kitabesi

Tarihçesi: İnşa kitabesine göre; Anadolu Selçuklu Sultanı II. Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından H. 636 / M. 1238-39 yılında inşa ettirilmiştir. Antalya'yı Ağlasun ve Eğridir üzerinden Konya'ya bağlayan eski kervan yolundaki dördüncü menzildir. Orijinalde bir kapalı bölüm ve bir açık avlu olmak üzere iki üniteli plan tipinde inşa edilmiş yapının kapalı bölümü oldukça iyi durumda günümüze ulaşmışken, açık avlusu tamamen yıkılmıştır. Yapı ve çevresinde ilk olarak 1991 yılında Burdur Müzesi uzmanlarınca yüzey araştırmaları ve sondaj çalışması yapılmış, daha sonra 1992 ve 1993 yıllarında da Ege Üniversitesi öğretim üyelerinden Rahmi Hüseyin ÜNAL başkanlığındaki ekip yapıda arkeolojik kazı çalışmaları gerçekleştirmiştir.[8]

Planı ve Mimari Özellikleri: Yapının günümüze ulaşmayan avlusunun mimari özellikleri hakkında ayrıntılı bilgiler mevcut olmamakla birlikte, avlunun kareye yakın planlı açık bir avlu olduğu ve kapalı bölüm taçkapısının ekseninde bir avlu taçkapısı bulunduğu yapılan arkeolojik kazılarda ortaya çıkmıştır. Günümüze ulaşamayan avlu taçkapısına ait geometrik süslemeli taş bloklar bugün yapının kapalı bölümünde muhafaza edilmektedir. Hanın kapalı bölümü ise dikdörtgen planlı ve çok bölümlü - çok destekli bir yapıdır. Köşelerde ve kenarlarda çokgen ya da dairesel kesitli payandalarla statik açıdan güçlendirilen ana beden duvarları ile iç mekânda yer alan bağımsız 24 paye üzerindeki sivri kemerler yapının üst örtüsünü taşımaktadır. Üst örtüyü oluşturan sivri kemerli tonozlar doğu-batı ekseninde uzanır ve yedi sıra halindedir. Yapının giriş ekseni üzerinde ise, doğu-batı eksenindeki 7 sıra tonozu dik olarak kesen ve onlardan daha büyük ve daha yüksek olan sivri kemerli

8 Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: (Ünal, 1993: 399-422) ve (Ünal, 1996: 117-129)

bir tonoz bulunmaktadır. Bu tonozun ve dolayısıyla da yapının tam merkezinde küçük bir kubbe hanın orijinalinde mevcut olmakla birlikte, yıkıldığı için günümüze ulaşamamıştır. Taşıyıcı sistemin, üst örtünün ve cephe kaplamalarının düzgün kesme taştan inşa edildiği yapıda ana beden duvarlarının yığma taştan yapıldığı görülmektedir. Ayrıca, üst örtünün inşasında kullanılan taşlar, içten düzgün kesme taş şeklinde itana ile yapılmışken, gözle görülmesi çok zor olan dış cephede çarpma taş şeklinde kabaca yontularak bırakılmıştır. Yapının ana beden duvarlarında tek sıra halinde ve dıştan içe doğru genişleyen küçük pencere açıklıkları bulunur.

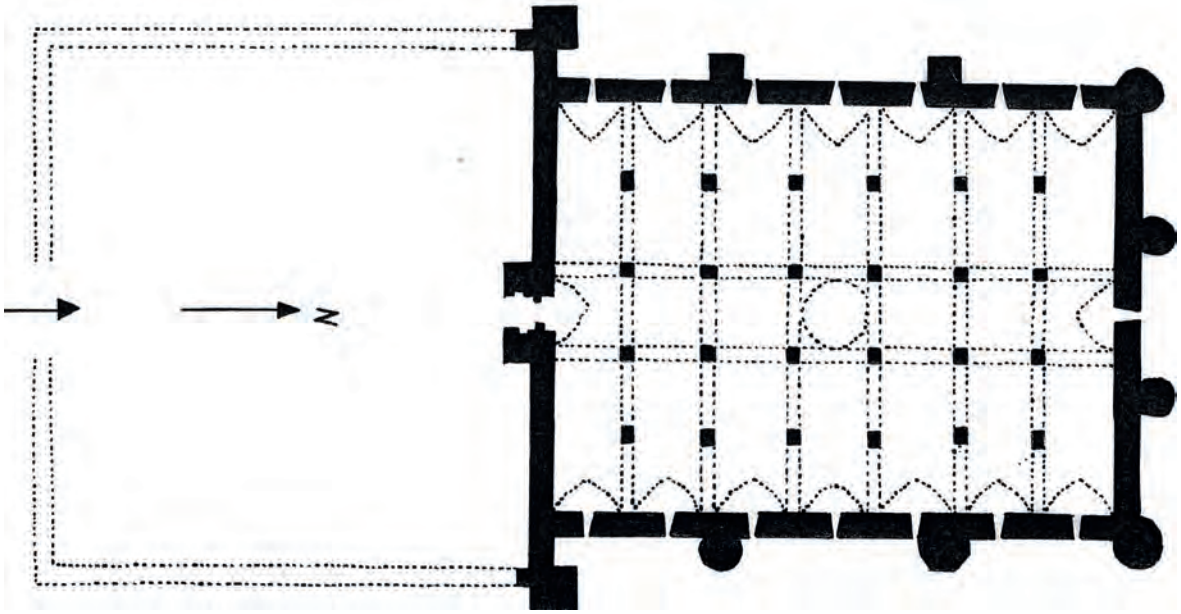

İncir Han Planı

İncir Han İç Mekân

İncir Han İç Mekân

İncir Han Giriş Ekseni ve İç Mekân Tonoz Örtü

İncir Han Giriş Eksenindeki Tonozun Üstten Görünüşü

Süslemeleri: Yapının süslemeleri tamamen simetrik olarak düzenlenmiş taçkapıda yoğunlaşmaktadır. Oldukça dışa taşkın şekilde inşa edilmiş taçkapı, geometrik süslemeli iki bordürlerle çerçevelenmiştir. Bunlardan dışta olanı alt-üst geçmeli dairesel düğümlerle birbirine bağlanan geometrik motiflerinden oluşturulmuş ince bir bordürdür. İkinci bordürde ise kırık çizgilerle birbirini takip eden yarım yıldız motiflerinin meydana getirildiği bir düzenleme bulunmaktadır. Söz konusu iki bordürden oluşan çerçevenin merkezinde, içten dışa doğru hafifçe genişleyen ve istiridye kabuğu motifini andıran çok dilimli bir beşik tonozla örtülü giriş eyvanı yer alır. Giriş eyvanının dip duvarı üzerinde yapının dört satırlık inşa kitabesi ile basık kemerli bir giriş açıklığı bulunmaktadır. Giriş açıklığının köşelerinde gövdeleri palmetlerle bezeli ve akantus yapraklı başlıkları bulunan köşe sütunceleri mevcuttur. Köşe sütuncelerinin hemen üstüne palmet ve lotus motiflerinden oluşturulmuş birer dairesel rozet işlenmiştir. Yapıdaki en dikkat çekici kompozisyon olan aslan ve güneş düzenlemeleri ise taçkapı tonozunun başlangıç seviyesinde yer almaktadır. Bu düzenlemede aslanın Sultan II. Gıyaseddin Keyhüsrev'i, güneşin sultanın karısını sembolize ettiği ve aynı düzenlemenin Sultan adına kestirilen sikkelerde de görüldüğü belirtilmektedir.[9] Taçkapı tonozunun cephe yüzeyinde de geometrik süslemeli bir bordür bulunur. Bu bordürde alt-üst geçmeler yapan kırık çizgiler ve kıvrımlarla eli böğründe motifine benzer motifler meydana getirilmiştir. Oldukça anıtsal bir örnek olan taçkapının giriş açıklığının yan duvarlarında da süsleme bulunmaktadır. Yan duvarlarda yer alan çokgen kesitli ve dilimli yarım kubbe örtülü mes nişleri üstünde rumilerle bezeli panolar yer alır. Bu panolarla Selçuklu tarzındaki volüdal bezemeli rumî motifleri ile zarif ve özgün bir kompozisyon meydana getirilmiştir. Yapının günümüze ulaşamayan avlu taç kapısına ait taş bloklar üzerindeki geometrik bezeme ise merkezdeki 12 kollu yıldız motifinin her kolundan çıkan ikişer ışınla meydana getirilmiş 24 ışınlı ve sonsuzluk düzenindeki bir kompozisyondur.

9 Bkz.: (Ögel, 1962:528-538) ve (Öney, 1979:1-41)

İncir Han Taç Kapı

İncir Han Taçkapı Batı ve Doğu Mes Nişi Düzenlemeleri

İncir Han Taçkapı ve Kemer Yüzeylerinde Bezeme Bordürleri

İncir Han Yıkılan Avlu Taçkapısına Ait Bezemeli Taşlar

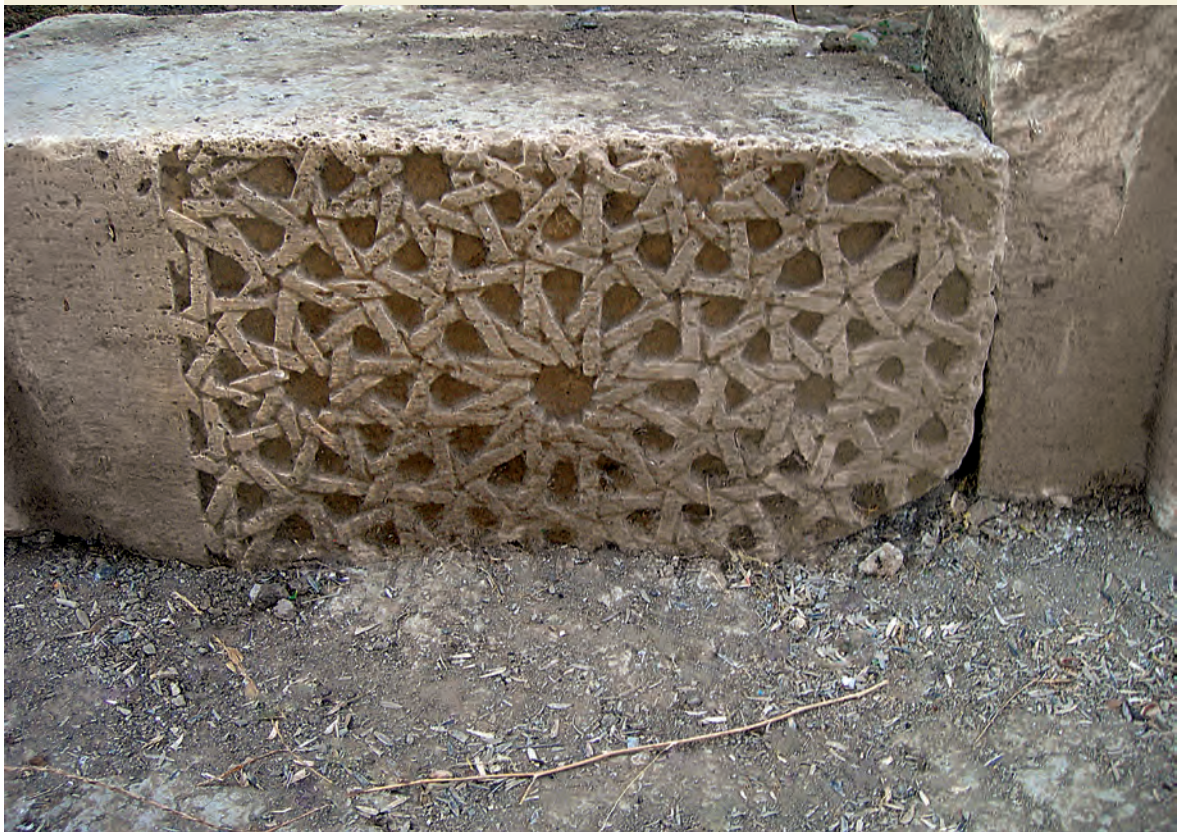

SUSUZ HAN

Susuz Han Genel Görünüş

Katalog no: 64 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Bucak İlçesi - Susuz Köyü

Diğer İsimleri: Susuz Kervansarayı

Durumu: Orijinal ancak kötü restore edilmiş kervansaray.

Tarihlendirme: 13. yüzyıl

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Yapının inşa kitabesi olmadığı için tam olarak hangi yılda ve kimin hamiliğinde inşa edildiği bilinmemektedir. Ancak, mimari ve süsleme özelliklerine göre; yapının, 13. yüzyılda ve muhtemelen Anadolu Selçuklu Sultanı II. Gıyaseddin Keyhüsrev dönemine (1237-1246) inşa edildiği düşünülmektedir.[10] Antalya'yı Ağlasun ve Eğridir üzerinden Konya'ya bağlayan eski kervan yolundaki üçüncü menzil olan hanın kapalı bölümü iyi durumda günümüze ulaşmıştır. Yapı bütününde bir avlu bulunup bulunmadığı hakkında

10 Yapı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: (Duymaz, 2007:273-285), (Erdmann, 1961), (Demir, 1988:15-19), (İnal, 1971:153-184) ve (Bakır, 2007: 184-193)

ise çeşitli görüşler mevcuttur. Kimi araştırmacılar avlunun inşa edildiğini ancak günümüze ulaşmadığını, kimileri de tasarlandığını ancak hiçbir zaman tamamlanamadığını ileri sürmektedir. Burdur Müze Müdürlüğü tarafından yayınlanan Susuz Kervansarayı'nın 2008 Yılı Kazı Çalışmaları Raporu'nda konuya açıklık getirilmiş, "kapalı bölümü büyük bir özenle inşa edilen hanın avlusunun temel düzenlemesine başlandığı, ancak inşasının tamamlanamadığı" belirtilmiştir.[11] Vakıflar Genel Müdürlüğü mülkiyetindeki Susuz Han'da, 1991 yılında bir restorasyon başlatılmıştır. Ancak, ihaleyi alan yüklenici firmanın uygun olmayan yöntemlerle yaptığı çalışmalar yapıda tahribata neden olduğu için restorasyon durdurulmuştur. Son olarak 2008 yılında, bölgede yaşayan bir hayırseverin yardımlarıyla yapı tekrar restore edilmeye başlanmıştır. Daha uygun yöntemlerle yapılan bu restorasyonda da, çalışmayı kısa sürede ve düşük maliyetle bitirmek için yapının orijinal taşları yerine, yeni taşlar kesilerek yıkılan bölümler inşa edilmektedir. Bu da yapının tarihi dokusunun bozulmasına neden olmuştur.

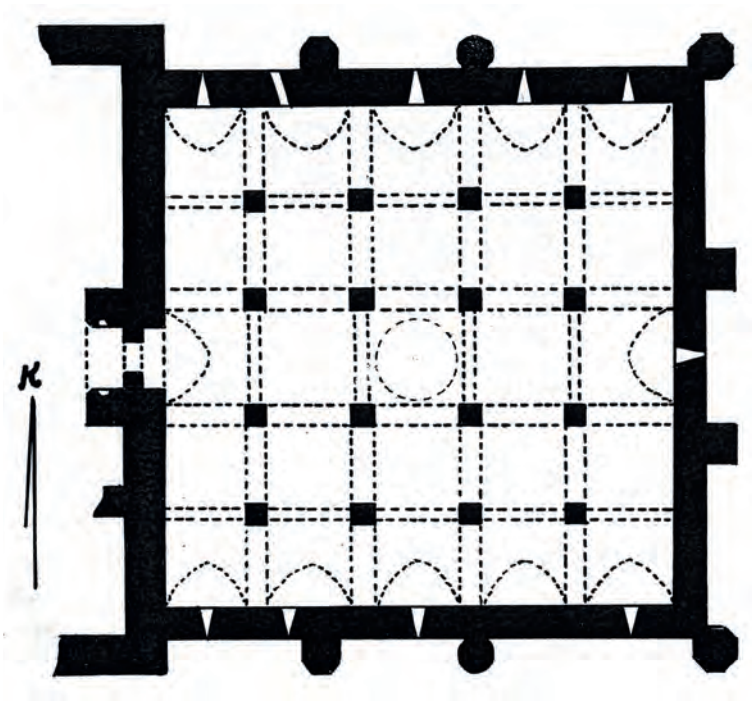

Susuz Han Planı

Planı ve Mimari Özellikleri: Yapının kapalı bölümü 25 x 26 m boyutlarında, kareye yakın planlıdır. Çok bölümlü ve çok destekli bir plan şemasına sahip yapının ana beden duvarları köşelerde ve kenarlarda yer alan payandalarla statik açıdan güçlendirilmiştir. Doğu cephedekiler kare, diğerleri ise çokgen kesitli olan payandalar aynı zamanda burç olarak kullanılabilmekte ve savunma fonksiyonunu da sağlamaktaydı. Batı cephenin giriş cephesi olarak düzenlendiği yapıda, anıtsal taçkapı cephenin merkezinde yer alır ve oldukça dışa taşkın şekilde inşa edilmiştir. Ayrıca, hanın yapımı tasarlanan ancak inşası tamamlanamayan avlu bölümüne ait duvar ve tonoz başlangıçları da batı cephenin köşelerinde görülebilmektedir. Hanın üst örtüsü kuzey-güney istikametindeki 5 sıra sivri kemerli tonoz ile bunları giriş ekseni üzerinde dik kesen ve diğerlerinden daha büyük ve yüksek olan başka bir sivri kemerli tonozdan meydana gelmektedir. Üst örtünün merkezinde ise yüksek bir kasnak üzerinde yükselen dilimli bir soğan kubbe bulunmaktadır. Üst örtü, ana beden duvarları içerisindeki taşıyıcılar ile iç mekânda yer alan 16 bağımsız paye üzerindeki sivri kemerler tarafından taşınır. Yapının genelinde ve özellikle de taşıyıcı sistem ile üst örtüde inşa malzemesi olarak düzgün kesme taş kullanılmakla birlikte; yer yer yığma taşla inşa edilmiş, düzgün kesme taşla kaplanmış bölümler de mevcuttur. Yapının cephe yüzeylerine tek sıra halinde ve dıştan içe doğru genişleyecek şekilde açılmış pencereler; kuzey ve güney cephelerde beşer adet, doğu cephede ise bir adettir.

11 Raporun tam metni için bkz.: (burdurmuzesi.gov.tr, 2009)

Susuz Han İç Mekân Giriş Ekseni

Susuz Han İç Mekân Yan Kısım

Süslemeleri: Yapının süslemeleri anıtsal taçkapıda toplanmıştır. Oldukça dışa taşkın şekilde inşa edilerek vurgulanan ve anıtsallığı arttırılan taçkapı, adeta boş yer bırakılmayacak şekilde bezenmiştir. Dikdörtgen prizma formundaki taç kapıyı üç yönden çerçeveleyen geometrik süslemeli dört bordürden en dıştaki oldukça girift bir kompozisyondur ve merkezdeki baklava dilimi motifi etrafında gelişen dairesel düğümler ile alt-üst geçmeler yapan yoğun kırık çizgilerden meydana gelmektedir. İkinci bordürdeki süsleme kırık çizgilerle birbirini takip eden yarım yıldız motiflerinden meydan getirilmiştir ve bu bezeme bordürünün neredeyse aynısı İncir Han'ın taçkapısında da görülmektedir. Dıştan içe üçüncü bordür taçkapıdaki en kalın bezeme bordürüdür. Bu bordüre sonsuzluk prensibinde işlenmiş girift kompozisyon merkezdeki 9 kollu yıldızın her kolundan gelişen iki ışınla mey-

Susuz Han Taç Kapı

dana getirilmiş 18 ışınlı bir düzenleme şeklindedir. Taçkapı cephesinde en içte yer alan 3. bordür 45° eğim oluşturacak şekilde pahlanarak giriş açıklığına doğru kademelendirilmiştir. Dar ancak oldukça girift olan bu bordürde alt-üst geçmeler yaparak devam eden kırık çizgiler çeşitli biçimlerdeki altıgenler ve dörtgenler meydana getirmektedir. Dördüncü bordürün bitimiyle taçkapının giriş açıklığı başlar. Giriş açıklığının üstü, Anadolu Selçuklu mimari geleneğine uygun ve 7 sıradan oluşan bir mukarnas kavsarayla örtülüdür. Mukarnas kavsaranın en alt sırasına rumî motifleriyle oluşturulmuş ve birbirinin aynı olan iki adet simetrik bitkisel düzenleme işlenmiştir. Bunun altında üzerinde bezeme bulunmayan mermer bir şerit, mermer şeridin altında ise giriş açıklığının basık kemerinin köşeliği yer alır. Basık kemer köşeliği üzerinde geometrik bir bezeme bulunur, ancak alt-üst geçmelerle çeşitli geometrik şekillerin meydana getirildiği bu düzenleme taş yüzeyine neredeyse görülemeyecek kadar silik işlenmiştir. Dikkatli bakıldığında, aynı bezemenin giriş açıklığının söveleri ile basık kemerin en dışta yer alan siyah taşları üzerine de uygulandığı görülür. Basık kemer siyah ve beyaz olmak üzere iki farklı renkteki taşın sıralı olarak kullanılmasıyla inşa edilmiştir. Yapının kavsara köşelikleri ile kavsara kuşatma kemeri yüzeylerinde oldukça girift bitkisel karakterli süslemeler yer almaktadır. Sivri kemer formundaki kuşatma kemeri yüzeyine bir rumî bordür; kavsara köşeliklerine de rumîler ve düğümlerden oluşan bir kompozisyon işlenmiştir. Taçkapının kuşatma kemeri köşeliklerinde, birer adet yarım daire formlu ve ajurlu kabara dışında bezeme bulunmaz. Taç kapının giriş açıklığı gövdeleri zencireklerle bezenmiş, başlıkları da iki sıra halindeki akantus yapraklarından oluşan köşe sütunceleriyle sınırlandırılmıştır. Giriş açıklığının yan duvarları da yoğun şekilde bezenmiştir. Yan duvarlarda yer alan ve birbirinin aynı şekilde düzenlenmiş mes nişleri, zencireklerle bezeli gövdeleri ve akantus yapraklı başlıkları bulunan sütuncelerle iki yandan sınırlandırılmıştır. Çokgen kesitli mes nişlerinin kavsaraları 5 sıra mukarnas dizisinden oluşur. Yapının en dikkat çekici süslemeleri mes nişi kuşatma kemeri yüzeyinde ve kuşatma kemeri köşeliklerinde yer almaktadır. Kuşatma kemeri üzerine; kıvrım ve kırıklarla oluşturulmuş gövdeleriyle kemer kilit taşına doğru ilerleyen ve kilit taşı noktasındaki evreni ya da cihanı temsil eden küreyi ısırmakta olan simetrik iki ejder figürü işlenmiştir. Bu düzenleme, Türk sanatındaki Asya-Anadolu ilişkisini açıkça ortaya koyması bakımından çok mühim bir örnektir. Mes nişi kuşatma kemeri köşeliklerine ise simetrik olarak yerleştirilmiş ve insan şeklinde tasvir edilmiş birer kanatlı melek motifi bulunmaktadır. Havada uçarken tasvir edilen bu figürler, Türk sanat tarihinde gerçek anlamdaki plastik kaygılarla yapılan çok nadir örneklerden biridir. Taç kapı yan duvarlarında bezeme mes nişlerinin üstünde de devam etmektedir. Mes nişlerinin üstünde yer alan panolarda rumilerle oluşturulmuş girift bir düzenleme, bunun üzerinde ise taçkapı kavsarasının en alt sırasına geçişi saylayan bir mukarnas şerit bulunmaktadır.

Susuz Han Taçkapı Kavsarasından Ayrıntı

Susuz Han Taçkapı Yan Kısmından Ayrıntı

Susuz Han Taçkapı Bezeme Bordürleri ve Mes Nişi

Susuz Han Mes Nişi Bezemelerinde Melek ve Ejder Tasvirleri

SELÇUKLU KÖPRÜSÜ

Selçuklu Köprüsü Genel Görünüş

Katalog no: 65 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur Merkez - Kayaaltı (Gravgaz) Köyü

Diğer İsimleri: Gravgaz Köprüsü

Durumu: Orijinal ve iyi durumda köprü.

Tarihlendirme: 13. yüzyıl

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Yapı, Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 26.07.2002 tarih ve 5532 sayılı kararıyla Selçuklu dönemi sosyal anıtı olarak koruma altına alınmıştır. İl yıllıkları ve benzeri kaynaklarda hakkında bilgi yoktur. Burdur Merkez'den Antalya'ya ulaşan eski ticaret yolu üzerindeki Gravgaz Çayı'nı geçmek için inşa edilen köprünün, Anadolu Selçuklu dönemi yapıları olan İncir Han ve Susuz Han ile bağlantısı bulunduğu ve bu sebeple de Anadolu Selçukluları tarafından 13. yüzyılda inşa edildiği düşünülmektedir. Yapı 2008 yılında restore edilmiştir.

Ticaret Yapıları

Planı ve Mimari Özellikleri: Tek gözlü küçük bir köprüdür. Açıklığı yuvarlak kemer şeklinde olan yapının kemer köşelikleri çayın iki kenarına ulaşıncaya kadar doldurulmuş ve iyi yaka birbirine bağlanmıştır. Köprünün temel seviyesi ve kemeri düzgün kesme taş, diğer bölümleri de yığma taştan inşa edilmiştir. Çayın iki kenarında yığma taştan yapılmış istinat duvarları köprünün yıkılmasını engellemek için restorasyon sırasında yapılmıştır.

Selçuklu Köprüsü Açıklığı

Selçuklu Köprüsü Kemer ve Sonradan Yapılan Destek Duvarı

Süslemeleri: Yapıda herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

GÜMÜŞ DEĞİRMENİ

Gümüş Değirmeni Genel Görünüş

Katalog no: 66 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur-Antalya Karayolu Burdur Çıkışı

Diğer İsimleri: -

Durumu: Orijinal ancak atıl durumda değirmen.

Tarihlendirme: 19. yüzyıl sonları 20. yüzyıl başları

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Burdur'da 19. yüzyılda çok sayıda değirmen olduğu bilinmektedir. Gümüş Değirmeni de 19. yüzyılda mevcut olan eski değirmenlerden biridir. Değirmenin sahibi olan ailenin adıyla anılan yapı, Kurna Çayı'na yakın bir konumdadır. Elektrikli sistemlerin mevcut olmadığı zamanlarda değirmen çay suyunun gücü ile çalışmaktaydı. Zamanla tamamen endüstriyel sisteme geçirilen değirmen yakın zamana kadar çalıştırılmıştır. Ancak, yapı günümüzde atıl durumdadır. Ayrıca, yapının az ilerisindeki tepe üzerinde bir hazire yer alır. Hazirede lahitli ve mezar taşlı üç mezar bulunmaktadır. Bunlardan ortadaki; Abdülkadir Beyzade Ali Bey'e ait H. 1337 / M. 1918-19 tarihli bir Osmanlı mezar taşıdır. Diğer iki mezar taşı da Osmanlı geleneğinde yapılmış ancak kitabeleri Latin alfabesiyle yazılmıştır.

Ticaret Yapıları

Planı ve Mimari Özellikleri: Konut mimarisini tarzında inşa edilmiş büyük boyutlardaki bir yapıdır. Ancak, yapıya zaman içinde birden çok ekleme yapıldığı görülebilmektedir. Yapının orijinal ve sanat tarihi açısından önemli olan bölümü doğu taraftaki kâgir binadır. Taşıyıcı sistemin düzgün kesme taş, diğer bölümlerin yığma taşla inşa edildiği yapı tek katlıdır. Üstündeki kat kerpiçten inşa edilmiştir ve muhtemelen yapıya sonradan eklenmiştir. Yapının cephe yüzeylerinde tek sıra halinde basık kemerli pencere açıklıkları mevcuttur. Pencerelerin söve ve kemerleri farklı renkteki taşlarla yapılmış böylece cephe yüzeyine hareketlilik kazandırılmıştır. Ayrıca, kuzey cephenin alt bölümünde üç adet yuvarlak kemerli açıklık yer alır. Bunlar, değirmenin suyla çalıştığı zamanlarda kullanılan suyun akıp gitmesi için yapılmış olmalıdır.

Gümüş Değirmeni Giriş Cephesinin Alt Bölümünde Su Kemerleri

Gümüş Değirmeni Hazire

Süslemeleri: Yapıda herhangi bir süsleme tespit edilememiştir.

KABACALILAR DEĞİRMENİ

Kabacalılar Değirmeni Genel Görünüş

Katalog no: 67 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Yeri: Burdur-Antalya Karayolu Burdur Çıkışı

Diğer İsimleri: -

Durumu: Orijinal ancak atıl durumda değirmen.

Tarihlendirme: 19. yüzyıl

Kitabeleri: Kitabesi yoktur.

Tarihçesi: Burdur'un 19. yüzyılda mevcut olan eski değirmenlerindendir. Adını değirmene sahip olan ailenin adından almaktadır. Kurna Çayı'na yakın bir konumda olan yapı, ilk inşa edildiği dönemde çay suyunun gücü ile çalıştırılmıştır. Çay suyunu binaya ulaştıran büyük demir boru halen orijinal yerinde durmaktadır. Zamanla endüstriyel sisteme geçirilen yapı kısa süre öncesine kadar faaliyetini sürdürmüş, ancak günümüzde atıl duruma düşmüştür.

Ticaret Yapıları

Planı ve Mimari Özellikleri: Çok büyük boyutlarda dikdörtgen planlı ve üç katlı bir yapıdır. İlk iki katı kâgir, üçüncü katı ahşap ve kerpiçtendir. Kâgir bölümde taşıyıcı sistem düzgün kesme taş, diğer bölümler yığma taştan inşa edilmiştir. Üç kademe halindeki kiremit kaplı çatıyla örtülü yapının cephe yüzeylerine sık aralıklarla basık kemerli pencereler açılmıştır. Pencere açıklıklarının kemer ve söveleri ile cephe köşelerine sabit mesafelerle dışa taşkın düzgün kesme taşlar eklenerek cephe yüzeyine hareketlilik kazandırılmıştır. Üçüncü kat ise ahşap karkas ve kerpiçle inşa edilmiş, cephe yüzeyi ahşap çıtalarla kaplanmıştır. Bu katta da dikdörtgen biçimli pencere açıklıkları bulunur.

Kabacalılar Değirmeni Üst Örtü Sistemi

Kabacalılar Değirmeni Eski Su Borusu

Süslemeleri: Yapıda herhangi bir süsleme tespit edilememiştir.

BURDUR İLİNDEKİ TÜRK-İSLAM MİMARİ ESERLERİ KATALOĞU

GÜNÜMÜZE ULAŞAMAMIŞ BAZI ÖNEMLİ YAPILAR

BURDUR KALESİ

Katalog no: 68

Açıklamalar: Günümüzde, Burdur'da herhangi bir kale ya da sur kalıntısı bulunmamakla birlikte; çeşitli tarihi kaynaklarda yer alan bilgilerden Burdur'da bir kalenin var olduğu anlaşılmaktadır. Bunlardan en önemlisi İbn-i Batuta Seyahatnamesi'dir (1304-1369). İbn-i Batuta, seyahatnamesinin Antalya Sultanı Hızır Bey'i anlattığı bölümünde (205-206), Antalya'dan ayrıldıktan sonra Burdur'a hareket ettiklerini; Burdur'un bağları, bahçeleri ve akarsuları bol küçük bir kasaba olduğunu; yüksek bir dağın tepesinde de kalesinin bulunduğunu belirtmiştir. Ayrıca, yine tarihi bir kaynak olan ve Kerimüddin Mahmud bin Muhammed Aksarayî tarafından yazılan eserde; Anadolu Selçuklu Sultanı II. Keykâvus'un Moğollara boyun eğme yanlısı olan kardeşi IV. Kılıç Arslan'ı 1254 yılında Burdur Kalesi'ne hapsettiği kaydedilmiştir (Kofoğlu, 2006:45). Burdur Kalesi'nden kalan son fiziksel kanıtlarla ilgili bilgiler ise 1928 Burdur İl Yıllığı'ndan öğrenilmektedir. Yıllıkta; çarşıda meydana gelen bir yangından sonra, günümüzdeki adıyla Uzun Çarşı Caddesi civarında yapılan inşa çalışmaları sırasından zeminden üç metre aşağıda kireçtaşından yapılmış kalın kale duvarları bulunduğu, epeyce ilerleyen bu büyük duvardan elde edilen taşların civardaki tüm dükkanlarının inşası için yeterli olduğu ifade edilmiştir (1940:35). Ayrıca, çok uzun zamandan beri aynı isimle anıldığı bilinen Burç Mahallesi ve Kalekapısı Caddesi, Burdur'da bir kalenin varlığını ispatlar nitelikteki yerleşim yerleridir. Kalenin ve sur duvarlarının yeri kesin olarak bilinmemektedir. Ancak, günümüzde kentsel sit alanı olarak koruma altına alınan Burdur Ulu Camii etrafındaki bölge, çok büyük bir ihtimalle, Burdur'un eski sur içi yerleşme alanıdır. Bu alanın içindeki bir bölgenin eskiden sur ya da kale duvarlarıyla çevrili olduğu düşünülmektedir. Söz konusu kalenin ilk inşasının Türklerin şehri ele geçirmelerinden çok önce gerçekleştirildiği aşikârdır. Ancak, Türkler tarafından ele geçirilen ve kullanıldığı anlaşılan yapıda, Türkler eliyle çeşitli onarım ve eklemeler yapılmış olmalıdır. Kalenin ne zaman ve nasıl yıkıldığı bilinmemektedir. Ancak, 15. yüzyıldan sonra mutlak Osmanlı hâkimiyetine giren ve yüzyıllar boyunca savaştan uzak istikrarlı bir yaşamın sürüldüğü Burdur'da, bir savunma yapısına ihtiyaç kalmadığı için; kale yapısının, 19. yüzyıla gelinmeden tamamen yok olduğu anlaşılmaktadır. Zira, yukarıda sözü edilenin dışında, yakın tarihte yazılmış hiçbir kaynakta kalenin kalıntıları hakkında bilgi bulunmamakta, sadece eskiden bir kale olduğu belirtilmektedir.

Gazi Caddesi, Oluklaraltı Caddesi ve Çayboyu Arasında Kalan Eski Sur İçi Yerleşim Alanının Uydu Fotoğrafı (Ekinci, 2009:13)

GÖLHİSAR KALESİ

Gölhisar Gölü'nün Adadan Genel Görünüşü

Katalog no: 69 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Açıklamalar: Gölhisar Kalesi hakkında bilgi veren en erken tarihli kaynaklardan biri İbn-i Batuta Seyahatnamesi'dir (1304-1369). İbn-i Batuta Seyahatnamesi'nin "Gölhisar Sultanı Mehmed Çelebi" başlıklı bölümünde (207); Gölhisar'ın suyun ortasındaki bir tepe üzerine kurulu küçük bir kasaba olduğu; buraya ancak bir tek yoldan gidilebileceği; o yolun da kamışlıklar ile göl arasında ve sadece bir atlının geçebileceği genişlikte köprüye benzeyen bir yol olduğu kaydedilmiş, şehrin bu özelliğinden ötürü ele geçirilmesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir. İbn-i Batuta tarafından anlatılan bu yer günümüzde Gölhisar Gölü olarak isimlendirilen gölün içindeki adadır. Aradan 700 yıl geçmesine rağmen Gölhisar Gölü'ndeki adaya ulaşan yol, bir otomobilin geçebileceği kadar genişletilmiş olsa da, halen mevcuttur. Ancak, ada üzerindeki kale tamamen yok olmuştur. Burdur Valiliği tarafından yayınlanan İl Çevre Durum Raporunda (2007: 218); Kâtip Çelebi'nin Cihannumaye'si kaynak gösterilerek Gölhisar Gölü'ndeki kalenin eşkıyaların eline geçmesi nedeniyle 18. yüzyıl sonları ya da 19. yüzyıl başlarında yıktırıldığı ve buradaki yerleşim merkezinin de günümüzdeki adı Dengere Köyü olan köye taşındığı belirtilmektedir. Gölhisar gölündeki ada, söz konusu tarihten itibaren bir yerleşim yeri olma özelliğini kaybetmiştir.

Gölhisar Gölü'ndeki Adaya Giden, İbn-i Batuta'nın da Geçtiği Yol

MUZAFFERİYE MEDRESESİ

Katalog no: 70

Açıklamalar: Burdur'da, Hamidoğulları döneminde Muzafferiye Medresesi olarak anılan bir medrese yapılmış, ancak bu medresenin günümüze sadece inşa kitabesi ulaşabilmiştir. Medrese, kitabesine göre; Muzafferüddin Mustafa Bey tarafından H. 745 / M. 1344-45 yılında inşa ettirilmiştir. Medresenin nerede inşa edildiği kesin olarak bilinmemektedir. Ancak genel kanı, medresenin yine Hamidoğulları devrinde inşa edilen Ulu Camii'nin yakınında ve büyük ihtimalle de günümüzde Burdur Halı Sarayı'nın bulunduğu alanda inşa edildiği şeklindedir. Yapının nasıl ve ne zaman yıkıldığı hakkında da bilgi bulunmamaktadır. Yangın ve deprem gibi afetler sebebiyle yıkılmış olması kuvvetle muhtemel olan yapının, 1914 depreminden çok önce yıkıldığı anlaşılmaktadır. Zira, söz konusu deprem hakkında bilgi veren ve o tarihlerde yazılan hiçbir kaynakta yapının depremde yıkıldığına dair bilgi bulunmamakta, hatta yapının adı bile geçmemektedir. Yapının, bugün Burdur Müzesi'nde muhafaza edilen kitabesinin transkripsiyonu aşağıda verilmiştir:

> *Emara bi'imareti hâzihi'l-medineti'l-Muzafferiyeti el-Emir el-mu'azzam Muzafferü'd-dünya ve'd-din Mustafa İbn Muhammed İbn Dündar İbn İlyas İbn el-Hamid 'azze nasruhu ve ummira mısruhu fi şuhur sene hamse ve erba'une ve seb'a mie* (Kofoğlu, 2006:223)

Muzafferiye Medresesi İnşa Kitabesi

HALİL HAMİT PAŞA KÜTÜPHANESİ

Katalog no: 71

Açıklamalar: Sadrı Esbak Halil Hamit Paşa Kütüphanesi olarak da anılan yapı Burdur Merkez Recep Mahallesi'nde, çay boyu üzerinde ve yine günümüze ulaşamayan bir yapı olan Çeşmecizade Medresesi'nin yanında bulunmaktaydı. Binasının ahşaptan yapılmış olduğu belirtilen kütüphanede, 117 cilt yazma ve basılı kitap bulunduğu ve bu kitapların dönemin Maarif teşkilatına devredildiği kaydedilmiştir (Erdem, 1940:47). Bünyesindeki kitapların devredilmesinden sonra atıl duruma düştüğü ve zamanla harap olduğu anlaşılan yapının, 1950'li yıllara gelinmeden, kütüphane vakfının Rıfat isimli bir yetkilisi tarafından yıktırıldığı belirtilmiştir (İl Yıllığı, 1955:104). Yapının ilk inşa tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte; elde mevcut bazı arşiv belgelerinden (Akdemir, 2007:103), kütüphanenin Çeşmecizade Medresesi ile ilişkili bir yapı olduğu ve her iki kurumunda 18. yüzyılda mevcut ve faal oldukları anlaşılmaktadır. Ayrıca belirtmek gerekirse; Burdur'da 19. yüzyılda mevcut ve faal olan medreselerin sayısı 50'den fazladır [bkz. Tablo 2 (Akdemir, 2007:105-106]. Bunlardan bazılarının ilk inşaları 17. ve 18. yüzyılda gerçekleştirilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde başlayan batılılaşma hareketleriyle birlikte Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra Tevhidi Tedrisat kanununun çıkarılması sonucunda, bu medreseler yerlerini modern okullara bırakmıştır. Bu sebeple atıl duruma düşen Burdur'daki medrese binaları, zaman içerisinde unutulmuş ve yok olmuştur. Bu medrese binalarından bazıları medrese fonksiyonunu yitirdikten sonra konut olarak kullanılmış ya da konuta dönüştürülmüş olabilir. Bunlardan günümüze ulaşan olup olmadığını tespit edebilmek için şehirde ve tarihi arşivlerde derinlemesine bir araştırma yapmak gerekmektedir.

Vakfın Yeri	Vakfın İsmi	Vakfın Yeri	Vakfın İsmi
–	Abdülkadir Ağa Medresesi	Karasenir Mahallesi	Hacı Süleyman bin Ebu Bekir Medresesi
Burç Mahallesi	Muallimhâne	Karasenir Mahallesi	Muhyiddin Ağa Medresesi
Çarşada	İlyas Ağa Medresesi	Karasenir Mahallesi	Veliyyüddin Medresesi
Çarşada	İsmail Ağa Medresesi	Karasenir Mahallesi	Karasenir Mahallesi Mektebi
Çarşada	Hacı Ahmed Muallimhânesi	Kuyu Mahallesi	Abdullah Bey Medresesi
Debbaghâne Mahallesi	Hacı Osman Medresesi	Kuyu Mahallesi	Müfti Şeyh Ali Efendi Medresesi
Debbaghâne Mahallesi	Hacı Mahmud Bey Medresesi	Kuyu Mahallesi	Hatice Hatun Medresesi
Debbaghâne Mahallesi	Şeyh Mustafa Efendi Kütüphanesi	Manastır Mahallesi	Ali Bey Mektebi
Debbaghâne Mahallesi	Çıkrıkçıoğlu Muallimhânesi	Osman Efendi Camii'nde	Perşembe ve Pazartesi Dersleri Vakfı
Debbaghâne Mahallesi	Hacı Osman Ağa Medresesi	Recep Çelebi Camii yanında	Mahmud Bey ve Mahmud Çavuş Medresesi
Derslik Mahallesi	Vâlide-i Ahmed Paşa Mektebi	Recep Çelebi Mahallesi	Çeşmecizâde Dershânesi
Derslik Mahallesi	Abdullatif Medresesi	Şeyh Sinan Mahallesi	Hacı Ali Mektebi
Derslik Mahallesi	Mustafa bin Ahmed Medresesi	Şeyh Sinan Mahallesi	Çelik Mehmed Paşa Medresesi
Derslik Mahallesi	Hacı Süleyman Mektebi	Şeyh Sinan Mahallesi	Şeyh Ömer Efendi Medresesi
Derslik Mahallesi	Medrese-i Münif	Şeyh Sinan Mahallesi	Şeyh Sinan Medresesi
Derslik Mahallesi	Muallimhâne	Üçdibek Mahallesi	Ahmed Paşa Medresesi
Derslik Mahallesi	Hoca Emine Hatun Dershânesi	Üçdibek Mahallesi	Pirizâde Muallimhânesi
Divan Baba Mahallesi	Abdullah Efendi Muallimhânesi	Yenice Mahallesi	Kalaylı zâde Mektebi
Divan Baba Mahallesi	Hacı Abdullah Mektebi	Yenice Mahallesi	Hacı Abdullah Mektebi
Divan Baba Mahallesi	Sinan zâde Muallimhânesi	Yenice Mahallesi	Hallaccı Medresesi
Hacı Ahmed Mahallesi	Hacı Osman Ağa Medresesi	Yenice Mahallesi	Hacı Ömer Dershanesi
Hacı Ömer Mahallesi	Hacı Ömer Mahallesi Medresesi	Yoğurtcu Mahallesi	Kamile Hatun Mektebi
–	Halil Paşa Medresesi	Yoğurtcu Mahallesi	Derviş Ağa zâde Muallimsi sıbyan
–	Kavaklı (İlyas ve İsmail Kethüda) Medresesi		

Burdur'da 19. yüzyılda mevcut olan Medrese, Mektep ve Muallimhâneler (Akdemir, 2007:105-106)

ARDIÇLI MAKBER

Ardıçlı Makber Genel Görünüş

Katalog no: 72 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Açıklamalar: Burdur Merkez - Bağlararası (Bağrası) Mevkii'ndeki bulunan bir makber yeridir. Kaynaklarda ve halk arasında adı Ardıçlı Tekke olarak geçmektedir. Adını bulunduğu yerdeki 100-150 yaşında olan bir ardıç ağacından almıştır. Burada, daha evvel bir türbe binası ya da tekke ve/veya zaviye fonksiyonuyla kullanılan yapılar olup olmadığı bilinmemektedir. Olsa bile bunlar günümüze ulaşmamıştır. Yatırın bulunduğu Bağlararası Mevkii'nin Türklerin Burdur'da ilk yerleştiği yerlerden olması münasebetiyle burada gömülü olan kişinin bölgeye gelen Türkmenlerin ileri gelenlerinden biri olduğu ve mezar anıtının da 13. ila 15. yüzyıllar arasında inşa edildiği akla gelmektedir. Ancak, bunu ispatlar nitelikte herhangi bir belge mevcut değildir. Günümüzde, sadece sandukadan ibaret bir mezar şeklindedir. Sanduka da çok sonradan yapılmış, tarihi ve sanatsal niteliği bulunmayan betondan dökülmüş bir lahit şeklindedir. Mezar etrafında herhangi bir bina yıkıntısı da bulunmamaktadır. Mezar anıtından geriye kalmış tek tarihi obje kabaca yontulmuş ve üzerinde kitabe ya da bezeme bulunmayan eski bir mezar taşıdır.

Ardıçlı Makber Kabaca Yontulmuş Eski Mezar Taşı

Ardıçlı Makber Mezar Alanı

DORUM DEDE MAKBERİ

Dorum Dede Makberi'nin Bulunduğu İki Ceviz Ağacı Arasındaki Alan

Katalog no: 73 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Açıklamalar: Aslında bir makber olan ancak halk arasında Dorum Dede Tekkesi olarak isimlendirilen mezar anıtı Burdur Merkez Bağlararası (Bağrası) Mevkii'nde, Hacı Hüseyin Köprüsü'nün yakında bulunmaktaydı. İl yıllıklarında, makberin biçimi ve bulunduğu yerde türbe ya da tekke gibi yapıların olup olmadığı hakkında bilgi verilmemiş, sadece halkın dua etmek ve dilek dilemek için makberi ziyaret ettiği kaydedilmiştir (Erdem, 1940:40). Bazı arşiv belgelerinden ise (Akdemir, 2007:110); 1850'li yıllarda Burdur'da Torum Dede Zaviyesi isminde bir zaviyenin mevcut ve faal olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, yakın tarihe kadar sanduka ya da lahitten ibaret bir mezar şeklinde mevcut olduğu bilinen Dorum Dede Makberi'nden ve sözü edilen bu zaviyeden günümüze herhangi bir bölüm ya da mimari unsur ulaşamamıştır. Makberin ilk inşa tarihi ve makberde gömülü olan Dorum Dede isimli zâtın kimliği hakkında da bilgi bulunmamaktadır. Ancak, Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük'te dorum kelimesinin yavru ya da genç deve anlamına geldiği belirtilmiştir. Haki isimli şair tarafından yazılan Burdur'da Medfun Evliyalar isimli şiirden (Özata, 2009:27); Burdur Merkez'de bulunan Hecin Mahallesi'nin, adını Sergaziyan Hecin Baba (ya da Hecin Dede) isimli bir zâttan aldığı anlaşılmaktadır. Büyük Türkçe Sözlük'e göre hecin bir tür deve cinsini ifade eder. Günümüz Türkçesindeki anlamı akıncıbaşı olan sergaziyan ünvanı ise Anadolu'nun Türkleştirilmesi sırasında uç beylerine ya da onlara bağlı komutanlara verilen bir rütbedir. Bu durumda, 13. ya da 14. yüzyıllarda yaşamış olan Sergaziyan Hecin Dede ile Dorum Dede arasında, isimlerinden anlaşıldığı üzere, bir bağlantı olabilir. Zira, Anadolu'nun Türkleştirilmesi sırasında Horasan Eri olarak anılan ve evliya kabul edilen kişilerin kimi zamanlar bir bölgeye kardeşleriyle birlikte gittikleri ve her bir köye ya da mahalleye birinin yerleştiği bilinmektedir (bkz. katalog no: 28). Belki de, Dorum ve Hecin isimlerini alan bu iki zat birbirleriyle kardeş, arkadaş ya da aynı ordudaki iki önemli komutan idi ve dolayısıyla da Dorum Dede Makberi'nin ilk inşası 13. ya da 14. yüzyılda gerçekleştirilmişti. Makberin, Türklerin Burdur'a ilk yerleştikleri bölge olan Bağlararası Mevkii'nde bulunması bu düşünceyi desteklemekle birlikte; bunları kesin olarak ispatlayan herhangi bir belge mevcut değildir.

HACI RAHMİ SULTAN TÜRBESİ

Katalog no: 74 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Açıklamalar: Türbe, Burdur Merkez - Karasenir Caddesi'nde yer almaktaydı. Burada gömülü olan Hacı Rahmi Sultan isimli zatın asıl isminin Hıdır olduğu, Harput'un bir köyünde doğduğu, on iki yaşına geldiğinde dini eğitim almak için İstanbul'a gittiği, orada kendisine Rahmi isminin verildiği, İstanbul'da eğitimini tamamladıktan sonra Tekirdağ'a kadı olarak tayin edildiği, ancak kadılığı bırakarak dini eğitim vermek üzere Burdur'a geldiği, burada yerleştiği ve M. 1916 yılında da vefat ettiği rivayet edilmektedir. Bugün alt katında çalışır durumda bir değirmen bulunan, üst katı ise sembolik bir sanduka yerleştirilmiş ve mescit olarak düzenlenmiş yapı, eskiden mezarlık alanı olarak kullanıldığı bilinen Yeşil Tepe'ye çok yakındır. Hacı Rahmi Sultan'ın burada bulunan ve müritleri tarafından yaptırılan bir türbeye defnedildiği, ancak tekke ve zaviyelerin yasaklanmasından sonra türbenin hükümet tarafından yıktırıldığı belirtilmektedir (Erdem, 1940: 75). Yıkılan türbenin mimari özellikleri hakkında ise herhangi bir bilgi mevcut değildir. Günümüzdeki yapı sonradan inşa edilmiş bir konuttur ve bu binanın tarihi ve sanatsal açıdan hiçbir değeri bulunmamaktadır.

KOCABAĞBAŞI TÜRBESİ

Kocabağbaşı Türbesi Genel Görünüş

Katalog no: 75 **İnceleme Tarihi:** Temmuz 2009

Açıklamalar: Türbe, Burdur Merkez - Bağlararası (Bağrası) Mevkii'nde yer almaktaydı. Yapının, Türklerin Burdur'da ilk yerleştiği bölge olan Bağlararası Mevkii'nde bulunması sebebiyle ilk inşasının çok erken tarihlerde gerçekleştirildiği akla gelmektedir. Ancak, bunu ispatlar nitelikte herhangi bir belge mevcut değildir. Günümüzde orijinal yapıdan geriye hiçbir unsur kalmadığı için mimari özelliklere göre de bir tarihlendirme yapılamamaktadır. Bununla birlikte; halk arasında tanınan türbenin tarihi bir menşei olduğu aşikârdır. Günümüzde mevcut olan binanın, tarihi ve sanatsal açıdan hiçbir değeri bulunmamaktadır.

Kocabağbaşı Türbesi İç Mekân

BEKTAŞİ TEKKESİ

Katalog no: 76

Açıklamalar: Başbakanlık Osmanlı Arşivi Cevdet Evkaf 12436'da kayıtlı bir arşiv belgesinden anlaşıldığına göre (Akdemir, 2007:109); Derviş Mehmed isimli Bektaşi şeyhi, Burdur'da kendine ait arazi üzerine M. 1690 yılında bir tekke inşa ettirmiştir. Ancak, il yıllıkları ve benzeri kaynaklarda bu tekkenin nerede olduğu, faaliyetini hangi zamana kadar sürdürdüğü ve nasıl yok olduğu hakkında hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Yakın tarihlerde yazılmış kaynaklarda yapı hakkında bilgi olmaması, tekkenin 19. yüzyıla gelinmeden kapandığını akla getirmektedir.

BURDUR MEVLEVİHANESİ

Katalog no: 77

Açıklamalar: İlk olarak hangi tarihte inşa edildiği bilinmeyen Burdur Mevlevihanesi, Burdur Merkez Üçdibek Mahallesi'nde Mevlana Yokuşu olarak isimlendirilen sokak üzerinde bulunmaktaydı. Bulunduğu sokağa adını veren mevlevihane ile ilgili en erken tarihli arşiv belgesi, 1800 yılında mevlevî tekkesi şeyhi Hacı Ali Efendi'nin Dersaâdet'e yazmış olduğu bir arzdır. Bu belgeden Burdur Mevlevihanesi'nin 18. yüzyıl sonlarında mevcut ve faal olduğu anlaşılmaktadır. 1857 tarihli başka bir belgede, mevlevihanenin tamiri ve Şeyh Kalender Efendi'ye mevlevihane yanında bir harem dairesi yapılması için hazineden yardım talep edilmiştir. Mevlevihane ile ilgili son arşiv belgesi olan Başbakanlık Osmanlı Arşivi DH.UMUM 1/50'de kayıtlı ve mevlevihane şeyhi Fehmi Dede Efendi tarafından yazılan belgede ise yapının 1914 depreminde tamamen yıkıldığı belirtilmiş, haremlik-selamlık olarak tekrar inşa edilmesi için maddi yardım istenmiştir (Akdemir, 2007:107). Fehmi Dede tarafından Padişah Abdülmecid'in hayrât-ı seniyyeleri olarak tabir edilen yapının 1914 depreminden sonra tekrar inşa edilip edilmediği hakkında bilgi bulunmamaktadır. Fehmi Dede'nin vefatından sonra oğlu Hasan Dede mevlevihanenin başına getirilmiş ise de bu zat tarikatların lağv ve tekkelerin seddi üzerine görevini terk etmek zorunda kalmıştır (Erdem, 1940:73). 1914 depremi ile mevlevihanenin kapatılması arasında 10-15 yıl gibi kısa bir süre olması ve Osmanlı Devleti'nin son döneminin ekonomik şartları düşünüldüğünde mevlevihanenin tekrar inşa edilmiş olması düşük bir ihtimal olarak görülmektedir.

ĞAYBİ ZÂVİYESİ

Katalog no: 78

Açıklamalar: Tarikat-ı Nakşibendî'den olan bu zaviye Şeyh Sinan Mahallesi'nde yer almaktaydı (İl Yıllığı, 1955:115). Yapının ilk inşa tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte; H. 937 / M. 1530 tarihinde yazılan 438 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri'nden, zaviyenin 16. yüzyılda Hacı Ğaybi Zâviyesi ismiyle mevcut ve faal olduğu anlaşılmaktadır (Akdemir, 2007:94). Elde mevcut diğer arşiv belgelerinden (Akdemir, 2007:107) 1775 ve 1810 yıllarında da faal olduğu anlaşılan zaviyenin Şeyh Sinan Camii ile Derviş Mehmed Paşa Kütüphanesi arasında kalan alanda bulunduğu ve Oluklaraltı Caddesi ile Karasenir Caddelerinin açılması sırasında yıkılarak üzerinden yol geçirildiği düşünülmektedir.

KURNA ÇAYI KÖPRÜLERİ

Kurna Çayı Genel Görünüş

Katalog no: 79

Açıklamalar: Burdur il merkezinden geçip Burdur Gölü'ne dökülen Kurna Çayı üzerinde yakın tarihe kadar ahşap ve kâgir pek çok tarihi köprünün varlığı bilinmektedir. Bunlardan kâgir olanlar beş adettir ve ilk inşa tarihleri kesin olarak bilinmeyen bu köprülerin isimleri Manastır Köprüsü, Paşa Köprüsü, Çınaraltı Köprüsü, Muhaddis Köprüsü ve Cümbüşlü Köprüsü'dür. Kemerli ve ikişer gözlü örnekler olduğu belirtilen bu kâgir köprülerden dördü, can ve mal kaybına neden olan sel felaketlerinin engellenmesi için 1950'li yıllardan önce gerçekleştirilen genişletme çalışmalarında mecburen yıkılmış, yerlerine betondan yeni köprüler yapılmıştır (İl Yıllığı, 1955, 106). Beşinci köprü olan Manastır Köprüsü ise, Burdur-Antalya karayolu çalışmaları sırasında tamamen toprak ve asfalt altında kalmıştır. Betondan yapılmış ve görsel olarak niteliksiz olan Kurna Çayı köprüleri, 2006 yılında Burdur Belediyesi tarafından geleneksel Türk mimarisine uygun şekilde yeniden inşa edilerek tarihi dokuya uygun yapılar haline getirilmiştir.

DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Burdur ilindeki günümüze ulaşan Türk-İslam dönemi mimari eserleri; ibadet yapıları, mezar anıtları, kütüphaneler, hamamlar, çeşmeler, sarnıçlar ve ticaret yapıları olarak genel gruplara ayrılabilir. Sivil mimarlık örnekleri olarak nitelendirilen konutlar da günümüze ulaşan Türk-İslam dönemi mimari eserleri arasında önemli bir grubu teşkil etmektedir.

Burdur ilindeki Türk-İslam dönemi ibadet yapılarının büyük bir bölümünün il merkezinde yer aldığı ve bunların mimari ve süsleme açısından birbirine oldukça benzer örnekler olduğu görülmektedir. İl merkezinde yer alan ibadet yapılarının birbirine benzer olmasının sebebi, 1914 yılında meydana gelen depremdir. Neredeyse bütün ibadet yapılarının yıkıldığı depremden sonra ilk inşaları çok daha erken tarihlerde gerçekleştirilmiş söz konusu yapılar daha ziyade halkın yardım ve çabalarıyla yeniden inşa edilmiştir. Depremden sonraki ilk 5-10 yıl içerisinde inşa edilmiş bu yapıları "1914 sonrası camileri" olarak isimlendirmek yerinde olacaktır.

Dönemin ekonomik şartlarının elverişsizliği, yapıların yeniden inşa esilmesi sırasında düşük maliyetli malzeme ve tekniklerin tercih edilmesine sebep olmuş, dolayısıyla da Ulu Camii dışındaki tüm örnekler kerpiç ve ahşap karkas sisteminin kullanıldığı, çatıyla örtülü ve küçük boyutlardaki mütevazı yapılar olarak inşa edilmiştir. 1914 sonrası camilerinde genellikle kareye yakın plan şemaları uygulanmış, iç mekânda yer alan ahşap direklerle üst örtü desteklenmiş ve bu direklerle kuzey duvar arasında kalan bölümlerde asma kat şeklindeki mahfillere yer verilmiştir. Minare şerefelerindeki mukarnaslar dışında dış cephede süslemenin bulunmadığı bu yapılarda mihraplar bütün camilerde neredeyse birbirini aynıdır. Bu durum alçı kabartma tekniğinde yapılmış mihrapların aynı ustanın elinden çıkmış olabileceğini akla getirmektedir. Aynı durum yapıların minareleri için de söz konusudur. Birbirine oldukça benzer olan bu minarelerin, kaynaklarda Burdur taşı olarak isimlendirilen ve Burdur'un Günalan (Lengüme) ile Kurna Köyleri civarından çıkarılan bir tür andezit kullanılarak Burdurlu ustalar tarafından inşa edildiği bilinmektedir. Ekonomik şartlar sebebiyle, bazı yapılarda taş minareler yerine küçük boyutlu ahşap minareler inşa edilmiştir. Söz konusu ahşap minareler, maliyetleri ne kadar düşük de olsa, yakın tarihlerde inşa edilmiş pek çok taş ya da beton minareden çok daha estetiktir.

1914 sonrası camilerinden olan Divanbaba Camii, Gazi Camii, Hecin Dede Camii, Mustafa Hoca Camii ve Ulu Camii'de oldukça dikkat çekici ve birbirinin tekrarı olmayan tavan göbeği düzenlemeleri bulunmaktadır. Burdur'da, ibadet yapıları dışında konut mimarisinde de sıkça görülen ve nitelikli ahşap işçiliği örnekleri olan tavan göbeği düzenlemeleri başlı başına bir araştırma konusu olabilecek kadar zengindir. Gazi Camii, Recep Camii ve Ulu Camii'de bulunan ahşap minberler de süsleme açısından önemli örneklerdir. Oyma ve ajur tekniğinde bezemeleriyle ibadet yapılarının iç mekân dekorasyonunu zenginleştiren ve 18.-19. yüzyıllara tarihlenen söz konusu minberler, 1914 depreminden önce yapılmış ve günümüze ulaşmış unsurlar olarak önem arz etmektedir.

Burdur il merkezi dışında bulunan camilerden Ağlasun Mülazımoğlu Camii, Tefenni Çarşı Camii ve Yeşilova Akçaköy Camii'ni mimari ve süsleme özelliklerinden ötürü 1914 sonrası camileri grubuna dâhil etmek mümkündür. Ancak, Burdur il merkezinde bulunmasına rağmen 1914 depreminde çok fazla hasar görmediği anlaşılan Saden Camii, 1914 sonrası camilerinden oldukça farklı bir örnektir. Saden Camii'yle birlikte Çavdır ilçesi Bölmepınar (Dengere) köyünde bulunan Dengere Camii, Yeşilova ilçesi Harmanlı (Navlu) köyünde bulunan Harmanlı Eski Camii, Kemer ilçesinde bulunan Merkez Camii ve Elmacık Köyü Camii ile Burdur merkeze bağlı Günalan (Lengüme) köyünde bulunan Lengüme Camii, Burdur'daki orijinalitesini yitirmemiş anıtsal ibadet yapılarıdır. "Orijinal camiler" olarak isimlendirilmeleri yerinde olan bu yapılar Burdur'un en önemli camileridir. Bunlardan Dengere Camii ile Harmanlı Eski Camii, erken tarihli örnekler olarak mimari ve süsleme özellikleriyle Osmanlı mimarisinin eyalet üslubunu yansıtan önemli yapılardır. 19. yüzyılda inşa edilmiş olmalarına rağmen özellikle tavan sistemi ve aşı boyalı bezemeleriyle Dengere ve Harmanlı Eski Camii'ne paralel özellikler gösteren Saden Camii, Kemer Merkez Camii ve Kemer Elmacık Köyü Camii de eyalet üslubunda gerçekleştirilmiş önemli örneklerdir. Yine 19. yüzyılda inşa edilmiş Lengüme Camii ise hem iç hem de dış mekânda bulunan yoğun bezemeleriyle bölgedeki en dikkat çekici cami yapılarından biridir. 1914 depreminde yıkıldıktan sonra 1919 yılında tekrar inşa edilmiş bir yapı olmasına rağmen; büyük boyutlardaki düzgün kesme taş cephe duvarları, sivri kemerli ve kubbeli giriş cephesi, dekoratif ve geniş iç mekânıyla Burdur Ulu Camii'yi anıtsal ve orijinal camiler arasında saymak doğru olacaktır.

Burdur'da günümüze ulaşan mezar anıtlarını genel olarak değerlendirmek gerekirse; bunların ilin merkez ve ilçelerindeki çok çeşitli yerlerde bulunan ve aralarında paralellik görülmeyen örnekler olduğu söylenebilir. Çoğu yıkılarak orijinalitesini yitirmiş ya da gösterişsiz makberler şeklinde olan mezar anıtları mimari ve sanatsal açıdan niteliksiz örnekler olmakla birlikte; tarihi açıdan son derece önemlidir. Zira, bunlardan bazıları Anadolu'nun Türkleşmesi sırasında bölgede faaliyet gösteren ve kendisine kutsallık atfedilen zatlara ait olabilir ve dolayısıyla da bu mezar anıtları memleketimizin tapusu olarak düşünülmelidir. Burdur'daki mezar anıtlarından mimari açıdan önem arz edenleri ise orijinalitesi bozulmamış yapılar olan Burdur merkezdeki Hıdırlık Kümbeti ile Yeşilova İlçesi Onacak Köyü'ndeki Veli Dede Türbesi'dir. Hıdırlık Kümbeti, Selçuklu tarzında mimarisiyle oldukça estetik bir görünüme sahiptir. Veli Dede Türbesi ise çokgen planı ve kubbesi ile Osmanlı mezar anıtlarının genel özelliklerini gösterir.

Burdur'da günümüze ulaşan üç adet tarihi kütüphane binası bulunmaktadır ve bunların üçü de 19. yüzyılda Burdur merkezde inşa edilmiştir. Düzgün kesme taştan inşa edilmiş, kubbeli yapılar olarak genellenebilecek bu kütüphanelerden Derviş Mehmed Paşa Kütüphanesi ile Pirkulzade Kütüphanesi oldukça benzer iki örnektir. Bu iki yapı, kare mekân üzerinde yükselen kubbeleri ve giriş cephelerinde bulunan eyvanları ile Osmanlı kütüphane mimarisinin genel özelliklerini yansıtır. Binlerce yazma ve matbu eserin bulunduğu bu kütüphanelerle birlikte; ne yazık ki hiç biri günümüze ulaşamayan 50'den fazla medrese, küçük bir il olmasına rağmen Burdur'da eğitime ne kadar önem verildiğini göstermektedir. Şeyh Sinan Rumî Burdurî, Çeşmecizade Mehmed Şükrü, Küçük Şeyh Mustafa Efendi, Arvallı Müderrisi Mustafa Efendi, Muhaddiszade Burdurî Halil Efendi, Damat Hasan Efendi ve Hacı Necip Efendi gibi isimler Burdur'da yetişen âlimlerden sadece birkaçıdır (Erdem, 1940:66-72). Günümüzde de halkın büyük bir bölümünün tahsilli olduğu ve ÖSYM tarafından ülke genelinde yapılan sınavlarda en başarılı il olarak adını birden çok kere duyuran Burdur'da; eğitim kavramını, çok uzun yıllar öncesine dayanan köklü bir gelenek olarak nitelendirmek yanlış olmayacaktır.

Hamamlar, pek çoğu erken tarihli örnekler olduğu için, Burdur'da bulunan Türk-İslam dönemi eserleri arasında önemli bir grubu teşkil etmektedir. Uygun olmayan yöntemlerle yapılan yenilemeler ve eklemeler sebebiyle orijinal dokularını yitiren Burdur'daki hamam yapıları, her ne kadar öyle görünmeseler de ilk inşa edildikleri dönemden beri mimari ve sürtüktür özelliklerini kaybetmeden günümüze ulaşmışlardır. Söz konusu yapılardan Burdur merkezde bulunan Baltaoğlu Hamamı ile Eski Yeni Hamamı'nın Doğu Roma devrinden kalma yapılar olduğu rivayet edilmekle birlikte bunu ispatlayan bir belge mevcut değildir. Ancak, günümüz kot seviyesinden birkaç metre alçakta bulunan bu yapıların oldukça erken tarihli olduğu aşikârdır. Hoca Bali Hamamı, Tabak Hamamı ve Yenice Mahalle Hamamı ise Burdur merkezde yer alan hamamlar arasında Osmanlı klasik dönemine tarihlenen önemli örneklerdir. Bunlardan Hoca Bali Hamamı günümüzde oldukça harap durumda olmasına rağmen hala ayakta ve orijinal dokusunu yitirmemiş anıtsal bir 16. yüzyıl yapısı olarak sadece hamamlar arasındaki değil Burdur'daki tüm Türk-İslam eserleri arasında en önemlilerinden biridir. Ağlasun ilçe merkezinde bulunan ve 13. yüzyıl Selçuklu dönemine tarihlenen Selçuklu Hamamı ise küçük boyutlarda bir örnek olmakla birlikte; özellikle batı Anadolu'da söz konusu dönemden kalan çok az sayıdaki hamam yapısından biri olduğu için mimarlık tarihi açısından oldukça önemlidir.

Burdur ilinde bulunan Türk-İslam mimari eserleri arasında nicelik bakımından en kalabalık yapı grubunu çeşmeler teşkil etmektedir. Çeşme yapılarının büyük bir bölümü 19. yüzyılda inşa edilmiştir. Ancak Burdur merkezde yer alan Çeşmedamı Çeşmesi ve Zülâli Huş Çeşmesi 16. yüzyılda inşa edilmiş ve kitabeleri bulunan önemli örneklerdir. 19. yüzyıl eseri olan çeşme yapılarının geneli; arkasında tonoz örtülü bir hazne bölümü bulunan, düzgün kesme taştan inşa edilmiş ve büyük bir sivri kemerli nişle hareketlendirilmiş duvar çeşmeleri şeklindedir. Aralarındaki benzerlikler sebebiyle aynı usta tarafından yapıldığı düşünülen bu tarz 19. yüzyıl çeşmelerinden en anıtsal olanı Burdur merkezde yer alan Zincirlikapı Çeşmesi'dir. İki Musluk Çeşmesi, İsliler Çeşmesi, Garipler Çeşmesi ve Recep Camii Çeşmesi ise haznesi olmayan, duvar çeşmesi tipinde örneklerdir.

Katalog bölümünde çeşme yapılarıyla aynı bölümde ele alınan sarnıçlar çeşmelerden daha farklı fonksiyonlarda kullanılan yapılar olmakla birlikte; bunların mimari özelliklerinin çeşmelere benzer olduğu görülmektedir. Eski kervan yolları üzerine inşa edilmiş sarnıçlar da çeşmeler gibi düzgün kesme taştan inşa edilmiş ve tonoz örtülü hazne mekânları bulunan yapılardır. Ancak bunlarda depolanan su insanların kullanımından ziyade kervanlarda yük taşıyan hayvanlara içirilmek içindir. Ayrıca, çeşmelerde çeşitli ark ve borularla kaynağından getirilen taze su sürekli olarak akmaktayken, sarnıçlarda ya sarnıcın altında bulunan kaynaktan çıkan su ya da yağmur suları biriktirilerek depolanmaktadır. Burdur ilinde bulunan tarihi sarnıçların tümü Anadolu'nun iç bölgeleriyle Antalya arasında bir geçiş bölgesi olan Bucak ilçesi sınırları içerisinde yer alır. Bunlardan Çifte Sarnıç ile Selçuklu Sarnıcı önemli örnekler arasında zikredilebilir.

Burdur ili sınırları dâhilinde bulunan Türk-İslam dönemi mimari eserleri arasında belki de en önemlileri Selçuklu dönemi kervansarayları olan İncir Han ve Susuz Han'dır. 13. yüzyıl gibi oldukça erken bir döneme tarihlenen bu yapılar sadece erken tarihli örnekler oldukları için değil, aynı zamanda son derece anıtsal bir izlenim oluşturan mimarileri açısından da önem arz eder. Ayrıca, bu yapıların taç kapı düzenlemeleri; gerek figürlü kompozisyonları, gerekse geometrik ve bitkisel karakterli bezemeleriyle Türk sanat tarihinin en dikkat çekici örnekleri arasındadır. Ticaret yapıları grubunda ele alınan yapılardan Burdur Kayaaltı (Gravgaz) Köyü'nde yer alan ve yine 13. yüzyıla tarihlenen Selçuklu Köprüsü de küçük bir örnek olmakla birlikte söz konusu hanlarla ilişkili bir yapı olarak önemlidir.

"On İkidir Şu Burdur'un Dermeni (Değirmeni)" isimli Burdur türküsü örneğinden de anlaşılacağı üzere; değirmenler, Burdur yöresi somut olmayan kültürel mirasındaki önemli temalardan biridir. Ancak, ticaret yapısı olarak nitelendirilebilecek değirmen binalarının tarihçeleri ve mimari özellikleri hakkında şu ana kadar herhangi bir araştırma yapılmamıştır. Bu eksikliği bir nebze olsa da giderebilmek için, Burdur'daki değirmen yapılarından orijinalliğini yitirmeyen örnekler olan Gümüş Değirmeni ile Kabacalılar Değirmeni tez kapsamında inceleme altına alınmıştır. 19. yüzyılın mimari üslubunu yansıtan bu iki değirmen yapısı kültür tarihi açısından önemli olduğu kadar endüstri tarihi açısından da önem arz etmektedir. Zira, bu yapıların su ile çaşıtlıkları döneme ait sistemleri halen mevcuttur ve bunlar antika olarak nitelendirilebilecek parçalardır. Henüz korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilmemiş her iki yapının da tescil işlemlerinin bir an önce tamamlanması gerekmektedir.

Sonuç olarak; bir yerleşim yeri olma niteliğine tarih öncesi devirlerden beri sahip olan ve dolayısıyla da sınırları dâhilinde çeşitli medeniyetlere ait çok sayıda ve nitelikli tarihi eseri barındıran Burdur; gölleri, yaylaları ve ormanlarıyla doğal güzellikler açısından da son derece zengin bir ildir. Çevresindeki güçlü endüstrilere sahip iller arasından sıyrılarak hak ettiği yere ulaşabilmesi için sahip olduğu bu kültürel ve doğal değerleri kazanıma dönüştürmek zorunda olan Burdur'un sanıldığından daha önemli diğer özelliği ise, yukarıda belirtilenlerden de anlaşılacağı üzere, tarihi kent dokusu açısından bir Türk-İslam şehri olmasıdır. Yüzyıllardan beri meydana gelen afetler ve yakın tarihlerde iskân edilen yeni yerleşim bölgelerinin günümüzde merkez konumunu alması sebebiyle kent dokusunun bu özelliği belki ilk bakışta algılanamamaktadır. Ayrıca, uygun olmayan yöntemlerle gerçekleştirilen onarımlar ve özellikle 20. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren uygulanan projeler hem merkez ilçede hem de diğer bölgelerde tarihi dokuyu oldukça zedelemiş, mimari ve sanatsal açılardan yüksek öneme sahip tarihi yapılar ya yok edilmiş ya da ilgisizlikten harap olup gitmiştir. Ancak, kent dokusunun Türk-İslam kimliği; eyalet üsluplarıyla inşa edilmiş ve bezenmiş oldukça dikkat çekici camileri; tarihi kervan yolları üzerindeki han, köprü ve sarnıç gibi ticaret yapıları; en kalabalık bölgelerden en ıssız köylere kadar çeşitli yerlerde bulunan türbe ve kümbet gibi mezar anıtları; zamanında binlerce yazma ve matbu esere ev sahipliği yapan tarihi kütüphaneleri; orijinalitesini yüzyıllardan beri yitirmemiş hamamları; özellikle eski mahallelerde neredeyse her köşe başında karşımıza çıkan çeşmeleri ve Anadolu'nun geleneksel kültürünü tüm özellikleriyle yansıtan konutlarıyla dikkatli gözler tarafından rahatlıkla algılanabilecek kadar belirgindir.

Son yıllarda ivme kazanan koruma ve onarım hareketleri şehrin kaybettiği birçok değeri tekrar elde etmesini sağlamış, başarılı şekilde restore edilen yapılar kent dokusunun zenginleşmesini sağladığı kadar, gerçekleştirilen etkinliklerle il halkının kültür hayatının da zenginleştiği mekânlar haline gelmiştir. Şehrin görsel niteliğini hak ettiği seviyeye yaklaştıran bu ehil onarımlara her geçen yıl yenilerinin ekleniyor olması ve onarımların kentsel sit alanı gibi uygulamalarla tek yapı ölçeğinden bölgesel ölçeğe taşınması oldukça umut verici gelişmelerdir. Bununla birlikte, 2006 yılında Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nin kurulmasıyla ilin kültürü, tarihi, coğrafyası ve folkloru üzerine yapılan akademik çalışmalar etkili bir şekilde artmış, bağımsız diğer araştırmacıların çalışmalarıyla birlikte Burdur hakkında bilinmeyen pek çok şey gün ışığına çıkarılmıştır. Gerek akademik gerekse proje bazında gerçekleştirilen tüm bu çalışmalar sonucunda, Burdur'un tarihi bir kent olma niteliği her geçen gün daha da belirginleşmektedir.

Sadece Türk-İslam dönemi eserleri için değil tüm medeniyetlere ait kültür varlıkları için gerçekleştirilen söz konusu çalışmalarla köklü geçmişi gün yüzüne çıkarılan ve tarihi bir kent olma niteliği pekişen Burdur'un Türk-İslam dönemi hakkındaki çalışmamız, umarız bu mutluluk veren gelişmeye az da olsa katkı sağlamıştır.

KAYNAKÇA

AKDEMİR, M. Sadık (2007); "Osmanlı Arşiv Belgeleri Işığı Altında XIX. Yüzyıl Burdur Vakıfları", **Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 2007/1, S.18, s.91-118.

AKKAYA, Sebahattin (2007); **Burdur'da Yaşam**, Burdur Belediyesi.

BAKIR, İbrahim (2007); "Kervansarayların Çağdaş Kullanımı Açısından Bucak Susuz Hanın İncelenmesi", **Hanlar, Kervansaraylar; Geleneksel ve Modern Mimaride Taş Sempozyumu**, Antalya, s.184-193.

Burdur Valiliği (1955); **İl Yıllığı**, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul.

Burdur Valiliği (1967); **Burdur 1967 İl Yıllığı**, Burdur'u Kalkındırma ve Tanıtma Derneği.

Burdur Valiliği (2007); **İl Çevre Durum Raporu**, Burdur.

DEMİR, Ataman (1988); "Susuz Han", **İlgi**, 55/1988, s. 15-19.

DUYGULU, Hasan (2007); "Dünü, Bugünü ve Yarını ile Burdur", **I. Burdur Sempozyumu Bildiriler**, C.I, Burdur, s. 1337-1356.

DUYMAZ, Şevki (2007); "Susuz Han", **Anadolu Selçuklu Dönemi Kervansarayları**, Ankara, s.273-285.

EKİNCİ, H. Ali ve öte. (2007); **Burdur Müzeleri ve Ören Yerleri**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

EKİNCİ, H. Ali ve öte. (2009); **Geçmişten Günümüze Burdur Kültür Varlıkları**, Burdur Belediye Başkanlığı Yayını, Burdur.

ERDEM, Rıza (1940); **Burdur 1928**, Basılı Olmayan İl Yıllığı, Tekrar Çoğaltan Fevzi BAYRAKTAR.

ERDMANN, Kurt (1961); **Das Anatolische Karavansaray des 13. Jarhunderts**, Teil 1, Berlin.

ERKAN, Yusuf (2008); **Zamanın Ötesinden Burdur Gezi Rehberi**, İstanbul.

ERKEN, Sabih (1977); **Türkiye'de Vakıf Abideler ve Eski Eserler: Balıkesir, Bilecik, Bingöl, Bitlis, Bolu, Burdur**, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara.

İbn-i Batuta (1304-1369); **Büyük Dünya Seyahatnamesi**, çev. Muhammed Şerif Paşa, ikinci gözden geçirme ve sadeleştirme Ali Murat GÜVEN, Yeni Şafak Yayınları, İstanbul.

HARMANKAYA, Ali ve ÖZTÜRK, İlhame (1995); "Kocaoda", **Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni**, 1995/83-362, 59-67.

HARMANKAYA, Ali ve ÖZTÜRK, İlhame (1995); "Taşoda", **Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni**, 1995/83-362, 68-75.

İNAL, Güner (1971); Susuz Han'daki Ejderli Kabartmanın Asya Kültür Çevresi İçindeki Yeri", **Sanat Tarihi Yıllığı**, IV/1971, s. 153-183.

KALAFAT, Yaşar (1999); "Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivine Göre Horasan Eri Olarak Bilinen Anadolu Yatırları - 1", **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C.40, s.512-523.

KAZAN, Şevkiye ve GÖÇMEN, Muammer (2007); "Burdur Müzesi ile Merkez Cami Hazirelerindeki Ata Yadigârı Eserlerimiz: Osmanlı Mezar Taşları", **I. Burdur Sempozyumu Bildiriler**, C.I, Burdur, s.123-146.

KOFOĞLU, Sait (2006); **Hamidoğulları Beyliği**, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

KORKUT, M. Şerif (1949); **Hayattan Çizgiler: Tanıdıklarım**, Yeni Matbaa, Ankara.

ÖGEL, Semra (1962); "Selçuklu Sanatında Çift Gövdeli Aslan Figürü", **Belleten**, XXVI/103, Ankara, s.528-538.

ÖNEY, Gönül (1979); "Anadolu Selçuklu Mimarisinde Aslan Figürü", **Anadolu 1969**, XIII, Ankara, s. 1-41.

ÖZATA, Metin (2008); **İlk Çağlardan Kurtuluş Savaşı'na Burdur Tarihi**, Umay Yayınları, İzmir.

SÖNMEZ, Zeki (1989); **Başlangıcından 16. Yüzyıla Kadar Anadolu Türk İslam Mimarisinde Sanatçılar**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

ŞAHİN, Bekir (2002); "Geçmişten Günümüze Burdur Kütüphaneleri", **Burdur Araştırmaları**, Burdur Valiliği Çevre Koruma Vakfı Yayınları, Yıl 2, S.3, Haziran 2002, Burdur. s.51-55.

TUNÇEL, Gül (1989); **Batı Anadolu Bölgesinde Cami Tasvirli Mezar Taşları**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

ÜNAL, Rahmi Hüseyin (1993); "Burdur-Bucak İncir Han'ında, Temel Araştırmaları ve Temizlik Çalışmaları (Eylül 1992)", **X. Vakıf Haftası Kitabı**, Ankara, s.399-422.

ÜNAL, Rahmi Hüseyin (1996); İncir Hanı 1993 Çalışmaları, **Sanat Tarihi Dergisi VIII**, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir, s.117-129.

http://www.burdurmuzesi.gov.tr/Ağlasun%20Selçuklu%20Hamamı%20Çalışması.pdf
Erişim Tarihi: Eylül 2009
http://www.burdurmuzesi.gov.tr/incirhan.htm
Erişim Tarihi: Eylül 2009
http://www.burdurmuzesi.gov.tr/niyazibaba.htm
Erişim Tarihi: Eylül 2009
http://www.burdurmuzesi.gov.tr/susuz_kervansarayı.htm
Erişim Tarihi: Eylül 2009
http://www.burdurmuzesi.gov.tr/tabak_hamamı.htm
Erişim Tarihi: Eylül 2009
http://www.burdurmuzesi.gov.tr/tabak_hamamı.htm
Erişim Tarihi: Eylül 2009
http://www.burdurmuzesi.gov.tr/veli_dede.htm
Erişim Tarihi: Eylül 2009
http://www.burdurtarihi.com/burdurcesmeleri.html
Erişim Tarihi: Eylül 2009
http://www.niyazlar.com/html/niyazi_baba_turbesi.html
Erişim Tarihi: Eylül 2009

ÇİZİM LİSTESİ

Dengere Camii Planı (Erken, 1977:401)

Ulu Camii Zemin Kat Planı (M.M.BOZCU)

Ulu Camii Galeri Katı Planı (M.M.BOZCU)

Hıdırlık Kümbeti Planı (Erken, 1977:396)

Harmanlı Köyü Eski Hamamı (M.M.BOZCU)

Hoca Bali Hamamı Vaziyet Planı (Burdur Müzesi Arşivi, yapının tescil dosyası)

Selçuklu Hamamı Planı (Burdur Müzesi Arşivi, yapının tescil dosyası)

Selçuklu Hamamı Giriş Cephesinden Kesit (Burdur Müzesi Arşivi, yapının tescil dosyası)

Selçuklu Hamamı Arka Cepheden Kesit (Burdur Müzesi Arşivi, yapının tescil dosyası)

Tabak Hamamı Planı (Erken, 1977:399)

İncir Han Planı (Ünal, 1993)

Susuz Han Planı (Erken, 1977:411)

ABSTRACT

Since there is no such a detailed study about the architectural monuments from the Turkish-Islamic period in province of Burdur, it has been believed that making a research like this would be to the point and this book which was entitled as "The Turkish Architecture in the Province of Burdur" was prepared. All the architectural monuments from the Seljuk, the Hamidoğlu and the Ottoman periods which are located inside of the borders of Burdur Province are inclusive of the scope of the study. The most important purpose of the study that discusses not only the history but also general characteristics and ornamentation properties of the inclusive buildings is to expose the cultural potential of the province about the subject and to try to make benefit from this potential.

The architectural monuments from the Turkish-Islamic period in province of Burdur which have gotten through to the present day can be divided into groups as religious structures, grave monuments, libraries, Turkish baths, fountains, cisterns and trading structures. The dwellings qualified as civil architecture examples also comprise one of the important groups among the architectural monuments from the Turkish-Islamic period in province of Burdur which have gotten through to the present day.

The important examples of the architectural monuments from the Turkish-Islamic period in province of Burdur are Dengere Mosque, Harmanlı Mosque, Saden Mosque, Kemer Mosque, Kemer Elmacık Mosque, Lengüme Mosque and The Great Mosque of Burdur in religious structures group; Hıdırlık Kümbeti and Veli Dede Türbesi in grave monuments group; Pirkulzade Library and Derviş Mehmed Paşa Library in libraries group; Selçuklu Hamamı and Hoca Bali Hamamı in Turkish baths group; Çeşmedamı Fountain, Zülâli Huş Fountain, Double Cistern and Selçuklu Cistern in fountains and cisterns group and finally İncir Han, Susuz Han, Selçuklu Bridge and Kabacalılar Mill in trading structures group. The foremost two of the moreover 120 examples of the traditional Turkish dwelling architecture in the province of Burdur are Taşoda and Kocaoda which are dated to 17. century.

The qualification of Burdur - which city has to turn its cultural values to gain for taking the place which it deserves against the surrounding provinces with powerful industries - as a Turkish-Islamic city is more apparent than supposed. Because of the disasters which have occurred for centuries and the newly inhabited areas which have taken the central position at the present day, the historical texture of the city maybe cannot be perceived at first glance.

But Burdur is absolutely a Turkish-Islamic city with its remarkable mosques which was built and decorated with provincial style; trading structures such as inns, bridges and cisterns on the historical caravan roads; grave monuments which are located in very different areas like crowded districts or desolate villages of the province; historical libraries where thousands of manuscripts and printed rare books were hosted in the past; Turkish baths which have not lost their originality for centuries; historical fountains which come up at nearly every street corner especially in old districts and dwellings which reflect the Anatolia's traditional Turkish culture with its all speciality.

YAZARIN ÖZGEÇMİŞİ

Mustafa Murat BOZCU, 1979 yılında Burdur'da doğdu. 1990 yılında Burdur Anadolu Lisesi'nde başladığı orta öğrenimini 1997 yılında tamamladı. Aynı yıl, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi'nde Pazarlama Bölümü'ne kaydını yaptırdı. Ancak, 2000 yılında tekrar sınava girerek Mimar Sinan Üniversitesi, Sanat Tarihi Bölümü'nde lisans eğitimine başladı.

2004 yılında lisans diplomasını aldı ve bunu takiben aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk-İslam Sanatları Programı'na yüksek lisans eğitimi için kaydoldu. Hazırladığı "Erken Dönem Osmanlı Camilerinin Cephe Kuruluşları ve 15. Yüzyıl İstanbul Cami Mimarisi'ne Etkileri" başlıklı tez ile Yüksek Lisans eğitimini 2007 yılında tamamlayan M. Murat BOZCU halen Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Türk-İslam Sanatları Doktora Programı öğrencisidir. "Türk ve İslam Eserleri Müzesi Taş Eserler Koleksiyonu" başlıklı bir doktora tezi çalışması yapmakta olan M. Murat BOZCU; tez çalışmasında, Türk taş işleme sanatının Asya ve İran ile Anadolu'da meydana getirilen örnekleri arasındaki paralellikleri ve Anadolu Türk taş işçiliği sanatının genel özelliklerini Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nin çok çeşitli devirlere ait örneklerden oluşan zengin koleksiyonundaki eserler üzerinden ortaya koymaya çalışmaktadır.

M. Murat BOZCU, 2007 Ocak ayında Uzman Yardımcısı unvanıyla Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü'nde görev yapmaya başlamıştır. 2010 yılında, hazırladığı "Burdur İlinde Türk Mimarisi: Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı Eserleri" başlıklı uzmanlık tezi ile Kültür ve Turizm Uzmanı kadrosuna atanan M. Murat BOZCU 2010 yılı Ocak ayından bu yana İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde görev yapmaktadır.

M. Murat BOZCU İstanbul'daki müzecilik ve doktora tezi çalışmalarının yanı sıra Burdur ili ve çevresinde bulunan Türk mimari eserlerinin tespit ve yayınlanmasına yönelik çalışmalarını devam ettirmektedir.

BURDUR'DA TÜRK MİMARİSİ HAKKINDA GENEL KAYNAKÇA

Anonim (1982); **Yurt Ansiklopedisi: Türkiye, İl İl - Dünü, Bugünü, Yarını**, Anadolu Yayıncılık, İstanbul, 1982.

ARIKAN, Zeki (1988); **XV-XVI. Yüzyıllarda Hamit Sancağı**, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, İzmir.

BAYCAN, Durali (1986); **Burdur ili Tefenni ilçesi Karamanlı Bucağı**, Karamanlı Belediyesi.
Burdur Valiliği (1973); **Cumhuriyetin 50. yılında Burdur 1973 İl Yıllığı**, Güven Matbaası, Ankara.

BURDURLU, İbrahim Zeki (1947); **Burdur'daki Mahallemiz**, Cumhuriyet Basımevi.

ÇİNE, Hamit (2006); **Burdur'dan Damlalar**, II. Baskı, Burdur Valiliği.

EGE, Tülin (2000); **Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu: Burdur**, Kültür Bakanlığı Yayınları.

EKİNCİ, H. Ali ve öte. (2007); **Kültür Envanteri Burdur İlçeler**, Burdur Valiliği.

EKİNCİ, H. Ali ve öte. (2007); **Kültür Envanteri Burdur Merkez**, Burdur Valiliği.

EMİNOĞLU, Mehmet (2007); **Konya Vilayet Salnamesi: Konya, Antalya, Mersin, Karaman, Burdur, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Isparta 1869 Konya Yıllığı**, Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları.

ERKAN, Nilüfer (1998); **Burdur Yöresi Türk-İslam Yapılarında Süsleme Sanatı**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, tez danışmanı: Prof. Dr. Tahsin HANCIOĞLU, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.

EZGÜ, Taner (1997); **Burdur Folkloru**, Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Ankara.

GÜLYURT, Hüseyin (1940); **Burdur Tarihine Ait Tetkikler**.

SARIÇETİN, Yelda (1995); **Burdur Arastasında 19. Yüzyıl Dükkânlarının İç Mekân Organizasyonu**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, tez danışmanı: Dr. Zuhal ÖZCAN, Bilkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.

TUNCEL, Metin (1992); "Burdur maddesi", **İslam Ansiklopedisi**, Diyanet Vakfı, C.6, s.426-429.

UYSAL, Mustafa Ali (1998); **Salnâmelere Göre Burdur (1868-1914)**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, tez danışmanı: Doç. Dr. Fahrettin TIZLAK, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı (1947); **Osmanlı Tarihi: Kuruluştan İstanbul'un Fethine Kadar**, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

YAVUZ, Nuri (2002); **Anadolu'da Beylikler Dönemi: Siyasi Tarih ve Kültür**, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.

YILDIRIM, İbrahim (1999); **Anadolu Selçukluları, Hamitoğulları ve Osmanlı Dönemi Isparta Camileri**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, tez danışmanı: Prof. Dr. M. Hüsrev SUBAŞI, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, İstanbul.

……(2009); **Uluslararası Mehmet Akif Ersoy Sempozyumu: Bildiriler**, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sempozyum Dizisi, 19-20-21 Kasım 2008, Burdur.

GRAND
ÖZEREN
OTEL & SPA

"İpek Yolu Han Konaklamadan,
Modern Otelciliğe"

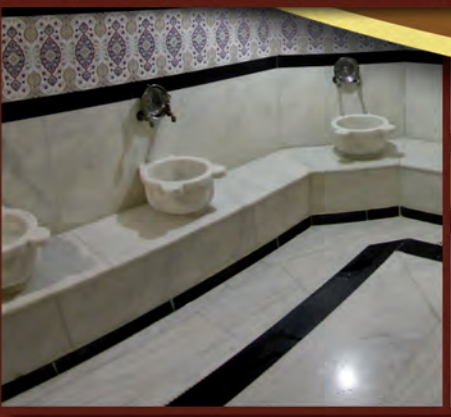

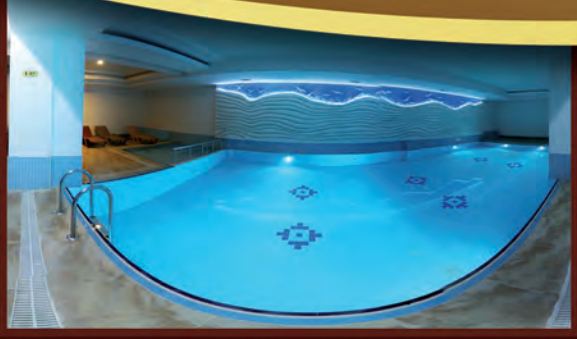

Burç Mahallesi Namık Kemal Caddesi No: 5 BURDUR Tel & Fax: 0 (248) 233 77 53 - 233 77 54 www.grandozerenotel.com
info@grandozerenotel.com rezervasyon@grandozerenotel.com